

שיחה עם מר ארתור פוזננסקי (תרגום מגרמנית)

קלטת וידיאו מס' 1, 15.9.1992, 1, 2, 3

ארתור פוזננסקי:

שמי ארתור פוזננסקי, נולדתי בתאריך 30.07.1912 בברלין, והתגוררתי ברחוב לותרינגר 71. אבי הגיע לברלין כילד קטן.

שאלה:

מנין הגיע?

ארתור פוזננסקי:

מפרוסיה המערבית, ואמי הגיעה מאוסטרווה בפוזן. גם היא התגוררה מאז נעוריה בברלין. אבי היה חייט במקצועו, והיינו שלושה ילדים בבית: אחות יותר מבוגרת, אני, ולבסוף אח, שגם הוא מתגורר בישראל.

שאלה:

מה שמו?

ארתור פוזננסקי:

וולטר יקום-דוב. בשנות ילדותי גרנו בגבול לרובע האסמים (Scheunenviertel) בברלין. רובע האסמים ידוע כרובע של יהדות המזרח (Ostjuden), כך שאיכשהו היינו קרובים מאוד לרובע היהודי. אבי לא היה ממש דתי, אמי לעומת זאת שמה דגש חזק מאוד על סגנון חיים יהודי. הלכתי לבית הספר היהודי ברחוב גרוסה המברוגר (Hamburger Straße Große) מתחילת לימודי עד לגמר שכבת הביניים. עזבתי את בית הספר בשנת 1928 והתחלתי התלמדות במסחר. שם עבדתי עד לליל הבדולח (Kristallnacht).

שאלה:

זאת אומרת 1938?

ארתור פוזננסקי:

החלפתי פעם אחת את מקום העבודה, אך עד לשנת 1938 הייתי פקיד מסחרי. ב-Große Hapagstraße היה בית ספר שהיה מפורסם מאוד, כי הוא התקיים כבר מעל 100 שנים.

בבית הקברות שם קבור מוזס מנדלסון, ולבית הספר היה היתר, אפשר לומר רשיון, להוציא תעודות ללימודי בתי"ס גבוהים. אני סיימתי את בית הספר בכיתה של 13 תלמידים. מתוך 13 תלמידים אלו עלו חמישה לישראל, ומהם חיים היום עוד שלושה.

אז אני הייתי אחד הראשונים בבית הספר היהודי שהחליטו להצטרף לארגון יהודי. זה היה בזמני, בשנת 1928, או אפילו מוקדם יותר, בשנת 1926, דבר יוצא דופן. [...]

שאלה:

לאיזה ארגון השתייכת?

ארתור פוזננסקי:

שמו אז היה נוער יהודי ליברלי, "אילי" (JLJ). "אילי" היה ארגון לליברלים יהודים, אלה היו בניהם של רבנים ולמדנים רבים ומפורסמים. בארגון המאוד אקסקלוסיבי הזה שיחקתי אני תפקיד חשוב מאוד. שנים רבות הייתי גזבר הארגון ותמיד הרגשתי מאוד קשור אליו. אך מתוך תפקידי כפקיד כמתלמד בתחום המסחר ביצעתי גם, בוא נאמר, עבודה לא יהודית. הייתי באגודת הפקידים המרכזית בגרמניה, ארגון מאוד סוציאלידמוקרטי, בקשת השמאלית. היה לו ארגון נוער משלו, וגם שם הייתי, במקביל.

שאלה:

איזה?

ארתור פוזננסקי:

זה היה ארגון הנוער של אגודת הפקידים המרכזית. קראו לו נוער ZDA, ZDA פרושו אגודת הפקידים המרכזית (Zentralverband der Angestellten). ארגון זה שיחק תפקיד חשוב מאוד בחיי, כי זה היה ארגון עצום, וברובע שלי חיו שני שלישי לא יהודים, וכיוון שחינו באיזור בעל דגש יהודי חזק, שלישי היו יהודים. שם היו הרבה וויכוחים או שיחות או ארגונים, מאוד בשמאל, לכיוון השמאל, כלומר סוציאלידמוקרטים, והיחסים בין יהודים ללא יהודים היו

נעימים באופן יוצא מן הכלל, אבל יותר מאוחר, לאחר ההפיכה, נוכחנו לדעת, כי כל הקשרים האלו הלכו לאיבוד.

אבי היה שחקן גדול בתיאטרון חובבים. בזמני היו בברלין, אתם מבינים, תמיד ארגונים יהודים רבים שעסקו בתיאטרון חובבים, כלומר, זה היה מועדון של שוחרי תיאטרון, אשר הכינו ביניהם הופעות קלאסיות וקומדיות - אבי שיחק אולי ב-500 תפקידים שונים - ואשר למדו כל זאת בעל פה, ובסוף החודש היו מציגים פעם או פעמיים והוזמנו אנשים. לאחר מכן תמיד היו ריקודים. אני מדגיש זאת כל כך, כי היתה לזה השפעה רבה על חיי.

אבי היה בעל חזות יהודית. הוא היה יהודי מודע, אך לא דתי, אלא מה: הוא היה היהודי היחיד במועדון הזה, שבו היו חברים כ-200 משפחות. שם המועדון היה "בוהמיה". באותו זמן היו קיימים עוד מועדונים רבים כאלה. אבי היה כ-20 שנה חבר הוועד המנהל כיושב ראש, ובמשך 10 שנים הוא היה נשיא המועדון הזה. בתקופת חופשת חג המולד היה נהוג לחגוג חגיגת חג המולד ולחלק מתנות, ולאבי, כיהודי, הייתה הזדמנות לדבר על כך ולשאת את הנאומים. אנחנו, כילדים, חגגנו באותו זמן חנוכה, ולשם הלכנו לחגיגת חג המולד. אבל מדוע אני מספר זאת? כי אפילו לא אחד מכל האנשים האלה יצר קשר איתנו לאחר שבשנת 1933 היטלר עלה לשלטון. על אף שאבי היה חבר לפחות במשך 30 שנה, ולפחות 20 שנה חבר בוועד המנהל. לזה היתה השפעה חזקה מאוד עלי כילד. אז, לאחר המהפך של 1933, ואני הרי הייתי מנהיג נוער ה-ZDA, פגשתי אנשים רבים, שהייתי מדריך שלהם. היטלר עלה לשלטון בינואר, ובמרץ פגשתי כמה מבני הנוער האלו - כמובן שכבר לא יכולנו לבלות יחד - והם אמרו לי: ארתור, אתה חייב להבין, אנחנו לא יכולים להיות יחד אתך יותר. הם לבשו מדים, והם אמרו, עכשיו נגמר.

שאלה:

[...]?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אלו הם דברים אשר השפיעו רבות בשלב מאוחר יותר של החיים שלי, ולכן אני תמיד מדגיש אותם. חסר לי אמון. בהמשך דרכי הוא יהיה גם ככה, אבל זה השפיע מאוד על יחסי האמון שלי בשלבי החיים המאוחרים יותר, כי המהפך המהיר הזה בחשיבה לקח ממני את האמון בכל האירועים בהם הייתי מעורה בשלבים מאוחרים יותר בחיי. את זה אני לעולם לא אשכח, כי זה... ואם אומר את האמת, אין לי אמון בגרמנים הצעירים, וחסר לי האמון בכל האנשים האלה; אותם האנשים שהיו לי חברים ונחמדים אלי, ופתאום, בגלל המהפך, הפכו להיות אנשים אחרים לגמרי.

שאלה:

האם שירתת בצבא?

ארתור פזנסקי:

סליחה?

שאלה:

היית בצבא?

ארתור פזנסקי:

כאן בישראל!

שאלה:

לא, לא, בגרמניה.

ארתור פזנסקי:

לא, לא. אבי היה חייל וקיבל עיטור, את "צלב הברזל" מאז, בהיותו חייל גרמני.

שאלה:

במלה"ע הראשונה?

ארתור פזנסקי:

הוא היה במלה"ע הראשונה, חזר הביתה רק כ-8 חודשים לאחר סיום המלחמה. הוא היה ברוסיה כחייל גרמני וחזר רק מאוחר יותר, וגם זה עשה רושם חזק מאוד עלינו הילדים, כי בקושי הכרנו את אבינו, וגם לא רצינו להכיר בו. אני חייב להוסיף בדיעבד, כי אני חייתי באותה תקופה במשך שלושה חודשים אצל סבא וסבתא שלי על הגבול הפולני, אבל עדיין בשטח גרמניה, ואפילו דיברתי פולנית כשהייתי ילד. אז אחזור פעם נוספת לתקופה שלפני 1933. בתקופה של 1933 היה המהפך, והתחולל שינוי חזק מאוד גם בתוך הנוער היהודי וההמונים היהודים. התעורר יותר עיניין בנושאים יהודיים. מצד אחד היה לחץ מן הסביבה שגרם לכך, שהכל הצטמצם. זה קרה באופן שיטתי. זה התחיל עם "אל תקנו אצל יהודים", לאחר מכן כל הפלקטים, וכל יום פורסם חוק חדש, מאות חוקים ותקנות חדשים.

שאלה:

למשל?

ארתור פזננסקי:

רבים. אסור היה להחזיק טלפון. אסור היה ללכת לספר. אחר כך אסרו על החזקת חיות, כל ההגבלות - אלה הרי דברים ידועים - אסור היה להתיישב על ספסלים. וכל ההגבלות האלו הביאו לכך, שככל שהתגבר הלחץ מן החוץ, כך התגבר הלחץ הפנים-יהודי, להתאחד והחזיק יחד. בשנת 1933 אני עבדתי כפקיד בעסק קטן, כפקיד מסחרי אצל אחד הדוידים שלי, והיה לנו עסק יפה מאוד, כי האנשים לא שמו לב אם הם קונים אצל יהודים, אלא הם קנו אצל אנשים, אשר לגביהם האמינו, שיקבלו שירות מאוד כדאי ואמין.

שאלה:

איפה היתה החנות?

ארתור פזננסקי:

החנות היתה בברלין מרכז, בצמוד לעירייה של ברלין, במרחק של בערך 100 מטרים מן העירייה, ממש במרכז, ואחר כך.... אבל אני רוצה להוסיף ולומר שהתחלנו אז למכור חולצות חומות, כלומר מדי היטלר. תארו לכם, חנות יהודית שמכרה והפיצה מדי היטלר, זה היה משהו.... אז, בשנת 33, התחילו פשיטות הרגל הראשונות. כלומר, החנויות היהודיות לא יכלו יותר לשלם. רוב הלקוחות שלנו היו בכל גרמניה, בכל המחוזות, ואז פשוט יותר ויותר חנויות יהודיות את הרגל, כי עמדו תחת לחץ כבד בעיירות הקטנות שלהן, ולא יכלו לשלם. ולכך היתה כמובן השפעה על כל המסחר. היינו מרכז, היה לנו עסק טוב מאוד, אבל, עד 38.

שאלה:

עד ליל הבדולח, או לפני כן?

ארתור פזננסקי:

עד ליל הבדולח החנות עוד עבדה טוב, אבל עם הגבלות קשות. אבל אז כבר עזבו יהודים רבים את ברלין.

שאלה:

לאן?

ארתור פזנסקי:

...וחיי היהודים צומצמו באופן משמעותי. הייתה בין היהודים פעילות רבה, וגם אני הייתי שייך לאלה, אשר השתתפו באופן פעיל. אז אני התפטרתי מן העבודה ב"מרכז". המועדון, בו הייתי חבר, הארגון היהודי "אילי", עליו דיברתי קודם, התפרק. אז הוקם ארגון גג אשר אליו שויכו כל הארגונים היהודים, ארגוני נוער, כלומר, הארגון שלי שייך לארגון הכללי. הוקם אז ועד מרכזי לכל ארגוני הנוער היהודים, והם היו בעלי נטייה ציונית חזקה מאוד.

שאלה:

מה היה שמו?

ארתור פזנסקי:

שמו היה... איך קראו לו?... שכחתי. אבל היוזמה יצאה מתוך האנשים העובדים, אלה שיושבים היום [בקיבוץ] בהזרע. אלה היו מן ארגון הזה של הרמן גרסון, האנשים האלה היו היוזמים הראשונים עם נטייה ציונית, ואשר גם עמדו מאחורי זה. ככל שהלחץ החיצוני גבר, כך התחזקו החיים היהודים, חיים יהודיים מאוד פעילים, מאוד מודעים, מאוד חיוביים עם הצלחות גדולות מאוד. למשל אגודת התרבות היהודית (Jüdischer Kulturbund), אשר ביצע דברים נפלאים, הצגות נהדרות, חומר מצוין, שחקנים מצוינים.

שאלה:

איפה?

ארתור פזנסקי:

בברלין...

שאלה:

ובהמבורג...

ארתור פזננסקי:

...בתיאטרון מושכר, ברחוב רזידנץ. זה היה משהו יוצא מן הכלל, שם הוצגו הצגות של הגדולים ביותר עם הצלחות אדירות, ושחקנים באמת מצוינים. החומר הטוב ביותר שהיה קיים בין היהודים, כולם באו. ערבי מוזיקה נפלאים, עם המנצחים הגדולים ביותר, רוזנשטוק, אני זוכר, גיאורג זינגר, וכל האנשים, שהיום מפורסמים מאוד. ואז אני, אני השתחררתי מעט מן הארגונים היהודיים, ופניתי...

שאלה:

מדוע?

ארתור פזננסקי:

רק רגע - ופניתי לעבודה סוציאלית, לעבודה הסוציאלית היהודית. ועברתי את המבחנים בסיעוד, ומ-38 לא, רגע, מ-33 עד 38 הייתי מנהל הסיוע היהודי לנוער בברלין, ברחוב אאוגוסט, כלומר ברובע העני ביותר. היו רובעים שונים, כמו הצפון, [...] פיט ואני היינו בברלין מרכז, ושם ניהלתי את הסיוע לנוער. לרובע הזה השתייכו מעל 20,000 בני נוער, אשר הקהילה היהודית דאגה להם, כלומר דבר די גדול, וכל זאת ברובעים העניים ביותר של ברלין. שם ראיתי כל מה שהיה צריך לראות.

שאלה:

באותה עת עוד עבדת כפקיד מסחרי?

ארתור פזננסקי:

עבדתי תמיד עד 4 בערב, עד 12 בלילה.

שאלה:

בחברה הלא יהודית או בחנות של דודך?

ארתור פזננסקי:

כולן היו חברות יהודיות. ובכן, כל ערב עבדתי בעבודה סוציאלית, וחוויתי שם דברים נוראים, כמובן. זוהי עבודה מגנטית. אם אתה פעם אחת נכנס לתוך העודה הסוציאלית, אתה לא יוצא מזה יותר.

שאלה:

מה, למשל?

ארתור פזנסקי:

ובכן, הנאמנות הזו. רואים את הטרגדיה עם בני הנוער וכל הדברים, זהו פרק שלם שהייתי יכול לספר על מה ששמעתי...

שאלה:

ספר!

ארתור פזנסקי:

טיפלתי במשפחות עם 18 ילדים, נוער בסיכון, עיקור של בני נוער, ייצוג בפני בתי משפט כמסייע, כעוזר, ובסוף גם לפני בתי דין רבניים יהודיים, אם בני נוער עשו משהו אצל בעל הבית היהודי, אצלו הם עבדו, וכו'. במקרים של חילוקי דעות ניסו קודם כל לפתור אותם בפני בתי דין יהודיים, כדי לא לנהל את המאבק בפומבי.

שאלה:

באיזה בית כנסת, בית הנסת ברחוב אורניינבורגר?

ארתור פזנסקי:

רחוב אורניינבורגר השתייך לרובע שלי. זה היה במרכז. בברלין מרכז, ברחוב אאוגוסט 17 היה המטה הראשי של כל העיניין.

היה לי חבר טוב מאוד, שהיה יותר מאוחר ב-Reichsvereinigung. אולי שמעת את שמו, אלפרד זלביה. הוא היה בנו של מורה בבית ספר ביניים, ובסוף היה יושב ראש של ה-Reichsvereinigung, ויותר מאוחר הוא נורה, אבל זה פרק בפני עצמו. על כל פנים, הוא היה חברי הטוב ביותר, ואפשר לומר שהוא הכניס אותי לעבודה הסוציאלית. הוא ניהל את הרובע הצפוני, ואני ניהלתי את הרובע מרכז, אבל, כפי שאמרתי, לבני נוער. המבוגרים יותר טופלו באופן אחר, אבל שם נתקלתי בבני נוער רבים מארגונים יהודיים, ורצינו לעזור להם. אני הייתי חסיד של העזרה הקונסטרוקטיווית, כלומר, אני רציתי לתת לאנשים בגדים ומה שיכולנו לתת להם, אופניים, שיוכלו לנסוע לעבודה, ועזרנו באופן קונסטרוקטיווי, עד כמה

שיכולנו. היו לנו שעות קבלה מפוצצות, ארגנו ערבי תרבות, ספריות, עד כמה שיכולנו תחת התנאים ששררו. ככל שהלחץ מבחוץ גבר, כך הגיעו אלינו יותר ויותר בני נוער, הם רצו להיות ביחד. עשינו חוגים לשפות,

שאלה:

איזה שפות, עברית?

ארתור פוזנסקי:

חוגים לקצרנות - אנגלית, צרפתית, עברית, גרמנית - כל מה שהיה אפשרי באיזשהו אופן. המטרה הייתה יותר להביא את האנשים יחד ולהעסיק אותם, מאשר לתת להם משהו מעשי. כי בזמן הקצר שעמד לרשותנו, ותחת התנאים ששררו אז, זה היה קשה מאוד, אבל האינטסיוויזציה הייתה קיימת.

שאלה:

ובכל התקופה הזו חשבת על הגירה, או ניסית להגר?

ארתור פוזנסקי:

ההגירה שלי זוהי בעיה אחרת. כאן את מזכירה לי דברים אחרים לגמרי...

שאלה:

טוב, אז נעזוב את זה...

ארתור פוזנסקי:

כי זה דבר אחר לגמרי, זה עניין אישי. אני הייתי אצל הורי, אבי היה אדם חולה מאוד, חצי משותק, והאפשרות להרוויח... הקיום היה דחוק ביותר, אני הייתי חייב לעבוד. יש לי אחות שהייתה שנה אחת מבוגרת ממני, ואחות זו התחתנה בשנת 1938 והיגרה לאוסטרליה, למלבורן. היא נפטרה שם לפני 16 שנים. והיה עוד אח, שהיה בשמונה שנים צעיר ממני, הוא הלך להולנד, לווסטרברוק, ועבר שם הכשרה אצל אנשי Werkleute, כך שאני הייתי הבן היחיד שהיה יכול לתמוך במשפחה.

שאלה:

היה אפשרי להגר?

ארתור פזננסקי:

היה אפשרי, אבל גם זה פרק בפני עצמו. הארגונים היהודים הקימו משרד מרכזי להגירה. שם היו חייבים לעמוד בתור במשך שעות ושבועות כדי בכלל לקבל מקום, זה היה משהו. ניסו אז בכל הדרכים בקהילה היהודית. לי היה כאן קשר מתמיד עם האנשים האלו. אם רצינו מישהו, היינו ממליצים עליו להגירה, להסבה, כל זה היה שייך לתחום הזה של העבודה הסוציאלית. כי העבודה הסוציאלית הייתה תחום עצום. בכלל לא יכולתי להתגבר על הכל, אני עשיתי את זה רק בהתנדבות בעזרת יהודים רבים, תלמידי רבנות לשעבר, מורים, מורים צעירים, כל אלה עזרו.

שאלה:

שמות, שמות?

ארתור פזננסקי:

ובכן, יש כל כך הרבה שמות. והם עשו ביקורי בית ודווחו לנו על תנאי החיים. המעגל היה גדול מאוד, היו לי הרבה יותר אנשים משהייתי צריך, כי האנשים רצו תעסוקה, והם רצו לעשות משהו. היו מורי עזר רבים ותלמידי רבנות רבים, אשר הציעו את עצמם לעבודה הזו. ואותם, את האנשים האלה, שלחנו למשפחות, והם כתבו דו"חות, ועל סמך הדוחות האלו זימנו את בני הנוער וניסינו לעזור. זה היה באמת.... העבודה הסוציאלית שהוקמה אז על ידי היהודים, בתקופה הקצרה הזו מ-1933 עד 1938, כשהכל נגמר, היתה הישג עצום.

שאלה:

כמה יהודים היו בברלין עד 1933?

ארתור פזננסקי:

עד 33, אני מאמין, 220,000 בערך, לא יותר, אבל מאוד פעילים.

שאלה:

כמה?

ארתור פוזנסקי:

אני מעריך כ-220,000, אבל היהודים הראשונים כבר הגרו בשנת 1933, כי ביום 1.4.33 – אני זוכר את זה עד היום – התחיל החרם הראשון, הדביקו על חלונות הראווה הראשונות מדבקות עם "אל תקנו אצל יהודים", אבל מצד שני עוד מכרנו בתקופה הזו חולצות חומות, כלומר מדי נאצים. אבל היו כבר אז אנשים שמיד הסיקו את מסקנותיהם ועזבו מיד.

שאלה:

זה היה אפשרי?

ארתור פוזנסקי:

כן, אז ב-33 עוד היה אפשרי לעזוב. היה אפשרי לעזוב. זה היה בשביל אנשים מהירי החלטה ואנשים שהבינו מייד, משחק על כל הקופה. אבל עם הזמן זה התגבר, והקונסוליות היו מלאות, ובעצם היה בלתי אפשרי להשיג משהו. מספרי ההמתנה לאמריקה כבר נגמרו לשנים, והיה קשה מאוד. אני עוד רוצה לספר לכם משהו, דבר שאולי יעורר עניין רב. באותה תקופה, בשנת 1935, הובלתי טרנספורט של 120 ילדים לדנמרק, לנופש. המסע הזה, זה וודאי יעניין אתכם, הלך חלק לגמרי, היהודים הדנים הזמינו את הילדים, האכילו אותם והיו מאוד רחבי לב, על אף שהמנטליות שונה לגמרי, זה בלט לעיני. הם הגיעו בשבת לבדוק – לא מתוך סיבות דתיות, אלא יותר מסיבות של כבוד, לראות, אם הכל בסדר עם הצעירים. לדוגמא: הם הביאו בשבת גלידה ל-120 ילדים. כל ילד היה צריך ללכת קדימה, קיבל את הגלידה, היה צריך לומר תודה לליקוק בגלידה. תארו לעצמכם, 120 ילדים יהודים, זה היה תהליך שארך יום שלם. ילדים (צוחק), זה היה הכבוד, אבל זה לא כל כך מעניין. זמן קצר לפני ליל הבדולח בשנת 1938 קיבלתי פעם נוספת את המשימה מן הקהילה היהודית, ממנהיגיה, להביא טרנספורט לשוודיה. היו רק 30 ילדים. במסע הזה עוד הוספו כמה מלווים מטעם הקהילה. תפקידם היה בעצם לא לעשות דבר בטרנספורט. הטרנספורט היה רק מסווה, ולמלווים האלו היתה המשימה להגיע להדברות עם הממשלה השוודית, כלומר לנסות ליצור מגע עם הממשלה השוודית, כדי לנצל את המכסה לכניסה לאמריקה שלא נוצלה על ידי השוודים, ולהעביר את המכסה לזמן ההמתנה הזאת על היהודים בגרמניה.

שאלה:

זה היה אפשרי?

ארתור פזננסקי:

זה היה קשה מאוד. אני אספר לכם, אני אז עוד קיבלתי באופן רשמי, כאחד האחרונים, דרכון בשביל הטרנספורט הזה. בקרבתי עמד אייכמן, אני ראיתי אותו, הוא היה בלשכה הזאת. מייד אמרו לי, אם אתה לא תחזור יופעלו לחצים עליך ועל בני משפחתך. כך הוא איים, ואני, לצערי הרב, באמת חזרתי.

שאלה:

זה כבר היה ידוע אז?

ארתור פזננסקי:

כן, כן. אני ראיתי אותו במגפי הרכיבה שלו, הוא עמד בערך במרחק כזה... וזה היה הדבר היחיד שדיברתי אתו. הגענו לשוודיה, והאנשים האלו, שהיו אמורים לפעול שם, לא פנו ישירות אל הממשלה, אלא..... למלך שוודיה היה רופא יהודי ויועץ פיננסי יהודי, ואז ניסו ליצור קשר עם האנשים האלו. אך לצערי, יהודי שוודי לא נטו לעשות את זה. הם העדיפו לשמור מרחק. הם היו מוכנים לעזור ליהודים ולתת להם הזמנות, לשהייה, לנופש וכו', אבל לא היה להם עניין שייפתחו למשל מחנות מעבר בשוודיה, כדי שהיהודים יוכלו להעביר את זמן ההמתנה ולהמשיך לאמריקה, יותר בכלל לא רצינו. רצינו רק מעבר, טנרזיט, כדי להגיע לאמריקה. אבל המעבר הזה זה לא יצא לפועל, כי יהודי שוודיה באותה תקופה לא נטו לכך. מאוחר יותר בהיסטוריה הסתבר, שבשנים האחרונות, כשיהודי דנמרק היו בסכנה וכל העניין הזה, ואז פתאום, בזמנו של ברנדוט, פתאום קבלו ניקופי מצפון והתעוררו מן הטרואמה שלהם.

שאלה:

ומה קרה עם הקבוצה הזאת?

ארתור פזננסקי:

הקבוצה חזרה.

שאלה:

לגרמניה?

ארתור פזנסקי:

כ.ן.

שאלה:

גם 30 הילדים?

ארתור פזננסקי:

יום אחד לפני תום אישורי, זה היה ה-15 באוגוסט, חזרתי לצערי לגרמניה. הייתה לי שם חוויה אישית, הכרתי שם יהודיה שוודית, אישה טובה מאוד, רצתה להתחתן איתי, ואני, מטומטם שכמוני, לא עשיתי את זה אז. היא הייתה מקסימה. לא העזתי בגלל הילדים, לא היו לי תנאי עבודה, וגם בגלל הורי. כי אבי היה נכה, אפשר לומר, משותק בחצי הגוף, וזו גם הייתה הסיבה, מדוע תחילה היססתי עם ההגירה. היו לי תמיד הרבה הזדמנויות להגר דרך הארגון הציוני וקשריי לקהילה, או עם כל מיני טרנספורטים לא חוקיים. נהיה יותר ויותר חם, אז זה כבר היה עניין חם מאוד, להצטרף, אבל בסוף נשארתי עם ההורים ולא הלכתי, והדבר המוזר הוא, שיותר מאוחר הורי הלכו בדיוק שמונה ימים אחרי. שמונה פעמים הצלחתי להציל אותם מפני הטרנספורטים. אז עוד נרשמו רשימות, ובאו לקחת את האנשים. יהודים באו ונאצים, אבל היהודים עשו את כל העבודה ולקחו את האנשים במכוניות. תחילה נשלחה הודעה לאנשים, למשפחות היהודיות.

שאלה:

לאן?

ארתור פזננסקי:

להופיע במקום איסוף, ברחוב גרוסה המבורגר או בבית כנסת אחד. ברחוב לוצו היה מקום איסוף, ושם היו האנשים חייבים להתייצב עם מטענם, מעניין שרק עם מטען קטן, ובתאריך מסוים באו לקחת אותם במכוניות ולקחו אותם למקומות איסוף. הורי היו שמונה פעמים בטרנספורט כזה, ואני תמיד הבנתי את הדבר...

שאלה:

כיצד הצלת אותם?

ארתור פזננסקי:

בצורות שונות. איך עשו את זה - היו מוסרים כתובת מזויפת, או שידעו מי היה הפקיד, ואני במקרה הכרתי אותו, והוא אמר שלא נמצא שם שום דבר. כאלה מקרים יש, אני יכול לספר לך על מאות.

שאלה:

לאן הלכו מרח' גרוסה המבורגר?

ארתור פזנסקי:

אחר כך הלכו כל הטרנספורטים לאושוויץ.

שאלה:

כולם לאושוויץ?

ארתור פזנסקי:

טוב, אני לא יודע אם כולם, אבל כמעט כולם. היהודים הברלינאים כמעט כולם ... אבל אני הגעתי למקום אחר לגמרי, משהו דומה. אני הגעתי למואביט, ברח' פוטליץ, שם יש תחנת רכבות משא בברלין, תחנת משא גדולה מאוד, ומשם אני הלכתי עם אחד הטרנספורטים האחרונים, כלומר אני נשארתי בברלין בשנת 1938. החנות של [...] נסגרה בערך כמה חודשים לאחר מכן, היו חייבים לסגור אותה, היא כבר לא יכלה להתקיים, ואז הלכתי בפברואר 39 להכשרה...

שאלה:

לאן?

ארתור פזנסקי:

להוולברג, במחוז ברנדנבורג, קרוב לברלין. והאיש הזה, זלכיר, היה אז מנהל הארגון הציוני לנוער, והוא, כחבר טוב, הביא אותי לשם כחלק מן ההנהגה, ושם הייתי מדריך של קבוצת נוער.

שאלה:

מה עשית שם?

ארתור פזנסקי:

הייתי כל הזמן מדריך עליית הנוער, ואחר כך קידמו אותי לתפקידים חשובים יותר. היו בעיות אישיות עם ההנהלה, וכך הגעתי לארנסדורף, והדרכתני גם שם קבוצה ציונית. לאחר מכן היה צריך לפרק גם אותה, חזרתי לברלין ועבדתי בעבודת כפייה בבית חרושת לצבעים.

שאלה:

מתי זה היה?

ארתור פזנסקי:

יש עוד הרבה לספר על העבודה הציונית, זה הרבה מאוד.

שאלה:

ספר לנו.

ארתור פזנסקי:

עוד לא סיפרתי לכם ממש על העבודה הסוציאלית, ויש גם הרבה לספר על העבודה הציונית...

שאלה:

טוב...

ארתור פזנסקי:

אבל קודם כל אני רוצה שוב לספר.... אז חזרתי, ואנחנו היינו מרכזי ההכשרה האחרונים. היה אז נוער מבוגר יותר, והצעירים של עליית הנוער. והכרתי את כל אלה של עליית הנוער, דרך תווכה של ריחה פראייר וכו', וכך הכרתי את כולם. וסגרו את הסניפים ורכזו את בני הנוער יותר ויותר, ולבסוף הם היו בנויענדורף.

שאלה:

איפה זה היה?

ארתור פזנסקי:

נויענדורף נמצאת בקרבת פורסטנוולדה על נהר השפרה בקרבת ברלין. זו הייתה חווה גדולה, ומשם הועברו אחרוני בני הנוער של ההכשרה מגרמניה ל...

שאלה:

לפלשטינה?

ארתור פזנסקי:

לאושוויץ.

שאלה:

לאושוויץ?

ארתור פזנסקי:

מה פתאום פלשטינה... לאושוויץ. באותו זמן היו טרנספורטים רבים, טרנספורטים לא חוקיים, שהורכבו בזמן שאני הייתי פעיל בעבודה הסוציאלית. אבל אז הייתה זו החלטה קשה מאוד למען הצעירים, היו חייבים מאוד להתחשב במצב האישי, וכל אחד רצה... אני לא רציני ללכת בצורה בלתי חוקית, חוקית רציני ללכת ואולי הייתי הולך, אבל ככה, באופן בלתי חוקי, תמיד אמרתי לעצמי, אתה חייב להישאר עם ההורים. זאת, אם כן, הבעיה האישית שלי, אבל היו לי אז חברים רבים וגם מדריכים, שכן הלכו. חלקם הצליחו, חלקם מתו, אז, האסון עם [אונייט?] פטריה, אולי שמעתם על האסון הזה שבו נספו מעל 200 בני אדם, וביניהם היו הרבה חברים שלי. אני אז הייתי בגרמניה, בברלין, אירוע הפרידה מהיינץ וונדל, ומה שמם, של כל הראשים המובילים. סליחה?

שאלה:

מהמבורג?

ארתור פזנסקי:

מהמבורג? את זה אני לא יודע. ואז הרכיבו טרנספורטים לווינה, טרנספורטים דרך יוגוסלוויה, יש הרבה חומר על העניין הזה... אבל ההחלטה להצטרף לטרנספורט כזה הייתה קשה מאוד. לא רצו להשאיר את המשפחות לבד, ולכן נשארו עם המשפחות. אני נשארת עם ההורים, אחותי כבר לא הייתה, אחי כבר לא היה, לכן...

שאלה:

לאן?

ארתור פזננסקי:

כבר סיפרתי. אחותי היגרה לאוסטרליה, ואחי היה בהולנד. אחי בהולנד גם היה בקבוצה ציונית, ואז ברח להולנד. גם להולנד הגיעו הנאצים מאוחר יותר, אני לא זוכר את השנה, אני חושב בשנת 41/42. הם פרקו את ווסטרברוק, ואחי אז הגיע בדרך בלתי חוקית דרך צרפת ופורטוגל מליסבון לישראל. אבל את זה למדתי רק הרבה הרבה מאוחר יותר, אחרי הרבה שנים. לא היו לי שום ידיעות, ובשנת אלף תשע מאות... סליחה? ... כלומר הבאתי את קבוצת עליית הנוער האחרונה מהוולברג – ארנסדורף לנויענדורף. נויענדורף היה מן מרכז אחרון של קבוצות ההכשרה, הקבוצות האחרונות נהיו יותר ויותר צפופים, המעגל נהיה יותר ויותר קטן, ואז לנויענדורף. מנויענדורף שלחו אותי לברלין, כי היה לי וויכוח עם המנהל של נויענדורף, הוא לא אהב את העובדה שהייתי שם, אבל אולי גם מעניין לספר, מדוע עזבתי, זה מעניין. ובכן, ההנהלה הייתה אז הרמן גרשון, מרטין גרשון, לא הרמן, הרמן גרשון היה מקבוצת הפועלים, זה היה מרטין גרשון. מרטין גרשון שיחק תפקיד מאוד חשוב בעבודה היהודית, הוא היה איש ידוע מאוד, הוא סיים בהצלחה את ביה"ס לגינון באהלן. הוא היה ממשפחה יהודית שהתבוללה, והוא היה האלוהים של העבודה החקלאית וההשתלמות החקלאית בגרמניה של כל הנוער היהודי. כל יהודי צעיר דאז שתדברי איתו על התקופה הזו יאמר לך מי זה מרטין גרשון. מרטין גרשון הזה היה...

שאלה:

איש צעיר?

ארתור פזננסקי:

כן, איש צעיר, אולי קראתם עליו, יש ספרות רבה עליו. הוא היה גדול... אני לא רוצה להגיד... הוא עבד עם הנאצים, כאשר הם דרשו מכסה מסוימת, ואם אמרו לו לעשות משהו הוא ביצע זאת ב-200% ולא לקח סיכונים, ותמיד עשה יותר, הוא [...] והוא תמיד עשה יותר ממה שהיה צריך, ובזמן הזה זה לא היה מקובל לעשות כאלה דברים, והוא, אפשר לומר, סייע לנאצים, והוא היה שנוא ונחמד, אבל גם מוכר כאיש מומחה, והוא שירת את הנאצים מאוד. הוא היה מנוי על ידי הנאצים כאיש קשר ליהודים, את זה הוא לקח מאוד ברצינות, תמיד היה מאוד מדויק ומילא כל פקודה. וכעת אני רוצה לדבר על הוויכוח שהיה לי איתו.

שאלה:

אני רק רוצה לדעת, מה קרה איתו?

ארתור פזננסקי:

רגע אחד, אני כבר אומר לך, עוד מעט אגיע לזה. אני כבר קצת מבולבל, כל כך קשה לספר את הכל מן המותן, כל כך הרבה חוויות. אני הכרתי היטב את משפחת גרשון. האב היה מורה בי"ס יסודי, הם היו שישה ילדים, מתוכם חיה אחות אחת בגבעת ברנר, לאחות אחרת יש חנות פרחים ברחוב בן יהודה. הם היו מאוד קשורים לטבע, ולו עצמו הייתה דיפלומה כאגרונום, כפי שציינתי. הוויכוח איתו היה כך: כבר אז היינו תחת לחץ הנאצים, ואני הגעתי לשם עם הנוער מנויענדורף. ביום הראשון חולקו האנשים לעבודות לפורסטנוולדה, זה היה בערך 12 או 18 קילומטר מן המחנה.

שאלה:

מה עשו שם?

ארתור פזננסקי:

זה היה... בבית קברות יהודי ... כן, לא יהודי (גויי), ושם היו אמורים לבצע עבודות גינון. אבל אני נסעתי איתם ביום הראשון, רצייתי לראות מה הצעירים... הייתי מן אבא לצעירים, כשהגעתי הם היו בין 13 ל-14, בינתיים היו בני 15 ו-16, ואני נשארתי ה"אבא". לא מזמן היה לי יום הולדת 80, והם כל כך חגגו איתי, כולם, הייתם צריכים לראות את זה. אבל מדוע אני מספר את כל זה? אני צעדתי איתם והלכתי לשם וסיכמתי עם המדריך עם הגרמני, שעל אף שזמן העבודה היא עד 5, הוא הורה שיפסיקו את העבודה בעשרה לחמש, כך שיוכלו עוד להשיג את הרכבת ולהגיע הביתה בזמן. הגוי הסכים, אבל מר גרשון לא הסכים, כלומר, זוהי רק דוגמה לאיך שזה היה. אחר כך הוא שמע, שאני לא צועד בשורות עם הצעירים דרך העיר, וטען שאני צריך לצעוד איתם מתחנת הרכבת עד למקום העבודה, ואמר, שאני צריך לסדר אותם שורות שורות, ואז אני אמרתי, לפני שהנאצים לא יתנו פקודה כזו, אני לא אעשה דברים כאלה. או דוגמה אחרת: אשתי הייתה מפראג והיא הייתה זמן רב בטרזיענשטדט, והיא.... היהודים הידועים מגרמניה, ה"אוט ווייה" האחרונים, הובאו כולם לטרזיענשטדט, זה היה המקום העדיף, וגם נכים, כמו אבי. גם אבי הגיע לטרזיענשטדט. ובטרזיענשטדט גרשון גם היה ממונה כמדריך חקלאי, ולעתים קרובות הילדים, והשומרים הגרמנים ידעו זאת, הביאו תפוחי אדמה או כל מיני סלק או עגבניות הביתה, בתוך הסינרים או בכיסים, וגרשון לא הרשה את זה.

שאלה:

אבל גם הוא היה עציר?

ארתור פזננסקי:

כן, אבל הוא היה המדריך של המחלקה החקלאית. העצירים היו מחולקים, והוא... לא היה לו האומץ, אלא הוא אפילו, אני אפילו אומר שהוא סייע לנאצים, ואחר כך, בחודשים לפני הסוף – הוא לעולם לא היה ציוני – בחודשים האחרונים הוא קיבל השקפה ציונית והייתה לו השפעה רבה. כאשר היהודים בגרמניה פורקו הוא עוד נשאר חודשיים, ואז לקחו אותו והוא מת באושוויץ. הטרנספורט האחרון, בעניין זה היה ויכוח גדול. הוא הגיע מטרזיענשטדט... היהודים הידועים, שקודם הועברו מברלין לטרזיענשטדט נשלחו בחלקם לאחר מכן לאושוויץ. אומרים שחלקם הלכו בהתנדבות, ואחד מהם שרד, זה היה הרבי ברג. מכל היהודים הידועים, המובילים, ידוע לי רק על רבי ברג – אבל אולי רק עשו את זה ככה, אני לא יודע איך זה היה – בגלל [...] בינלאומי...

שאלה:

ומה היה עם גרשון?

ארתור פזננסקי:

מה? גרשון מת באושוויץ. אבל אומרים... יש אשר אומרים שהוא התנדב ללכת עם בני הנוער, כי רבים הלכו מטרזיענשטדט לאושוויץ, הרכבות הרי נסעו כל הזמן, אבל בקשר לגרשון אני לא יודע אם זה נכון. במקרה, וככה זה בחיים, קיבלתי את רשימת הנכנסים לאושוויץ. כי עבדתי בבית החולים, ושם ראו, באושוויץ, את הרשימה של אלו שהגיע יום לפני כן, וגרשון היה ביניהם. אם הייתי מקבל את זה לפני כן, אולי מישהו אחר היה מתפגר. ככה זה. במחנה היו אומרים: אז אחר היה מתפגר. וכך נחתם גורלו של גרשון, אבל לגרשון היה כאן מעמד קשה מאוד [אם היה שורד ומגיע לישראל מ.צ.], כי יש כאן הרבה אנשים שהיו מתלוננים נגדו בגלל כל המניפולציות שלו, יש וויכוחים קשים מאוד, זה תחום גדול מאוד אשר...

שאלה:

הוא היה היחיד?

ארתור פזננסקי:

הוא היה אחד מן המעטים, מן המעטים מאוד, הוא היה מן הנאצים, הוא נהנה מאמונם של הנאצים, אבל בסוף שלחו אותו בדיוק כמו ששלחו אל כל האחרים. ד"ר אפשטיין, הוא היה המנהל, הנשיא של היהודים בגרמניה, הוא היה האחרון, אז שלחו אותו לטרזיינשטדט, עשו אותו למנהל, ובסוף שלחו גם אותו.

שאלה:

מי נשאר?

ארתור פזננסקי:

מי שנאשר היו רק... באופן מוזר... אני פגשתי לאחר המחנה מישהו מטרזיינשטדט, הוא היה נכה מלחמה, אדם עיוור, אותו השאירו בחיים. ובכן, זה שוב נושא אחר לגמרי.

שאלה:

בשנת 39 חזרת לברלין?

ארתור פזננסקי:

אני הלכתי מנויענדורף, גרשון והאחרים שלחו אותו, אפשר לומר, לא רצו שאשאר.

שאלה:

זה היה בשנת 39?

ארתור פזננסקי:

שה היה בשנת 39, הנה, [...], ואחר כך הגעתי לברלין, וקיבלתי מהזלביה הזוה... זלביה גם היה איש במעמד גדול, אבל לא אישיות כמו גרשון, הוא היה ראש כוח אדם של איחוד היהודים בגרמניה של הרייך (Reichsvereinigung der Juden in Deutschland), אולי זה אומר לכם משהו, זהו ארגון גג של כל הארגונים של כל היהודים, וחבר שלי, זלביה הזוה, הוא היה חבר שלי, הוא השיג לי משרה במעון נוער ברח' לווצו בברלין, זה היה בית כנסת, אבל מקדימה היה בית קהילה לנוער בסכנה, היו שם 50 נערים ו10 נערות.

שאלה:

האם זה היה במואביט?

ארתור פזנסקי:

לא, לא במואביט, במרכז, בברלין מרכז. ושם שמו אותי כמנהל. ובכן, זו הייתה עבודה שלא הרגשתי נוח איתה, היה לי קשה מאוד, בני הנוער היו קשים מאוד, חולים, אפילפטים, אסטמטיים, הבנות היו בסכנה, והיו לי שם צרות צרורות, זה כבר היה קשה מאוד, זה היה בשנת 39.

שאלה:

היו להם רופאים?

ארתור פזנסקי:

רופאים? איזה רופאים?

שאלה:

הנוער האפילפטי.

ארתור פזנסקי:

כן, לפעמים קראו להם, אבל...

שאלה:

מה זאת אומרת, שהבנות היו בסכנה?

ארתור פזנסקי:

ובכן, אלה היו בנות שברחו מבית הוריהן, או שהיו חולות, וכו', מכל הסוגים אספו שם, היו לי בעיות כל כך קשות, המנהל, לא הייתי שם מנהל להרבה זמן.

שאלה:

האם התגוררת איתם או שהתגוררת בבית?

ארתור פזננסקי:

כולם גרו בבניין, זה לא היו... אלה היו אולמות, 20 בני נוער בחדר אחד, זה היה איום, וכולם עבדו, כולם היו חייבים לצאת לעבוד. היהודים היו חייבים לעבוד, והם אספו שם,,, אבל היו לי שם הרבה בעיות, ובעצם גם זה מעניין. [למען] כל היהודים המובטלים, כלומר, איפה שהמפעלים הפסיקו לעבוד, ולא הייתה עבודה, אז הייתה בברלין - קולן, נויקולן - שם הייתה לשכת עבודה למען יהודים, בפונטנה פרומנדה, זה היה שם הרחוב, ולשם הכריחו את כל היהודים ללכת, ושם חולקו לעבודה, ואני... כל היהודים קיבלו עבודה, עבודות מסוכנות מאוד. הרי כל הגרמנים גויסו למלחמה, ואת היהודים חייבו, היו חייבים ללכת, לקבל את העבודה, אם רצו או לא רצו, לא הייתה להם ברירה. ובני הנוער היו מאוד צעירים, 14 ו-13, ומדי פעם גם רימו עם הגיל, וכך הם הגיעו לפעמים לשם, ללשכת העבודה הזו, ואני, אבל אני, אני הייתי צריך לקבל אישור כדי לקבל את הניהול על עצמי שם, ולא קיבלתי את האישור, זה היה עניין פוליטי. מנהל לשכת העבודה ליהודים הזו היה אדם בשם אכהאוס, זה היה גרמני, גרמני לאומי. היה לו כאן עיטור גדול, איש קטן עם אף עקום גדול. הוא היה פעם עובד יהודי בבית של [...] ברובע היהודי ועבד בחברה יהודית, והוא ידע מעט יידיש, את היידיש של הסוחרים, ועם היידיש שידע הוא הרשים את הנאצים, ושהיה לא קשר ליהודים. והוא שמע שאני אמור להיות שם מנהל, שנהייתי שם מנהל, הייתי שם רק זמן קצר והוא הזמין אותי למשרד שלו, ואני רואה את זה לפני כאילו שזה היום, היה אולי במרחק של 50 מטרים וצעק: הו יהודי, תוציא את הידיים מן הכיסים ותשמור מרחק, אתה מסריח, וככה, בסגנון הזה בצורה משפילה זה התנהל, וזה היה נורא. כי אתה מונית על ידי מר זלביה, הוא קבע שאתה מנהל, ודילגת אלינו. ובתור עונש אתה תגורש, כך הוא דיבר אתי. מיד לאחר מכן הלכתי הביתה, הלכתי קודם לפקיד, והוא בא אתי, והוא אמר: תחלק את היהודי, כפי שדיברו, תיתן לו עבודה. ואז הוא נתן לי עבודה. לסחוב פחם, מלבני פחם, אלה המסודרים בארגז, זה דבר מסוכן מאוד, צריך לדעת כיצד לסחוב את מלבנים, לסחוב אותם למעלה. יש תמיד 50 ק"ג על הגב, ואז הם נופלים מן הארגז, אני לא יודע אם אתם מכירים את זה, כיצד צריך לסדר את מלבני הפחם. וכך סחבתי בשביל הנאצים הכי גדולים את הפחם לקומה הרביעית. זה היה נורא. לפעמים האנשים נתנו לי איזה מרק, ואז ישבתי שם, וגרתי במעון הזה. בני הנוער הרגישו שאני לא המנהל, שחולקתי לעבודה, ואז הם חזרו אותי, כפי שזה אצל בני נוער. הם הרגישו שהאדם הוסר מן המשרה, וכך הייתי חייב לישון עם מוט ברזל לידי, כי פחדתי שיתנפלו עלי. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם מה בני הנוער האלו עשו לי. אז הייתה האפלה, הכל היה מכוסה בנייר שחור. אז כשהיו צריכים נייר טוילט הם לקחו את

הנייר השחור וניגבו את התחת. ואז הגיעו הנאצים והם טענו שאנחנו מחרימים את ההאפלה. אתה לא יכול לתאר לעצמך מה התרחש שם. ואז כל ההתקפות האפילפטיות האלו. הייתי מאושר כשירדתי מן המשרה הזאת.

שאלה:

מתי זה היה?

ארתור פוזנסקי:

זה היה בדיוק, אני חושב ב-41... אבל תשמעו עכשיו, ובכן, סחבתי את הפחמים, והאיש היה כל כך מרוצה עם עבודתי, איך שסחבתי את הפחמים. וכשירדתי בחזרה עמדה שם אשתו של אפשטיין. פאול אפשטיין היה המנהיג, הראש המוביל של יהודי גרמניה בתקופה ההיא. כשהכל נהייה קשה היה נשיא, זה היה ד"ר פאול אפשטיין, הוא היה מאוחר יותר בטרזיינשטדט ומת לאחר מכן. ואישתו, הפי אפשטיין, הגיעה לשם, חיכתה לי למטה, ראתה איך שעבדתי קשה, חיבבה אותי מאוד וניחמה אותי, מה אני יכולתי לעשות.

כך שביום שני הייתי חייב להתייצב בלשכת העבודה, אצל הפקיד. ובכן, הרי ידעתי, הוא הרי אמר לי, אתה סוחב את הפחם באופן זמני, אך ביום שני תבוא ונאמר לך את הטנרספורט, אתו אתה עוזב. תארו לכם, אלה הן שעות הזוהר של האנושות. אני מגיע ביום שני, ככה [...] , ללשכת העבודה, תארו לכם מה נעשה שם, המון אצל הפקיד של אות P, פוזנסקי. הוא מסתכל עלי, כי נאמר הרי שעבדתי במשך הימים האלה. אז מגיע אכהאוס, המנהל הזה, והוא [הפקיד] קופץ, צועק "הייל היטלר" ואומר למנהל, "פוזנסקי מתייצב בדייקנות". ההוא כבר לא ידע במה מדובר, ואומר, "תמשיך", וה"תמשיך" הזה עזר לי שלא היגעת לטרנספורט, כי המעון, בו גרתי, נסגר שמונה ימים לאחר מכן, סגרו את כולם לאחר שמונה ימים, ולקחו אותם. ואותי שלח הפקיד הזה לעבודה בבית חרושת לצבעים. אבל יש שעות זוהר כאלה. אם אכהאוס היה זוכר מי אני, הוא היה שולח אותי לטרנספורט. אני כבר נפרדתי מכולם אז. לאחר שנים שמעתי, שהאכהאוס הזה עשה כל מיני עסקאות עם יהודים, ושפטו אותו למוות. אתם חייבים לתאר לעצמכם את האדם הזה, איש קטן, [...], הוא לקח שוחד, עזר ליהודים, והם גילו את זה והרגו אותו.

שאלה:

אבל יהודים גרמנים הרי לא דיברו יידיש?

ארתור פוזננסקי:

סליחה?

שאלה:

היהודים הגרמנים לא דיברו יידיש.

ארתור פוזננסקי:

אני לא יודע הרבה, אני מבין יידיש, אבל...

שאלה:

לא, לא, ברובע האסמים היו הרבה יהודים ממזרח אירופה (אוסטיוודן), הם למדו יידיש?

ארתור פוזננסקי:

בבית הספר שלי היו ילדים של אוסטיוודן, כמו...

שאלה:

אבל יהודים ברלינאים לא ידעו יידיש.

ארתור פוזננסקי:

אף יהודי לא יכול לדעת את מה שקרה לנו. אז תשמעו, אני עזבתי שם ושלחו אותי לבית חרושת לצבעים לעבודת כפייה.

שאלה:

ל-IG Farben, נכון?

ארתור פוזננסקי:

לא, IG Farben היה משהו אחר. IG Farben היה מקום גדול, אני הייתי.... בברלין היה בית חרושת לצבעים, בית חרושת ללכה, בית חרושת ענק ללכה, ברניקה ובוהמה ווייסנזה (Bernicke und Boehme, Weissensee) היה שם החברה. 800 איש עבדו שם, מהם היו 200 יהודים. 200 היהודים עבדו שם בעבודת כפייה, היו ביניהם עורכי דין ורופאים, והם עשו את העבודה הקשה והמלוכלכת ביותר שאתם יכולים לתאר לעצמכם. זה היה נורא.

וכשהתייצבתי שם אמר לי המנהל מיד, אם אתה לא עובד כמו שצריך, ייקחו אותך. אבל העדפתי את העבודה לעומת הטרנספורט, זה ברור. כך שאיכשהו הסתדרתי, שנה וחצי עבדתי בבית החרושת הזה, אבל בעבודות בזויות, עם פיה ומיניום. הייתי מלא צבע אדום, מראש ועד כף רגל. תנאי העבודה שם, בתוך ברלין, היו קשים מאוד...

שאלה:

היכן התגוררת?

ארתור פוזננסקי:

ויכולתי לעבור דירה, קיבלתי אישור, לאחר שלא קיבלתי את העבודה במעון קיבלתי את האישור לעבור לגור עם הוריי, והתגוררתי עם הוריי, אך הייתי חייב ללכת ברגל לעבודה, זה היה יותר משעה לכל כיוון, תמיד עם הטלאי הצהוב, ועבודה קשה. גם בימי ראשון היינו חייבים לעבוד, וסחבנו, עבודה כל כך קשה, אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. וכל הזמן נעלמו יהודים, לא ידענו לאן, אבל מאוחר יותר הסתבר, שהביאו אותם לטרנספורט.

שאלה:

מתי קיבלת את הטלאי הצהוב?

ארתור פוזננסקי:

מתי? אני לא יודע בדיוק, מתי הייתה האקציה כשכל היהודים קיבלו את הטלאי הצהוב? זה היה סיפור ענק, בשנת 36 או 37, אני חושב, קיבלו היהודים את הטלאי הצהוב, כל יום היו יהודים... אבי הלך לטייל עם המקטרת, ופתאום אני רואה תמונה בעיתון גרמני "היהודי יושב על ספסל היהודים", ושם ראיתי את אבי, שהתיישב. אלה היו ספסלים בגנים, שהיו רק ליהודים, ואת אבי צלמו איך שהוא ישב שם, רק ליהודים. והגרמנים ראו את כל זה, הגרמנים ראו, שליהודי היה מותר לעמוד רק מקדימה ברכבת הקלה, לא מאחור, כל מיני הגבלות כאלו, הגבלות כמו שאסור היה ליהודי להחזיק ציפור קנרית. כן היום צוחקים על זה, אבל היו כל אלה הגבלות, כמו להחזיק כלב, היה אסור לו ללכת לספר...

שאלה:

ולך היה אסור לנסוע באוטובוס לעבודה, היית חייב ללכת?

ארתור פוזננסקי:

לא, הם לא היו חייבים. כמעט ולא היו אוטובוסים, הרוב היו רכבות קלות, רק לעתים נדירות ראו אוטובוס בברלין, לא היו כל כך הרבה, אבל היו צריכים לקבל אישורים מיוחדים, רק בשעות מסוימות, אבל לפעמים לא יכלו לעשות את זה, אבל ההגבלות היו קשות, כל הזמן המציאו חדשות. אסור היה להחזיק ציורים, דברים מוזרים, יש מספיק חומר על זה, אתם יכולים לקרוא על כך, מאות חוקים, כל יום הדברים המוזרים ביותר. אסור היה לשים שלטי שמות. היו חייבים להוסיף שמות, "שרה" אצל נשים, ו"ישראל" אצל גברים, בכל מקום היו הגבלות קשות. ובכן, אם היום הגרמנים אומרים שהם לא ידעו שום דבר על כל האמצעים האלו, זה היה הרי כל כך פתוח וברור. ובבית החרושת הזה, שבו עבדתי שנה וחצי, היו 200 יהודים, כמובן כולם עם טלאי צהוב, ו-600 גרמנים. הגרמנים היו בעיקר אנשי מקצוע חשובים, אבל כמעט לכולם היו הרשעות פליליות בעבר, הם לא גויסו לצבא, והגיעו לבית החרושת ולחצו כמובן קשות על היהודים, היכו אותם. ליהודים היו שירותים מיוחדים, חדרים מיוחדים, בהם אכלו, פרימיטיוויים מאוד. והיחסים בין היהודים לבין הגרמנים היו רעים מאוד, ובעצם האדם שהקים את החברה, או אחד מהם, אני לא יודע אם בזה היה יהודי, היה יהודי, והוא גם היה חייב לעבוד שם במעבדה, וגם הוא... משם נלקחתי, וכשלקחו אותי נסע האדם הזה באותו בקרון.

שאלה:

מה היה שמו?

ארתור פוזננסקי:

אני לא יודע. היה שם פעם אחד בשם ד"ר רט, אני חושב אחר כך היה רוזנטל, זה היה קרוב משפחה שלו. החברה הוקמה כבר בשנת 1880, חברה ענקית, ושם עבדו 800 איש רק בלכות, בעיקר לכות לחברות זרות, לצבא הגרמני (וורמכט), לצוללות, אופניים, כל זה נעשה שם באינטנסיוויות בבית החרושת לצבעים.

שאלה:

כמה שעות ביום עבדת שם?

ארתור פוזננסקי:

לפחות 8 שעות, אבל בדרך כלל יותר, ולא הייתה הזדמנות... אנחנו ביצענו עבודה כל כך קשה, זה בלתי אפשרי לתאר. למשל: הצבע השחור נעשה עם פיח, ואז היינו לגמרי שחורים, מלמעלה עד למטה. הפיח כל כך חזק, במשך חודשים הוא לא יוצא מן העור. ואז המיניום, הצבע האדום. את כל העבודות האלו עשו היהודים, ואוי ואבוי אם אחד לא היה יכול לעבוד, מיד דיווחו עליו ולקחו אותו.

שאלה:

האם בכלל קיבלתם תשלום על כך?

ארתור פוזננסקי:

כן, דמי כיס, אבל הכסף....

שאלה:

היה אפשר לחיות מזה?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אלה לא היו תנאים רגילים. מה שמעניין הוא שלאחר המלחמה החברה הזאת המשיכה להתקיים. אני הגשתי תלונה נגד הממונה עלי דאז, לאחר המלחמה כתבתי לחברה הזאת. שוחררתי, והייתי בין שרידים המועטים מבין 200 היהודים שעבדו שם, ומייד התייצבתי שם. זה היה עוד בשנת 45, לאחר השחרור, והגשתי תלונה נגדם, ואז הם כתבו לי, המנהל כתב לי, אנו מציעים לך לא לנקוט בשום צעדים, האיש כל כך חולה, ותרחם עליו.

שאלה:

ורחמת?

ארתור פוזננסקי:

כן, כך כתבו... [הפסקה]

היו אלה מורים, עורכי דין, רופאים, כלומר אנשים שלא היו כל כך טובים בעבודות ידיים, ואני, למזלי, אני די טוב בידיים. אני נוגע בכל, עוד תראו מאוחר יותר, מדוע אני אומר את זה, וכיבדו אותי שם.

[הפסקה]

שאלה:

איך מר ווינדנוולד הנחמד...

ארתור פוזננסקי:

....[...]

[כולם מדברים ביחד]

ארתור פוזננסקי:

לאנשים יש אינטרס לנפח את העניין, אז מה אתם רוצים שאספר, שוב אותו הדבר?

שאלה:

[...]

ארתור פוזננסקי:

מה סיפרתי לכם?

שאלה:

[...]

ארתור פוזננסקי:

ובכן, התנאים שם היו קשים מאוד, הגרמנים שעבדו שם אהבו ללחוץ על היהודים, למשל, כולם קיבלו חלב, כי זה עזר נגד הרעלות, אבל היהודים לא קיבלו. לכל הגרמנים הייתה אפשרות לשטוף ידיים מן הצבעים, היו חומרים מדללים כאלו, והיהודים לא קיבלו, כלומר היו חייבים לנסוע הביתה עם כל הלכלוך, הכל אדום, הכל שחור, אתם בכלל לא יכולים לתאר לעצמכם איך זה היה. והבגדים, זה הכל חדר דרך הבגדים. והגוים, כמה מהם היו בסדר, אבל רובם אהבו להטריד את היהודים, וכל יום קרה שתמיד היו חסרים אנשים. אבל לא הרגשנו את זה כל כך, היו 200 יהודים, כי החסרים תמיד הושלמו על ידי חדשים, לכן לא כל כך הרגשנו, ואז שוב שמת לי לב, שאת זה לקחו אתמול, עם כל המשפחה, והוא נלקח שלשום, וכך זה היה במשך כל השנה וחצי שאני שם, וזה אומר...

שאלה:

ספר?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, שאני הייתי הספר שם, ועזרנו אחד לשני שם. באופן רשמי לא יכלו יהודים ללכת יותר לספר. אמנם היו כמה יהודים שפתחו מספרות אצלם בדירות, ואז נרשמו יהודים כמה ימים לפני כן לתור... ואז האנשים האלה, שבכלל לא ידעו איך, ספרו ליהודים את השיער, מה היה אפשר לעשות? אבל זו הייתה עוד אחת מן ההוראות האלה של הנאצים, שלא לתת ליהודים ללכת לספר, מאוחר יותר היה אותו דבר עם סנדלרים, אסור היה לחדש את הסוליות, אז מה עשו, אלתרו באיזושהי צורה, וכך זה היה. אבל אני רוצה לחזור לעניין העבודה...

שאלה:

ומה אתה עשית?

ארתור פוזננסקי:

שם? בבית החרושת לצבעים? את כל העבודות השחורות.

שאלה:

לא, לא, אתה הרי סיפרת שאתה...

ארתור פוזננסקי:

את זה עשיתי בהפסקות, בזמן הפסקות העבודה.

שאלה:

מה עשית?

ארתור פוזננסקי:

סיפרתי לאנשים את השיער.

שאלה:

כיצד?

ארתור פוזננסקי:

עם המכונה, ואז סידרתי קצת עם המסרק. האנשים היו מאוד מרוצים, היה לי תור ענק.

שאלה:

הרווחת כסף?

ארתור פוזננסקי:

באמת, זה לא היה עניין של כסף בשבילי. הכסף היה שם זרוע, ליהודים היה כסף רב, כל החסכוניות, ואף אחד לא הסתכל.... כל אחד ידע את המצב, איש לא הסתכל על כסף, פשוט עזרנו אחד לשני, ואני תמיד הייתי זה ש....

שאלה:

היית גם סנדלר?

ארתור פוזננסקי:

את זה עשיתי מאוחר יותר בהכשרה, אני תמיד הייתי זה שנתן לאנשים מעט תמיכה, שיחזיקו מעמד, וכו', היו שם אנשים מוכרים, אנשים מכובדים, אבל הם היו כל כך בלתי מיומנים, לא ידעו איך לפתוח פחית, ולא ידעו כיצד לפתוח קרטונים, ולא ידעו איך לסחוב שקים.

שאלה:

מתי הכרת את ריחה פראיר?

ארתור פוזננסקי:

את ריחה פרייאר הכרתי באופן שונה לחלוטין. אותה הכרתי בעבודה הסוציאלית היהודית. ריחה פרייאר הייתה נשואה לרב אחד בשם פרייאר, הוא היה רב בבית הכנסת הישן של ברלין, כזה זקן היה לו והרבה ילדים, 6 ילדים, אני חושב. וריחה.... הוא היה רוויזיוניסט גדול וצעקן, והיא הייתה חסידה גדולה של ההסתדרות ובעלת נטייה שמאלנית, והנישואין.... הם נפרדו די טוב. אבל היא נחשבה, האישה, כרבנית, שיכולה לשים 10 רבנים בכיס שלה, אישה מאוד מלומדת, וכפי שקראתי מאוחר יותר, גם בעלת כשרון מוזיקלי גדול. גדולה.... היא למדה מוזיקה והכל, והלכה לישראל ולאנגליה, ללונדון. היה לה משרד, אותו היא פתחה

בעצמה, משרד הגירה ברח' נויה פרידריך בברלין, ושם עבדה מכרה אחת, אישה בשם לוטה קייזר, בחורה צעירה, שהייתה מן מזכירה שלה. דרך לוטה קייזר הגיע לפני שבועיים מישהו אלי הביתה, הוא כותב ספר על לוטה קייזר הזו. היא הייתה מאורסת לנער בשם אהרן מנשר, הוא היה מנהיג הנוער הציוני בווינה. הם היו מאורסים ולא יכלו לבוא יחד, הם נפגשו רק פעם או פעמיים, וזה היה מן....

שאלה:

אבל אמרת שהם הכירו בברלין?

ארתור פוזננסקי:

ריחה פרייאר ניסתה, האנשים ניסו, כל יהודי ניסה למצוא דרך החוצה, להגיע לקונסוליה, איך לצאת. עכשיו, המכסות של המדינות הייחודיות כבר "נמכרו" וכבר לא ידעו מה לעשות. וריחה פרייאר הבינה להשפיע על האנשים, הנפיקה להם ניירות מזויפים, שכרה אנשים להוביל אנשים מעבר לגבולות. אני מכיר בחורה בשם טילה נגלה, היא הייתה אתי מאוחר יותר בהכשרה, נערה מאוד שרמנטית - זה מפריע לכם? - בחורה שרמנטית, והיא אמרה, היום בערב אני חוצה את הגבול עם הוריי! זה היה בברלין. מה זאת אומרת, אתם חוצים את הגבול? אז אני אומר, מאיפה יש לך את האפשרות? ריחה פרייאר הוציאה לנו ניירות. והייתה לה כזו השראה על האנשים, שהאנשים האמינו בה, וזה בהחלט כישרון.

שאלה:

והאמינו גם כך!

ארתור פוזננסקי:

סליחה?

שאלה:

והאמינו גם כך.

ארתור פוזננסקי:

לי לא היה שום עסק בכל העניין...

שאלה:

לא, אני מתכוונת חוץ מריחה פראייר...

ארתור פוזנסקי:

לא היה לי שום עסק בכל העניין. ריחה פרייאר המירה חלומות למעשים, והיא הצליחה. טילה נגלה חייה כאן, אני אמנם לעולם לא דיברתי איתה יותר, אבל היא חסכה מעצמה הרבה. האנשים הם.... אני פעם שמעתי אותה מדברת, וראיתי אותה, היא עשתה רושם של אישה, היא יכלה להשפיע על אדם, כשדברה, ש.....

שאלה:

היכן ראית אותה?

ארתור פוזנסקי:

אני כבר לא זוכר היכן זה היה. אני ראיתי אותה מספר פעמים, אבל לאישה יש כזו התלהבות, וידעה כל כך לדבר, היא הייתה חזקה, אופן הבעה. בנשים כאלה לא נתקלים בכל יום. משהו מאוד מיוחד. וכזה ידע, אמרו לי אנשי מקצוע. התעסקתי הרבה עם רבנים צעירים, והם אמרו שהיא ידעה הרבה יותר מאשר כל הרבנים, מאשר הרבה רבנים.

שאלה:

היה לה שם משרד?

ארתור פוזנסקי:

היא פתחה אותו בעצמה, מן משרד קטן, מה זה כבר אומר משרד בתנאים דאז, חדרון קטן, שני חדרונים קטנים עם מכונת כתיבה, והוציא לאנשים נייר.... ואמרה להם, זוהי התעודה שלכם. ואני יודע, שהתעודות האלו לא היו תקינות.

שאלה:

גם הגרמנים ידעו?

ארתור פוזנסקי:

זה היה רק למען הביטחון. היא שלחה את האנשים מעבר לגבולות, ובמקרה שמשהו יקרה שתהייה לך חתיכת נייר ביד, אלה היו הרי הכל תכסיסים.

שאלה:

אפשר לחזור שוב לעבודתך?

ארתור פוזננסקי:

כן, האמת היא, אנחנו חייבים לחזור, כי אני רוצה לספר לכם, כיצד יצאתי משם.

שאלה:

עוד רציתי לשאול אותך לפני כן, מניין היה לך הכוח?

ארתור פוזננסקי:

הייתי בחור צעיר אז, הייתי בגיל הכי יפה.

שאלה:

אבל הזמנים!

ארתור פוזננסקי:

הייתי בן 28, 29, הייתי ספורטאי, עשיתי קצת מזה וקצת מזה... הייתי חזק.

שאלה:

מה נתן לך את האופטימיזם?

ארתור פוזננסקי:

האופטימיזם, התקווה שלא לאבד את הראש במצבים קשים, זהו זה, זה מה שנתן לי הרבה תמיכה מאוחר יותר, הכל החיים, אבל אלה הם דברים כאלה... אני רוצה רק לספר משהו מבית החרושת הזה. כבר סיפרתי לכם, שאחרי המלחמה, בגלל אחד מהם... את זה כבר ספרתי. כעת אני רוצה לספר איך זה קרה. המצב הפך בכל יום קשה יותר למען היהודים, כל יום שמו לב שחסרים אנשים. מה שמעניין הוא, אני סיפרתי שבברלין, בתקופת הזוהר, היו 200,000 יהודים. אבל מספר היהודים שנפגעו מן הצעדים שננקטו על ידי הנאצים, היה 60,000. כלומר שבכל זאת הצליח שבין 60,000 אלה ירדו רבים למחתרת כגרמנים, או כ....

שאלה:

בעזרת ניירות מזויפים?

ארתור פוזננסקי:

בעזרת ניירות מזויפים נעלמו איפשהו, בלקיחת סיכון גבוה. אבל את זה סיפרו אנשים אחרים, אני יכול לציין שמות של אנשים שהלכו למחתרת, זה מעניין מאוד. יש כאן אדם אחד, אזכיר את שמו מאוחר יותר, איתו אתם צריכים לדבר, שם תשמעו משהו על יהודים שהצליחו להמלט.

שאלה:

מה שמו?

ארתור פוזננסקי:

שמו "מלאך", הוא מנהל כאן את העיתון החקלאי. בחור מאוד אינטליגנטי ומיוחד מאוד. אותו אתם יכולים לשאול, ב-10 שפות אתם יכולים לשאול אותו.

שאלה: מה שמו?

ארתור פוזננסקי:

"מלאך". קודם היה שמו וולאך. הוא מאוד אינטליגנטי, והוא טיפוסי לאנשים שנמלטו באותה תקופה.

שאלה:

אמרת לנו משהו בעניין מוזיאון ברח' אורנייבורגר - שוורץ היה שמו?

ארתור פוזננסקי:

ד"ר שוורץ היה היסטוריון לאומנות שעבד שם. ברח' אורנייבורגר רוכזה הספרייה היהודית והמוזיאון היהודי, ולמטה ברח' אורנייבורגר היה בית הספר לעליית הנוער, וליד זה היה בית הכנסת ולשכת המס, הכל, כל העסקים היהודיים היו שם, חברה קדישא, הכל היה שם. אבל אני רוצה להמשיך לספר, נחזור לבית החרושת. בבית החרושת הכל נהייה יותר ויותר קשה, וכבר הרגישו שהעבודה שנעשתה על ידי היהודים, הייתה מזיקה. וביום אחד.... בינתיים כבר פרצה המלחמה נגד רוסיה, ושמנו לב שעם רוסיה מגיעים גם עובדים רוסיים, ויום אחד הגיעו נשים רוסיות, טרנספורטים שלמים, מסטלינגראד. הן לא ידעו לאן מובילים אותן. הן

אמרו לי בסוד... הרי אסור היה לנו לדבר אפילו מילה אחת, ובכלל הכל היה ממרחק, אבל בכל זאת היה ניתן להרגיש, מדי פעם עוד התווספה מילה אחת או שתיים, זה היה מסוכן מאוד. אם הגרמנים היו שמים לב שהתחלתי משהו איתן היו מיד לוקחים אותי. אבל זה היה ככה שהנשים הרוסיות, בחורות צעירות, עוד יום-יומיים לפני כן לא ידעו לאן מביאים אותן. והביאו אותן שם לעבוד, יום אחד הגיעו נשים רוסיות ולאחר כמה ימים כבר התחילו הגרמנים להתמזמז איתן ולהתחבר איתן. כן, נשים, זה ריגש אותם. לעולם לא אשכח את התמונה של בחורה רוסיה צעירה, פנים מרירות ויפות, שתמיד הסתכלה עלי. תמיד עברנו אחד ליד השנייה, והייתה לי סוכרייה, אז זרקתי את הסוכרייה על הרצפה, ודחפתי אותה ברגלי אליה. לא יכולתי לתת לה ישירות, אז נתתי לה ככה, וראיתי את הפנים השמחות שלה על כך שקבלה סוכרייה. לעולם לא אשכח את זה, אי אפשר לשכוח רגע כזה. היינו זרים, בגלל השפה, מנטליות, אבל רגע זה היה רגע של אור. אבל הנשים הרוסיות - ואת זה ראיתי גם מאוחר יותר במחנה הריכוז - הן מאוד אינטליגינטות. הן ידעו להתאים את עצמן, הן ידעו לסחוב, שקים של 50 ק"ג, שאותם לקחנו על גבינו, הרימו הנשים האלה כמו צעצועים. ולאחר כמה ימים הן ביצעו את העבודה השחורה, אותה עשינו, טוב מאוד. כבר לאחר יומיים, את כל זה לא ידענו, היה הגירוש הגדול של היהודים ממקומות העבודה בברלין, זה היה בפברואר 42. כלומר זה היה הטרנספורט האחרון של יהודים מברלין, אז נלקחו כל היהודים לא רק מברלין, אלא גם ממוחנות עבודה אחרים. היו כל מיני יהודים שגוייסו, כלומר היו כל מיני בעלי חברות שדרשו שהיהודים, שהיו עובדים טובים, והיו להם טבחים טובים מאוד, והצבא (וורמכט) לחץ על עבודה, הם רצו להחזיק את היהודים, אבל לא נתנו להם. ואני לעולם לא אשכח, באיזה בשבת לפני הצוהריים היהודים הופיעו פתאום בככר הגדולה, שם במקום העבודה בו היו כל מבני בית החרושת, ופתאום הופיעו אנשי אס-אס עם קסדות ורובים וכידונים, והיהודים היו חייבים לעלות על המשאיות, בדיוק במצב שבו הם היו, בבגדי העבודה המלוכלכים. היו שם כמה משאיות, והאס-אס ישבו מקדימה עם הכידונים שלהם. ירד גשם באותו יום, והיה מעט [...], אבל היה אפשר לראות את הכל, את היהודים היה אפשר לראות. כמעט כל המשאיות היו פתוחות. ומקדימה ישבו אנשי האס-אס עם הכידונים, ואנחנו נסענו דרך כל ברלין עד למואביט, לרח' פוטליץ. ואני עוד רואה לפני עיניי, היינו חייבים לעבור על יד הרובע בו גרתי, ואני עוד רואה את הרחוב ואיך הגרמנים מסתכלים, ואני גם עוד רואה איך אנחנו נוסעים, שמנהל בית החרושת, שהוצב במשרה על ידי הגרמנים, איך הוא בעצמו התחיל לבכות, לא בגלל שחשב שייקחו את היהודים, אלא הוא חשש למען בית החרושת, שבית החרושת יעבור לידיים חדשות ושהוא לא יספיק את

המכסה. וכפי שכבר ציינתי מקודם, רצה המזל, שאנחנו, שאני הייתי ביחד עם ד"ר רוזנטל, זה היה מומחה למדעי הצבע, איש שקול ומוכר, שפרסם ספרים חשובים על צבעים, שכבר הוזמן גם עד רוסיה ולכל מקום, בתוך אחד מקרונות המשא והגיע לאושוויץ. אבל לא שמעתי ממנו יותר. וכך נסעתי דרך ברלין. אני מציין את זה מהסיבה שהציבור הגרמני טוען "אני לא ראיתי שום דבר, אנחנו לא ראינו דבר" אבל אני ראיתי את כולם. והגענו שם למחנה האיסוף מואביט ברח' פוטליץ במואביט, [...] ככר ידועה וענקית, שום דבר לא היה מוכן.... והביאו אותנו יחד.... והגענו שם למחנה איסוף. היו שם אולי 10,000 אנשים באולם גדול, קצת קשה היה זרוע על הרצפה, וזה היה הכל. ותוך כמה דקות היה הכל מלא עם פיסות נייר. אלה היו בולים, היהודים השיגו לעצמם באופן בלתי חוקי בולי מזון. שכחתי לציין מקודם שליהודים היו בולי מזון מיוחדים, היהודים קיבלו אולי שלישי מן המכסה אותה קיבלו הגרמנים. חמאה, בשר, כמעט שום דבר, זה היה כל כך מעט שזה בקושי הספיק לחיות, אבל היהודים השכילו באופן כלשהו להשיג בשוק השחור, על ידי מכירת חפצי ערך, בולי מזון. וכשהגענו למחנה הזה פחדו כולם שיבצעו חיפושים עליהם ויגלו אותם [...]. אחר כך הגיעו נשים וילדים מכל בתי החרושת האחרים, זימנס וא.א.ג., מבתי החרושת, ואספו את כולם שם. אני חושב שהטרנספורט, בו אני הייתי, היה בפברואר 1943. הטרנספורט היה בין האחרונים שנאספו שם. בכל טרנספורט משם היו 2000 בני אדם, זה היה תמיד טרנספורט אחד, אבל אנחנו הרי לא ידענו מה יש שם. קודם כל הייתה שאלת השירותים. היהודים יצאו, נאלצו לחפור בורות, הרכיבו מוט, וגברים ונשים כולם על מוט אחד, לא משנה. ובכן, שם כבר התחיל האסון הגדול, הכל לעיני הכלל, בחוצות. חודש פברואר הוא הרי חודש קר בגרמניה, והגברים והנשים האלו שישבו על המוט, תארו לעצמכם, וכל הצעקות עם הילדים, כל זה היה נורא. אבל היו לזה גם צדדים קומיים. יש לי חבר, שהוא היום איש גדול באמריקה, נורברט וולין, אותו פגשתי שם. פגשו שם במכרים, מספר היהודים הרי ירד מאוד, ואני הייתי מאוד מוכר, וכל הזמן פגשתי אנשים שם. אה, גם אתה פה, וכו', ואיכשהו זה נתן קצת כוח, ופתאום נשמע דרך הרמקולים, על היהודי נורברט וולרט לצאת החוצה. אז התפלאתי שהוא יצא, אבל מספר ימים אחרי כן פגשתי אותו שוב באושוויץ. הוא בכל זאת יצא ונכנס בחזרה, אבל 10,000 בני אדם.... ובכן, בלינו שם 2 או 3 לילות תחת תנאים מכפירים. אני כבר לא זוכר, אני כבר לא זוכר איך קיבלנו אוכל, אבל אני זוכר שזה היה פשוט נורא. והיהודים היו מופקדים... כמה מן היהודים הופעלו כפקידים כשהם הרכיבו את הטרנספורט ושלחו את הטרנספורט. והיינו חייבים לחתום על ויתור על האזרחות, על חפצי הערך, על הכל היה חייב לחתום, להודות שאנחנו אויבי המדינה, משהו, היינו חייבים לחתום. אז עברתי שם במקרה בדיקה,

מכר אחד בדק אותי, והוא אמר שיהיה טוב. אני עברתי, לקחתי את החבילה שלי, מה שהיה. לא יכולתי להיפרד מן ההורים, הוריי הרי גרו ברח' לוטרינגר. אני הייתי בווייסנזה, הגעתי הרי בווייסנזה, ולא יכולתי להודיע להם, לא יכולתי בכלל לידע אותם, הם לא ידעו דבר. מאוחר יותר, לאחר שחיברתי את כל הקצוות, נודע לי ששמונה ימים לאחר מכן הוריי הגיעו לטרזיינשטדט עם הטרנספורט שלאחר מכן. טרזיינשטדט היה מחנה מועדף. לשם הגיעו אנשים - נכים - ובגלל שלאבי היה עיטור צלב הברזל [עיטור על אומץ מיוחד של חיילים ששרתו במלחמת העולם הראשונה מ.צ.]. הוא קיבל טיפול מועדף, או גם אנשי המנהיגות. מנהיגי יהדות גרמניה הובאו לשם. ובכן, רק רציתי לספר, אנחנו שם....

שאלה:

כמה זמן היית במואביט?

ארתור פוזננסקי:

רגע. אחר כך, לאחר שלושה ימים, נאמר ברמקולים, טרנספורט כך וכך. אני עברתי דרך הטרנספורט, טופלתי על ידי פקיד קהילה אחד, [ואני אומר] איפה הבן שלך, איפה הבן שלך, והוא אומר, כבר לא ראיתי את הבן שלי ארבע שנים, אני לא יודע דבר על הבן שלי. אז אני אומר רק, מה נשמע, הכרתי את הילדים, במקרה, והוא אומר, יהיה טוב, כמו שיהודים מדברים. הלכנו לטרנספורט, הגענו לקרונות המשא, וכשהגענו לקרונות המשא כבר ראיתי, זה האסון שלנו. אני מציאותי מאוד, אני לא מסתמך על ניסים. אני נכנסתי לשם, והיינו שם בקרון המשא, זה היה נורא, גברים, נשים, היכו אותנו עד שנכנסנו, 50 בני אדם בקרון משא אחד, ללא שרותים, פשוט זרקו הכל דרך החלון, פתח קטן, זרקו פנימה כמה לחמים, ואז זה התחיל. זה היה נורא. נסענו במשך ימים, איש לא ידע לאן, ואז נסענו כמה ימים עד אושוויץ, עברנו את ברסלאו. הייתי מאורס לנערה מברסלאו, הסתכלתי שם. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם את ההרגשות העולות כשעוברים במקומות, אותם מכירים, וכל זה רואים דרך פתח קטן כזה, כמו אסיר. ואני יכול גם בשקט לומר זאת, מעניינת היא הפסיכולוגיה, כאשר נשים, ילדים וגברים נמצאים במצב של דחיקות כזו, הנשים ללא גברים, הגברים ללא נשים, אז מתחילים חיי המין והקרבה, כל אחד נצמד לשני....

שאלה:

בקרון?

ארתור פוזנסקי:

בקרונ, כמובן בקרון, כי האנשים... אם אדבר עלי אישית, זה מעניין, הכרתי שם אישה, ללא גבר, היא לא ידעה מה קורה, עם ילד קטן, וכו', נצמדה אלי, אנחנו נישאר ביחד, היא לא הכירה אותי אפילו 24 שעות, אבל אני מספר את זה רק כדי לתת דוגמה, איך זה. היא אמרה, אתה נשאר אתי, אל תשאיר אותי לבד. אני לא אעזוב אותך, אנחנו נהיה ביחד וכו', אבל הכל היה הרי חלום. או ד"ר רוזנטל זה, שעליו אני אמרתי שהוא היה איש גדול בתחום הצבע, הוא היה יחד אתי ומיד מצא אישה, ומיד שוחח אתי וכו', מה יהיה כשנגיע, כפי שאני כבר הייתי, זמן קצר לפני אושוויץ, ואז האנשים... והאווירה הייתה מרוממת, מעניין, ובכן, כל הפסיכולוגיה הזו. זו בכלל הפעם הראשונה בחיים שלי שאני מדבר על זה, אבל כל האווירה הייתה מרוממת, מעניין, האנשים היו עליזים, ובכלל לא ידעו. הם היו במין שכרון, שהם כלל לא ידעו מה בעצם קורה. ואני זוכר שאני דיברתי אליהם, את זה אני לא אשכח לעולם.

שאלה:

מה אמרו לך?

ארתור פוזנסקי:

אני אמרתי גבירותי ורבותי, אתם לא יודעים מה עומד לקרות עכשיו, ואני אמרתי: תתאוששו ועל תכנסו להתלהבות, וכל מיני דברים כאלו. הערתי להם כמה מחשבות, כך חוויתי את זה, אתם לא תעלו על דעתכם, זה כל כך מעניין לראות, כיצד במצב כזה, בו אנשים כלואים, ומה הם עושים, ואיך שנצמדים אחד אל השני, והתפרצויות הרגשות.

שאלה:

מה חשבת בנוגע ליעד הנסיעה?

ארתור פוזנסקי:

אנחנו לא... אל הלא נודע. ידענו שגם שם יהיה... אני חייב לומר לכם, הדו"חות שקיבלנו, סיפרתי, אתם סיפרתם על ריחה פראייה. לריחה פראייה הייתה מזכירה בשם לוטה קייזר, ולוטה קייזר זו יצרה קשר עם הסוכנות, אם נתן שוולב, מי שכעת בהסתדרות, והיא יצרה קשר אתו. והקשר והדו"חות שאנחנו קיבלנו משווייץ ומתורקיה דרך תווך של שרת....

והדו"חות היו מוטעים, לא היה להם המידע הנכון. הם אמרו, היהודים עובדים, הגברים לחוד, והנשים נחוד, במחנות נעימים, והעבודה אינה קשה, וכו', ולא דווחו על כך שבאמת היה מדובר במחנה ריכוז, על הדו"חות האלה לא ידענו. ידענו שיש מחנות לגברים ומחנות לנשים. את הדברים האלה כלל לא ידענו. נסענו ככה אל המחנה, והאנשים גם לא רצו לדעת. האנשים לא... זה באמת ככה שהיום אני מדבר בפעם הראשונה על הדברים האלו. הפסיכולוגיה של 48 השעות האלו בקרון, עם הצואה, עם נייר הטואלט ועם הלחם וכל זה ביחד וכל התשוקה, זה דבר בלתי יתואר. אם היו רואים את זה בטלוויזיה, לא היו מאמינים.

שאלה:

מים, היו מי שתיה?

ארתור פוזננסקי:

קיבלנו קצת מים. אני חושב שקיבלנו דלי, פח עם מים, וכל אחד שתה מזה. היגינה הרי לא הייתה. ואז הגענו, ועצרנו באושוויץ.

שאלה:

האם מתו רבים בדרך?

ארתור פוזננסקי:

לא מתו, אבל אבדו הכרה. אני כעת לא זוכר, אם מתו, ובזאת גם אסיים את הפרק הזה. אז הגענו לאושוויץ, בלילה בשעה אחת או שתיים, אני לא זוכר. הכל היה חשוך ואפל. היינו מנוונים מן הנסיעה בקרון המשא, והיינו 2000 בני אדם. כך היו תמיד הטרנספורטים מברלין, בימים אלו יצאו כמה טרנספורטים, ואני לא יודע, אני חושב שאני הייתי בלפני האחרון, או בלפני-לפני האחרון. אני עזבתי ביום 28 בפברואר והגענו בשתיים בלילה ואני רואה כזה אפל... היה אחד או שתיים, באמצע הלילה, הייתה מן תחנת רכבת, וגם ככה הכל היה חשוך. וכמו בסרט, ופתאום הקריאה, "כולם לצאת", גברים לכאן, נשים לכאן, ילדים לשם, ולעזוב את כל המטען. אף אחד לא דיבר, וזה כבר היה גם השלב האחרון. ואז הגיע איש אס-אס לבדיקת הבזק, הגברים לעמוד בתור, מה אתה יודע, איזה מקצוע יש לך, וכד'. וזה, הסלקציה, הלך כמה דקות, והסלקציות האלו היו שוב רגעי זוהר של האנושות. היו לי חברים שהיו אז בני 14, והם אמרו באופן אינסטינקטיווי שהם בני 18 ושהם פועלים, וכעת

התוצאה: מתוך 2000 בני האדם הלכו 1800 ישירות לתאי הגז, ומתוך 200 האחרים, פועלים נבחרים כמוני. אני מיד אמרתי שאני פועל, במבטא הברלינאי שלי אמרתי " Ik bin Arbeiter", זה הרשים אותם. הייתי אז בן 31, 30, זה הרשים אותם איכשהו, איך שדיברתי מבטא ברלינאי. ומי שאמר, רב או מלומד או משהו, הלך ישר. אבל רק כך זה היה אפשרי.....

שאלה:

מי עשה את זה?

ארתור פוזנסקי:

איש האס-אס. זה הלך מהר מאוד, סלקציה כזו של 2000 אנשים לקחה..... היו רק עוד 200 אנשים, ומתוך 200 בני האדם שרדו 5 ואני אחד מהם. זה מה שרציתי לומר לכם: תארו לכם: 2000 אנשי מברלין, ו-5 שרדו.

שאלה:

לאן הלכו אלה, לשמאל?

ארתור פוזנסקי:

אני יודע, שמאל, שמאל, אני ראיתי את התהלוכה, תהלוכת האנשים, כמו שרואים את זה היום בטלוויזיה. הולכת התהלוכה, ואז אתה רואה איך האנשים הולכים, זוחלים, והמטען נשאר.

שאלה:

האם ראית את Arbeit macht frei?

ארתור פוזנסקי:

את זה ראיתי רק מאוחר יותר. אבל בלילה לא ראיתי דבר. קודם כל היינו מותשים, כך כבר יצאנו, אתם יכולים לתאר לעצמכם.

שאלה:

לאן הגעת משם?

ארתור פוזנסקי:

אז העלו אותנו על משאית ונסענו למחנה בשם בונה, למונוביץ, למחנה. את זה זכרתי, שם זה היה כתוב. 200 האנשים שנבחרו הובאו לשם על משאיות, בערך 50 איש על כל משאית, והם הובאו למחנה עבודה, לא קראו לזה מחנה הריכוז, וזה היה מחנה עבודה מונוביץ. אבל זה היה מחנה שהיה כפוף לאושוויץ. בהקשר זה צריך לומר שלאושוויץ השתייכו 60 מחנות.

מחנות הריכוז בגרמניה היו מחולקים לקטגוריות: אחד, שתיים ושלוש. מספר אחד היה הגרוע ביותר, זה היה רק ליהודים, או כמעט רק ליהודים. שתיים היה מעורב. שלוש היה מן מחנה מיוחד לאנשים אשר פגעו בחוק אצל האס-אס, מן מחנה ענישה. אבל אושוויץ היה הגרוע ביותר, כי היו שם כמעט רק יהודים. ולאשוויץ השתייכו עוד 60 מחנות מסופחים, וכאשר אומרים את הביטוי אושוויץ, צריך שוב לחלק את זה לקטגוריות 1, 2, 3. אושוויץ אחד הוא המחנה העיקרי. אושוויץ שתיים היא בירקנאו, שם היו תנורי הגז ומחנות הצוענים. אושוויץ שלוש היה מונוביץ, ואני הובאתי למחנה הזה.

שאלה:

היכן קיבלת את המספר?

ארתור פוזננסקי:

שם באושוויץ, במונוביץ, זה היה במחנה העבודה.

שאלה:

תראה לי בבקשה...

ארתור פוזננסקי:

זה היה במחנה העבודה, המחנה הזה נבנה רק זמן קצר לפני כן. כשהגעתי למחנה הזה, הגעתי בפברואר 43, היה המחנה בדיוק לאחר מגפת טיפוס. מתו שם כמה מאות בני אדם, והמחנה היה קיים רק כחצי שנה. אושוויץ עצמו כבר היה קיים יותר זמן, אבל המחנה המשני הזה.... וזה היה מאוחר יותר, כפי שאמרתי, כשהגענו עדיין הקמנו את המחנה. אני הגעתי למחנה [...] היו שם 3000 אסירים. כשהמחנה חוסל בשנת 45 כבר היו שם 15,000, 16,000.

שאלה:

האם זה היה בתוך אושוויץ או מחוץ לאושוויץ?

ארתור פוזננסקי:

באזור מסביב לאושוויץ. אני לא יצאתי מן המחנה, אני לא יכול לומר לכם דבר. אני יודע רק שהמחנה הזה היה משולב לבונה, לתעשיית IG Farben. תעשיית IG Farben היא, כידוע....

התרכובת, שניסו לייצר שם גומי סינטטי. בונה זה גומי סינטטי, היו צריכים אותו למען המלחמה. המחנה היה מתוכנן ל-12 שנים, אבל בוצעו מעשי חבלה רבים, האסירים והאנשים בעת הבנייה. האסירים בוצעו מעשי חבלה, כי הם היו הרי אסירים, אבל גם הגרמנים ביצעו מעשי חבלה, כי לגרמנים היה טוב מאוד שם, הם לא היו צריכים ללכת לחזית. הם דאגו לעצמם, הייתה שם הרבה אנוכיות. זה היה מחנה ענק, ממנו צעדו כל יום האנשים החוצה, והוא עמד תחת השיתוף של IG. IG נתנה את העבודה, והאס-אס נתנה את האסירים. האסירים נחשבו ככוח עבודה, ושם הייתי... זהו פרק גדול מאוד, הימים האלה שהייתי במחנה. כל יום היה מתנה וחוויה בפני עצמה. כל יום...

שאלה:

היו שם גם נשים?

ארתור פוזננסקי:

רק גברים, רק גברים, רק גברים כשרים לעבודה. הם הוחזקו כולם רק על בסיס העיקרון של מי מסוגל לעבוד, ומי אינו מסוגל לעבוד.

שאלה:

היה לכם סימון מיוחד?

ארתור פוזננסקי:

כן, כמובן, כל היהודים היו מסומנים, לכל אסיר היה סימון. ליהודים היה מגן דוד צהוב, להומוסקסואלים כוכב סגול [נכון הוא: משולש וורוד מ.צ.], לאסירים הפוליטים היה כוכב אדום [משולש אדום מ.צ.]. לכל אחד היה סימון, הם מוכרים...

שאלה:

גם להומוסקסואלים היה....

ארתור פוזננסקי:

כל אחד לחוד.

שאלה:

והצוענים...

ארתור פוזנסקי:

אבל היו מעטים מאוד, באושוויץ היו כ-96% יהודים ו-4%. בבוכנוולד הייתי מאוחר יותר, שם היו מחנות פוליטיים של קטגוריה 2, שם האנשים היו מחולקים על פי לאום, שם זה היה שונה לגמרי.

שאלה:

ובבונה היה לך מגע להומוסקסואלים או לפוליטיים?

ארתור פוזנסקי:

עם כולם, אבל מעט. האסירים הפוליטיים היו הרי רמאים, רוב האסירים הפוליטיים היו גם פושעים, האדומים, האסירים הפוליטיים מצאו לעצמם פתרון קל, כי כך היו להם תנאים מעט טובים יותר.

שאלה:

ומה אם יהודי היה גם פוליטי?

ארתור פוזנסקי:

היו שם הרבה מאוד אנשים, הרבה מאוד קומוניסטים, קומוניסטים יהודיים, למשל. אני יכול לתת לכם דוגמה. בוודאי שמעתם את השם קרליבך. קרליבך הוא ממשפחת קרליבך, הרב או החזן קרליבך. זה שתמיד עושה כאן את המוזיקה, הוא בן של הקרליבך הזה, אשר גם איתו הייתי, דרך אגב. הקרליבך הזה, שהוא אחיין של רב קרליבך מפרנקפורט ומהמבורג וכו'. והאחיין של קרליבך היה מאוחר יותר המנהיג של כל היהודים בבוכנוולד, בבלוק היהודי. הוא היה קומוניסט מאוד מושבע. בגיל 19 עצרו אותו כי הוא הדביק דפים קומוניסטיים על לוחות המודעות. והוא החזיק מעמד. בינואר 1933, כאשר היטלר עלה לשלטון, עוד באותו יום עצרו אותו, באותו לילה, והוא שרד, את כל התקופה הזו, הוא שוחרר רק באפריל 45. יש 12 אנשים כאלה שעברו את כל התקופה מתחילתה על סופה, והקרליבך הזה הוא קומוניסט עד היום. הוא חזר לגרמניה והוא היום יושב ראש המפלגה הקומוניסטית בגרמניה. הוא היה תקופה מסוימת העורך הראשי של הפרנקפורטר צייטונג, הוא בן דודו של הקרליבך שהיה עורך העיתון מעריב כאן, זה בן דודו. אני הייתי נוכח כשהשניים נפגשו לאחר המלחמה.

שאלה:

איך זה היה?

ארתור פוזננסקי:

לא מאוד לבבי. עם ריחוק. שני בני דודים!

שאלה:

על אף הכל?

ארתור פוזננסקי:

כן, הרי האחד היה קומוניסט פנאטי, הקרליבך הזה. אני ניהלתי לאחר המלחמה מרכז הכשרה, ויום אחד הגיע אלי לביקור, שם בגרמניה, בקיבוץ גרנסהוף, שזה היום נצר סירני, והוא בא לביקור והתחיל לבכות, הוא אמר, אני לא יכול אחרת, אני מבין אותך, אבל אני לא יכול אחרת.

שאלה:

עכשיו הגעת לאושוויץ, ומה היה שם? מן ההתחלה, איך זה היה?

ארתור פוזננסקי:

מן ההתחלה זה היה איום ונורא, קשה מאוד. הלילה הראשון היה בכלל מסוכן. כשבאים לאושוויץ, אי אפשר בכלל לתאר את זה. אבל רציתי עוד לספר, הראשון שפגשתי באושוויץ, לא הראשון, אבל ביום הראשון, היה בנו של האיש שטיפל בי, ושומר לי, שארבע שנים לא שמע מן הבן שלו. תארו לעצמכם, אני נוסע בקרון משא, האבא טיפל בי כנציג הקהילה, ואני יכול לספר לו, היכן נמצא בנו, היכן נמצא אביו, תארו לעצמכם, איזה מקרה. הוא היה כבר אסיר 4 שנים במחנה והיה איש חשוב. כשיש נסיון.... צריך מזל ונסיון, והוא גם עזר לי. הגיוני גם, בכל זאת הגעתי והבאתי לו דרישת שלום מאביו ואמרתי לו, האבא מחכה לך. אתם חייבים לתאר לעצמכם, אלה הן חוויות אמיתיות. ואני הגעתי לשם, נכנסים לאולם רחיצה, עוברים מקלחת, בעירום, "תשים את הבגדים שלך בצד", ושמים את הבגדים לצד, עם מעט התמונות שנשארו, עם המפתחות, וכל מה שיש, הדברים החשובים ביותר שיש לך

בעולם, וכשאתה יוצא מאולם הרחיצה אין שם כלום. סוף - כלום - הם לקחו את הכל, יחד
עם חפצי הערך, עם טבעות הזהב, כל מה שהיה לך, נעלם.

שאלה:

תודה לאל שזו הייתה מקלחת ולא תא גז!

ארתור פוזנסקי:

כן, זו הייתה מקלחת, אבל אני אומר לכם, 200 האנשים, הם היו כולם אנשים כמוני, שאמרו שהם עובדים, ודיברו את השפה הנכונה. אני הרי מכיר את המנטליות של הגרמנים, מכיר אותה...

שאלה:

איפה אתה.... מה לבשת...?

ארתור פוזנסקי:

רגע אחד... ומה רוצה המקרה - הכל בחיים הוא מקרה - עומדים לפני שני נערים, האחים טננבאום, כעת הם באמריקה, ושני הנערים האלה היו חניכים שלי, והם גם הגיעו לשם, אני לא יודע, איך. והשידוך הזה, הם ואני, זה נתן לי כוח. זה עניין אחר לגמרי לא להיות לבד במצב כזה, אלא להיות עם אנשים שנמצאים יחד אתך. אנחנו היינו כמו אחים, ואנחנו כאלה עד היום.

שאלה:

במשך כל הזמן?

ארתור פוזנסקי:

כל הזמן. הם עזרו לי, אני הגעתי מאוחר יותר, זה במחנה כמו... הם היו אחים נחמדים, תאומים, והיו להם עמדות בכירות במחנה, וכל לחם וכל דבר, לא היה דבר שלא התחלקנו.

שאלה:

מה לבשת?

ארתור פוזנסקי:

מה לבשתי? חשבתם שקיבלנו חליפות מטופחות?

שאלה:

ובכן, היית עירום לגמרי.

ארתור פוזננסקי:

יצאנו, ושם קיבלנו בגדי אסירים, חליפות הפסים, זה מה שקיבלו. אני זוכר, אני קיבלתי זוג גרביים אחד, גרב אחת הייתה גדולה, השנייה הייתה ארוכה, האחת לבנה, השניה שחורה. אז הלכתי לבכיר הבלוק ואמרתי: אתה טעית, נתת לי את הגרביים הלא נכונות. אז קיבלתי את הסטירות הראשונות, ולא העזתי יותר בכלל לומר משהו. לא היה דבר שהיה אפשר להתלונן עליו. קרה שאנשים קיבלו במקום תחתונים תחתוני נשים, אז לבשו אותם. נעליים: בכל התקופה, בכל השנה (השנים?), אני חושב שלא היה לי פעם אחת זוג נעליים זהה.

שאלה:

היו אלה כפכפי עץ או נעליים?

ארתור פוזננסקי:

לא, נעליים. לא, אחת, אחר כך מצאתי עוד אחת. אחת הייתה בגודל 45, השניה בגודל 40. משקפיים. לא היו שני עצמים זהים, היית מאושר אם בכלל היה לך משהו.

שאלה:

היכן התגוררת?

ארתור פוזננסקי:

גרנו בקסרקטינים, אבל תשמעו. אני מגיע בלילה, חולקנו לקסרקטינים, אבל עד שמתלבשים בסמרטוטים שקיבלו, לא היו גרביים, אז לקחו תכריכים או טליתות ואת הבד עטפו מסביב לרגליים במקום גרביים, חלקנו את הטליתות לפסי בד.

שאלה:

מאיפה היו לכם טליתות?

לא, הדברים שהבאנו הגיעו כולם. הם הוטמנו במחסן מסוים, והאסירים שעבדו שם, הובאו לקנדה. קראו למחסן הזה קנדה. לעבוד במחסן...

שאלה:

מדוע קנדה?

ארתור פוזננסקי:

עוד מעט אסביר לכם - אני אספר הכל, אני מביא נושא אחד אחרי השני - לעבוד בקנדה היה משהו לאנשים מכובדים, למפורסמים. במחנה היה הבדל בין מפורסמים לבין לא מפורסמים, וזה היה קנדה. מה פרוש קנדה (Kanada)? Keiner da (אין)!

(צוחקים)

ארתור פוזננסקי:

לה משנה מה רצו, התשובה תמיד הייתה, אין. רצית חולצה, אמרו לך kana da (אין), ובגלל זה קראו לזה קנדה. אבל האנשים שעבדו שם תמיד חיכו לחדשים שמגיעים, אז גנבו את החולצות, ולאנשים היו מכנסיים, זה היה דבר גדול, אם היה למישהו חולצה ומכנסיים ויכלו לגנוב מן האנשים את הדברים שהביאו, והם היו בדרך כלל לבושים טוב מאוד. אני, למשל, הייתי לבוש גרוע מאוד, כי אני הגעתי ישירות ממקום מעבודה, ועוד ממקום עבודה גרוע כזה. אבל היו כאלה שהיו להם בגדים נפלאים, אחר כך הגיעו היהודים ההונגרים, הם הרי לבשו את הדברים יקרי הערך. כשהולכים למסע האחרון, לובשים את הדברים הטובים ביותר. ואז היו לאנשים דברים ויכלו לסחור ולבצע ברטרים עם החולצות, ובעד החולצות קיבלו ספל, קצת אוכל, וגם האס-אס גנבו.

האס-אס היו הגנבים הגדולים ביותר, וככה כל אחד... וביום הבא, כשהתעוררתי, הייתי בבלוק 8 ולידי היה בלוק 10. ובאותו יום כשהתעוררתי, אני קמתי, ואני רואה את חבריי מן ההכשרה ממרכז אחר לגמרי, מפדרבורן. גם הם הגיעו לשם. עכשיו האווירה כבר הייתה הרבה יותר טובה, כי כבר היה לנו חוג של 20 איש שהיה ביניהם קשר רעיוני. לא הכרתי אותם באופן אישי, אבל הם בכל זאת עזרו אחד לשני פחות או יותר. זה לא עזר הרבה, כמה מהם התייאשו, אחרים הלכו לגדר [שם התחשמלו למוות מ.צ.], אבל תמכנו אחד בשני די טוב.

שאלה:

האס-אס היו רק גרמנים או גם אחרים?

ארתור פוזננסקי:

מאוחר יותר היו שונים, מאוחר יותר בבוכנוולד היו אנשי האס-אס של אוקראינה, הם היו עוד יותר מסוכנים. אנשי האס-אס היו בחלקם מאוד פרימיטיוויים, אנאלפביתים, אבל חלקם הם היו.... פרק שלם אפשר לכתוב על זה... הייתי יכול לספר במשך שבועות, אני הכרתי את האס-אס טוב מאוד, כי מאוחר יותר היה לי תפקיד גדול במחנה, והיו לי קשרים טובים מאוד.

שאלה:

מתי התחלת לעבוד, ובמה?

ארתור פוזננסקי:

עבודה. הגענו ביום הראשון, אז השאלה הראשונה הייתה, איפה הנשים, איפה הילדים? אני לא אשכח, הגענו לאושוויץ בלילה, כבר סיפרתי, לבשנו את הסמרטוטים, כבר התרגלו, ראו, שאין ברירה, ובכיר הבלוק שם... היו בלוקים של כ-200 איש בכל בלוק, מאוחר יותר היו מעל 250, משטחי עץ, מיטות לשלושה בנויות אחת על גבי השנייה. היה חם, ולכל בלוק היה מנהל. אצלי היה אחד משוגע, הוא היה אסיר פוליטי מצ'כיה, הראשון...

שאלה:

לא יהודי?

ארתור פוזננסקי:

לא יהודי. אבל אני לא חושב שהוא היה פוליטי, הוא היה משהו אחר, אבל הוא עשה לעצמו חותמת אדומה. אבל הוא היה מסוכן. הדבר הראשון שאמר: לראות בעיניים, לשמוע באוזניים, ולסתום את הפה. זו הייתה הסיסמה שלי בכל המחנה. לעולם לא ראשון ולעולם לא אחרון, תמיד באמצע. וזו בעצם הסיסמה אשר בעזרתה עברתי את כל המחנה. לראות בעיניים, לשמוע באוזניים - ולסתום את החרטום.

שאלה:

ולעולם לא שכחת?

ארתור פוזננסקי:

[...] והשני זה "לעולם לא". לעולם לא נעמדתי בטור במקום הקדמי, לעולם לא הייתי האחרון, כי הראשונים והאחרונים תמיד חטפו את הבעיטות או הוצאו מן השורה, באמצע יכולת תמיד להסתתר ולראות מה המצב.

שאלה:

וכל הקבוצה שלך הייתה איכשהו...

ארתור פוזננסקי:

לא קבוצות. כל יום הורכבו קבוצות חדשות.

שאלה:

אבל עם שני האחים התאומים, היו כל כך הרבה...

ארתור פוזננסקי:

זה התפרס על השטח, אבל בכל זאת נפגשנו... כל כך מעט. תחילה היו 3000 אנשים, מאוחר יותר היו 15,000 אנשים... כל יום באו חדשים. ואז היו הרוסים, היהודים הצ'כים, היהודים ההונגרים, וצרפתיים רבים מאוד. כל הזמן התווספו חדשים. היה צריך לסדר את המחנה. האס-אס תכננו ל-12 שנים, תארו לעצמכם, וכל הסיוט נגמר תוך שנתיים. אבל איזה סיוט זה היה. ואני תמיד עבדתי קשה מאוד. היו לי תנאים קשים מאוד, סחבתי גזעי עץ, ועבדתי במחסן העץ. הקאפו שלי, כלומר מנהל הקומנדו, היה איש מלייפציג, הוא היה אסיר פוליטי, אבל לאחר המלחמה הסתבר שהיו לו 17 הרשעות קודמות, גרמני, הייתה לו גם קצת נטייה. שני האחים טננבאום היו מלייפציג והייתה להם הרבה פרוטקציה, והוא סבל ממחסור במיניות, אז הוא הציע את עצמו, הוא אמר שהוא יכול להשתמש בבחורים האלה לצרכיו. הוא שרד את המלחמה, ואני רציתי לתבוע אותו, ואז אמרו לי שהיו לו כבר 17 הרשעות קודמות.

שאלה:

צרכים מיניים?

ארתור פוזננסקי:

לא. דברים אחרים, אני לא יודע. אבל הם אמרו שהם הפסיקו את ההליכים, כי היו כבר כל כך הרבה תלונות שכבר לא צריכים את שלי. והוא סחב והיכה אותנו. כולם רצו להתחנף לאס-אס, וכשהם [האס-אס] אמרו, אתה תסחוב 3 גזעי עץ, אז הם [הקפואים] אמרו, תסחוב 4. ואנחנו תמיד אמרנו: אל תקלקלו את המחירים! אז הגיעו יהודים מבלגיה ומצרפת, הם רצו להתחנף, אז הם סחבו עוד יותר, ואני תמיד אמרתי להם: אל תקלקלו את המחירים, אל תקלקלו את המחירים! את זה אני לא אשכח, איך שתמיד צעקתי. ובכן, גם לא נשאר רבים, לאחר 4 עד 6 שבועות. היו אנשים מבלגיה, היה שם אלוף אירופה באגרוף עם בנו, לאחר 4 שבועות הם היו נכים, רובם, כולם. אבל לא הרגישו את זה המחנה, כי אלה שנעלמו הושלמו במהרה על ידי חדשים שהגיעו. לא היה לך זמן לחשוב, במחנה הייתה כזו מהירות, וכל כך הרבה תנועה, שבכלל לא יכולת לנוח. כל זה הייתה טקטיקה של האס-אס, שלא יהיה לך זמן לחשוב. פה אתה חייב לספר שיער, לאחר מכן אתה הולך להתרחץ, אתה חייב לעשות את זה, אתה חייב לעשות את זה, לא הייתה אפילו חצי שעה כדי לשוחח בשקט עם מישהו. תמיד הייתה תנועה, כל הזמן התרחשו דברים, וכך כלל לא הרגישו... מאוחר יותר, בבוכנוולד, היו בלוקים ענקיים, בלוקים עם 2000 אנשים, כל יום הלכו 10%.

שאלה:

מה זאת אומרת, הלכו?

ארתור פוזננסקי:

האנשים התפרקו, מתו בלילה! 10% מן האנשים, ובכל זאת לא שמת לב שיש כאן אלפיים, כי כל הזמן הגיעו חדשים. את המתים הוציאו מצד אחד, והחדשים נכנסו מן הצד השני. בכלל לא יכולת להתחבר עם מישהו, ולומר, אתה נשאר אתי, כי התנועה והכל היה כל כך מהר, זה היה בלתי אפשרי. האנשים הוקהו בעבודה, באופן ההתייחסות, בזהירות, תמיד לפקוח עיניים, הייתה כזו תנועה, קשה לתאר.

שאלה:

כמה עבדת כל יום?

ארתור פוזננסקי:

קשה מאוד, קשה מאוד.

שאלה:

כמה שעות?

ארתור פוזננסקי:

זה היה ככה: בחורף פחות, כי בלילה, לאחר רדת החשיכה, לא הוציאו את האנשים, כי פחדו. רק באור יום, בקיץ הרבה מאוד, בחורף מעט מאוד. תמיד מעלות השחר עד רדת החשיכה. לא היו שעות קבועות, ולפעמים גם בימי ראשון, לא היה יום חופשי.

שאלה:

ומה אכלת?

ארתור פוזננסקי:

אכלנו גרוע, כל זה הוא פרק בפני עצמו לספר. אכלנו... את המזון הביאו בחביות, בחביות עץ, וכשמרק שוקע, יורד כל העבה למטה, והדק נשאר למעלה, ולא מערבבים את זה. וכשחלקו את האוכל, אז המנהלים - בכל בלוק היה מנהל, היה חייב להיות אחד, בכיר הבלוק (Blockältester), ואחד היה אחראי לנקיון, ואחד היה אחראי להוראות - הם תמיד קיבלו אחרונים, הם קיבלו את העבה ואת השמן, והאסירים קיבלו את העליון, את החצי הדל, את המים.

שאלה:

שם היה טוב להיות אחרון!

ארתור פוזננסקי:

כן, אבל לא היה אפשר להגיע לשם, מן השכבה העליונה קיבלו רק את הנוזלים. התנהלו אז כאלה טרגדיות. בכתבה שכתבתי [מתכוון אולי ל"קראתי" מ.צ.] לפני כמה שבועות ראיתי תמונות מסומליה, היצורים המורעבים האלו הזכירו לי את אושוויץ. תאמינו לי, אין שום הבדל, רק שאלה היו גברים או נערים ולא נשים, אבל חוץ מזה - היצורים המורעבים שם הם בדיוק כמו באושוויץ, לכן העבר לא נותן לי מנוחה, כי זה באמת היה ככה.

שאלה:

וזה היה באושוויץ 3 ולא ב-1 ו-2?

ארתור פוזנסקי:

1, 2 היו עוד יותר גרועים, עוד יותר גרועים.

שאלה:

האם היה ידוע לך משהו על 1 ו-2?

ארתור פוזנסקי:

אני פעם... פעם קרה לי כזה דבר. פצצה נחתה במחנה, אז עוד עבדתי במחנה העץ הזה, סחבתי את גזעי העץ הכבדים ואת עצי האשוח... כן ראינו אותם, ולא יכולנו לסחוב [...]. והקמנו מן דבר זמני, הקימו מן מחנה אוהלים, בלוקים שונים נהרסו בגלל ההפצצה. והיו שם 2000 אנשים באוהל אחד, ולא היה שם אוכל, לא היו דלאים לאכול, היו הרי רק דלאים כאלה. אז לקחו שלושה אנשים יחד את האוכל, פולני, יווני ואני, וזה היה נורא, כל אחד עם הכף שלו באותו סיר, וכל אחד רוצה לחטוף את המוצקים. אי אפשר בכלל לתאר את זה, אם אני חושב על זה היום, אני לא יודע, איך עשיתי את זה.

שאלה:

מי הפציץ את אושוויץ?

ארתור פוזנסקי:

הבריטים.

שאלה:

מתי זה היה?

ארתור פוזנסקי:

ובכן, היו כמה הפצצות. פעם אחת החטיאו. רצו לפוצץ את מחנה בונה, בונה הרי הייתה חיונית לצבא הגרמני, אבל זה לא יצא לפועל. הם היו בדרך לייצר אותו, את הגומי הסינטטי, אבל הם הפציצו את זה, ופעם אחת הייתה פצצה שפיספסה ולא נכנסה לשם, זה היה בקרבת מקום, במרחק של 8 ק"מ או 10 ק"מ, אני לא יודע במדויק, והפצצה נפלה אל תוך המחנה וגרמה כמובן לבור גדול. זה היה נורא.

שאלה:

ומתי הגעת למחלקה האחרת, למחלקת החולים?

ארתור פוזנסקי:

זה היה לחלוטין במקרה. גם כאן אני חייב להרחיב. אני הכרתי במחנה אנשים רבים, מעבודתי בברלין ודרך העבודה הציונית והכל, וכבר יצא לי שם כציוני, והכרתי אנשים רבים, מן העבר. והמקרה היה, וזה היה מזלי, אולי בכל חיי, נפגשנו באושוויץ, במחנה הזה, כל ההכשרה שפורקה בגרמניה. האחרונה הובאה במקרה כולם למונוביץ, והיו לי שם הרבה מכרים, למשל הנער, עליו סיפרתי שפגשתי את אביו, הוא היה בתזמורת. הוא עזר לי הרבה, וביום האחרון הוא עוד נהרג, וכך אני....

שאלה:

מה זאת אומרת תזמורת?

ארתור פוזנסקי:

תזמורת מוזיקלית. הייתה תזמורת מוזיקלית כדי לשמח את האסירים. אבל את זה אתם חייבים לתאר לעצמכם, תזמורת כמו כאן. בכל אופן אני באושוויץ, ויום אחד מחפשים מישהו בשביל בניין החולים, קראו לזה KB (Krankenbau), וחיפשו מישהו שיודע לכתוב ושיודע גם היטב להשתמש במכונת כתיבה, ואז המליצו עלי. אבל אלה היו יותר עניינים פוליטיים, האסירים באושוויץ חילקו את עצמם באופן מאוד פוליטי על פי קבוצות פוליטיות.

שאלה:

גם יהודים?

ארתור פוזנסקי:

רק יהודים, כמעט ורק יהודים, והחלוקה הייתה בין קומוניסטים וסוציאלי-דמוקרטים, אלה היו קבוצה אחת, שכבר היו שם זמן רב, ושישבו שם ממש מתוך אידיאולוגיה. ממש מנהיגים קומוניסטים, שמשחקים היום תפקידים חשובים מאוד, גם במזרח גרמניה. והאנשים האלו היו בעלי ההשפעה החזקה בקבוצה הפוליטית, הייתה להם השפעה עצומה. אליהם היה צריך להתקרב, והם חיפשו אנשים. עם השנים הם מעטו במספר, בגלל מקרי מוות, והם תמיד

חיפשו קבוצות חדשות. זה היה עולם שונה לחלוטין, אבל האסיר הפשוט לא הגיע לשם בכלל, ואותי הכירו אנשים עוד מעבודתי. אני הייתי אחד המעטים שעוד היה בין החיים, והמליצו עלי לשם. אני הלכתי לשם בעצם לא רק כי אני יודע היטב לכתוב במכונת כתיבה, אלא הלכתי לשם גם כי המניעים הפוליטיים שלי היו ידועים, והיה להם חלום, שיום אחד יהיה מרד, ושנחננו חייבים להחזיק יחד, וחייבים להיות לנו אנשים צעירים, כי הזקנים לא יהיו מסוגלים לשרוד. וכך יצרו שתי קבוצות, קבוצות פוליטיות כאלו, מן תת-קבוצות, וניסו לעשות אתנו מן הסכם, שיתוף פעולה, כי שובמקרה ויקרה משהו... אנחנו הבאנו את הצעירים, את החדשים, את הטריים, ורצו את שיתוף הפעולה, אם וכאשר יקרה משהו. וזה היה בלתי חוקי לחלוטין. כשמצאו איזה רובה החביאו אותו מתחת לאדמה, 20 מטרים מתחת לרצפה ודברים כאלו. אבל לגישה הזו בין האסירים הפוליטיים לבין הלא-פוליטיים הייתה משמעות רבה, וכך צרפו אותי. עד היום אני לא יודע... אמרו לי, לאחר כמה חודשים, שעברתי את המבחן, אבל עד היום אני לא יודע במה התבטא במבחן הזה, והאנשים שעשו את זה, כבר אינם בחיים, לצערי. אני לא יכול לשאול אותם. על כל פנים הייתי איש הקשר מבין האנשים, מבין הציונים של ההכשרה האחרונה בגרמניה, שהגיעו לאושוויץ, אבל אני הייתי איש הקשר, והצלחתי לעזור הרבה מאוד.

שאלה:

אבל לא היו אנשים זקנים?

ארתור פוזננסקי:

אנשים זקנים... איך יכלו להיות אנשים זקנים באושוויץ?

שאלה:

בגלל זה

[הפסקה]

ארתור פוזננסקי:

אין תשובה.

שאלה:

אתה יודע היכן אתה [בסיפור שלך מ.צ.]

ארתור פוזנסקי:

באמצע אושוויץ.

שאלה:

באמצע העבודה החדשה.

ארתור פוזנסקי:

לא, עוד לא הגענו לזה.

שאלה:

כן, איפה שהתחלת לדבר על החדשים...

ארתור פוזנסקי:

אני חייב לפני כן עוד להדגיש פעם נוספת, אני הגעתי בסוף פברואר, בראשון או בשני למרץ לבונה, מחנה מונוביץ, זה ליד מחנה אושוויץ. באפריל או במאי הגיעו כל יום או כל שבוע אנשים נוספים, היו שם ריצות כל הזמן. וכפי שהמקרה משחק בחיים, הגיעה באפריל כל הקבוצה מנויענדורף. זה היה טרנספורט גדול של בני נוער, זו הייתה ההכשרה האחרונה, אשר פעם הייתי המדריך שלה, כלומר אלה שנשארו והוצאו, המעורבים, כלומר אלה עם הורים [מעורבים מ.צ.], הם לא היו שם, חוץ מזה היו שם כל אלה שהכירו אותי, וזה פשוט מקרה. אני מעריך שהיו בערך 25 עד 30 בני נוער, שפעם הייתי המדריך שלהם, למשל הרברט גרונוולד, אשר את שמו מסרתי לכם, כולם הגיעו. אלה היו רק הבנים, הבנות הובאו למחנה נשים, על כך תצטרכו לדבר לחוד, כי על מחנה הנשים אני לא יכול לספר דבר. כולם הובאו לבידוד, האסירים הראשונים הובאו לבידוד, ואני ביקרתי אצלם. אני כבר הייתי חודשיים במחנה, ובזאת הייתי וותיק וכבר אדם בעל נסיון.

שאלה:

האם גם אתה היית בבידוד כשהגעת?

ארתור פוזנסקי:

אני כבר הייתי מחוץ לבידוד.

שאלה:

כמה זמן נשארים בבידוד?

ארתור פוזננסקי:

כשאני הגעתי לא היה בידוד, הבידוד התחיל רק עם השנים. הרי אמרתי לכם, בונה היה מחנה בבנייה, נבנה רק בנובמבר, כמחנה לתעשיית IG FARBEN, ולשם הגעתי. פירוש הבידוד שם היה קודם כל אולמות רחיצה ואחר מכן חיטוי מכינים, כי לפני כן הייתה שם מגפת טיפוס, אשר במהלכה מתו, אני חושב, 700 בני אדם. הטיפוס היה הסכנה הגדולה ביותר במחנה, בכל מקום היה רשום שהטיפוס מועבר על ידי כינים, בכל מקום היו פלקטים שאמרו - כינה אחת, המוות שלך - ואז קרה... הדבר החשוב ביותר בתנאים הפרימיטיביים היה הנקיון, תארו לכם כיצד היה נראה הניקיון בתנאים אלו. ובכן, הגעתי למחנה, וכולם הועברו לבידוד, ואני, בעזרת פרוטקציה, הישגתי גישה לבידוד, ושם אני רואה את כל הנערים שלי מן ההכשרה יושבים בפינה, והם הגיעו למחנה הריכוז עוד עם האידיאולוגיה שלהם מן ההכשרה. על אף הצרות הגדולות הם היו כמובן מאושרים להיות ביחד, והסתבר גם במשך הזמן שזה מאוד מועיל, כי בכל זאת אחד יכול לעזור לשני. ולא רק לעזור, אלא שזה מהווה תמיכה נפשית עצומה, אם יודעים שיש מסביב אנשים, אשר יש דבר משותף איתם, ועליהם אפשר לסמוך. והאנשים יושבים בפינה ומשוחחים, ואני לעולם לא אשכח על מה שוחחו. על מה שוחחו? בעת ההכשרה היו שמים יחד את כל המזון ואת כל הממתקים ואת כל הכסף, ולזה קראו קופה קבוצתית. והם ישבו ושוחחו בפינת אולם הרחצה, אני רואה את זה כאילו זה היום, יושבים שם על הטוסיק במעגל ומשוחחים, כיצד לעשות כאן קופה קבוצתית. צחוק הגורל, במצב כזה, בו הכל בוער, ובו לא יודעים מה יביא המחר, ושם, עם תחת עירום.... צריך איכשהו להתקדם.... הם מדברים על רעיונות אידיאולוגיים, הם הולכים להקים קופה קבוצתית.

שאלה:

האם הם נשארו בחיים?

ארתור פוזננסקי:

רגע. אז אני הלכתי והאזנתי לזה. הייתי עם טננבאום אחד, לא יודע, עם חבר אחד, הלכתי לשם והסתכלנו אחד על השני ואמרנו, עם האידיאולוגיה שלכם לא תגיעו רחוק כאן. כאן יש

רק דבר אחד, להציל את החיים, עד כמה שאפשר. והם הסתכלו עלי והם [...] ומה שמעניין, בקושי יצאו מן הבידוד, הם חולקו לתפקידים השונים, והם נעלמו, כל אחד ניסה כפי יכולתו. הרעיון האידיאליסטי הזה של שיתוף הפסיק באותו רגע, אבל הם בכל זאת נשארו ריעים טובים, והם בכל זאת עמדו במבחן, ההכשרה נתנה להם משהו, זה משהו אחר. אבל הרעיון האידיאליסטי, שבתנאים האלו ניתן לעשות משהו, זה באמת היה טירוף, והוכח גם מאוחר יותר, שזה לא כך. הרעיון של שיתוף פעולה במחנה היה הרבה יותר עמוק. הוא היה, בחלקו, אידיאולוגי, כפי שכבר תיארתי, וחלקית היה חייב לדעת לבוא במגע עם האסירים הפוליטיים, עם מנהיגי האסירים, עם האנשים האלו, וכאן משחקות תפקיד גם בעיות שונות. האסירים הוותיקים תמיד חשבו על המשפחות שלהם, הם חשבו על נשותיהם, לכמה מהם כבר היו ילדים. והם טיפלו בנערים האלה, כאילו הם האבות בעלי הנסיון. הנסיון של החיים במחנה, הגיל והאנושיות נתנו להם יתרון, וכמעט כל אחד מן האסירים החשובים, ששיחקו תפקיד מוביל במחנה, תמיד החזיקו להם משהו, נער בן 13 או 14. היו הרי הרבה נערים כאלו, ולכל אחד היה "פיפל", כך קראו לזה, הנער שלו, אתו התחלקו במזון, או השיגו לו משהו, איזה בגד, לפעמים כפפה או אפילו זוג נעליים טובות, זה היה כבר ממש טוב, או איזה כובע. ובכן, גם לי היה מאוחר יותר, כשהיה לי טוב יותר, נער הונגרי. אבל זה באמת כבר היה הישג מיוחד. חלק מן ה"זקנים" ראו בנערים האלו את משפחותיהם, את ילדיהם שלהם, ונתנו להם את הטיפול שלהם. יש מאות סיפורים כאלה, על כל מה שקרה שם. כיצד הילדים נשארו צמודים. היה אי אפשר להחזיק יחד, היה אי אפשר לעשות אסיפות. היו דברים כדי לעמעם את החושים. לפעמים ארגנו איזה אירוע ספורטיווי או הצגת תיאטרון, כאשר הגברים שיחקו את תפקידי הנשים, וכו'. אבל כל זה היה רק כדי לעמעם את החושים. הייתה גם תזמורת. בתזמורת ניגנו גם צוענים. התזמורת הרי ניגנה רק כדי לעמעם את החושים של האנשים. היו מקרים של נסיונות בריחה בעת היציאה מן המחנה. האס-אס היו יורים והורגים את האנשים האלו, אבל המוזיקה הייתה חייבת להמשיך לנגן, וכך זה היה במחנה. המוזיקה מנגנת, אפילו כשהאנשים צועדים ונהרגים, אסור שהמוזיקה תיפסק, זה היה אסור בהחלט, להפסיק את המוזיקה. המוזיקה כיסתה על כל הצרות. ואני אז הגעתי למשרה הזו, עם הרמז שאני נכנסתי לעבודה הזו, אני תחילה גם לא הבנתי. בעת שנכנסתי לבניין החולים, זה היה בערך לאחר שנה או עשרה חודשים בחורף, היו לי כ-40 פורונקלים. זו מחלת המחסור, אותה מקבלים כשאינ מספיק תזונה. הכל היה מלא פורונקלים, פה ושם. ואני נכנסתי לשם, וכך הייתי מופקד על משרדי הכתיבה האלו, הגעתי למשרדי הכתיבה. היו שם שלושה אנשים, 2 אסירים פוליטיים, וותיקים מאוד, ואני, ולשם נכנסתי. שררו בינינו יחסים טובים

מאוד, היה זה חדר חם, לא הייתי חייב ללכת למגרש המסדרים (Appelplatz), וקיבלתי אוכל טוב יותר, ביגוד טוב יותר, אוכל טוב יותר. וקיבלתי עוד משהו. קיבלתי עיטור. זה הרי הכל בלוף, אתה בא למחנה, ואתה מקבל.... היום אתה חתיכת זבל, מחר מצמידים עליך פתק כזה, ופתאום אתה אישיות גדולה. כל האנשים שהיו בועטים לי בתחת, ברגע שהיה לי הפתק הזה אז...

שאלה:

איזה מן סימן זה היה?

ארתור פוזננסקי:

שאני בבניין החולים, כלומר, כאישיות, הייתי, אפשר לומר, אישיות מפורסמת.

שאלה:

מדוע מפורסם?

ארתור פוזננסקי:

כי הייתי שם במשרד בבניין החולים, במחלקת הקבלה, הייתה לי השפעה באופנים שונים, אני עוד אדבר על כך, זה פרק בפני עצמו. אבל הייתי אישיות, בן אדם, היה לי סימון, אבל האנשים שלא היה להם, היה מר מאוד. אם הייתי בא עם הסרט הזה מיד נתנו לי להיכנס והיו לי הרבה, הרבה הטבות, ובראש ובראשונה שלא הייתי חייב להופיע על מגרש המסדרים. מגרש המסדרים היה פשוט אסון. היו כאלה שעמדו על מגרש המסדרים 8 שעות, בלי לאכול, בלי ללכת, בלי לשבת. ואני לא הייתי צריך, לי היו בגדים יפים, בגדים טובים יותר. כלומר, אמנם בגדי הפסים, אבל בסגנון טוב יותר.

שאלה:

אבל עם מגן דוד?

ארתור פוזננסקי:

הכל עם מגן דוד. היו הדרגות בצרות. כל אחד קיבל כובע אסירים. אבל היו שם כל כך הרבה חייטים, שעשו רווח בצד, הם עשו את הכובע יציב יותר בעזרת חוט מתכת. [...]. ואותו דבר

עם הז'קטים. שם הכניסו כתפונים כדי להראות שיש קטגוריה טובה יותר. ואסירים, שיכלו להרשות לעצמם.... הבנים היוונים היו מאוד זריזים, הם, הבנים היוונים, את זה אני לא אשכח לעולם, הם סרגו כפפות. הם היו מאוד מוכשרים בזה, ואז הם קיבלו קצת אוכל. האוכל הרי היה הכל. האוכל חולק בהתאם להספק, אבל לצערי גם על פי דברים אחרים. למשל, כשגברים רצו להיות יחד עם נערים, ולאחר מכן נתנו להם חתיכת לחם, וכד'. לחם היה המחיר, וכנגד לחם היה אפשר לקבל הכל, וכך היו גם קטגוריות במחנה.

שאלה:

כמה לחם היה לך כל יום?

ארתור פוזננסקי:

חצי לחם, זה היה חתיכת לחם כזו. אלה היו זמנים נוראים, אבל האסירים, ככה זה בחברה, זה הכל טיפוס, בכל מקום יש אנשים שמצליחים לתפוס עמדות טובות יותר, עולים על האחרים, מצליחים להעלות את עצמם, על ידי הופעתם, על ידי כל הסגנון שלהם. לכולם היו בגדי אסירים, אבל היו כאלה ששיפרו את בגדי האסירים שלהם, תפרו שני כיסים, הכניסו קצת ריפוד, ויצרו מזה מן תחושה של מעמד טוב יותר. אבל בעצם היו כולם אסירים. אבל האנשים שידעו כיצד לדכא את האחרים, להם באמת הייתה עמדה טובה יותר, אבל מה: במחנה היית ביום אחד למעלה למעלה, ויכולת ליפול מהר מאוד, עוד באותו לילה, באותו יום, יכולת ליפול עמוק מאוד. ככה זה, מי שעולה גבוה, נופל עמוק. אני הייתי חתיכת זבל גדולה במחנה. אני כבר עמדתי בפני הגדר ורציתי להתאבד, לא יכולתי יותר. הייתי אוכל עם עוד שלושה איש מכלי אחד. אבל ברגע בו הגעתי למשרד וקיבלתי את הסרט הזה, כבר עליתי במספר, כבר הייתי אישיות. כבר הכירו אותי כולם, וזה היה האושר על פני אדמות.

שאלה:

ושנאו אותך?

ארתור פוזננסקי:

שנאו? לא יודע, אולי גם זה, אבל את זה אני לא יכול לומר, לא יודע. על כל פנים הם כיבדו אותי. היה להם כבר קצת כבוד, ויכולתי גם לקחת סיכונים. אבל ככל שלקחתי יותר סיכונים, כך גברה גם הסכנה. אבל בכל אופן, ככה זה במחנה. במחנה, אם יש לך, אז אתה שווה

משהו. אבל כל זה היה בלוף, בעצם כל זה היה בלוף אחד גדול, אבל זה עזר לאנשים רבים. ויכלו לעזור, למשל כשהייתה סלקציה, ואחד מחברי היה ביניהם, לקחתי את הסרט שלי וזרקתי אותו אליו. הוא ענד אתו ושחרר.

שאלה:

מה זאת אומרת סלקציה?

ארתור פוזננסקי:

אז כבר לא נגעו בו... סלקציה זה הסינון לקראת טרנספורט. יש כל מיני שיטות, את זה אני לא רוצה לספר, אני רוצה להישאר בעניינים הפוליטיים. ובכל אופן, נכנסתי שם למשרד, כעוזר כתיבה. אני יודע היטב לכתוב במכונת כתיבה, אני גם עושה את זה עכשיו בעבודה שלי, זו עיקר העבודה שם, עם מכונת הכתיבה אני מרוויח כסף. ושם כתבתי את כל הדו"חות, הכל עבר דרך מכונת הכתיבה שלי, וכל החדשים שהגיעו, הכל הייתי חייב לכתוב. כתבתי גם את הדו"חות של רופא המחנה, אני ידעתי מה קורה במחנה. בניין החולים, המשרד, זה היה לב לבו של מחנה הריכוז, שם היו מלא פוליטיים. היהודים ידעו כיצד להכניס את הפקידים הפולוטיים שלהם, את הוותיקים, לשם, ואני הייתי במקרה ביניהם. אותי לקחו כדי שאצור קשר עם הנוער הציוני מחד, אבל מאידך, שיכולתי לשמור על חזותי, אתם מבינים, שיכולתי לשמור את העבודה, העבודה עצמה הייתה הרי הסוואה, אבל רצו שהקשר יהיה, ונכנסתי למצבים די מסוכנים.

שאלה:

למשל?

ארתור פוזננסקי:

למשל כשהגיעו אלי בני נוער ואמרו לי שלום, אסור היה שמישהו ירגיש שקיים קשר בינינו. פעם היה חנוכה, ורצינו לחגוג חנוכה, והיינו 6 אנשים ביחד והדלקנו נרות, בתנאים קשים ביותר, וזקן המחנה, הממונה עלי, שם לב, והוא אמר, צריך לשמור עליכם, כי אתם עושים... דברים לא חוקיים, או משהו כזה, זה יכול להיות די מוסכן.

שאלה:

היו שם גם קאפו?

ארתור פוזננסקי:

כן, קאפואים רבים. קאפו הוא בעצם בסך הכל ראש קבוצת עבודה (Kommando), היו קבוצות בעלות 3 אנשים...

שאלה:

הם היו כל כך נוראים?

ארתור פוזנסקי:

וקבוצות עם.... את מדברת כמו מישהו שאין לו מושג. קאפו היה מישהו... היו קבוצות עם 3000 אנשים שיצרו כבלים. יש הבדל אם מישהו מופקד על קבוצה של 3000 איש או אם הוא מנהיג קבוצה של 3 מנהלי חשבונות, זה הבדל גדול, ולא כל קאפו היה רע. קאפו זו מילה איטלקית אשר פירושה מנהל, מנהל עבודה, וזה אומר, שהוא מנהל את הקבוצה. היו קאפואים זוטרים וקאפואים בכירים, למשל בקבוצות גדולות. קאפו.... לא כל אחד.... זו תמונה לא נכונה, היו קאפואים שהיו רמים וחשובים מעוד, שעשו הרבה. למשל בבוכנוולד היו קאפואים, פוליטיים, בנאי אחד, איש גדול, הוא קיבל רק יהודים בקבוצה שלו, לימד את היהודים, לימד את הצעירים היהודים לבצע עבודות בנייה, כדי שיוכלו להישאר שם. יש תמונה מוטעית לחלוטין כשחושבים שקאפו הוא איש חוטא, אבל היינו יותר מאשר קאפואים, אני הייתי בן אדם, אני עמדתי מאחורי האנשים שבקבוצה שלנו. יכולנו להחליט מי הולך לטרנספורט, ומי לא הולך. יכולנו לבצע מניפולציות. לא להחליט, לבצע מניפולציות. יכולנו להביא אנשים לבית החולים. אם שמם הופיע על הרשימה, היינו הופכים אותם לחולים. ביצענו ניתוחי סרק. את כל זה לא ידעתי. אני נכנסתי לשם ככתבן. אבל במהלך השנים גיליתי, מה פירוש להיות כתבן. זאת אומרת, ידעתי על העבודה הפוליטית, מה עשו האסירים, שהם חפרו רובים וסכינים מתחת למדרונות, ושהם עשו מניפולציות עם כמה אנשי אס-אס, עשו איתם הסכמים, את כל זה לא ידעתי. וששם...

שאלה:

היו גם הלשונות?

ארתור פוזנסקי:

כן, כן, הרבה. הרבה, הרבה, הרבה... הרבה. זה היה מסוכן. היה חייב לשים לב. והיו הרבה דברים שהיו חייבים לעשות יחד איתם. היו ב[...] רשימות, שהיו חייבים לשנות. אני אספר לכם סיפור. אני הייתי במשפט אושוויץ, נחקרתי שם כעד, נגד הממונים עלי. ו.... לפני שנים, אני עבדתי שם, איפה שאתם אמרתם, ויש בארולסן מקום לאיסוף מידע, ארכיון, אם רוצים לדעת, אם אדם היה במחנה, ושם ראינו את כל האסירים ואת כל היהודים, שהיו בטרנספורט. ואני... בא אלי אחד, ייד פולני אלי בשעות הקבלה, ומראה לי פתאום פיסת נייר. הוא קיבל את זה מארולסן. הם מצאו את שמו על הרשימה, וסימנו את זה בירוק. אני מסתכל על הפתק הזה, ואני אומר: זהו הפתק. את זה אני... זהו כתב ידי. תארו לעצמכם,

אני... הם מצאו... אני לא יודע איך זה קרה. על כל פנים מצאתי, הוא הראה לי, אני ראיתי את כתב מכונת הכתיבה, לא את כתב ידי, אבל את מכונת הכתיבה. אבל אני מכיר את הכתב שלי, אני הרי יודע, כיצד אני מקווקו, אותיות והכל. ואני [...], היום וכל זה במדויק... אני כתבתי את זה. זו הייתה חוויה גדולה בשבילי. שאני עשיתי את הרשימה של האנשים האלו. ואת זה מצאתי שוב. אבל שם במחנה היה אפשר לעשות הרבה למען היהודים. ובכן, אני חייב לספר סיפור שלם, כפי שאני שם... כפי שהיה אפשר לבצע מניפולציות. קודם כל... IG FARBEN סיפקו את... בניין החולים... הייתה לנו תמיד סטטיסטיקה, ובצד היה רישום. ואחד היה תמיד צריך לרשום, כמה אסירים יש במחנה, וכמה מהם חולים. כל יום נעשה רישום, כלומר, היה שם אחד משלושת אלו, משלושתנו, ואז, כשנכנסו, יכלו מיד לראות את היחס בין אחוז החולים לכלל העובדים. ואז קבעו, שאם היו יותר מ-5%, זה נהיה בעייתי.

שאלה:

יותר מ-5% חולים?

ארתור פוזננסקי:

חולים. ביחס לעוב... את כל זה שלמו האס-אס. כלומר IG FARBEN שילמו את זה. ובכן, זה היה מסוכן. בחורף, כשהיו דלקות הריאות, וכל הסחיפים, וה... אז אולם החולים היה מאוד תפוס, לפעמים קרה בזמנים הקשים האלה שם ועם כל מה שקרה שם עד 12%, תארו לכם. ואז...

שאלה:

והרופאים היו יהודים או אס-אס?

ארתור פוזננסקי:

יהודים, יהודים, יהודים ופולנים. רגע! נכנס רופא המחנה, זה היה איש האס-אס האחראי למען... הוא היה אחראי לאנשי האס-אס, הוא היה אחראי לחולים. אם הוא ראה... קודם כל הוא הסתכל על הרישמה... אם היו 12%, היה אומר: מחר סלקציה! זה חייב לרדת ל-5%! לא כל אחד ידע מה פירוש סלקציה. זה אומר, שבניין החולים חייב להעמיד עד מחר כל כך הרבה אנשים, עד שאחוז החולים לא יעלה על 5%.

שאלה:

גם בחורף??

ארתור פוזננסקי:

במיוחד בחורף. בקיץ היו פחות חולים. אז מה עשו? עשו... הורו לרופאים לסנן. אז אם היה, בא נאמר, מספר האסירים 12,000 אנשים, ועשרה אחוז היו 1,200, צריך לבחור שש מאות איש. אבל זה היה מהלך קשה ביותר. כל אחד הגיע עם שמות: את זה צריך להציל, ואת זה צריך להציל, ואת זה צריך להציל. היה הבדל, כן. היה...

שאלה:

ידעו כבר, מה זו סלקציה?

ארתור פוזננסקי:

כן. שם היו חולים. הייתה גם סלקציה כללית במחנה. אבל זו... יש שני סוגים של סלקציה, האחת, אשר במסגרתה כל המחנה... בודקים את כל המחנה לפי כושר העבודה, ואז הייתה סלקציה החולים. אני מדבר כעת רק על סלקציה החולים הזו. אז אמרו לאנשים, מעבירים אתכם למחנה טוב יותר, שם תקבלו עבודה פשוטה יותר. ביום הבא הגיעו המכוניות, ואני קיבלתי את הרשימה עם שמות האנשים, והייתי חייב לבחור, ואז היו החולים חייבים ללכת לבית חולים טוב יותר, לבית הבראה. כן, זה היה מספר האסירים במחנה. אבל היה אפשר לבצע מניפולציות.

שאלה:

אתה בעצם....

ארתור פוזננסקי (קוטע):

זה מה שאני הרי אומר לכם עכשיו. אצלי ביצעו מניפולציות. קודם כל היו לכל האסירים החשובים את ילדי הפרוטקציה שלהם. אחר כך התחלפו. אבל בכל זאת חייבים לדעת: כאשר מחליפים בן אדם, מקריבים אדם אחר. זהו מצב נורא, נורא. אדם חיצוני כלל לא יכול לתאר לעצמו, מה פירוש הדבר. אני עמדתי אין ספור פעמים בפני... בפני מקרה המצפון הזה, בו הייתי חייב לומר, אני לוקח, אני משחרר חבר, ושולח במקומו מישהו אחר.

שאלה:

בעצם כל פעם, כאשר המספר עלה על 5%.

ארתור פוזננסקי:

לא רק. על האחוזים אני לא יכול כל כך להסתמך, אבל אני אומר את זה רק כדוגמה ובערך, כלומר, לפעמים היו ארבעה אחוזים, לפעמים שלושה, היו אספקטים שונים ומשונים. אבל תארו לכם את המצב הזה, מה רובץ על אדם. ובכן, זוהי רק דוגמה אחת מתוך רבות. שבזמן הזה אני לעתים קרובות..... אני מדבר רק על עצמי, אבל גם האחרים.... הגעתי למצב הזה, בו הייתי חייב להחליט. אתה חייב לדעת, כאשר אתה מציל אדם, אתה חייב לדעת, שמישהו אחר חייב להיכנס במקומו. המספר חייב להתאים. זהו אספקט אחד, אותו רואים היטב, היטב. והשני הוא: אני סיפרתי, היינו כולם במשרד, בו עבדתי, היינו שלושה אנשים. אני עבדתי במכונת הכתיבה, השני ביצע את הסטטיסטיקה והכין רשימה של המבצעים, והשלישי היה המנהל של הכל. הוא היה אחר כך.... הוא היה אחר כך עורך חופשי של "הדגל האדום" ("Rote Fahne") בברלין. הוא היה שגריר בהונגריה של הגרמנים מן ה-SDR, כלומר, מן המחוז המזרחי [שמה הרשמי לאחר המלחמה של גרמניה המזרחית]. אישיות גדולה. הוא היה לפני כן.... יהודי. אבל....

שאלה:

מהו שמו?

ארתור פוזננסקי:

אבל..... שטפן היימן. הוא היה יהודי, אבל מאוד מבולבל ומאוד קומוניסטי. אדם מלומד והוגן מאוד, אתם בכלל לא יכולים לתאר לעצמכם. אישיות הגונה ביותר. הוא היה האישיות הגדולה. הוא היה היחיד שהלך למסדר ואמר, היום יש לנו כך וכך מספר חולים, והוא החליט. הוא היה אישיות גדולה מאוד, אבל תמיד מסוכן. הייתה לו תמיד חבילה מתחת לשולחן שלו, במקרה וישלחו אותו. הוא היה אחד האסירים, הוא השתייך לשנים עשר האסירים כמו קרליבך, שנעצר ישר בהתחלה, כשהיטלר היגע, ועד הסוף. בכל גרמניה היו רק שנים עשר בני אדם, שעברו את כל זה ושרדו.

שאלה:

מי היה השלישי?

ארתור פוזננסקי:

השלישי היה אדם בשם פליקס ראוש, הוא נפטר לא מזמן בשוודיה. זה היה קומוניסט מושבע, הוא נעצר כקומוניסט. אני היחיד ממבצע היהודים, האחרים היו כולם ממבצעי יחיד, זה הבדל גדול מאוד. והם היו... היחסים בינינו היו מצוינים. מה כבר היה יכול להיות? היינו תלויים אחד בשני, אבל כל אחד הציל חיים. ושטפן היימן הזה, הוא היה באותו זמן גם הרוקח, כלומר, הוא לא הבין הרבה מן התחום. אבל הוא קיבל כל שבוע מ-IG FARBEN כך וכך כמויות של תרופות. ואז התחילו לצאת האנטיביוטיקה, פניצילין הגיע אז. והוא קיבל פניצילין שהספיק לשני אנשים. שניים.... רבים חלו בריאות, כלומר סחיפים, דלקת ריאות בעיקר.... למען שני אנשים. אבל היו הרופאים... כל רופא של החלקה הגיע עם בקשותיו: הוא צריך.... יש לו שמונה חולים, יש לו עשרה חולים. עכשיו, מי מקבל את השתיים?

שאלה:

מי היו...?

ארתור פוזננסקי:

זה... אתם רואים, ולחמו כל יום. למי נותנים את שתי המנות, אם יש עשרים חולים, אשר חייבים לקבל, ויש טבליות רק לשניים מהם, אז מתחילה המלחמה. אז אמרו הפוליטיים והאנשים, אני חייב לתת לשלי, ויש לי ילד... והגיעו הרופא והילד, וכך ניסה כל אחד, בכל זאת את האינטרסים שלו.... ובכן, אני רק מספר, כיצד הייתה הבעייתיות בין האסירים.

שאלה:

כמה רופאים היו לכם?

ארתור פוזננסקי:

אני ישנתי עם הרופאים באותו קסרקטין, היו, איפה שאני ישנתי, 19 רופאים. אני הייתי מספר עשרים, לא רופא. אנחנו היינו הרופאים. אבל כעת קיימת גם בין הרופאים בעיה גדולה. הם לא תמיד מתקדמים בנושא. רופאים, זה מחנה בעייתי גדול. יש רופאים, והם באמת רופאים טובים, שיש להם גם גישה חברתית. יש רופאים אמיצים. אני למדתי רק במשך החיים, החיים עם רופאים, איזה הבדלים קיימים בין רופאים ביחס לאנושיות, ביחס לסיכונים, מוכנות לפעולה. וכמה רופאים הם גם אנוכיים. ובנוסף גם הידע המקצועי. ההבדל

בין מנתח אחד לשני. ראיתי מאות ניתוחי תוספתן. ובכל זאת ראיתי כיצד.... הבדל בין רופא אחד למשנהו בעת הניתוח.

שאלה:

מהיכן היו הרופאים האלו? מגרמניה?

ארתור פוזננסקי:

מאירופה. הרופאים הטובים ביותר שהיו. אני מתכוון לומר, היו כל כך הרבה רופאים, שלקחו רק את הטובים ביותר, שהיו ידועים. היה למשל רופא אא"ג, פרופסור קואנקה, יוני מסלוניקי. הוא היה נשיא הצלב האדום. האיש ביצע ניתוחים כאלו תחת תנאים פרימיטיביים ביותר, והוא היה אישיות. כאשר הוא ראה נער, הוא פעל למענו, והוא פעל למען אנשים. אבל היו גם רופאים שהיו חזירים גדולים.

שאלה:

למשל?

ארתור פוזננסקי:

הם התחברו עם האס-אס. היה רופא אחד, אני יכול לומר את שמו, ד"ר טרוכוצקי, הוא היה יהודי פולני שחי בפריס. מאוד מבולל. והאיש התחיל - הוא היה מומחה - הוא התחיל עם.... מכות חשמל. אתם יודעים מה זה? זה היה התחום שלו. הוא היה רופא עצבים, ניורולוג. והאיש שיתף פעולה עם האס-אס, תארו לכם. כיהודי! הייתה לו אישה נוצריה, אבל הוא היה יהודי. הוא היה מסוכן. אני הייתי חייב כל כך להיזהר ממנו, אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. האיש התחנף, הוא חשב אם הוא יתיידד עם האס-אס, לא יעונה לו רע. היו רופאים כאלו, חסרי אופי. אני זוכר שטרוכוצקי הזה ביקש ממני פעם לכתוב מאמר שלם על תחום הטיפול החשמלי. את זה עשיתי. הוא הכתיב, אני ידעתי היטב להקליד במכונת כתיבה. יכולתי לכתוב בקצב שהוא דיבר. לאחר מכן הסתבר שהוא עשה את כל זה למען איש אס-אס, בן 28, שניתלה מאוחר יותר, אבל לא משנה, הוא לקח את זה על עצמו. הוא ביצע למענו את התזה לדוקטורט, לא הדוקטורט, אבל העבודה בשביל הזה שלו. איזה סרסור! מדוע הוא עשה את זה? כדי להתבלט [או: להתפאר]. אז התחילו עם טיפולי החשמל, ולמטרה הזו הגיעו ממחנה הנשים... הביאו ממחנה הנשים עשר נשים כדוגמאות. כ[...]. הייתה לי הזדמנות לראות מחנה

נשים. אבל כיצד הנשים נראו: ללא שיערות, עם צעיפים. נורא! אלא שקיבלו מכות חשמל. והוא היה זה שעשה את זה. ואז כינסו אנשי האס-אס ועידה וישיבה, ורופא האס-אס הציג את זה כרעיון שלו. הרופאים... היו רופאים כאלו. היה רופא אחד, בשם.... אני יכול לומר את שמו, היום אני יכול לומר את שמו, ד"ר גרוסמן מפרנקפורט. זה היה יהודי, הוא היה נשוי לאישה קטולית. הוא הלך כיהודי, כקטולי. הוא הכתיב לי במחנה מכתב בקשה לשחרור והציג את כל המשפחה של האישה, ואני הייתי צריך לצייןם: איש סרן אס-אס פלוני, מג"ד אס-אס פלוני. אנשי אס-אס ברמות הגבוהות ביותר. לאחר המלחמה ביקרתי אצלו. היו לו, אני חושב, שבעה ילדים. הוא היה מנהל בית חולים בפרנקפורט. הוא שרד. מנתח מעולה. את זה חייבים לומר. כרופא הוא היה גדול, כיהודי רע מאוד. כרופא הוא היה מנתח מעולה. הוא ניתח.... דברים שאחרים עשו בעשרים דקות הוא סיים תוך חמש דקות. הוא היה מאוד חרוץ. אבל מה? הוא היה גם.... כל אחד רצה להציל את עצמו. אני יודע, אם אני.... אבל לאחר המלחמה הוא נהיה כזה קטולי, הלך להתפלל, עשה שבעה ילדים ולא רצה לשמוע ממני. הוא גמר אתי עוד בדלת. כזה הבדל בין רופאים, במנטליות ובמוכנות ובלקחת סיכונים. היו לי הרבה רופאים אליהם הלכתי, והנערים שלי באו. אמרתי, אתה עוזר לי, תנו לי את הרופא, תאמר לו שהוא חולה או תעניק לו מנוחה בבלוק. או תיקח סיכון! זה היה הכל תחת סיכון, אני מודה בזה. עם עניין כזה לבד היה תמיד אפשר ליפול או להיהרג. אבל מי שלא לוקח סיכונים, לא יכול גם להשיג דברים. חייבים לקחת סיכונים, במחנה חייבים לקחת סיכונים. ואולי זה גם הפך אנשים לעוורים. אני לא יודע. אני עשיתי דברים, לגביהם אני מתלבט, אם עשיתי את הדבר הנכון. עוד היום, כן. אבל היו חייבים לקחת סיכונים, אחרת.... אחרת לא היה לזה טעם. אבל אני רוצה לספר לכם, הרופאים.... לפעמים הרופאים היו כל כך עדישים, אם אדם מקבל מנוחה בבלוק או שלא מקבל מנוחה בבלוק. אני מספר את כל זה כדי להראות, כיצד ניצח היה לעזור לאנשים. ואז הייתה הסלקציה הגדולה. הסלקציה הגדולה כבר הייתה עניין הרבה יותר מסובך. ובכן, בסלקציה הזו בבית החולים הייתה לי האפשרות, הרי ידעתי על כך. בכלל ידעו אולי עשרה אנשים מתוך 16,000, או 15,000. אולי עשרה אנשים ידעו באמת מה קורה. היו אולי עוד מאה איש שהייתה להם הרגשה. אבל ממש על הסלקציה, [מה שבאמת היה] ידעו ממש רק מספר קטן של אנשים, כמעט אף אחד. ובכן אני הייתי בין אלה, שידעו. אז שמתי את האנשים, את החברים שלי, בשירותים, או הסתרתי אותם מתחת לאדמה. הרי היה חייב לקחת סיכון כלשהו, לא? כל זה היה סיכון, ועוד איזה סיכון. היו מורידים לך את הראש! אבל אני לא חשתי בזה כסיכון, בכנות, אני נכנסתי לשם עיוור בשגעוני, כפי שזה קורה. אבל אז יש את הסלקציה הגדולה. על הסלקציה הגדולה הודיעו

לפני כן. צלצלו בפעמון. כל המחנה, כולם היו חייבים להישאר בבית. ואז הלכו מבלוק אחד לשני. היו בערך 18, 20 בלוקים. ואז כל האסירים היו חייבים לעבור, בעירום. אז סיננו את כל האנשים, כן. כלומר, מי היה כשיר לעבוד ומי לא. ואצל הגברים רואים את זה פשוט בטוסיק. כאשר אין לאדם יותר שומן בטוסיק... והוא עובר לפניהם, וכבר רואים הכל, ואז הוא גם רואה את ה.... אם היו לו ניתוחים כלשהם, וכו', לזה שהולך שם. אותו הוציא. לכל אחד היה מן כרטיס כזה. בעצם הכרטיס הזה היה.... רק השם היה כתוב שם והגיל, ועל הכרטיס לא היו שום נתונים אישיים. היו כתובים שם רק דברים פשוטים ביותר ומשכו במהרה את הכרטיס. סלקציה כזו של 200 איש לקחה עשר דקות, חמש דקות. תארו לעצמכם.

שאלה:

ומי [ביצע] את הסלקציות האלו?

ארתור פוזננסקי:

הרופא. רופא האס-אס. ואני עמדתי לידו. אני תמיד רשמתי. זה היה התפקיד שלי. והוא רק משך, לא ספר, לא כלום. אני תמיד לקחתי שני כרטיסים יחד. במקום כרטיס אחד הייתי לוקח שני כרטיסים, במקום שני אנשים עשיתי מאחד שניים. כך כבר הצלתי אנשים, אתם מבינים? הוא לא יודע אם הוא כבר משך 60 כרטיסים או רק 40. כך יכולתי להציל אנשים. אבל אני כבר יודע כמה מעטים הצלתי. אז הצלתי סתם. [מלמולים בלתי מובנים]... או שמתו אנשים במחנה.... ביום. במהלך הסלקציה הגדולה הזו הלכו הרבה אנשים. עשו.... עשיתי רשימה, זו הייתה הרשימה עליה דיברתי. ואז יכולתי להחליף מספרים. או שנכנסתי לשם.... ביום מתו 20 אנשים, 25 אנשים בתאי המוות. נכנסתי לשם, לקחתי את המספרים, ואת המספרים האלו הכנסתי לרשימה. אמרתי אז, שהוא נפטר. זה היה.....

שאלה:

האם ראית את מנגלה?

ארתור פוזננסקי:

לא. אני לא יודע, אולי כן. אבל אני לא יכול לומר. אבל את זה אני רק מספר לכם סתם, איך
יכלו לבצע מניפולציות. מדוע אני מספר את זה? רק כדי להמחיש מה היה אפשר לעשות, כדי
לעזור לאנשים.

שאלה:

אתה ידעת לאן האנשים האלה הולכים...

ארתור פוזנסקי (קוטע):

לא.

שאלה:

...מזן הסלקציה?

ארתור פוזנסקי:

לא. אף אחד. לא הייתה שום הרגשה.

שאלה:

הרגשה הייתה.

ארתור פוזנסקי:

לי הייתה הרגשה. היו... הרי יצאו כל מיני טרנספורטים, לא תמיד יצא אותו הדבר, היו הבדלים גדולים. היה לי חשש, האנשים יצאו עם בגדים, ולאחר מכן, לאחר חמש... לאחר שעה רק חזרו הבגדים, עם לחם, עם הכל, ראיתי. הייתי שם עם הנעליים האלו. אלפי נעליים אני עוד רואה, על ערימה אחת. ואת כל הבגדים ראיתי, בבגדים, ובתוכם היו עוד הכפות, ולחם, הכל, כל הרכוש... כבר ידעתי, הבגדים חזרו. הם הרי כל כך מטומטמים אצל האס-אס. מספר האסירים... כך וכך אסירים נלקחו להמתה בגז, כך וכך בגדים חזרו. הכל נרשם בסטטיסטיקה. זה פשוט נורא. למשל, לא היו משקפיים. אני הייתי מנהל את המשקפיים. מה זאת אומרת משקפיים? היו לי אולי 3000 זוגות משקפיים, ממש הר. אז אמרתי, תבחר זוג אחד, אם הוא מתאים לך. כן, אפשר. כל אחד לקח, כן... כן. לא יאומן, כן, נעליים. לא היו שרוכים... אז עשו לעצמם האנשים עם חוט ברזל. זה הי נורא!!

שאלה:

כמה זמן היית שם?

ארתור פוזנסקי:

הייתי שם 25 חודשים, 26 חודשים.

שאלה:

כלומר, מפרואר 43....

ארתור פוזנסקי:

ומרץ, כן, פברואר 43 עד אפריל 45.

שאלה:

מתי הגעת לבוכנוולד?

ארתור פוזנסקי:

בחודש ינואר 45. זה גם היה פרק ענק, כל הצעדה הזו. אבל שם יש עוד כל כך הרבה לספר. כל ה..... אושוויץ, זה בלתי יתואר. זה היה איום. תנאים איומים. לאחר מכן, בבוכנוולד, גם כן, אבל זה היה נורא. מי שלא עבר את כל זה, ואומר היום: הם לא יודעים דבר, הם לא ראו דבר. ובכן.... אף אחד לא יודע. אני הייתי במשפט אושוויץ ושם פגשתי אותו. אני רוצה לספר לכם סיפור מעניין, אבל אחר כך אני מפסיק. אז מספיק לי. דבר מעניין. אני.... לשכת רופא המחנה זה היה חדר, בו עבדנו, חדר קטן. זה היה המשרד, בו היו שלושת האנשים. ומאחורי המשרד היה חדר, זה היה בשביל רופא האס-אס, בשביל המנהל. רופא האס-אס הזה היה קצין בדרגה גבוהה, סגן-אלוף (Obersturmbannführer), רופא. הוא היה אחראי למשגיחים באיזור, ולנו. היו ב.... משגיחים היו 700 אנשי אס-אס. לכן הם היו הרי צריכים רופא, והם היו הרי צריכים דו"חות. הרופא האחראי הגיע רק פעמיים בשבוע. ככה, בקצרה, נכנס, סלקציה או דבר זה או אחר. הוא בעצם לא.... העיקר היה בחוץ. לשם הגיע כל יום. בחוץ, ברובע האס-אס - זה היה בחוץ - והיו לו דו"חות שהיה צריך לכתוב, למען אנשי האס-אס בחוץ. כן, כן, סיפור מעניין לספר. ובכן אני.... תפקידי היה לכתוב, וחוץ מזה תמיד לנקות יפה את שולחן העבודה שלו... לנקות ולהניח הכל יפה. היה לו... כי הוא הרי לא היה יכול להיות שם כל יום, זה היה המון עבודה, להיות רופא למען 700 איש שם בחוץ. הוא לא ביצע בדיקות. הוא רק ניסח את הדו"חות. ואצלנו גם הייתה השגחה. היה לו סמל (Unterscharführer) אחד, הוא היה מגיע כל יום. אבל זו הייתה אישיות זוטרה. אבל הוא סידר את הטרנספורטים, הוא השיג את המכוניות, הוא השיג את התרופות. הוא עשה את כל זה. בו פגשתי בפרנקפורט. אותו תפסו. והוא אז עמד מולי, והשופט שאל אותו: אתה מכיר אותו? והוא אומר, כן, אני מכיר אותו. ואז הוא אמר, מה אתה אומר על כך? אז הוא אמר: סיפורים לחוד ואמת לחוד. שאני סיפרתי סיפורים. אבל זה לא נכון. הוא היה טיפוס מאוד פרימיטיווי, שלא ידע לכתוב. ואני כתבתי דו"חות רבים למענו, כי הוא לא ידע לכתוב, כתבתי למענו במכונת הכתיבה עניינים אינטימיים. ושם הופיעו דברים, אתם לא יכולים

לתאר לעצמכם. ובכן, אני אתן לכם דוגמה, אבל שלא תספרו את זה יותר מדי, אבל זה באמת מעניין. האסירים שם בחוץ... האס-אס, הם היו לעתים דחופות חולים, מחלות מין. הפרטיזנים הפולנים היו שולחים נשים כדי שידביקו את האסירים, את אנשי האס-אס. ותפקידי היה.... אז הגיע הרופא והוא היה חייב לנסח את הדו"ח. והיה תמיד כך, אם עמדת, הייתי חייב לעמוד ואז הוא תמיד היה אומר לי, מה לכתוב. אני כותב, מר סמל ראשון (Oberscharführer), איך זה.... מתי התקיימו יחסי המין? [השואלת צוחקת] מר סמל ראשון, מה היה שמה של הנידונה? וכל פעם הייתי חייב לשאול ככה. באיזו תנוחה התקיימו יחסי המין? תארו לכם, שאלות כאלו. אני לפעמים כל כך התביישתי, דברים כאלו. את כל השאלות האלו הוא הציג בפני. ואני הייתי חייב לעשות את כל זה. אלה היו הרי הדו"חות שלי, נכון? מי.... מי ידע משהו מכל המחנה? אף אחד, כן, כן. כן? וכך אנשי האס-אס... כך אני.... אני גם לפעמים יצאתי לרובע שלהם. פעם אחת, אני זוכר, איך שיצאתי ומסרתי שם משהו. אני הייתי חייב לדווח במחנה, בשער. זה היה בחוץ. אני בא... אני פעם אחת... כלומר כל פעם, כשעוברים שם ליד השער היו חייבים לומר שיוצאים לרובע. כשאני חזרתי הייתי שוב פעם חייב לדווח. אני נכנס למשרד, למקום העבודה שלי, והאסירים צועדים פנימה למחנה בשעה שש, כמה אלפי אנשים, אולי 12,000, 14,000 אנשים. עומדים ועומדים ועומדים, במשך שעות, ומחפשים אדם אחד. והם לא מוצאים אותו. אסיר אחד חסר. מי הוא האסיר הזה, לפי דעתכם? זה אני, כן. [שניהם צוחקים]. מה היה? השומר שם שכח לרשום שחזרתי. עד שהם מצאו את המספר שלי, שאני האסיר, היו חייבים 12,000 איש לעמוד במסדר... [צוחק]... אך....

שאלה:

אה.....

ארתור פוזננסקי:

ויש עוד עניין אחד עם המספר. המספרים לא רשומים גדול מאוד.

שאלה:

כן....

ארתור פוזננסקי:

תמיד שואלים אותי, אני תמיד אומר, זה מספר טלפון. יהודי צרפתי, הרמן קראו לו, הוא עשה את הקעקוע הזה. אלה היו הראשונים. מדוע עשו קעקוע? כי השמות.... לא היה כלל ניתן לנהל סטטיסטיקה. וכדי שבכלל תהיה בקרה. אתם חושבים שעל השם הזה כתובה סטטיסטיקה? לא, מה שקיים זה המספר. אבל המספר הוא האישיות. איפה שאני.... ואני נזכר בדבר נורא שראיתי. דבר שלא ניתן להימחק מן החיים. הגרוע ביותר היה גנב שגנב לחם. ואז הם לא היססו לקעקע לנער אחד את המילה "גנב" כאן למעלה.

שאלה:

אבל למה זה כל כך גדול?

ארתור פוזננסקי:

כי הכותב היה קצת לא מיומן. הוא לא היה כל כך מוכשר. יש גם מספרים קטנים. אז כבר היה קצת נסיון. אבל תארו לכם את חוסר האנושיות הזו. נער בן 17 גנב לחם! זה באמת היה משהו נורא במחנה, כי לחם פירושו חיים. אבל לקעקע לו, כאן, עמוק עמוק, זה הרי דבר איום ונורא במצב כזה.

שאלה:

האם הוא נשאר בחיים?

ארתור פוזננסקי:

אני לא יודע [מלמול לא מובן], מה אני יודע.

שאלה:

מה היה שמו של האיש ההוא, שם?

ארתור פוזננסקי:

בשם ב.... אני עוד סיפרתי, אני כעת זוכר, אבל בזה אני רוצה גם לסיים. את משרד רופא המחנה ניקו לפעמים, ואז אני לפעמים פתחתי את המגירה, ומצאתי במגירה דברים, שהם די מעניינים. אני זוכר למשל שני דברים. הדבר האחד שמצאתי, הייתה הוראה של מפקדת האס-אס העליונה לפתוח בתי בושת. אבל לא היהודים.

שאלה:

למאן האס-אס...

ארתור פוזננסקי:

למען אנשי האס-אס. כדי לרומם את רוח העבודה של העובדים. תארו לכם, לרומם, של האסירים. אני קראתי את זה ומסרתי הלאה.

שאלה:

זה הגיע הרי גם מהימלר....

ארתור פוזננסקי:

את זה אני... אני ראיתי את זה... [...] ואז עשו ככה, עם האסירים... היו כאלה שקיבלו, במיוחד הפולנים, לא היהודים, היו מקבלים חבילות, ובתוכם היו שנפס [משקה אלכוהולי מ.צ.], או דברים אחרים, במיוחד הפולנים, ואותם... היה כתוב בהוראה: האסירים שהצטיינו בעת הוצאה להורג... לא האסירים, העובדים, אנשי האס-אס, התבלבלתי, אנשי האס-אס שהצטיינו, תארו לכם, בהוצאות להורג כאלו, הם היו מקבלים את המשקאות האלכוהוליים המוחרמים. אתם יכולים לתאר לעצמכם דבר כזה? אני ראיתי את זה במו עיני. כמובן מסרתי את זה הלאה. אני עוד הייתי בחוץ, אז מסרתי את זה הלאה. שני הדברים האלו לעולם לא אשכח. והעניינים עם בתי הבושת זה פרק בפני עצמו, ובכן....

שאלה:

אני עוד רציתי...

ארתור פוזננסקי:

אני כבר מסיים.

שאלה:

עוד עשר דקות.

ארתור פוזננסקי:

מה עוד אתם רוצים?

שאלה:

המשפחה שלך.

ארתור פוזנסקי:

הורי. כן, בעניין זה אני רוצה לומר, אני הרי..... הורי....אה...אה...אה...נלקחו בערך שמונה עד עשרה יום אחריי באותו מבצע. זה רק נודע לי מאוחר יותר בעקיפין. ובכן, קודם כל אני יודע, שהורי היו בטרזיינשטדט. זה נודע לי. גם אשתי הראשונה הייתה בטרזיינשטדט, אבל היא לא הכירה את הורי. אבי היה נכה והיה..... היה לו צלב הברזל, כפי שהיה לחלק מועדף גדול מבין היהודים שהגיעו לטרזיינשטדט. זה היה טיפול מועדף. ואז, יום אחד, קבלו.... אחי היה בהולנד וקיבל מכתב מן הצלב האדום, בו היה נכתב: הנסשן פוזנסקי - אלמנה. בדרך זו כבר הבנו, ש..... זה עוד נודע לי בזמן המלחמה מאחי. אבל אז כבר הבנתי, שאבי אינו יותר בחיים. אלמנה! יותר לא יכלו לכתוב. טוב לי, אני בריאה, וכו'. הנסשן פוזנסקי - אלמנה! כך נודע לי, שאבי נפטר. אבל יש ארכיון בגבעת חיים, ושם כתוב, זה ידוע בין האנשים. אז אמי הייתה לבדה, הייתה חייטת טובה ומוכשרת, ועשתה לעצמה מין שם כחייטת בטרזיינשטדט. וביום אחד אני מקבל מאישה בפריס הודעה, ש... היא הייתה בעבר אצלי בארגון הנוער [לא מובן].... ארתור היקר, חשוב לי לומר לך, שאני נמצאת עם אמך. הייתה לה אזרחות רומנית. היא הייתה מועדפת, קצת. היא אומרת, הגעתי עם אמך ברכבת משא, כלומר בקרון משא, לאושוויץ, ואני יודעת שאמך הייתה בין האנשים, שמתו לאחר מכן. היא עצמה שרדה. והמקרה רצה, שמאוחר יותר, בגרמניה, היה... אה... מחנה, קרוב לפירנוולד, זה שם המקום - אני מיד אומר לך את השם - בקרבת מינכן. ואני נסעתי לשם, למחנה, כדי לחפש שם... ושם היו הרבה שורדים מטרזיינשטדט, ושם הכרתי קבוצת נוער, בחורה נחמדה, וכו', והיא אומרת: יש לך מקום ללון הלילה? אני אומר, לא. זה היה כך, לעשרים בני נוער היה ביחד אולם אחד. אז היא אומרת, אתה יכול לישון אצלנו. אתה יכול לנוח, לישון, וכו', יש שמיכות. לאחר מכן אני אומר, מה שמך? כך אני אומר. אז היא אומרת, גרתי עם אמך בחדר אחד. ואז היא סיפרה לי על אמי, היא סיפרה שאמי סיפרה לה, שיש לה שני בנים, וכו' וכו'. היא ידעה את כל הנתונים האישיים שלי. כך נודע לי על אמי.

שאלה:

אם כן, היא מתה באושוויץ?

ארתור פוזנסקי:

אמי הגיעה בקרון משא עד אושוויץ, ושם הומתה בגז. ואחותי נפטרה באוסטרליה. אחותי יצאה באופן חוקי. ואחי בדרכים עקיפות - גם עניין מוזר... היה לי באושוויץ, כאשר הייתי

במבנה החולים הזה.... היו שם שירותים, כן, שירותים.... אתם יכולים לתאר לעצמכם, הכל פתוח, הכל חופשי. זה לא כמו כאן, כל אחד בנפרד. ושם יושב לידי נער, ואני אומר לו, מאין אתה? והוא אומר, מהולנד. אני אומר, האם אתה מכיר את אחי, האם אתה מכיר את השם הזה? אז הוא אומר, כן, זה אחיך. ובכן, אין לך מה לדאוג בעניינינו. הוא מסתתר. הוא נעלם. אבל אותו תפסו. כלומר את הנער הזה. וכך הוא נעלם. ואני....

שאלה:

במחותרת?

ארתור פוזנסקי:

מה?

שאלה:

במחותרת?

ארתור פוזנסקי:

כן, הוא אז.... אני לא יודע בדיוק. הוא גם המשיך דרך התנועה הציונית, לא דרך המחותרת, הוא המשיך, והגיע דרך ליסבון לישראל. אבל כאן אני חייב עוד לספר לכם משהו. יש.... את זה אני אספר לכם בפעם הבאה. אני הרי הייתי.... לאחר המלחמה הרי ניהלתי מרכז הכשרה בקרבת פולדה ליד פרנקפורט, ושם אני יושב עם הנשים של הג'וינט, זה היה בשנת 45 במסיבת פורים. מסיבת פורים זה לא נכון. מסיבת סוכות. מסיבת סוכות, שמחת תורה, סוכות. ואישה אחת, כולן במדים, כל נשות הג'וינט, כפי שהן כולן, מה... אה...אה.... WELFARE, אנגלים, יהודים, והיא אומרת, איך קוראים לך? נתת הרצאה יפה, איך קוראים לך? אני אומר, קוראים לי פוזנסקי. אה! אין לך אח? אין לך אח? והסמיקה לגמרי. ובכן, אני הרי שנים לא שמעתי מאחי במשך שנים. לאחר מכן היא הייתה... כשראתה איך התרגשתי, ואני לא ידעתי. אז היא אמרה, אני חייבת לבדוק את זה, אני חייבת לעיין ברשימה. אולי עוררתי בכך תקוות שווא שלא ניתן לקיימן בכלל. ובכן, ביום שלאחר מכן היא טסה במיוחד לפריס, והתקשרה אלי מפריס, היא בדקה את הרשימה, ואחי באמת הלך לישראל, דרך ליסבון. ולאחר מכן כבר ידעתי, קשר עם הסוכנות, וכו', עד שמצאתי.

שאלה:

היכן הוא חי עכשיו?

ארתור פוזננסקי:

אחי נמצא בקיבוץ יקום. חבר קיבוץ. [לא מובן]. כך מצאו קצת מבני המשפחה שוב יחד.

שאלה:

ואשתך השנייה.... מי הייתה הראשונה?

ארתור פוזננסקי:

האישה הראשונה הייתה, לא הייתי נשוי אליה, אבל חיינו... רצינו להיות יחד וגם חיינו יחד. היא ברסלווית. היא הייתה מברסלאו, היא הייתה בהכשרה, צודמקה [שם?] אחת. ו...אה...היא, חודשיים לפני הסוף, אני לא יודע אם ידוע לכם משהו על המצור על ברסלאו? היא הייתה מעורבת, אימה הייתה נוצרייה, אבל התגיירה. האם הייתה אישה מאוד אדוקה. נוצרייה אדוקה. והיא התגיירה, והיה לה אח, היה לה בן כאן. ובכן, הבחורה הזו, זוזנה גרטל, היא יכלה.... כי היא הייתה חצי יהודייה, אז כל הזמן מצבה היה קצת...אה...יותר טוב. וחודשיים לפני המלחמה [הכוונה כנראה: סוף המלחמה מ.צ.] לקחו גם אותה. ואז רצו להביא אותה לברגן-בלזן, וארבעה שבועות הייתה הפצצת אוויר על ברגן, ואז היא נפצעה בעיר צלה. הביאו אותה לבית החולים, לא ידעו בכלל, מי היא. ואז אני הייתי ליד הקבר. נפטרה. שלוש בנות יהודיות שוכבות שם בבית הקברות הנוצרי. שלוש בנות יהודיות. אף אחד לא מטפל, ואף אחד לא יודע.

שאלה:

ואשתך השנייה היא?

ארתור פוזננסקי:

אשתי הייתה בטרזיינשטדט. היא מפראג. בת יחידה. מה עוד אתם רוצים לדעת? גודל נעליים? גודל חולצה?

שאלה:

היכן הכרתם.

ארתור פוזננסקי:

הכרתי אותה כאן בישראל. אשתי גם מעניינת, אלמנת מלחמה.

שאלה:

כלומר גם היא נשואה בפעם השנייה.

ארתור פוזנסקי:

כן. היה לה בן בן חמש, היום הוא כבר בן 38. בן נפלא, אותו אימצתי, ניתן לומר. אני לא אימצתי אותו באופן רשמי. יש לו עבודה טובה מאוד. הוא למד באוניברסיטה. הוא מהנדס בניין. ויש לי נכדה בת שנה. לפני ארבעה שבועות חגגתי את יום הולדתי ה-80, ויש לי נכדה בת שנה. ואת זה אתם חייבים לראות: 80 שנה הוא, ושנה היא. נכון? ככה זה [...]. זה לא דבר גדול? אני רוצה עוד מילת סיום, רוצה עוד לומר משהו. יש בחיים שני דברים, שהם חשובים. לומר כן לחיים, כלומר, לבנות משפחה, והשני הוא, הרבה חברים. לעולם לא להיות לבד. לעולם לא להיות לבד. להיות לבד זה אכזרי, את זה אני יכול לומר לכם. כשאני עכשיו רואה בעבודה שלי, כשאנשים כל כך בודדים. ללא משפחה, ללא קרובים וללא חברים, זה נורא.

שאלה:

האם זה עדיין כמו שהיה: לראות, לשמוע ולא לדבר? האם זה עדיין.....?

ארתור פוזנסקי:

כן. אבל להבין, שאני אומר בדידות, כאשר אנשים.... החברים עזרו לי הרבה. הם נתנו לי, אני גם נתתי להם. אבל להיות לבד היום, זה כל כך נורא. הייתי כאן. אני כאן... אבל זה... אני לא יודע.... גם את זה אתם מקליטים, כאן? מדוע שתקליטו את זה? אני הכרתי כאן עובדת סוציאלית הגדולה ביותר שהייתה בכלל בגרמניה. אולי כבר שמעתם את זה פעם? אתם תדעו. כלבו טיץ. הרטי. הרמן טיץ. ביתו של הטיץ הזה הייתה עובדת סוציאלית בישראל. היא הייתה יחד עם גברת ד"ר ברת, והיה לה כל הכח [...]. זו הייתה אישה, היא עזרה לאלפי אנשים. ולאחר מכן, כשקברו אותה, לא הצליחו לגייס אפילו עשרה אנשים. האם זה לא נורא? אני חושב שזה נורא.

שאלה:

האם אתה מספר לחברים שלך....האם חברים שלך יודעים....אה...על אושוויץ, איפה שהיית?

ארתור פוזנסקי:

ובכן, אנחנו יודעים על די הרבה אנשים, שורדים. הרבב היחיד שלהם הוא הרי שהם נשארו בחיים. אנחנו פשוט שרדנו בעזרת קשרי החברות האלו. עזרנו אחד לשני. יכולנו.... לא רק לבד כאשר.... באופן חומרי, גם נפשי, זהו גורם חזק מאוד.

שאלה:

וסיפרת גם למשפחה שלך?

ארתור פוזנסקי:

מה? משפחתי בעצם לא מאוד מעונינת. בניי לצערי כולם לא. אני ראיתי, לפני שנים, ביום השואה, ראיתי תמונה, בה רואים אותי בחליפת הפסים, וקראתי לבני שהוא.... באו, הנה אבא, אמרתי, רואים את אבא עכשיו בתמונה. [לא מובן].

שאלה:

אולי פשוט קשה לך ל.....?

ארתור פוזנסקי [קוטע]:

אני חייב לומר לכם בכנות, ההתעניינות אינה רבה במיוחד.

שאלה:

או שאינם יודעים כיצד לגשת לזה?

ארתור פוזנסקי:

לא שומרים על זה. גם לא שומרים על זה.

שאלה:

מה אתה חושב, האם זה טוב או לא?

ארתור פוזנסקי:

זה לא טוב, כי אני לעולם לא יכול לשכוח. אני לא מצליח להיפטר מן העבר. רק לאחרונה בדברים שנשאתי ביום הולדתי, אני הרי חייב לומר משהו, הצגתי את שתי הנקודות האלו. השריפה, כל השריפות שעכשיו קורות ב[...] בגרמניה, כן? השרפות האלו מזכירות לי את שריפות בתי הכנסת. המניעים שונים, אבל האינסטינקט, שיוצא מן האדם ואומר לו להצית שריפות, ולהרוס משהו...

שאלה:

היית עד לליל הבדולח? איך זה היה?

ארתור פוזנסקי:

כמובן! כמובן הייתי שם. אז עוד היה לי מקום העבודה שלי. הייתי בדיוק ב-Hackesche Markt. אם אתם מכירים את ברלין, כן, זה בדיוק שם ליד רח' אורניינבורגר, יורד משם, והייתי בדיוק שם. פסנתר נפל בדיוק לפני האף שלי, מן הקומה השלישית. את זה לעולם לא אשכח. עוד היה לי מזל שלא קיבלתי אותו על הראש. הייתי מזועזע. אבל לא הרגישו כלום מכל ההשלכות. אתה הרי שם לב רק למה שקורה מסביבך. את הדברים האחרים אתה לומד מן הרדיו או מן העיתונות. כיצד אתה, ארתור פוזנסקי, מתאר לעצמך את זה? ברלין היא מפעל ענק. לא ראית הרי את כל בתי הכנסת בוערים. ראית אולי אחד, אבל אתה הרי לא יכול....

שאלה:

ואת רח' אורניינבורגר...ראית?

ארתור פוזנסקי:

הוא היה.... את זה לא ראיתי, לא. [בית הכנסת ב]רח' אורניינבורגר נהרס על ידי הפצצות, לא על ידי אש. הוא נהרס מאוחר יותר על ידי ההפצצות [מישהו נכנס ואומר משהו]. טוב. אז, תשמרו על בריאותכם, גבירותיי.

שאלה:

אז ניפגש שוב ביום שבת בשעה 4?

ארתור פוזנסקי:

ובכן.... כפי שכבר ציינתי תחילה עבדתי בארגון יהודי ובמקביל בתנועת העובדים, כלומר תנועת הפקידים, בברלין. כאשר המצב נהיה קריטי, בשנת 1932, אני זוכר אסיפת בחירות של האיגוד המקצועי ברח' סופיין, קרוב להקשר מרקט (Hackescher Markt). המצב היה מאוד קריטי... ובאותו... זה היה ביולי, סוף יולי 1932. באותו יום כבר חוסלה פעילותם של אוטו בראון וקרל זוורנינג, המנהיגים הסוציאל-דמוקרטים. בערב התקבצו המון אנשים באולמות האלו, והאווירה הייתה מרוממת מאוד. והאנשים צעקו: אנחנו נקים מחסומי רחוב, אנחנו נקים מחסומי רחוב. והגיעו שני אנשים מן המשטרה המדינית, למעלה ליד שולחן ההנהגה, ושני האנשים האלו רשמו הכל. והאנשים רצו מייד להתחיל במהומות, זה היה עוד בסוף חודש יולי, ומנהיגי האיגודים עם הכרסות והמקטורנים שלהם קמו, תקעו את הבהונות שלהם בכיסי המקטורנים ואמרו: חברים, תהיו שקטים, את הסימן לתחילת המהפכה ניתן אנחנו. וכמה דקות לאחר מכן נסגרה כל האסיפה על ידי שני פקידי המשטרה המדינית. מאות אנשים יצאו לרחובות, וביום הבא נעצרו כל מנהיגי האיגודים, השמנים, שאמרו לפני כן: אנחנו ניתן את הסימן, מתי להתחיל! ואת זה אני מספר, כי זה היה אחד הגורמים ליציאתי מן העבודה הפוליטית ולפנייה מוגברת לעבודה בקרב היהודים.

שאלה:

מתוך פחד או מתוך הבנה?

ארתור פוזננסקי:

מתוך הבנה. כי ראיתי שהמצב בשביל היהודים הוא כבר לא... אה... אין לו עתיד. בסוף דצמבר 32, כך אני זוכר כעת, היה לי... היה לי חבר מבית הספר, היינץ פרימו, שנפטר לפני שנתיים באורוגוואי. היינץ פרימו זה היה נוכח באסיפת בחירות בככר אלקסנדר, נורה ברגל על ידי נאצי אחד, והיה נכה עד הסוף. ועוד בדצמבר 1932 הגיש תלונה במשטרה. הוא היה מאושפז בבית חולים יותר משנה, בגלל הרגל, וגם בגלל עצבים. וכיוון שהוא הגיש תלונה הגיעה אליו המשטרה ואמרה לו שהיא ממליצה לו בדחיפות שלא להמשיך עם התלונה, כי אחרת הוא חייב לקחת בחשבון שיקרה לו משהו נורא. ובכן הוא לא [...] שום עונש, על אף שהכיר את המבצע, ואם זה בכלל היה משהו... אה... תקיפה. ובכן, קשה היה כבר בהתחלה, כשהיטלר עלה, כן, בינואר 1933, עד כדי כך קשה היה כבר המטח. תחילה הייתה התייחסותה של הרשימה הלאומית מול הסוציאליסטים, מול היהודים, מעומעמת, אבל רק בהדרגה בוצעו כל הצעדים האלו. בשנים 33 עד, בוא נומר, 41/40 התחזקו החיים היהודיים מאוד, והלחץ, הלחץ הגובר מצד הנאצים היה... ככל שהלחץ גבר, כך גבר גם שיתוף הפעולה בין היהודים. בשנים עד 36 - בשנת 36 הייתה האולימפיאדה - עוד הורשה ליהודים הרבה. זה לא יאומן לספר, באיזה מידה התאימו עצמן הקהילות, הקהילות היהודיות לתקופה, וכל מה שעשו בתקופה הזו. זה בלתי יתואר. אני לא מאמין, שכל קהילה יהודית אחרת בעולם הייתה מסוגלת להעמיד על הרגליים מה שהיהודים עשו בתקופה הזו.

שאלה:

האם אתה יכול לתת לנו כמה דוגמאות?

ארתור פוזננסקי:

ואני רוצה גם לתת כמה דוגמאות. קודם כל אני רוצה לומר, הם הקימו עמותת סיוע להגירת היהודים. הם חיזקו את הקהילות. הקהילות הקטנות פורקו, והייתה זרימה לברלין. ברלין הייתה המרכז. ארגוני הנוער התאחדו. הקהילות היהודיות התאחדו, הארגונים היהודיים התאחדו, ובסוף היה ארגון גג לארגוני הנוער היהודיים. ומה שנשאר היה ארגון ההגג של יהודי גרמניה (Reichsverband der Juden in Deutschland). אלה היו שני ארגוני הגג. עליהם עוד אדבר. בתקופה הראשונה... אה... הנאצים הפעילו לחץ חזק, וכך החלה ההגירה. על כך יש לומר כך: בשנים הראשונות...

שאלה:

1933?

ארתור פוזננסקי:

כן, רגע. היו כאלה שכבר... באפריל 33 היה יום החרם הראשון, וכמה יהודים הבינו מיד כיצד לנצל את המצב. הם עוד יכלו לתכנן את ההגירה שלהם עם 'ליפט' [ארגוני עז דמויי מכולות]. היו ליפטנים של חמישה מטרים, של שבעה מטרים. שם הם יכלו לארוז את כל חפציהם, ועוד קיבלו אישור להוציא את כל חפציהם באופן חוקי. זה הלך ונהייה יותר ויותר קשה. נוסד בנק הבראה, כלומר, יכלו עוד להוציא כספים ומט"ח, ועוד היו חייבים לשלם את כל ההוצאות בגין ההגירה והכל, ולשלם הרבה. התנאים האלו עוד שררו עד 36, עוד היה ניתן לבצע את זה. היה גם עוד אפשרי לרכוש צרטיפיקטים לישראל. הצרטיפיקטים הונפקו על ידי הממשלה הבריטית, בהיקפים מוגבלים מאוד. אבל כל זה לא הספיק כדי להוציא המוני יהודים. קודם כל היהודים לא היו במצב הכלכלי שאפשר להם לתת את זה. ליהודים רבים נסגרו העסקים. והלחץ גבר באופן

מתמיד. לאחר 36 התחיל הלחץ האמיתי. ואז זה כבר היה מאוד, מאוד קשה להוציא ליפטים, והיה גם מאוד קשה לצאת עם כסף. היהודים היו בעצם... הקהילות היהודיות... היהודים פרסמו את הלחץ המופעל עליהם בציבור, כלומר בציבור בחו"ל. ואני זוכר, שבין ה... המדינות לא הצליחו לנצל את כל המכסות. הן היו קטנות מדי כדי לארגן את ההגירה. ועמותת הסיוע של היהודים, שהייתה אחראית להגירה, ניסתה את כל הדרכים, באותה תקופה, זה באמת מעניין מאוד ולמופת, היא ניסתה את כל הדרכים, כדי לבצע את ההגירה. ואני זוכר, זה היה בתקופה הזו, אני לא זוכר בדיוק את התאריך, בין 36 לבין 38 בשווייץ, ועידת אוויאן, שם באו יחד נציגים רבים של מדינות אחרות, ושם הם היו אמורים להצהיר בפומבי, עד כמה הם מוכנים לקלוט יהודים. אבל הועידה התקיימה באוויאן, זה בשווייץ, היו שם נציגים רבים, במיוחד נציגים ממדינות מעבר לים. אבל ההצלחה הייתה מאוד מאוד קטנה. כאן הצטברו שני דברים. קודם כל האפשרות שהיהודים יקלטו שם. אבל האפשרות השנייה, שהם יכלו להגר עם כסף או משהו, ולא הגיעו בכיסים ריקים. ובכן, בעקבות הועידה הזו לא נקלטו יהודים רבים. והרי עד היום טוענים כלפי המדינות הגדולות כמו אנגליה ואמריקה וצרפת ומדינות רבות אחרות, שלא הכירו בזמן במצב ולא אפשרו ליהודים להגר. זה גם כבשה שחורה... אה... בהיסטוריה. אני אפילו מכיר מקרה אחד ויחיד... לאחר המלחמה הכרתי חייל יהודי, הוא הגיע אלי במדים אנגליים לאחר המלחמה, לפולדה, שם אני... על זה אני אדבר מאוחר יותר... כדי להיפגש, והוא סיפר לי שהוריו הגרו בשנת 37 או 38 לארגנטינה. הוא עצמו הלך לישראל עם עליית הנוער, אבל ההורים והאח, הם עוד יכלו לקחת איתם ליפט. זה היה בשנת 37. והוא בא אלי בשנה שלאחר המלחמה ושאל, אם אני יכול לעזור לו. הוא רוצה לחקור מה קרה עם הליפט, כי הליפט לעולם לא הגיע. אבל מהו הדבר המעניין כאן? הוא נולד בפולדה, אז הוא הלך למוביל בפולדה, והמוביל בפולדה סיפר לו, שיש עוד בחצר שלו... ששמרו על 72 ליפטים, ושניים

עוד נשארו. שבעים האחרים נלקחו על ידי הנצינל... הנאצים. מה היה? באותו זמן, בו התבצעה ההגירה, הגיעה פקודה מן הנאצים, שהליפט... שאסור לקחת תכולות בית וליפטים, כך שהם נסעו לארגנטינה, ההורים והאח, והליפטים לא היו. אבל המקרה עוזר, אבל זה מוזר, שני ליפטים נשארו אצל המוביל, ואחד מהם היה שלו. הוא אז סיפר לי, מדוע דווקא הליפט שלו נשאר שם. אז אמר המוביל, שניהל אז הליך משפטי נגד הגרמנים, הוא רצה לקבל הוצאות על אחסון ועל הובלת האחרים, אותם לקחו, וההליך עוד לא הסתיים בשנת 45. אז הוא פתח את הליפט, והדברים כבר לא היו בסדר, הם היו מיושנים. והוא הסתיר באחת הספות 30,000 מרקים, זה עניין אותו יותר מכל דבר אחר. אבל הכסף כבר היה אחרי פחות וכבר לא היה לו ערך. אבל זה מעניין, כך ביצעו היהודים את ההגירה. אני יכול לספר שאני, כשהלכתי להכשרה עם חבר בשנת 39, אז אני.... לחבר הייתה אחות באנגליה, על סמך אשרת מעבר (Transit Permit), וגם אני קיבלתי אשרה. אבל האשרה הזאת הגיעה כשהייתי בהכשרה, ובאותו זמן, ביום שלאחר מכן, החלה המלחמה. כך שבכלל לא יכולתי לצאת, וכך גם לא יכולתי לנצל את האשרה. עמותת הסיוע הזו העבירה בנות צעירות רבות לאנגליה, בעזרת אשרות מעבר, כלומר, היו בקשות מבתי אב, מבתי אב פרטיים, הן עבדו שם כמטפלות, ובכך קיבלו אשרה, אשרת מטפלות. ואלה היו ניסיונות של משפחות ייחודיות לקלוט אנשים. אבל בסך הכל ניסו להגיע אל מעבר לים, ובסוף, כשהכל כבר היה מאוד קשה, למצוא דרכים להעביר יהודים לשנג-האי, כאשר היו צריכים לנסוע ברכבת דרך רוסיה, כלומר זה היה מאוד מורכב, וכמעט בלי כסף. רק באופן מוסתר. ובכן, כך בערך הורכבו ההעברות האלו. התנועה הציונית כמובן שיחקה תפקיד מרכזי בכל זה. היה לה המשרד שלה, והיא ניסתה להציל צעירים רבים ולהעביר צעירים בטרנספורטים. ואז היו טרנספורטים חוקיים וטרנספורטים בלתי חוקיים. הטרנספורטים החוקיים... כלומר, תחילה קיבלו הטרנספורטים החוקיים תמיכה. האנגלים לא רצו לתת ליהודים להכנס.

ואז... אה... היו האנגלים... לכן הנאצים, כלומר הנציונאל-זוציאליסטים, הסכימו שהיהודים ירכיבו טרנספורטים וינסו להעביר את הטרנספורטים לישראל באופן בלתי חוקי. ובכן, הסיפורים ידועים: כמה מן הטרנספורטים נתקעו בדרך, טרנספורט אחד התקלקל ביוגוסלוויה. באוסטריה הורכב טרנספורט. קראו לזה SH-Transporte, כלומר, טרנספורטים מיוחדים. הטרנספורטים עברו בידיעת הנאצים אך ללא ידיעת האנגלים, שלא הבינו את המצב ולא נתנו לטרנספורטים לעבור. זה היה טמון בסיכון גבוה. האנשים נסעו עם תרמילי גב, עם מעט מאוד מטען, בחלקם נתקעו על האוניות. הם לא יכלו להמשיך להפליג, לא נתנו להם להכנס, היו חייבים לחזור. ובכן, את הסיפורים האלו של העליה לאנגליה [הכוונה היא, כנראה, לישראל מ.צ.] צריך לכתוב בנפרד. זה היקף עצום, מה שקרה שם. אבל בכל זאת יש בישראל הרבה מאוד אנשים שניצלו על ידי הטרנספורטים האלו. ואני רוצה לספר עוד משהו, דבר שמאוד קרוב ללבי. זוהי חוויה מיוחדת במינה, וזה חברי אלפרד זלביה. אלפרד זלביה זה היה בנו של מורה בברלין, בן יחיד, הופעה נהדרת, גבוה, נראה טוב, הרשים את כל הנשים, והוא הקרין חום. אלפרד זלביה הזה היה נשוי, מאוחר יותר. תחילה, כשהכרתי אותו, הוא היה מאורס לבחורה, אישה, אריקה כץ, לה נישא מאוחר יותר, ב-38. הוא היה... תחילה הוא רצה ללמוד רפואה, לאחר מכן הוא שינה מגמה, היה אסור לו, כמובן שלא התקבל, ובשנת 33[?] נרשם לקורס רבנות בסמינר התיאולוגי. גם את זה לא הצליח לסיים והתמסר לעבודה הסוציאלית. על זה כבר סיפרתי, ומאוחר יותר הוא התמסר לעבודה הציונית וניהל את עבודת הנוער של האגודה הציונית. עבודת הנוער הפכה לשיתוף פעולה עם "מכבי הצעיר". והוא המשיך לטפס במעמדו. הוא היה מוכשר וגם מסוגל לכך. תחילה אלפרד זלביה... אחר כך הוא היה בהכשרה.

שאלה:

יחד איתך?

ארתור פוזננסקי:

לא. לפניי. אני מילאתי את מקומו. בהוולברג. הוא היה שם... תחילה הכשרה של מבוגרים יותר, לאחר מכן הכשרה לעליית הנוער. אני ניהלתי את ההכשרה של עליית הנוער, אבל הוא ניהל את ההכשרה של המבוגרים. הוא התחתן שם, אני... אתם תראו מיד מה אני רוצה לומר. זה היה סיפור גדול מאוד ומאוד מעניין לכל האנשים. הוא נקרא לאחר מכן לברלין, והוא עבד אז ב-Reichsvereinigung, למען היהודים בארגון הגג המרכזי. תוך זמן קצר הוא עלה לתפקידים גבוהים יותר ויותר. אני בעצם הזהרתי אותו באופן פרטי, אישי. מאוחר יותר הייתי חייב להתחלק בחברותו. היו לו כל כך הרבה חברים, אבל כבר לא יכולתי... אני הייתי רק איש אחד קטן. אבל הוא היה מאוד נאמן אלי. הוא הציל את הוריי שמונה פעמים בפני טרנספורט. הוא התקשר אלי ואמר לי: ארתור, אל תדאג, אני כבר דאגתי להוריך. אבל, כפי שאמרתי, הוא שיחק תפקיד גדול מאוד ב-Reichsvereinigung. בשנת... אני חושב ב... אני כבר לא זוכר את התאריכים במדויק, בשנת 37 הוא נסע עוד פעם כנציג לוועידה הציונית בשווייץ. הוא נולד בשנת 14, כך שהיה אז בערך 24, 25. הזהירו אותו, שלא יחזור. הוא לא לקח את האזהרה הזו ברצינות, ובכל זאת חזר.

שאלה:

ואיפה הייתה אישתו?

ארתור פוזננסקי:

אישתו הייתה בגרמניה, בברלין. הוא לא חזר. כן...

שאלה:

הוא לא חזר?

ארתור פוזננסקי:

לא. הוא לא חזר, על אף האזהרה. כלומר, הוא חזר לברלין.

שאלה:

אז הוא בכל זאת חזר?

ארתור פוזננסקי:

כן, חזר, אבל הוא לא נשאר בשווייץ. וזו הייתה הטעות שלו. אני אמרתי לו מאה פעמים, על תטפס כל כך גבוה, אתה לא יודע מה עלול לבוא. אבל הוא כבר לא יכול היה ללכת אחורה. יותר ויותר אנשי סמכות, אישים של החיים הציבוריים היהודים, חוסלו, והוא היה אחד מהם. היה לו שם טוב מאוד, והוא השתייך אליהם. הוא היה אחד הנציגים הצעירים ביותר של היהדות הגרמנית בתקופה האחרונה. אבל בינתיים הורכבו על ידי הקהילות היהודיות ועל ידי ה-Reichsvereinigung יותר ויותר טרנספורטים. הטרנספורטים האלו נסעו בפקודת המשטרה החסויה, כלומר הנאצים. כדי להוציא את היהודים היה חייב להרכיב טרנספורטים. והתפקיד הזה הועבר לידי הקהילות, כלומר לנוער הבלתי תלוי בארגון הגג. אלה היו שניים... ארגון הנוער הבלתי תלוי העביר את זה אל הארגון שלי... אלה היו שני הארגונים המרכזיים, ובערך... הטרנספורטים,

עליהם אני מדבר, זה בערך... זה היה בסביבות, אני מאמין, 39, 40. זוהי בערך התקופה, שהייתה התקופה הקריטית, במהלכה ביצעו את העברות היהודים הידועים. כאשר ניסו קודם להביא את היהודים באופן חוקי לפולין ולרוסיה ולגבול הרוסי, ובמיוחד לאושוויץ, וגם לצרפת, בגור (Gurs). גור היה המחנה הרא... , הטרנספורטים הראשונים של יהודים מגרמניה, שנעשו בשיטתיות, היו לצרפת... אה... היו ממדינת ווירטמברג. אני עוד זוכר את הטרנספורט הראשון. האנשים הגיעו לגור. על מחנה גור נכתב, כלומר היו חייבים להרכיב רשימות, הקהילות, ואת [השמות שהופיעו על (מ.צ.)] הרשימות היו חייבים לקחת. ולקחו אותם בעזרת משאיות ומעט מטען, מה שהיה להם, ולא אמרו להם לאן מביאים אותם. אלה היו הטרנספורטים הראשונים, כאשר קודם כל גם... אה... נאספו... הראשונים שהלכו היו אנשים מבית האבות, קבוצות סגורות, בתי אבות, בתי יתומים ולפעמים גם בתי ספר, קבוצות שלמות סגורות. רצו שתהיה קבוצה סגורה. זה גם היה הכי קל לרישום. הטרנספורטים האלו הפכו יותר ויותר תכופים, יותר ויותר מסוכנים, ואנשים כמובן ניסו לברוח. הם הבינו, שהטרנס... בעצם לא היה לנו כל נסיון לגבי מה שהולך לקרות לטרנספורטים האלו. אי הוודאות נשארה עד ליום האחרון. החדשות שקיבלנו היו עמומים. הייתה לנו השארה, אבל באופן מוחלט לא ידענו לאן מובילים הטרנספורטים האלו. הטרנספורטים הראשונים לכוון מזרח נסעו לריגה. אבל לאן בריגה, ואיזה עבודות האנשים האלו ביצעו, וכו... את זה הצליחו הנאצי... ובכן, הם הצליחו ל...

שאלה:

...להסתיר?

ארתור פוזננסקי:

לבצע באופן סודי כל כך, שלא עברו שום חדשות ברורות. אני כבר סיפרתי על כך, אבל בעצם לא ידענו לאן הטרנספורטים האלה הלכו, ומה קורה עם האנשים. זה היה אזור גדול מאוד. ו... אנחנו דאגנו כמובן לכל המשפחות ומה היו... לא הגיעו שום ידיעות. לפעמים... מאוחר יותר אספר על כך יותר... עבר משהו מן הצלב האדום, כשהייתי במחנה הריכוז, יותר מאוחר, אבל זה היה כבר בשנת 43, 44. מה פתאום הגיע? הפקודה לכתוב מכתב דרך צלב אדום. תוכן המכתב הוכתב לנו, וגם אסרו עלינו לכתוב KZ (מחנה ריכוז) בצד האחורי, אלא הרשו לנו רק לכתוב "מחנה עבודה", כך שאיש לא היה יכול לדעת במה מדובר.

שאלה:

מה היה מותר לכם לכתוב במכתב?

ארתור פוזננסקי:

אנחנו בריאים ושמחים. אלה היו שש שורות, כתובות בעיפרון, הוכתבו, והכל. אבל זה היה רק בשנת 43. אבל אני רוצה רק לומר, באיזה סודיות... באיזה הסוואה הסוו הגרמנים, שלא שמענו דבר מן העולם החיצוני. לי הרי הייתה... הרי סיפרתי לפני כן, שהייתה לי ארוסה בברסלאו, והיא קיבלה מכתב כזה ממני, אבל המכתב היה הרי הסוואה. היא לא יכלה לדעת. ובכן, לא ידענו דבר על הטרנספורטים האלו. אנחנו גם לא ידענו על הטרנספורטים המיוחדים (SH)... מה אני אומר, טרנספורטים SH, שנשלחו על ידי האיגוד הציוני. נרשמו אנשים זקנים. תחילה לקחו רק אנשים עם כסף. היה חייב לעשות את הדבר איפהשהו. הנאצים הרי כל הזמן לקחו כסף מן היהודים, וזה היה נורא. בשנת 38, 39 התפרסמה פתאום ההוראה, שהיהודים שנמצאים בפולין,

הינם אזרחים פולנים, כלומר אלה שלא קיבלו על עצמם את האזרחות הגרמנית, שיש לגרש אותם. בלילה אחד. זה דבר נורא ביותר. הפולנים כבר חיו בגרמניה אולי 25, 30 שנה, והילדים הלכו לבתי ספר גרמנים, הם לא דיברו מילה אחת פולנית, ובלילה אחד גרשו את כולם. ביניהם היה גם חבר טוב שלי, גם אדם בעל אישיות גדולה מאוד, הוא היה מאוחר יותר רב באמריקה, ארווין צימט. הוא היה אסיר. הוא נפטר לא מזמן, אדם יוצא דופן. הוא היה בסוף רב קהילתי בברלין. איך אני מגיע לזה? אביו היה אזרח פולני, והוא גורש עם אביו לפולין. אבל יותר מאוחר הוא ניצל בדרכים עוקפות דרך שוודיה ודנמרק, והיגר לאמריקה, ושם הפך לרב גדול. מדוע אני מספר זאת? כאשר הייתה הפעולה הגדולה, עם זה, שהיה שם... שנורה אחד בשם פון רט, אז שוב התחילו באמצעי דיכוי נגד היהודים ועצרו אלפי יהודים ששיחקו תפקיד כלשהו בקהילה או במקום אחר, וביניהם הייתי גם אני. ו...

שאלה:

באיזה שנה אתה נמצא עכשיו?

ארתור פוזננסקי:

את זה אני כבר לא יודע בדיוק. יכול להיות 39, 38... 39 או אפילו לפני כן, 1938. גם אני נמנית עליהם, וכאשר.... אני הייתי חייב, אני הגעתי הביתה, אז עוד התגוררתי אצל הוריי. אז אמרו ההורים: המשטרה מחפשת אותך. אז אני עזבתי והסתתרתי בדירה של הצימט הזה, כי ידעתי שכבר לקחו אותו. ובאמת, אני שוכב במיטה, ואז מגיעה המשטרה המדינית, הם רוצים לדבר איתי, רוצים לקחת אותי, ואז האישה אמרה, "כבר לקחו את בני אתמול יחד עם בעלי", ולכן הם לא תפשו אותי. אבל זה גם היה רגע של זוהר של האנושות שנשארת שוכב במיטה. אבל אני חוזר עוד פעם לזלכיר. בעקבות

הטרנספורטים האלו, שהוגברו כל העת, הצטמצם כמובן מספר היהודים בברלין ובכל מקום. ורשימות הטרנספורטים, זה פרק בפני עצמו. אני כבר אמרתי בפעם האחרונה, אם יהודי אחד נעלם, היה אחר חייב לשלם. המספרים היו חייבים להתאים. זו הייתה הסיסמה של הנאצים עד הסוף. באושוויץ, בכל מקום בו הייתי, במחנות, בבוכנוולד. המספר חייב להתאים. ואז, אם הורידו אנשים מן הטרנספורטים, או גייסו אותם לעבודה חיונית, כן, אז הביאו אנשים אחרים. אבל המוטבים במיוחד היו כמובן האנשים שעבדו באיזשהו אופן בקהילה. האנשים האלו כמובן... אותם הכניסו הכי פחות לרשימות. ויום אחד הגיעה הוראה של הנאצים, שהם חייבים להרכיב טרנספורט של 500 אנשים, כאשר כולם עובדים של ארגון הגג (Reichsvereinigung) ושל הקהילה. לפי דעתי זה היה מוצדק, כי מספר הקהילות ושל היהודים היה בירידה מתמדת, אבל מספר העובדים של ארגון הגג ושל הקהילות לא ירד. ובכן, הטרנספורט היה אמור להיות מורכב מפקידים מכל המחלקות. בין היתר - זה מעניין מאוד - היה אמור כל נציג עשירי של ארגון הגג ללכת לטרנספורט. חישובו שזה בערך 500 איש. זו הייתה הרשימה. והמורה, הגננת, לאחר.... הרב ו... לפי כל הזוויות. אבל זו בברלין הורכבה על ידי עורך דין, קוצווה, אותו הכרתי, הוא היה גר ברח' אורניינבורגר. עליו נפל התפקיד להרכיב את הטרנספורט. ואני זוכר שהם אמרו, שאם הטרנספורט... אם יהיו חסרים אנשים בטרנספורט, "נבצע אמצעי לחץ, שתדעו. מי שלא מגיע לטרנספורט ולא מתייצב, אז אנחנו נבצע אמצעי לחץ. ובאמת רק עשרה אנשים לא הגיעו. ביניהם היו אנשים שהבינו את המצב והתאבדו או ברחו. זה היה נורא. זה היה ביולי, כך אני יכול לומר, בחודש יולי 1942. הטרנספורט הורכב אך ורק מחברי ארגון הגג של הקהילה. כמובן היו ביניהם אנשים גדולים וחשובים. וב... ובכן, רק עשרה אנשים לא התייצבו. ד"ר שונפנד(?), עליו אני מדבר, ושלא התייצב, היה מנהל בית החולים היהודי בברלין, והוא התאבד, עורך דין. ותחילה לא קרה דבר. התפלאו, לא היו....

שאלה:

האם מר זלביר לא היה ביניהם?

ארתור פוזננסקי:

רגע! עוד מעט אספר לכם. כמה שבועות לאחר מכן באו פתאום הנאצים ועצרו 20 נציגים, האנשים הטובים ביותר, עשרה מארגון הגג, עובדים, עובדים בכירים, ועשרה מן הקהילה, ולקחו אותם כנקמה, כי היו חסרים אנשים בטרנספורט. כבר לא חשבנו שזה יקרה. בין 20 האנשים האלו היו עובדי קהילה וותיקים ביותר. המבוגר ביותר היה אחד ד"ר פריץ להמן, הוא היה עורך דין, הוא היה האב המאמץ של כל בני הנוער שכבר לא היו להם הורים. הוא ניהל את העבודה הסוציאלית של הקהילה היהודית במשך 25 שנים, אני חושב. ביניהם היה חברי אלפרד זלביר, הוא היה הצעיר ביותר. לא ידעו מה קרה עם 20 האנשים האלו. הייתה כמובן התרגשות נוראה, ולא ידעו, חשבו תחילה, שלא יהיה כלום. אבל היה משהו. ואני בעצם היחיד שידע על כך. 20 האנשים האלו, לאחר שנעצרו, הובאו קודם כל לרח' פוטליץ. ברח' פוטליץ היה בית הסוהר של מואביט, ושם הם נאספו, ויום אחד הוצגו לאלפרד אייכמן. ולי... על זה אני אספר עוד מעט... אלפרד [הכוונה היא: אדולף מ.צ.] אייכמן [...] ... 20 האנשים הוצגו, הוליכו אותם ימינה ושמאלה, לא ידעו, עשרה לשם ועשרה לשם. והוא רק שאל: מי נלחם במלחמת העולם הראשונה? וחברי כמובן לא היה ביניהם. יותר מאוחר נודע לי, שחבר שלי... עשרה אנשים הוצאו להורג באופן רשמי בזקסנהאוזן. נעדרים. ועשרת האנשים האחרים מתו ככה. מר לם כבר היה איש מבוגר יותר, ד"ר לם, ד"ר בלומנטל ועוד אנשים שונים, אנשים מכובדים. הם כולם מתו במהלך ארבעת השנים. כעת תשאלו אומי מאין אני יודע את זה. וזו הפעם הראשונה שאני... המקרה כמובן מאוד ידוע. בדצמבר 42 הייתה ההוצאה להורג, זה ידוע, ואני יודע את זה, כי אני הייתי בקשרי חברות טובים עם

אשתו של מר זלכיר, האריקה הזו, ובימים האחרונים, היא עוד לא ידעה, מה [עם] בעלה, אבל היא ידעה שהוא בבית הסוהר, ברח' פוטליץ. והיא תמיד עברה שם הלוך וחזור וראתה אותו על יד החלון. והוא נפנף אליה מן החלון. ובכן, זה היה הרי מצב בלתי נסבל לאישה צעירה שרק התחתנה. והיא באה אלי ומספרת לי, היא דיברה עם גב' ד"ר אפשטיין, כלומר אשתו של ד"ר אפשטיין המפורסם, הידוע. והיא סיפרה לה, שבעלה היה נוכח כאשר איימן ביצע את הסלקציה הזאת. בעלה סיפר את זה לאשתו וזאת סיפרה את זה לאריקה. והיא סיפרה לה את זה, גם כדי שתוכל לעשות הכנות כלשהן. אבל גב' ד"ר אפשטיין לא ידעה מה פירוש העניין עם הבוהן. היא רק ידעה שביום שני או ביום שלישי יתבצעו החיסולים ביום אחד. בעקבות זאת התייצבו כ-20 קרובי משפחה של אלפרד זלכיר מרצונם החופשי, חלקם אפילו עוד נפרדו ממני לקראת הטרנספורט. אבל זה לא היגע לזה בכלל. 20 קרובי המשפחה נלקחו כולם. אף אחד מהם לא חזר, וזלכיר עצמו הוצא להורג... הוא לא נראה יותר. זהו עניין עצוב מאוד, וזה השפיע עלינו קשות. וכעת היה יום ה-50 למותו ועשו עצרת זיכרון למענו. [הפסקה] אני... יש כמה יהודים שלהם היה המזל להתחמק באופן בלתי חוקי. לאחר המלחמה התקיפה חנה ארנדט, הפילוסופית הידועה, את היהודים, שלא הבינו להתקומם, או להתנגד. ושגם לא ניסו לצאת בדרכים אחרות. ובכן, את זה יכול לומר רק אדם שאין לו מושג מכל המצב. אני... כל הויכוח הזה באמת מיותר, כי היינו באמצע ברלין, מוקפים ותחת פיקוח הנאצים על ימין ועל שמאל. נשאנו טלאים. זה היה מצב שהיה כל כך מסוכן, שאי אפשר היה לזוז. היה קודם כל צריך אנשים, גרמנים, שיכלו לעזור. בלי תלושי מזון, בלי כספים, בלי אפשרות של נסיעה, ובלי אפשרות של קליטה. לא... יודעים... הרי ידוע, נכון, שאנשים שעברו את הגבול דרך שווייץ לצרפת ונתפשו. ב... אני אומר רק יוסף שמידט [זמר טנור מפורסם שמת בשווייץ מ.צ.], ומזכיר רק כמה אנשים. הסיפור הרי ידוע, מה שקרה איתם. כל המדינות לא היו כל כך

חברותיות כלפי יהודים, כדי לקלוט את כולם ככה. אומרים שהדנים היו יוצאים מן הכלל, וההולנדים. אבל מעבר לזה, ובכן [...] לא אהבו לראות יהודים במדינות האלה. ולנאצים היו סייענים בכל המדינות. היו הרי... בכל מקום היו אנשים, משתפי פעולה, שהשתתפו בזה. והם עזרו להם. אבל את מה שסיפרתי על אייכמן, שהוא אחראי ל-20 האישים המכובדים האלו, זה לא ניתן להימחק. אני...אה...אני...אני...אני מאמין שזה נכון במאת האחוזים. אני מבקש עוד להוסיף משהו. בברלין היו הפצצות אדירות, על ידי הבריטים, ובמהלך ההפצצות נפלו הבתים כמו גפרורים. אני זוכר שאני פעם ביקרתי חבר אחד בשרלוטנבורג, וזה היה בית של, אולי, ארבע קומות. הוא כבר התגורר אז בשכירות משנית אצל משפחה יהודית. הוא גם היה מהלברשטדט. ואני רציתי לבקר אצלו, וזה היה קשה מאוד. יכולתי רק ללכת ברגל, ורק בחסות החשיכה. היה לי הרי הטלאי היהודי וכו'. והיה קשה מאוד להגיע לשם, וגם קשה לחזור. זה היה מסוכן, אבל כשהייתי שם, בדיוק עם רדת החשיכה, החלה הפצצה, וכל הבניין התמוטט. מזלי היה שהייתי בקומת הקרקע ועזבתי מהר כדי שלא ימצאו אותי, וכשכבר הייתי בפינה כבר ראיתי את המכוניות שבאו לנקות את ההריסות. אבל היה לי מזל שהבניין התמוטט, יכולתי לצאת עוד פעם. וככה עברתי. ההפצצות מן האוויר נהיו יותר ויותר מסוכנים והיא... זה בלתי יתואר. תחילה עוד יכלו היהודים ודיירי הבית למצוא מחסה איכשהו במרתפים. אחר כך יצא חוק שליהודים גם זה אסור. כך שירדו בנפרד או בכלל לא. אנחנו גרנו כמשפחה יהודית יחידה בבניין, והיינו... לעולם לא היו לנו חילוקי דעות עם השכנים, אבל הם קיבלו את זה כפי שקיבלו את הכל מה שהנאצים ביצעו. ובכן, כבר אמרתי את זה, ובכן, הבריחה הלא חוקית... יש בערך... אני לא יודע, עד 5,000 אנשים שירדו למחתרת בגרמניה, וכפי שאנחנו הבנו את זה. לאחד הייתה אולי גרמני... מערכת יחסים עם גרמניה, כמו, למשל, זה שידוע... איך קוראים לו? הנס רוזנטל. הנס רוזנטל הסתתר באחד הביתנים במערך גינות, כל השנים. כמוכן הוא

היה חייב... זה היה מסוכן לזה שהתיר לו, מסוכן למענו, לכן הוא היה צריך הרבה כסף והיה צריך מצרכים. לא היו הרבה מצרכים. מה קיבלו יהודים באופן רשמי? כלום. אבל ברגע שאדם מסתתר, גם זה אבד לו. יש הרבה ספרות על זה, איך אנשים... איננה דויטשקרונ ונאנשים אחרים שהסתתרו. זה היה נורא. זהו, זה מה שרציתי להוסיף. יש עוד שאלות בעניין?

שאלה:

בעניין זה כרגע לא.

ארתור פוזננסקי:

לא. ובכן, סיפרתי איך שהאנשים האלה, איך שאני אחר כך הגעתי לאושוויץ, ובאושוויץ... ובכן, אם אתם רוצים, יש כמובן הרבה מאוד לספר. ובכן, קודם כל אני רוצה לומר לכם דבר אחד: באיזה חוקה כתוב בסעיף הראשון: "כבוד האדם מוגן בפני כל חילול"? החוק הזה הופר באושוויץ בכל דקה, לא בכל שעה. מזה צריך לשכוח. דבר כזה עוד לא היה. באושוויץ קרו הדברים הנוראים ביותר, אותם אני חוויתי, ו... אי אפשר בכלל לתאר את זה. ואני רוצה לספר לכם כמה דברים מאושוויץ, כדי לתת לכם להבין, כמה נורא זה היה. האסירים חזרו מן העבודה, הם היו עייפים, שבורים, פצועים. לא ניתן אפילו להביע את זה: ללא אפשרויות רחיצה ממשיות, ללא מזון, ללא ביגוד, הרבה... הרבה פריחות בעור, בצקות. לא ניתן לתאר את זה בכלל. ואז הדבר הגרוע ביותר, מגרש המסדרים. בבוקר היו המסדרים לפני היציאה לעבודה, ובערב לאחר החזרה. המסדרים האלו היו דבר נורא. אם הכל הלך חלק, אם כולם... בכירי הבלוקים היו חייבים לדוות, כמה אנשים יש להם בבלוק. והמספר הכולל היה חייב להתאים. איש-אס אחד ביצע את הבדיקה, אם מספר האסירים התאים. כניסות,

יציאות, מקרי מוות. אותם דיווח הבכיר מבית החולים. אבל האחרים דווחו מן המשרד. זה היה המספר, זו כמות האנשים שהייתה חייבת להיות נוכחת. מספר סופי. ואז ספרו את האנשים, וכל אחד היה חייב... תחילה היו 3,000, לאחר מכן היו 5,000, אחר כך 9,000 ולגמרי בסוף, זמן קצר לפני הסוף, כשכל העניין התמוטט, היו כמעט 15,000 בני אדם. לספור אותם, עד שזה נגמר, והאנשים היו חייבים לעמוד דום. והאנשים התמוטטו. ואם אחד לא הגיעו, או אם היה חסר אפילו אחד, אז האנשים נאלצו לעמוד אחרי כל העבודה הקשה, עד ש[...] , וקרה שעברו עד שש, שמונה שעות, צריך לתאר את זה, זה ממש [...], עד הלילה נאלצו האנשים לעמוד ולחכות. לעמוד! רק לעמוד כבר היה מאמץ לאחר העבודה הזו. והיו חייבים לחכות, עד שהמסדר מתאים. וקרו שם דברים נוראים ביותר. במהלך המסדרים ניתנו גם הוראות, מה לעשות. ואני זוכר כמה דברים שונים. הדבר הנורא ביותר שראיתי, בנוגע להפרת כבוד האדם, היו הצליפות במקל עץ. דווח על אנשים שניסו להוציא מכתב לקרוביהם. או שניסו לדבר עם מישהו, מישהו שאינו אסיר. בעבודה היו הרי גרמנים כמעבידים, כפקידים, וכו', והם אמרו להם מילה ונתפשו. ואז קיבלו מכות במוטות. זה מה שעשו בערב הסעודית, ושכל הצדדים בגרמניה תמיד גינו, ושם הם עשו את זה. מה זאת אומרת? האדם קיבל 25 צליפות במקל, הוא קיבל 50 צליפות במקל, הכל על פי הצורך. תלוי במצב, אם הוא כבר עשה את זה פעם שנייה. זה היה כל כך משפיל שאי אפשר לתאר. בפני אלפי האנשים הורכב שולחן עץ. שולחן העץ הוכן באופן כזה שהידיים והרגליים נקשרו, והגוף נשאר חופשי, והוא היה חייב לספור וקיבל מכות על הגוף עם מוט קשה. אחד, שתיים, שלוש - עד 25. כשהגיע ל-25 כבר איבד את ההכרה, והיינו חייבים להביא את האדם לבית החולים. איזה אנשים אני ראיתי לאחר מכן. את התמונה הזו אי אפשר לשכוח. כחולים, ירוקים, צהובים. אני מתפלא שהאנשים עוד יכלו לחיות. כל כך משפיל. אנשים, אישים גדולים ביניהם, לפעמים. אני מכיר עורך דין שעבר את זה. נורא

ואיום. ואני רוצה עוד לספר, אני רק רוצה לומר איך זה היה. אחר כך הייתי הרי במחלקת החולים הזו. גם את זה אני לא יכול לשכוח. בתוך המחנה היה תא בשביל אנשים שנענשו כי הם היו [...] ואז היו גם פולנים, מעט. אחוז הלא יהודים באושוויץ היה אולי 3% עד 5%. בתא יושב אחד, אותו אמורים לתלות ביום למחרת. ואני... עלי נפל הפור להביא לאדם תרופה בערב לפני זה. צריך להבין את זה, ביום הבא הוא אמור להתלות, ואני אמור להביא לו תרופה... אני עוד רציתי להתחמק, אבל לא יכולתי להתחמק. עלי נפל הפור, אני הייתי חייב להביא לו את התרופה. בפעם הראשונה והיחידה בחיים שלי.

שאלה:

איזה מן תרופה?

ארתור פוזננסקי:

תרופה נגד כאבי ראש. אני לא ידעתי בדיוק. את זה אני כבר לא... אבל הרגע, שאני חייב ללכת לאדם, בגינו אני יודע, וגם הוא ידע את זה, שהוא יתלה ביום למחרת. זה היה דבר נורא. ובכך, הגעתי לתא, הוא נפתח. האדם ישב. הוא היה פולני. הוא ישב על הרצפה, והעיניים האלה! העיניים האלה עוקבים אחריי יום ולילה. אני יצאתי בלי לומר מילה. אני ממילא לא יכולתי לדבר אתו, היו לנו שתי שפות שונות. אבל זה רגע שאי אפשר לתאר אותו. וכאן אני רוצה לספר משהו. אני כבר אמרתי, פעם משהו... אני רק מספר דברים שאני זוכר ככה, ושכל כך ריגשו אותי בפנים, על הדברים המוזרים אני יכול למלא ספרים. פעם... היו קבוצות עבודה קטנות וקבוצות גדולות. קבוצה גדולה הייתה של כמעט 3,000 אנשים. אלה היו קבוצות הכבלים, אנשים שביצעו חפירות. קבוצות קטנות היו החל מחמישה, ארבעה אנשים. אבל הקבוצות הגדולות, שם היה

קאפו בכיר, ולו הייתה כמובן מחלקה של 100, 150 איש, תתי-קאפו. ובקאפו כזה גדול, הגדולים... לא היו ביניהם אנשי מקצוע וכד', בקבוצות הגדולות האלו, שם הוכנסו... כל הזבל, כל האנשים הפשוטים הוכנסו לשם. ויום אחד כולם יצאו וחוזרים בערב, ואחד חסר. כאן אני חייב עוד לסטות קצת. באושוויץ היו גם בני נוער. הבנים היו בני 13, 14 שנים. במהלך הסלקציה הם לא ציינו את גילם האמיתי, וכך הם הגיעו למחנה. יש לי כאן חבר, הוא חי בתל אביב, והוא טען שהוא בן 18, כאשר הוא בעצם היה רק בן 13 וחצי. אבל היה לו מבנה גוף חזק ובעת הסלקציה לא שמו לב. ובקבוצה הזו... הקבוצה חזרה בערב, 3,000 האנשים, ומתחילים לספור, וחסר אחד. עד שגילו לאחר שעות קודם כל שאחד חסר, ואז עוד צריך לקבוע מי הוא האחד הזה. זה היה הליך שערך שעות. תארו לכם דבר כזה! ובסוף מצאו שזה נער, בערך בן 13, 14, נער הונגרי. והוא לא חזר. והאנשים עומדים ועומדים ומחכים. ופתאום, בערב... באמת, זה בלתי אפשרי לתאר... מגיע הנער הזה, קרוע, מלא לכלוך וחול, לבדו למחנה. אלפי אנשים עומדים שם ומחכים ומחכים. והנער מגיע. תארו לכם! זה נורא לראות דבר כזה. מה היה? זה זעזע אפילו את אנשי האס-אס. ובכן, גילו ש... הנער אחר כך סיפר, אני לא יודע איך הוא עשה את זה, הוא... לקבוצה הזו היה תת-קאפו, סיפרתי על כך, לא? והפולני עשה מעשה מגונה בנער הזה.

[צד ב' של הקלטת]

ובכן, זה היה פולני, והפולני עשה מעשה מגונה בנער. [פוזנסקי עושה הפסקה]

שאלה:

...ואנס אותו?

ארתור פוזננסקי:

כן. ובבור של חול... בגלל שהוא לא רצה שהוא ידווח עליו, הוא זרק אותו אל תוך בור והערים עליו אבנים וחול, והעניין נגמר. והוא לא לקח בחשבון, שלאחר שמונה שעות הנער עוד חי ויצא מן הבור. תארו לכם דבר כזה! ופשוט מופיע! תארו לכם את זה! אלפי אנשים! מגיע ככה, נער כזה, קרוע, מחוץ... אה... ושרד את זה. הוא לא ידע מה לעשות. מה היה יכול לעשות? הוא הרי לא היה יכול לברוח בבגדי האסירים שלו, והכל. הוא חזר למחנה. ובכן, ואז עשו... הוא סיפר את הכל, ואז עשו בדיקה. ומבין כל מנהלי העבודה הוא מצא את האחד. ויותר מאוחר האסירים עשו לינץ' במנהל העבודה הזה, וכמובן...

שאלה:

ומדוע אתה אומר שזה זעזע גם את אנשי האס-אס?

ארתור פוזננסקי:

כי זה היה כל כך נורא!

שאלה:

אבל הם עצמם הרי עשו כל יום...

ארתור פוזננסקי:

איך?

שאלה:

...דברים דומים, אם לא יותר...

ארתור פוזננסקי:

נו, אבל דברים כאלה, אלה הם מקרים ייחודיים, תארו לכם: נער חופר את דרכו אל מחוץ לקבר וצועד אל תוך המחנה.

שאלה:

אתה ראית? את הזעזוע?

ארתור פוזננסקי:

כן! ראיתי את זה. ראיתי את הזעזוע. כמובן! היו שם 9,000, 10,000 אנשים במחנה, ומקדימה היו אולי 20, 30 אנשי אס-אס.

שאלה:

והנער סיפר בקול רם?

ארתור פוזננסקי:

כן. לא, הוא הציג את זה בפני האנשים. ואז לקחו אותו לבניין החולים, ואז אני ראיתי אותו. הוא אושפז לכמה ימים, לשמירה. אבל מה יכלו לעשות? כדי שיירגע. אבל תארו לכם את המצב הזה, מה זה אומר. אני רק מספר את זה כדי לומר את הדברים שראיתי. אני כבר סיפרתי לכם על אחד... על חברי, פרידריך דיאמנט, שחי היום בלוס אנג'לס.

פרדי דיאמנט הזה שיחק תפקיד גדול מאוד. אביו ואחיו סאלי והוא הגיעו יחד לזקסנהאוזן, כסירים, ומשם הגיעו לאושוויץ. אביו מת מתשישות, וסאלי ופרדי שרדו. והם הגיעו לבונה, כלומר למונוויץ. הם היו מה שנקרא אסירים וותיקים. לזה קוראים אסירים וותיקים. הם נולדו בגלזנקירכן. ופרדי דיאמנט הזה שיחק מאוחר יותר תפקיד חשוב מאוד במחנה. הוא היה ה-Kalfaktor. Kalfaktor פירושו כמו המשרת של בכיר המחנה. בכיר המחנה במחנה היה... הפך את עצמו לאישיות. היו חייבים לפנות אליו בגוף שלישי. הוא היה האדם היחיד שהיה מותר לפנות אליו בגוף שלישי.

שאלה:

אבל בדרך כלל כולם פנו אחד אל השני בגוף שני?

ארתור פוזננסקי:

רק בכיר המחנה מבניין החולים ובכיר המחנה של המחנה, כלומר האיש שהיה אחראי לכל 15,000 האנשים, רק אליו היה מותר... רק הוא דרש שיפנו אליו בגוף שלישי, וגם בכיר המחנה בבניין החולים. שניהם לא היו יהודים.

שאלה:

אלא?

ארתור פוזננסקי:

הוא היה... אני רוצה לספר אנקדוטה: בכיר המחנה של ה... של 15,000 האנשים, זה היה אסיר וותיק עם משולש ירוק. משולש ירוק פירושו פושע. והאיש הזה היה מברסלאו והיה עצור בגלל הונאה בשטרות והמחאות. במשך שנים הוא היה ב[...]

קולכוז... הוא הכיר את כל השיטות, תקופת המאסר כבר הייתה מאחוריו, ובנוסף הוא קיבל מחנה ריכוז. ויום אחד... הוא היה האיש הגדול במחנה... הוא לבש ביגוד מיוחד, כלומר אמנם גם חליפת אסירים, אבל כפי שכבר ציינתי, עם ריפוד ומיוחד. היה לו חדר לחוד, קסרקטין מיוחד בשביל לישון.

שאלה:

ובכן הוא... מי עשה אותו לבכיר המחנה?

ארתור פוזננסקי:

האס-אס. האס-אס קבעה אנשים להיות המשרתים שלה. האס-אס רק עסקה בשמירה, אבל בכי... אה... הפועלים של האס-אס היו בעצם האסירים. במיוחד הלא יהודים. לעתים רחוקות מאוד הגיעו יהודים למעמדים, באופן נדיר ביותר. כאשר כבר לא היו לנו גרמנים, או לא היו אחרים, לקחו יהודים. אבל מעבר לזה יהודים כמעט ולא קיבלו תפקידים גבוהים. והירוק... האסיר הזה, הנער הזה היה המשרת שלו. זה כמובן שיחק תפקיד גדול מאוד במחנה. הוא היה נער חרוץ, והוא כבר היה די משופשף, וכבר מחוסן... כשאני הכרתי אותו, 42, הוא היה.... 43, הוא כבר היה משופשף. כבר היו לו כמה שנים טובות מאחוריו. ואחיו היה האינסטלטור במחנה, ושני הנערים האלו איכשהו עשו לעצמם שם. אבל פרדי הקטן הזה היה משהו מיוחד. הוא היה רק בן 17, כשנכנס היה בן 15, אני חושב, 16. כשהכרתי אותו הוא היה בן 17, כלומר הוא כבר היה. הוא היה שנון מאוד והסתדר. הוא הסתדר עם כולם וגם ארגן הרבה בדרך זו. לפעמים הוא הביא לאנשים ארוחות שלמות. היו לו גם קשרים טובים, כי להיות משרת במחנה, זה נחשב כתפקיד בכיר. אה... קשה לתאר את זה. הוא היה יכול, כלומר... אה... לפעמים ללחוש משהוא לבכיר המחנה, שיציל אנשים מסוימים, או משהו כזה,

הוא היה יכול לעזור להם הרבה. ולי הייתה ההזדמנות, עם האדם הזה... תחילה לא, אבל מאוחר יותר כן, לבנות יחסים חברותיים עם האדם הזה. וכאן אני חייב לספר לכם משהו: אני... היה לו אח, סאלי. האח הזה קבע עם שני יהודים אחרים לנסות ולברוח. הם כבר היו במחנה בערך שלוש, ארבע שנים, והייתה להם אפשרות להשיג בגדים אזרחיים. הם הסתירו אותם, וכו'. ובכלל, זה היה הישג עצום, שהם בכלל הצליחו לעשות את זה, והכל. והם יכלו... צרפו אחד שדיבר פולנית. כי כל האזור היה הרי פולני. והם ניסו לאסוף. עד שכל ההכנות הסתיימו עברו לפחות כמה חודשים. זה לא כל כך פשוט. אתם צריכים לתאר לעצמכם, להשיג בגדים אזרחיים, להשיג נעליים, ידיעת השפה, לקשור קשרים... כל זה היה קשה מאוד. אז אני רוצה לקצר את הסיפור קצת. שלושת הנערים האלו - כולם אנשים שכבר היו בזקסנהאוזן לפני כן, כלומר, שהיו מאוחר יותר באושוויץ, שהיה להם ניסיון במחנות - שלושת אלה נבגדו. עד היום לא יודעים בדיוק, כיצד הם נבגדו. בחורים נפלאים. כנראה... את בכיר המחנה הזה מבניין החולים, השני, אומרים שהוא תרם לכך שתפסו את האנשים. לא היה אפשר להציל את האנשים. זה היה מבחינת פרדי, עליו אני מספר, מבחינת אחיו זה היה... הוא היה האח הגדול יותר, סאלי, למענו זו הייתה מכה איומה. דרך המחלקה הפוליטית, גם דרך מחלקות אחרות, הוא כל הזמן ניסה להתקרב לאחיו. הוא לא הצליח לדבר אתו. אמרו לו שהכל יהיה טוב, יקבלו איזשהו עונש במחנה, אבל לא אמרו דבר על הוצאה להורג. ואחר כך, יום אחד הגיעה הפקודה להוציא אותם להורג תוך זמן קצר ביותר. זה היה זעזוע. [...] שאי אפשר לתאר. כל האנשים הוצאו החוצה. זה תמיד היה הפקה גדולה. כל האסירים היו חייבים להופיע. אנחנו מבית החולים לא היינו חייבים להופיע. זה היה יתרון. אבל אלה היו רק שישים איש. אבל כל האחרים היו חייבים להופיע. ואז הדליקו את האורות, וכל האס-אס הופיעו. והגופות... אחר כך כולם היו חייבים לעבור ליד הגופות. אי אפשר לתאר את זה. ושלושתם היו חברים וותיקים, והיה להם שם כזה

טוב, שאי אפשר לתאר. והם הלכו, והם היו מוכנים, הם מתו כמו גיבורים. הם עוד קראו שלא לשכוח אותם, וש... שיהיה שלום, והכל. זה היה מזועזע. אבל מדוע אני מספר את זה? קודם כל בגלל כל העניין, ששלושה [...] יהודים, ממש בחורים נפלאים, בריאים, עליזים. רצו לשמור על פרדי. ולא רצו שהוא יהיה שם כשתולים את אחיו. ואז בחרו בי להיות יחד אתו. ובכן, אני עדיין מזועזע. באותו רגע הוא בחר בי שאהיה אתו. היינו בחדר החולים, והייתי לבד לגמרי, ובינתיים צלצל הפעמון, ושמענו את הצעקות. זה היה מזועזע. זה משפיע עלי עד היום, ועל הסיפור הזה גם כתבו ב-Reader's Digest. [...] שהייתי אצלו בשעות האלו, וזה היה נורא. הבחור הזה שיחק תפקיד כה גדול. הוא עזר הרבה מאוד. ויום אחד הוא בא אלי ואומר: יש לי משהו מיוחד בשבילך.

שאלה:

מה היה לאחר מכן?

ארתור פוזננסקי:

איך? - כן, היינו חברים טובים? אני לא יודע אם זה היה לאחר מכן, לפני כן, את זה אני כבר לא יכול לומר במדויק. ואז הוא בא אלי ואומר: ארתור, יש לי משהו לאכול בשבילך! נו, לאכול. זה משהו גדול. ואני לא הבנתי, למה הוא התכוון. כל האסירים החשובים האלה בטח ארגנו משהו. היה להם תוספת לחם, או יכלו משהו... סוכר, משהו, תמיד ארגנו משהו. ויום אחד הוא בא אלי ואומר לי, ואיך שהוא בא היה לו בשירותים, בשירותים, היה מן מחסן בשביל 35 איש היו שם שירותים כאלה על מוטות. זה לא היה שירותים כאלה. וליד זה היה מן... ביתן. מוציאים את הקרשים ומוצאים מן פתח קטן של אולי שני מטרים מרובעים, מטר וחצי מרובעים, לשם הוא דחף אותי. היה לו שם פטיל, ואל הפטיל הזה הכינו בשר כלשהו. אני... ובכן זה היה כמעט מוכן. והוא

ועוד חבר אחר שלי, שעוד חי היום, הם שמרו בחוץ. תארו לכם: במצב הזה, חושך, אין אור, הכל רק בחושך. ובכזה... ליד היה כל בית השימוש הזה. ואני אכלתי שם לשובע, אכלתי מנה יפה מאוד, ואחר כך היה לי ממש רע. כשכל כך רעבים, זה גומר אותך. כשאני כעת... כשאתם עכשיו משהו מעניין... תראו מיד [הפסקה, הוא מצביע על משהו]. כן? ובכן, סיפרתי... אה... הדבר האחרון שסיפרתי היה, שהיו לי שני שומרים: פרדי והחבר שלו בשם אלי היימן. לפני זמן קצר, לפני ארבע שבועות, חגגתי את יום הולדתי ה-80, ואלי היימן הזה היה המנחה. ובהזדמנות זו נחשף סוד. ואת הסוד הזה אני אספר לכם עכשיו. לאחר המקרה, עליו סיפרתי לכם, שאכלתי בתוך הבית הזה, קרה משהו במחנה, שלאף אחד לא היה הסבר לגביו. בכיר המחנה צעד לפעמים דרך המחנה, מלווה בכלב קטן. זה היה הכלב שלו. כולנו קראנו לו "פיפי". והוא תמיד קרא: פיפי, בוא הנה. ופתאום נעלם הכלב הזה. במחנה. ואף אחד לא ידע, איפה פיפי, והוא היה... התרגשות גדולה ו... וכעת, ביום הולדתי ה-80, גילה לי החבר הזה, בתור אטרקציה, שפיפי הזה היה הבשר, הכלב, אותו [צוחק] אכלתי בביתן הזה.

שאלה:

וכיצד הרגשת לאחר שנודע לך?

ארתור פוזננסקי:

שום דבר, כבר שכחתי. בשר כלבים. בדיוק קראתי שבסין זה דבר נהוג מאוד, לאכול בשר כלבים. אבל אני תמיד אומר, 50 שנה לא ידעתי, וכעת זה נודע לי.

שאלה:

ואז לא שאלת את עצמך איזה מן בשר זה?

ארתור פוזננסקי:

אני חשבתי שמדובר בשפן. תארו לכם שהאסירים הצליחו לפתות את הכלב לעזוב את בכיר המחנה ולטבוח אותו, ולהגיש לי חלק ממנו. זה דבר גדול, לא? [צוחק] ובכן, זה קוריוז, אבל גם מאוד קשור לדברים טרגיים. יש לי חבר טוב שנפטר לפני שנתיים. לחבר הייתה יד אחת. והוא היה, אני חושב, האסיר היחיד מבין כל אסירי אושוויץ, שעבר את הכל עם יד אחת. מה היה? כשהייתה הסלקציה הוא עשה מן תנועה שהסתירה שיש לו רק יד אחת. ואני והאסירים שמרנו על אנשים כאלו. העובדה שהוא עבר את זה, ושזה לא הורגש בעת הסלקציה, הביאה את האסירים לכך, לשמור עליו במיוחד, לתת לו עבודה קלה יותר, והוא הצליח, והיה לו מעמד טוב מאוד... הוא עשה דברים רבים עם היד האחת הזו שאחרים לא יכלו לעשות בכלל. היו גם חרשים-אלמים. אבל זה היה נדיר מאוד, מאוד נדיר. כמו שגם היו נערים שהעלו את גילם. אבל אם מישהו אמר את האמת, הוא היה אבוד. תחילה נעשו רק סלקציות שטחיות. אבל מאוחר יותר, מי שהיה שנה במחנה, כמוני, אז יותר מאוחר בבניין החולים... אז רופא המחנה... כל החדשים הובאו בפני רופא המחנה. מה זאת אומרת הובאו בפני? הם היו חייבים... האנשים היו חייבים להתפשט ורופא המחנה, לאחר סלקציה של כמה שניות, הוציא את האנשים, תמיד לפי... הוא ראה, אם הישבן בסדר ושאל: מה אתה, מה אתה עושה? ותפקידי היה להציב את האנשים בשורות, וכשאני... ואני שאלתי: מה אתה? תמיד בצורה חדה. אסור היה לי לדבר בטון נחמד. ואם הם אמרו: רב! אמרתי, אתה רב?! אתה פועל! מישהו אחר היה אומר, שהוא מורה, הייתי אומר: אתה לא מורה, אתה סנדלר. וכך זה קרה, שהאנשים לא הבינו, ולא אמרו את האמת. וכך קרה,

שהאנשים... אה... מי שהבין להיות סנדלר או חייט, היה אפשר לעבור איכשהו. היו... הגיעו לפעמים... אה... במסדר הבוקר חיפשו 100 חייטים. אז הצביעו 200, מן ה-100. ביום הבא שוב נדרשו 50 סנדלרים, והצביעו 100. כלומר, היהודים, ובמיוחד ה... יהודים הצליחו להתאים את עצמם, והבינו את זה מהר מאוד. ובכך הצילו את עצמם, חלק מהם. אבל כל העניין היה נורא. וכעת אני רוצה לספר עוד דבר אחר. זה עולה לי עכשיו במחשבה... אני חייב לספר קצת מבולבל, כי אני... אני לא יכול... ובכן, סיפרתי לכם על בתי הבושת. בתי הבושת נפתחו רק בשנת... כבר במחצית השנייה של 44 נפתח בית בושת באושוויץ. היו אלה 12 חדרים בקסרקטין אחד. הקסרקטין היה גדול, ובכל קסרקטין היה פתח לצפייה. ותפקידו של איש האס-אס היה כל הזמן ללכת הלוך חזור. היו 11 נשים. אחת הייתה... לא יודע... היו 10 נשים גרמניות ורוסיה אחת. החלוקה לקסרקטין, הבדיקות והכל, זה היה תפקידו של בניין החולים. הוא היה מרוחק, אבל אלה... הנשים היו חייבות להגיע כל שמונה ימים ולבצע משטח. והמשרד שלנו, שם אני הייתי, אנחנו עשינו את העבודה הניהולית. כשהנשים הגיעו, הן הוצגו הרי, וכו'. פעם אחת מצאתי, שאישה... זה היה מוזר, חלוקת הזמן. כל אחד שרצה ללכת לבית הזונות היה חייב לקבל כרטיס. היו צריכים לבוא אלינו ולקבל. לא יהודים! באופן מודגש רק לגרמנים, למען גרמנים. והפולנים והרוסים לרוסים. ושום דבר מעבר לזה. ואז הוא קיבל כרטיס בית זונות כזה, זה היה כרטיס לבן עם נקודה באמצע, וזה היה לבית זונות. וזה היה מחולק ככה: שלוש פעמים בשבוע שלוש שעות, כל רבע שעה אחרת. ובכן, כך זה היה מחולק בזמן, האיש היה חייב... צלצלו בפעמון. זה היה מאורגן כמו שכל דבר היה מאורגן, על ידי הנאצים. אבל מה אני רוצה לספר? הן הגיעו אחר כך לבצע משטח, ואצל אחת המשטח היה חיובי. נו, ואת זה החזירו... זו הייתה העבודה שלי במנהל, יחד עם עמית. אני לא יכולתי לעשות את זה לבד. כשמצאו שהמשטח האחד הוא חיובי, כלומר מדבק, הייתי... הייתי חייב לבדוק את תקופת הדגירה, ואני...

בגין חמשת השבועות שעברו הייתי חייב לקבוע, מי היה שם. וכל אלא היו חייבים לבוא לבניין האסירים [הכוונה כנראה לבניין החולים מ.צ.]. היו 110 איש. תארו לעצמכם! את כולם הזמינו, ובערב כולם שאלו, בשביל מה הזמינו אותי? ואף אחד לא ידע, בשביל מה. ואז הם הוצגו לרופאים, ואז נקבע, אם הם חולים או לא. ובכן, אתם יכולים לתאר לעצמכם, מה כל זה... מה אנחנו... איזה דברים מוזרים אלה היו. יום אחד.... היהודים הטובים ביותר, אלה שהתאימו את עצמם באופן הטוב ביותר, היו בעצם היהודים הפולנים, את זה אני יכול לומר. הם הבינו טוב מכולם, הם כבר עברו כל כך הרבה, והם היו כבר כל כך שבורים, והם כבר התפתלו. הם הצליחו להתאים את עצמם הכי טוב. כמוכן עם היהודים הגרמנים זה היה כך: היהודים הגרמנים דיברו את השפה. זה כמוכן היה שווה הרבה מאוד. אבל המיוחדים היו היהודים היוונים. היהודים היוונים היו יהודי סלוניקי. הם גם היו מאוד אינטליגנטים. היה להם כשרון מיוחד לשפות, והם תמיד הבינו לעשות משהו מיוחד במחנה. אבל היו ביניהם חולי קיבה רבים, והם, היהודים היוונים, [...] מאוד. אני זוכר מקרה אחד, שבוקר אחד נקראנו לבניין החולים עם... נקראו רופא אחד ואני, שנבוא מיד עם אלונקה ולקחת יהודי שהקיא דם. אז הלכנו לשם, רופא ואני, עם אלונקה, ולקחנו אותו. הגענו, היה מלא דם, ושם הוא. פתאום לוקח הרופא את האצבע ורואה, שכל זה היה ריבה. [צוחק]. ובכן, הוא הבין... איכשהו הוא רצה לנוח קצת.

שאלה:

הרופא גם היה יהודי?

ארתור פוזננסקי:

כן, כן. כולם יהודים.

שאלה:

ומה עשיתם איתו?

ארתור פוזננסקי:

שום דבר. שמחנו על הרעיון שלו. על כל רעיון.

שאלה:

והוא נשאר במחנה החולים?

ארתור פוזננסקי:

אני כבר לא זוכר בדיוק, אבל בכל אופן זה היה רעיון גאוני, לא? זה היה...

שאלה:

ומהיכן הייתה לו הריבה?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, כל אחד קיבל תמיד ריבה. כל בוקר היה... אני שכחתי לספר. בבוקר בשש, שבע, כבר בחמש וחצי, היינו חייבים... קיבלנו את המנה שלנו, וקיבלנו חצי לחם לכל היום. וקצת מרגרינה וריבה. ככה - פשוט קצת אל תוך היד. בחורף זה היה קצת קפוא וכמו סוכריה, קשה. זו הייתה המנה. בצוהריים קיבלנו... מרק שהיה עשוי מפסולת, עשבי בר. ובערב היו המרקים הידועים האלו, שלא היו שווים כלום, ועליהם כבר סיפרתי. ובכן, זה היה מן קוריוז עם הריבה. ואז גם היה תמיד... הייתה לי עוד עבודה. ביום

עשיתי את הניהול, ובערב עשיתי... הגיעו האנשים מן העבודה, קרועים, רטובים, עבודה מלוכלכת, לא יכלו ממש להתרחץ. זה היה נורא, לא הייתה אפשרות להתרחץ וכו', לא היו... הכל מלא בצקות ופורונקולוזה. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. ואני הייתי מודד חום. כלומר, לפעמים 25, 30 אנשים, כדי לעזור לרופאים. אני תמיד עשיתי... אני כבר הייתי... אני הבנתי את העניין ככה, שאני [...] לאנשים... רשמתי לפני כן את האבחון בשביל הרופאים. היו אנשים שהזמינו אותם... שהובאו... במצבים של קומה, הם כבר התמוטטו. זה היה נורא ואיום. כל יום היו לי חוויות כאלו, זה היה ללא הפסקה. כמה מן הרופאים רחמו, רשמו לאנשים יומיים, שלושה מנוחה בבלוק, ו... הדבר הגרוע ביותר במחנה הייתה הדזינטריה... שלשולי דזינטריה. זה היה מדבק. הייתה מחלקה למחלות דלקתיות, והעניין עם הדזינטריה זה היה התפקיד שלי לבדוק את היציאות. [צוחק] את זה היה צריך לעשות כל יום. היו אבחונים שונים, ואם היה למישהו דזינטריה היו לו שלשולים, נוזלים, וזה כבר היה... זה היה סימן של הידרדרות. הגוף כבר לא היה מסוגל להחזיק, כבר לא היה לו כוח. אז האנשים... הייתי חייב לרשום את זה, הייתי חייב ללכת עם האנשים. ולפעמים האנשים החליפו בינם לבין עצמם. תארו לכם, רק כדי לקבל חתיכת לחם, הם מכרו את הצואה שלהם, כלומר, כדי... אה... כדי לקבל לחם. אתם יכולים לתאר לעצמכם דבר כזה? כלומר, הם... אה... העדיפו ללכת לעבוד ורצו לקבל משהו לאכול. וככה הם מכרו את הדברים האלו, וזה היה נורא. הרעיוניות האלו, רעיונות אבסורדיים כאלו. אבל את זה עושים רק כשכבר מגיעים לסוף הדרך. ובכן, אושוויץ היה על פי הבנתי מחנה אכזרי, ובלי... אני רוצה לומר... ממש משפיל. באמת, אני יכול רק לחזור על זה: הייתי רוצה שהנוער של היום יעבור רק כמה שעות מזה, מה שעברו אנשים אז. אני זוכר, כשהמחנה היה אמור להיפרק, איש לא ידע על זה, זה היה בינואר 45. זה היה יום הולדתו של אחי, בגלל זה אני זוכר אותו כל כך טוב. כבר ב-44 שמנו לב... הרי לא היה לנו רדיו, ואני....

אני הייתי היחיד, או נאמר, בין המעטים מאוד, שהייתה להם האפשרות לצאת מן המחנה, וללכת למתחם האס-אס, לאנשים, ושם תמיד שמעתי רדיו. וכך ידעתי בערך על הדיווחים שהגיעו מן החזית, והדיווחים מן החזית היו כמובן צבועים, אבל אז אני תמיד דיווחתי באופן בלתי חוקי לחברים שלי, או לאסירים הפוליטיים. זו הייתה גם הפעילות הפוליטית שיש לי כאן. הם כבר תמיד חיכו לדו"חות שאני מביא. וכך כבר ידעתי שהאווירה השתנתה, על זה כבר למדו במחנה, חוץ מזה הגיעו כמה מן האסירים בזמן העבודה במגע עם פועלים גרמנים, בזמן העבודה בחוץ, בכך המחנה. ותקופה מסוימת היו שם גם שבויים אמריקאים שעבדו שם. אבל להם היו תנאים טובים יותר, ואלה היו מחנות אחרים לגמרי. וכך חלחלה עם הזמן הידיעה, שבשנת 1944 כל החזית השתנתה. שם גם למדנו קצת על מצב המלחמה בכלל, אבל לא ידענו. בינתיים יצאו שוב ושוב טרנספורטים, סלקציות. הסלקציות היו נוראות. ובכן, התפקיד שלי היה... אני כבר סיפרתי את זה בפעם שעברה. היו סלקציות במחנה והיו סלקציות מתוך בניין החולים. את הסלקציה מתוך בניין החולים הייתי אני חייב לבצע מבחינה ניהולית, ואני רוצה רק לספר דבר אחד, בו אני נזכר. יום אחד היו רשומים כ-300 אסירים ברשימה. הם נבחרו קודם לכן, הוצעו על ידי הרופאים או על ידי בכיר המחנה. ואני... אה... אז כתבתי את הרשימה. סמל האס-אס הזמין ביום למחרת את המכונות. ותפקידי היה, להודיע לבלוקים ש-300 האנשים האלו חייבים להתייצב. איש לא ידע לשם מה. אמרו, עבודה קלה, קבוצות ברגים, כלומר קבוצה לעבודה באולמות, שם היו צריכים לסדר ברגים. ובכן, זו הייתה העבודה הטובה ביותר שהייתה. ולפעמים האנשים אפילו התנדבו, לצערם. אבל בעצם זה היה... היו 300 אנשים. הגיעו בערך שש מכונות, אני חושב, ל-50 איש כל אחת. ולי יש את המספרים, אני עומד שם עם הרשימה, ומסביבי כל האס-אס. כלומר, כל הפקידים של האס-אס, ומתבוננים על כל העניין, ועומדים שם עם הכרסות שלהם והיציבה שלהם. ואני קורא לאסירים אחד-אחד, אסיר כך וכך,

אסיר כך וכך, אסיר כך וכך, את המספר, ובסוף חסר אחד. ובשביל אנשי האס-אס זה היה הדבר הנורא ביותר שיכול לקרות. ובכן, אני הייתי נואש. אני עומד שם, ומאחוריי האס-אס שכבר רצו לגמור עם הסיפור. היה רק חסר שיאמרו, תעלה אתה. הרי אף אחד לא ידע איזה מן טרנספורט זה. אני הערכת, או אני יכול לומר, קצת יותר מהערכת, במה מדובר, אבל לרוב לא היה מושג. ולאלה שזה נגע להם בכלל לא. ואף אחד לא אמר משהו, חס וחלילה! ואז חיפשו וחיפשו. ידעו מי הוא האחד הזה שהיה חסר. בסוף התגלה: הוא אסיר בן 17. בבניין החולים... בחור מאוד חולה, הייתה לו הרגשה אינסטינקטיווית, והוא התחפר במיטת הקש, ושם מצאו אותו. ואותו... סחבו אותו החוצה, והוא הלך. אבל בשביל לי זה היה... ככה זה, נכון. ובכן, אני הייתי אין ספור פעמים במצבים כאלו ואני חייב... אני מתפלא בעצמי שיכולתי להחזיק מעמד. אבל מעניין הוא שברגע, בו עושים דבר כזה, לא כל כך מודעים למצב, מה שעושים בכלל. אני זוכר, אצלנו בבניין החולים היה מורה מברסלאו. הוא היה תקופה מסוימת מדריך של עליית הנוער במחנה השכן שלי, ביסן (Jessen). והוא היה חולה מאוד, וכל הזמן הגיעו אלי, באו אלי כל החברים שלי, הגיעו ואמרו: ארתור, תעזור לו, תעזור לו! רק אני יכולתי לעזור לו. אני... אולי משמונה טרנספורטים תמיד הורדתי אותו, אבל תמיד, כפי שאני אומר, ואני חוזר: חייב להיות מישהו אחר. זוהי החלטה נוראה. אבל הוא היה מוכר לי, והוא היה אדם נפלא. כמורה צעיר הוא הנהיג בני נוער רבים, ביצע הרבה עבודה סוציאלית. אני רציתי להציל אותו. אבל הוא לא ידע, במה מדובר. שמונה פעמים. בפעם השמינית אמר לי בכיר המחנה שלי, שהיה מאוד... בכיר המשרד, זה שהיה אתי, שטפן היימן: מה אתה עושה? אתה לא יכול להציל אותו, אין לו שום תועלת למעננו. הוא באמת היה במצב כל כך נורא, כל כך שבור. ואז בפעם השמינית ראיתי שאין לו סיכוי להבריא, ואין שום סיכוי, אפילו הקטן ביותר. והוא עלה על ה... היו דברים נוראים... עלה על המשאית הזו, ולא היה לו מושג, והוא עוד אמר: אתה

רואה, ארתור, סוף-סוף אני מקבל עבודה קלה, ויהיה לי טוב, ואם תהיה לי אפשרות כלשהי אודיע לכם. אבל חצי שעה לאחר מכן קיבלתי את כל הדברים, ואז כבר ידעתי במה מדובר. הדברים נשלחו בחזרה, כדי ש... אה... כדי שהמלאי יהיה נכון. תארו לכם. ובכן, כל אלה הם מצבים כאלה. בכיר המחנה מבניין החולים היה אסיר פוליטי. הוא כבר היה שם הרבה זמן, הוא היה פולני לאומני, צעיר, נראה טוב מאוד, איש שמאוד שם לב למראהו. והאיש, כרופא הוא היה מנתח. והוא היה טירון, עוד לא היה לו הרבה ניסיון, ואומרים, ואני מאמין את זה, שהוא ביצע הרבה ניתוחים כדי ללמוד. האיש הזה... היה חשד כבד שהוא שיתף פעולה עם האס-אס, שהיה צריך להיזהר ממנו מאוד. על אף שהיה בינינו קשר מספר פעמים ביום. הוא הרי תמיד הגיע למשרד, הוא היה המלך של בניין החולים הזה. אותנו... אה... אני... כולנו פחדנו שימסור אותנו, ושהוא מסוכן. האיש שרד את המלחמה. הוא לא חזר לפולין כי הוא פחד שהוא מסוכן [הכוונה אולי: בסכנה מ.צ.]. שם. הוא השתקע אז בהנובר, ויש לו אישה יהודייה. והוא היה מאוד מוכר בכך שהוא נתבע פעמים רבות בפני בתי משפט, הוא היה עצור, אחר כך שחררו אותו, אחר כך שוב עצרו אותו, ואחר כך שוב שחררו אותו. וגם אני הייתי בין אלה שהעידו נגדו עדות קשה. היה לי כל יום מגע עם האיש הזה. הוא היה מסוכן, הוא הציע לאס-אס... כשהיו יותר מדי חולים, הוא אמר: לא כדאי לעשות סלקציה? כך בערך. כלומר, לא היה לו אומץ לב. דרך כמות החולים שלו הוא רצה להוכיח מה שהוא יודע לעשות, והוא אפילו דרבן את האנשים, שהרופא, שיעשה איכשהו. הוא לא עשה כל ניסיון להציל אנשים. ובכן אני... היו דיוני משפט רבים, לא הצליחו להוכיח לו כלום. אני מסרתי עדות כאן דרך פרקליט בתל אביב, ולא יכלו להוכיח לו כלום כי לא יכולתי לומר מתי הוא רצה, ומתי הוא עשה. אני לא יכולתי למסור נתונים קונקרטיים. וגם האחרים לא. אנחנו ידענו, שהוא עשה דברים, והציקו לו מאוד מאוד. אבל לא היה מסוגל לומר בבטחה, מה אתו. ועשו לו משפטים, והוא תמיד הבין איך לצאת מן

המשפטים האלו. וכאן יש משהו שהוא מאוד מעניין גם בנוגע לעניינים יהודיים. לאחר המלחמה האיש הזה הנפיק אישורים רבים לאנשים, בהם נאמר, שהם לא היו נאצים, שהם "נקיים" [Persilschein - על שם אבקת הכביסה מ.צ.]. אתם יודעים מה זה Persilschein?

אלה אישורים, המנקים אנשים מכל אשמה. כן, שהם לא... שהם מקבלים נזקי בריאות וכו'. הוא חי עוד היום, והקהילה היהודית בהנובר הגנה עליו מאוד. במהלך המשפטים האלו הוא קיבל הגנה חזקה, והיום הוא כבר בפנסיה, ככל שידוע לי. והם תמיד אישרו שהוא עזר הרבה ליהודים לאחר המלחמה. אבל הרי קיימת אשמה חוקית ואשמה מוסרית. ואני הסברתי את זה אז ליושב ראש של הקהילה היהודית בהנובר, ד"ר פישל. הוא היה כאן. בינתיים נפטר האדם, וזה... ולא היה ניתן לשכנע אותם, והם קיבלו את ההודעה, אבל אין שום ספק שלאיש הזה אשמה מוסרית כלפי היהודים. ובכן, אנחנו כאן... זה... ובכן, זה... עכשיו אני אומר את שמו, ד"ר בודשייסיק, עכשיו קוראים לו אחרת, כן? כמובן שינה את שמו, בודשייסיק היה שמו במחנה, הוא יצא יחד עם בלוק החולים. הביאו אותנו לבוכנוולד. זה היה ב-17 בינואר 1945.

שאלה:

ברגל?

ארתור פוזננסקי:

אז עוד היה חורף. היה קר. ואיש לא ידע, מה יהיה. ואנשי הבניין החולים הזה, בו אני הייתי, החזיקו יחד, ויצרנו מן קבוצה נפרדת. זה היה גם מזלנו. זו הייתה הצעידה המפורסמת, עליה כבר שמעו רבות, וכו'. זו הייתה הצעידה מאושוויץ.

שאלה:

צעידת המוות?

ארתור פוזננסקי:

צעידת המוות מאושוויץ [לא מובן. אולי: הייתה משהו אחר]. אנחנו אז יצאנו מן המחנה, אני הרי יכול לדבר רק על המחנה בו אני הייתי, היינו כ-8,000 בני אדם. מ-8,000 אלו הגיעו רק 4,000. אני חייב קודם לספר על הצעידה. כבר היינו שם... אף אחד לא ידע, לאן הולכים. מה יותר טוב? היה ינואר 1945. כבר היו לנו ידיעות, חלקית מן החזית, על המצב. ואף אחד לא ידע, מה יותר טוב? להישאר או לא להישאר? [משתדל לשמור על קור-רוח]. באופן כללי רווחה הדעה, שהמחנה.... שהמחנה יפוצץ, וכי האס-אס... שלא יישאר ממנו כלום. המחנה ייהרס, כדי שלא יהיו ראיות נגד האס-אס. אף אחד לא ידע, מה עושים. אני... גם הפקידים היו חייבים... הרבה אנשים.... כל הזמן באו האנשים ושאלו, יום ולילה הם באו, הכל היה מאוד תחת לחץ של זמן, להחליט מה לעשות. גם אני לא ידעתי. וחשבנו, כלומר הפקידים, האנשים המובילים במחנה חשבו כולם, כי הדבר הטוב ביותר הוא לצאת. כי המחנה בטח....

שאלה:

האנשים המובילים בין האס-אס?

ארתור פוזננסקי:

לא מנהיגי האס-אס... היהודים, האנשים המוב....

שאלה:

אבל האם מישהו בכלל שאל אותם?

ארתור פוזננסקי:

איך?

ארתור פוזננסקי:

האם מישהו שאל אתכם, מה אתם חושבים?

ארתור פוזננסקי:

לא. היה הרי אפשרי להישאר. היו כאלה שאפילו הצליחו להסתתר.

שאלה:

יכולתם להישאר? הייתה לכם ברירה?

ארתור פוזננסקי:

לא. לא הייתה ברירה! יכלו להסתתר. יכלו לחפור בור ולהסתתר באדמה. יכלו לחפור בור

מתחת לקסרקטינים ולהסתתר. היה אפשרי להתיישב בשירותי... להתעכב. היה אפשר....

הכל היה מאוד מהר. ויכלו...

שאלה:

והרבה עשו את זה?

ארתור פוזננסקי:

...להישאר בבניין החולים.

שאלה:

וכמה עשו את זה?

ארתור פוזננסקי:

ו... רגע! אבל אתם מבינים. כלומר, הייתה האפשרות להישאר. קודם כל, מי שרצה להישאר היה חייב לדעת לדבר פולנית. זה היה הדבר החשוב ביותר, השפה הפולנית, כן? כי הרוסים היו אמורים להגיע. רוסית או פולנית. והיה חייב להחליט מהר מאוד. אבל מה עושים האנשים? האסירים הפשוטים הגיעו ושאלו: מה עלינו לעשות? ואז... אני בעצמי החלטתי... לצעוד. לצאת. ואנחנו כולנו... והיימן וכל האנשים, כל האנשים המובילים, כולם אמרו, הפקידים של המחנה כולם אמרו, אנחנו יוצאים. כן? כי אנחנו מפחדים, שהאס-אס יחסל את הכל כדי שלא יישארו עקבות, וש... ו... אבל אחר כך הוכיחה ההיסטוריה שזה לא היה כך. האנשים שהיו אצלנו בבניין החולים, של [...] בזמן שזה קרה... מעל כ-1,000 אנשים, המספרים לא כל כך מדויקים. ולפחות 500 איש קמו ממיטות החולים שלהם, עם הפורונקלים שלהם, עם... במצב שלהם, כי כולם חשבו שחייבים לצאת. האחרים לא יכלו, הם בכלל לא יכלו ללכת. בשבילם לא הייתה תקווה, וכבר ראינו את כולם קבורים. ואנחנו יצאנו, 500 איש, ואף אחד לא ידע. הייתה התרגשות במחנה. באה הפקודה, שתוך... עד 12 אנחנו חייבים לצאת. זה היה דבר נורא. ואחר כך... בניין החולים יצא כקבוצה אחת. התאספנו, כ-8,000 איש. כמובן שבדרך הצטרפו עוד אנשים ממחנות אחרים של אושוויץ. ובכן, זו הייתה צעידת מוות שלמה. צעידת המוות המפורסמת. היה נורא קר. אבל מאוחר יותר נודע לנו, דרך

ספרים וכו'.... אני אמנם לא פגשתי באנשים ששרדו בין אלה שנשארו מאחור, אבל תוך יומיים, שלושה הגיעו הרוסים, שחררו את האנשים, והאנשים קיבלו משהו לאכול. אבל איך עברו את ארבעת, חמשת הימים... לא היה מחסן... אז או ששדדו או שחיו מן האשפה שהייתה שם. יש דווח של אחד, אבל אני לא זוכר את הדווח של השורד. יש אחת ששרדה את הטרנספורטים, שנשארה. אבל הכל הלך מהר מאוד, והאס-אס אפילו לא הספיקו... האס-אס חשבו רק על עצמם, והם אפילו לא הספיקו להשמיד את המחנה. המסמך הזה, עליו דיברתי בפעם הקודמת, בפעם שעברה, שראיתי רשימה, אותה אני כתבתי בעצמי, המסמך הוא כנראה מהתקופה הזו. ייתכן... היינו חייבים להשמיד את הכל, אבל אפשרי שנייר אחד הוסתר מתחת לאדמה, ואת הנייר הזה מצאו מאוחר יותר. וזהו הנייר... אבל זה נדיר, את זה גם הצגתי במשפט... הוא הוצג במשפט, במשפט אושוויץ, כראיה. אבל מתוך אלפי המסמכים, זהו היחיד שאני מכיר. מותר לשתות?

שאלה [צוחקת]:

כן.

ארתור פוזנסקי [שותה]:

ובכן, אז יצאנו לצעידה. לפני שיצאנו רוקנו... אה... הסתערנו כמובן על מחסן הבגדים. והאסירים קיבלו את מה שהיה שם. נעליים חדשות, נעליים ישנות אבל טובות יותר, לבשו את הבגדים הטובים ביותר, לא השאירו כלום, וגם סיפקו בדרך כלל את החברים, את האנשים הקרובים, הרי לא ידעו מה יהיה. ואז יצאנו. אני יכול רק לומר, שתמיד החזקנו יחד. הצעידה הייתה נוראה. היה קרח. אני מעריך, הכל הערכות. אני כבר לא יכול לומר את זה היום. צעדנו לגלייוויץ, כלומר הטרנספורט שלנו הלך לגלייוויץ.

בגלייוויץ אנחנו... זה היה בדרך, זה... אני מעריך שזה היה בערך 8 קילומטרים, עשרה קילומטרים, אני כבר לא יכול לומר במדויק. בטרנספורט הזה... כל 25 מטרים היה בצד ימין ובצד שמאל איש אס-אס עם רובה. הרבה אנשים נפלו, ואז מיד ירו, ופשוט השאירו אותם שם. ואני... יש לנו חבר, היינו כולנו חברים, סחבנו נער שהיה... היו לו כאבי גפיים. הוא היה קשה לגמרי, וממש סחבנו אותו. וככה... כי היינו במצב קצת טוב יותר בבניין החולים, כי קיבלנו יותר אוכל, זה היה קל בשבילנו, אבל הדרך הייתה קשה מאוד. אז הגענו לגלייוויץ. זה היה מקום איסוף, היום אני כבר לא יכול לאמ...

שאלה:

כמה זמן הלכתם בערך?

ארתור פוזננסקי:

הרבה שעות, הלכנו הרבה שעות. הלכנו הרי בצעדים קטנים מאוד, והאס-אס עצמם היו עייפים. הם היו בעצמם עייפים, והם בכלל לא רצו... זו הייתה צעידה נוראה. אני היום כבר בכלל לא יכול לומר כמה זמן זה לקח, זה לקח... האנשים נפלו במהלך. עשינו טרנספורט ביניים [הכוונה כנראה לעצירת ביניים מ.צ.], ואני קיבלתי אז, את זה אני לעולם לא אשכח, את התפקיד כפוי הטובה... הגיע לחם. היה צריך לחלק לחם. אני הייתי אמור לעזור לחלק את הלחם. זה היה רכב גדול, הגיע עם לחם, הכל חתוך, חצאי מנות. אני יכול לומר לכם, זה היה דבר נורא. האנשים חטפו, האנשים התנפלו עלי. והאנשים... האנשים החזקים, אלה שהיו פקידים, [...], הם לקחו מייד שתיים, שלוש חתיכות. אני הייתי כזה אידיוט. אני האמנתי בצדק, ואז אני ראיתי שאין צדק, שכל אחד דואג קודם לעצמו. אז אני ניסיתי... הרי הכירו אותי שם, אלה שביקשו ממני לקחת עלי את התפקיד הזה. הם ידעו שאני אנסה לעשות את זה נכון, שכל אחד יקבל

רק את המנה שלו. אבל זה היה בלתי אפשרי. זה היה בלתי אפשרי. ברגע שהסתובבתי לקחו האנשים, ותמיד האנשים שהיו האנשים החזקים, כלומר אלה, שהייתה להם האחריות במחנה, וששום דבר לא היה יכול לקרות להם, שתמיד היה להם כיסוי. ואז הגענו. איש לא ידע, לאן הטרנספורטים מובילים. אני רק זוכר שלפני שיצאנו יעצו לי הרופאים לקחת טבליות סביון (Cebion), וויטמין C, לקחת את הטבליות. וכיוון שהטבליות בשביל כל המחנה היו אצלנו, עוד לקחתי את טבליות הסביון, כמה שיכולתי. אותן מצצתי כמו סוכריות. שלושה סביון ליום, כך אמר לי הרופא. זה עזר לי קצת בדרך. אלה היו טבליות צהובות קטנות כאלו, ו... אה... הוא אמר, לא צריך לקחת יותר, את השאר סופג הגוף. ואז אני למדתי שאפשר להעזר בזה מעט.

שאלה:

וגם לסובבים אותך....

ארתור פוזננסקי:

כמובן! חילקנו את כל זה. אבל היינו על קרון משא. אלה היו אחר כך בערך... כלומר לאחר ההפסקה הזו עלינו על קרון משא.

שאלה:

מה קרה בהפסקה הזו, חוץ מחלוקת הלחם?

ארתור פוזננסקי:

פעם אחת ישנו ברפת, או, אני כבר לא יודע, או זה היה בית חרושת לצמנט או לבנים, אני היום כבר לא יכול לומר את זה במדויק. בבית חרושת ללבנים, אחד שכב על השני...

שאלה:

וכמה זמן הייתם שם?

ארתור פוזננסקי:

רק יומיים. כלומר, יום היציאה, לינה אחת, וביום למחרת זה המשיך... שמו אותנו על קרונות משא. לא ידענו לאן קרונות המשא האלו ייסעו. הם עשו עיקוף ענק דרך צ'כוסלובקיה. ובצ'כוסלובקיה, את זה אני עוד רואה לפני, היינו בפראג. את זה לעולם לא אשכח, מתחת לגשר. קרון המשא הגיע בבוקר, בערך בשש או שבע, ואז זיהינו איכשהו, זה פראג. אבל אני הייתי לא מזמן בפראג, אני כבר לא ממש הכרתי את זה. בערך המקום, בו עמדנו למטה, ולמעלה היה הגשר, וכמה נשארנו לעמוד שם והסתכלו על זה. היו אלה כולם קרונות משא פתוחים, והרבה אנשים, כולם בעמידה, כל הזמן, כלומר הרבה שעות במצב הזה. ואנחנו... וכל הזמן מתו אנשים. וקרון משא אחד היה רק...

[קלטת אודיו חדשה - II 22.9.92, מס' 4, 5, 6 צד א']

ארתור פוזננסקי:

...עם גוויות. הגוויות הוערמו כמו זבל, והיו פתוחים, ללא סככה! כך שכל אחד יכול לראות, כלומר, כיצר מערימים עץ. לא... ככה זרוקים, אמרנו, במצב איום ונורא. ואני עוד רואה את הפרצופים, של האנשים למעלה בפראג, מן הגשר, איך הם מסתכלים שם, ש... את זה אני לעולם לא אשכח, המבטים האלו, חשבתי לעצמי, אתם בחופש, אתם יכולים לדבר, אנחנו יושבים למטה וחייבים להמשיך. ובכן, שם יכולנו לרדת, ושם לקחנו מעט מים ומרחנו קצת את הפנים, אבל לא יותר. קצת מים... אה... את

האירועים שם אני לא זוכר במדויק. אני זוכר רק שהטרנספורט התפצל בדרך, ושאני... עם קבוצה... לא ידענו, אף אחד לא ידע איך זה יימשך, איש לא ידע, לאן זה מוביל. אבל בסוף נאמר שחלק של הטרנספורט, כלומר של קרונות המשא האלו, הולך לבוכנוולד. והחלק השני הולך למקום אחר, וכך היה.

שאלה:

האם ידוע לך לאן הלך החלק השני?

ארתור פוזנסקי:

כן, את זה אני יכול... כרגע אני לא זוכר, אבל אני אולי אוכל לומר לכם את זה בפעם הבאה, לאן הוא הלך. אבל אני רוצה להעיר על עוד דבר: האנשים אותם הכרתי ושהיו בעמדות בכירות, היו כמעט כולם מבוכנוולד. שטפן היימן הזה, הם היו כולם, לפני שהגיעו לבונה, לפני זה, הם כבר כולם היו בבוכנוולד. מבוכנוולד הועברו האנשים למונוויץ. כדי לבנות במונוויץ את המחנה ואת בניין החולים. שטפן היימן הזה, כבר סיפרתי, הוא היה הרי אסיר כבר הרבה שנים. ובכן, הוא נבחר לכך. אנשי בוכנוולד חשבו לעצמם, אם אנחנו מגיעים כעת לבוכנוולד, זה יותר טוב, כי שם כבר היינו פעם... שם יש לנו עוד מכרים מקודם. שם היה קרליבאך, ושם היו אסירים וותיקים, שמכירים אותנו, הם יעזרו לנו, שם תהייה לנו מעט פרוטקציה. מה שנקרא פרוטקציה. חתיכת לחם כבר הייתה חתיכת פרוטקציה. אז הגענו לבוכנוולד. נו...

שאלה:

כלומר, בסופו של דבר הלכתם רק שמונה קילומטרים, כלומר, "רק", כלומר בעצם... צעידת המוות הייתה שמונה...

ארתור פוזננסקי:

כן, כן... שמונה...

שאלה:

... קילומטרים, והשאר היה ברכבת?

ארתור פוזננסקי:

כן. אלה הם...

שאלה:

אתה לא מאוש...

ארתור פוזננסקי:

אני הגעתי לבוכנוולד עם 4,000 אנשים. איפה נשארו השאר? חלק ראיתי, הם נשארו בדרך, חלק נורו. אם מישהו נפל ולא קם, היה שם מיד איש אס-אס וירה בו, גמר אותו על המקום.
כן?

שאלה:

ואנשי האס-אס נסעו תמיד אתכם...

ארתור פוזננסקי:

הם תמיד בצד...

שאלה:

... גם בקרונות המשא?

ארתור פוזננסקי:

גם היו אנשי אס-אס.

שאלה:

שעמדו אתכם?

ארתור פוזננסקי:

כן, אני כבר לא זוכר את זה במדויק. את זה אני לא רואה. אבל הגענו לשם, לבוכנוולד, היה כבר מאוחר בערב. ובבוכנוולד המחנה הוא שונה לגמרי. אין השוואה לאושוויץ. בבוכנוולד היה מחנה שכבר היה קיים שנים, ובוכנוולד היה מחנה, היה קטגוריה אחרת לגמרי. זה לא היה אושוויץ. בבוכנוולד היה מחנה שהוקם בעצם בשביל אסירים פוליטיים. ובבוכנוולד היו מעל 20 לאומים. האסירים חולקו לפי צרפתים, פולנים, וכו'.

כלומר, הכל על פי לאום. גם היהודים על פי לאומים. היה בלוק של יהודים, בלוק של פולנים, בלוק של צרפתים.

שאלה:

ובבלוק היהודים היו גם יהודים יוונים ויהודים גרמנים?

ארתור פוזננסקי:

כן, זה היה ככה... אבל זה היה אחרת. והנהלה גם לא הייתה בידיים יהודיות. מעט מאוד פקידים יהודיים. ושם היו בעיקר אסירים פוליטיים. היה לזה אופי שונה לחלוטין. אבל כשהגעתי לבוכנוולד כבר הגיעו אסירים אחרים מכל הצדדים. ובבוכנוולד יש מחנה גדול ומחנה קטן. המחנה הקטן הוא תוספת, שבעצם לא שייכת כלל למחנה המקורי. המחנה הקטן הוקם בגלל זרם האסירים הגדול. בבלוקים האחרים התנאים היו מעט מתונים יותר מאשר באושוויץ. בלוקים עשויי עץ, אפילו עם שולחן אוכל. כשולחן כללי, שם יכלו להתיישב, ליד שולחן. אבל מעבר לזה המחנה היה כמובן בנוי באופן פרימיטיווי, מאוד פרימיטיווי. אבל המחנה הקטן הוקם כי כבר לא היה להם מקום. ושם היו 2000 אנשים בקסרקטין קטן! זה היה איום ונורא. אבל זה היה רק בזמן האחרון, כאשר האסירים הגיעו מכל המחנות, וגרמניה הפכה יותר ויותר ויותר צפופה. והם קבצו את האסירים ואז היה בבוכנוולד... זה פרק בפני עצמו. הייתה לי בבוכנוולד הרבה פרוטקציה, כי אני...

שאלה:

האם אתה יכול רק לומר בקצרה מתי הגעת לבוכנוולד?

ארתור פוזננסקי:

ב-17 בינואר... ובכן, ייתכן שזה היה ב-18 בינואר... קיבלתי מספר אחר, בגדים אחרים, קצת... לא כאלה עם פסים, אלא... כלומר גם בגדי אסירים עם סימון והכל, אבל אלה לא היו אותם בגדי הפסים. בבוכנוולד היו גם... אני הגעתי לתנאים רעים מאוד, כי אני לא הגעתי לבלוק הגדול... אה... הישן, אני הוכנסתי לבלוק הקטן הזה. זה היה צמוד לקולנוע, בתוך בלוק בו היו 2000 אנשים. אני קיבלתי שם תפקיד. תחילה הייתי מבודד, אבל אחר כך קיבלתי תפקיד ככתבן בבלוק אחד. אסיר וותיק שהיה אתי גם בבניין החולים, אריך מרקוויץ, מאוחר יותר הוא היה שר ברפובליקה הדמוקרטית של גרמניה [מזרח גרמניה לשעבר מ.צ.], נפטר לא מזמן. הוא היה בכיר המחנה בבלוק הזה, בכיר הבלוק, ואני הייתי הכתבן שלו. אבל שם שררו תנאים מחפירים, כי בתקופה שבין [ינואר מ.צ.] 45 עד אפריל 45, פברואר, מרץ, אפריל, אלה היו שלושת החודשים... כן, שלושה חודשים, בהם הייתי בבוכנוולד. וזה היה סיפור אחר לגמרי. שם היו כמה בלוקים, בהם היו רק 2000 איש. שם היו כל כך הרבה אבדות, שכל יום מתו עשרה אחוזים, וכל הזמן נוספו אנשים חדשים. שאני לא יכולתי... ככתבן בכלל לא יכולתי לספור, לא הספקתי בכלל, לא יכולתי בכלל לרשום את המספרים. הגיעו לשם מכל הכיוונים, היה תהו ובהו מוחלט, והאנשים הגיעו מכל הכיוונים, והיו הבדלים גדולים. ובכן, אני זוכר, אני יכול לספר לכם משהו. קודם כל אני רוצה לספר שאני... הבלוק שלי, הייתי בבלוק 51. זה היה במחנה הקטן, כך קראו לזה. זה היה צמוד לקולנוע. קולנוע, זה היה ככר הקולנוע, קראו לזה קולנוע. ומתחת לקולנוע, מתחת לאדמה בעומק של 20, 30 מטרים, שם היו הרובים. היו שם אסירים פוליטיים. הם הבינו, אחרת לגמרי מאשר באושוויץ. היהודים לא יכלו. היהודים היו הרי משותקים. אבל שם היו פולנים... אה... אסירים פוליטיים ממש מאורגנים, שהגיעו מכל עבר, והאסירים גם עזרו ליהודים, אי אפשר לומר אחרת. הם היו טובים מאוד ליהודים, עזרו להם, אבל

הם היו גם פעילים פוליטיים. מעורבים חזק מאוד במובן הפוליטי, והם עשו עבודה רבה, את זה חייבים לציין מאוד לזכותם. אני אז... לי היה כבוד רב לגרמנים שהיו שם במחנות, ושביצעו שם עבודה בלתי חוקית עצומה. באופן חלקי זה גם יצא לטובה. ובכן, בקולנוע, בו אני הייתי, כמה מטרים ממני... אני לא ידעתי את זה, גיליתי רק מאוחר יותר... היה שדר, שדר-מקלט, תארו לכם, אם זה היה מתגלה! והיו שם רובים, והאנשים היו מוכנים, שבמקרה ויהיה משהו יוכלו לאחוז ברובה ולנסות לכבוש את המחנה. כלומר, זה היה הכל תיאורטי, זה הרי לא קרה באמת. אני עוד אספר על כיצד המחנה שוחרר. אבל, בכל זאת, בזמן הזה, במהלך החודשים המועטים האלו של 45, מינואר עד אפריל - אני שוחררתי ביום ההולדת של אמי, ולצעידת המוות יצאתי ביום ההולדת של אחי, לכן אני זוכר את התאריכים. ה-13/14 לאפריל היה הזמן בו שוחררנו בבוכנוולד - באותה תקופה קרו דברים בלתי רגילים. משם לבוכנוולד, הרי הגענו לבוכנוולד, והגעתי כמובן לבלוק היהודי. בבלוק היהודי... צמוד לכל בלוק... היה... היה... עוד בלוק. לשם נזרקו המתים... כן?... אני יכול ממש לומר: נזרקו לתא המתים. וביום שלמחרת, את זה אני יודע, הם נלקחו משם. אני לא כל כך התמצאתי, אבל אז עזר לי שטפן היימן הזה, האסיר הוותיק, ועזרה לי גם העובדה שהייתי אתו בבניין החולים. כך היה לי תמיד מישהו אתי, ותמיד שמעתי מה מתוכנן, מה נעשה. היו חייבים איכשהו... הרי אף אחד לא ידע סופית... הכל היו רק השערות. ושם היה מצב נורא. כל יום קרה משהו אחר. כל הזמן הורכבו טרנספורטים בבוכנוולד. טרנספורטים יצאו, טרנספורט כך וכך יוצא לצעידה, טרנספורט כך וכך יוצא לצעידה. אני לא עבדתי הרבה בבוכנוולד. אני הוצמדתי לקבוצת עבודה, אני בעצמי לא יודע איפה זה היה... לסחוב גזעי עץ באיזה יער. שם היה איום ונורא. שם לא היו... שם היו בעיקר אנשי אס-אס אוקראינים. הם היו כל כך אכזריים ליהודים, אני בכלל לא יודע איך לומר לכם. הם עשו ליהודים... לפעמים ראיתי איך שבעטו בהם, כשליהודי הייתה שן זהב, הם

הכניסו לו בעיטות ושברו לו את שיני הזהב, ברגליים. האס-אס האוקראינית הזו רצה להראות שהוא יכול לעשות אפילו יותר מאשר האס-אס הגרמני, וזה כבר היה מספיק. ושם קרו דברים נוראים, שאני בכלל לא יכול... חלקית, כי הרי הייתי אסיר חדש והמצב היה כל כך שונה מזה בבוכנוולד... אה... באושוויץ, שאני לא הבנתי את זה כל כך. אבל את זה רק הרגשתי ככה. ואז אני רוצה לספר לכם דבר קטן. אני הייתי שם... בבוכנוולד פגשתי אז אנשים רבים, במחנה הקטן, שהגיעו מריגה, משטוטגרט, ממחנות אחרים, שם הכל נדחס אל בוכנוולד. איך זה נעשה, מה שהאנשים האלה עברו, בלחץ הזמן... רק הספיקו לראות אחד את השני. היינו כל הזמן בתנועה, כך שכלל לא יכלו לומר מה קרה עם זה, ומה קרה עם זה, מאיפה אתה. זה הדבר היחיד. אז אני אומר, תפנה אלי, או תעזור לי, או משהו כזה. את כל זה אתה לא יכול לומר. לכן הייתי שמח כשקיבלתי שם תפקיד. זה היה נורא. הקסרקטינים האלו עם 2000 אנשים. באותם הבגדים בהם עבדת ביום גם ישנת בלילה. שם הקסקטנים [המיטות מ.צ.] היו בחלקם על ארבע קומות. כשאחד למעלה עשה פיפי, זה ירד על זה ששוכב למטה. אי אפשר לתאר את זה. לא לומר שום דבר לאדם כזה... אבל חייבים לומר. כי... כי אף גרמני... וכל האנשים כאן אין להם מושג, איך זה באמת היה, מה שהתרחש שם. כפי שאני אומר, אני ראיתי שם, עשרה אחוזים הלכו תמיד. לפעמים הצלחתי להציל אנשים, היו לי חברים, יש לי עוד עדים לכך. אותם הסתרתי, למטה, כי ידעתי שביום למחרת תהייה סלקציה. אז הסתרתי חברים שם, למטה, או נתתי להם סרט. פעם היה... ואז תמיד באו הטרנספורטים. ובכן, קיבלתי פתאום פקודה מן החברים שלי, מחפשים אנשים לטרנספורט שטיין[?]. את זה אני יודע עד היום. אז אני צריך... ההיימן הזה הוא נתן לי את הרמז: תצטרף, תנסה! אז הגעתי לשם, וזה היה גרמני הוא שאל [...] ובכן, אתה הולך לטרנספורט שטיין, אתה תהייה. זה היה פיר. אני לא יודע מה היה שם. אבל זה היה... לא איש אס-אס... זה היה מנהל המפעל הזה, של המכרה הזה, או מה שזה היה.

והוא אמר, אתה תהיה הכתבן. לא ה... הכתבן היה... הוותיק ביותר. הוא היה בכיר מחנה, אסיר וותיק, הוא מת לא מזמן, מצ'כוסלווקיה. שנינו היינו אמורים לנהל את הטרנספורט הזה, שטיין. אבל זה היה דבר נורא. בכך ששלחו אותי לשם לא הייתי צריך ללכת לעבודה. כלומר, חכה עד שהטרנספורט שטיין הזה יוכרז ברדיו. אני ישבתי אתו חמישה שבועות - זה היה מזלי! - בחדר וחיכיתי, לאן תצא הקבוצה. טרנספורט שטיין יוצא. ובזמן הזה היה האי-שקט, אבל לי היה יחסית טוב. בכך שחיכיתי לטרנספורט שטיין. פתאום ברדיו: כל האנשים לטרנספורט שטיין למגרש המסדרים! ובכן, אז כבר היה פברואר, מרץ, תחילת מרץ, את התאריכים אני לא זוכר כל כך במדויק. והמצב... אני כבר הרגשתי, המצב כבר די קריטי, זה הרי כבר הזמן שהמלחמה מתקדמת. היו לנו כבר דיווחים. שם הייתה גישה לדיווחים אחרים, הם לא באו ממני, את הדיווחים קיבלתי שם כי זה היה מחנה פוליטי. ומה אני אומר לכם, פתאום נשמע, טרנספורט שטיין להתייצב מיד! לטרנספורט הזה הוכנו כ-200 אנשים. אני כבר הייתי כתבן, התייצב[תי], והשני, אני שכחתי כרגע את שמו, שהיה אמור להיות בכיר המחנה. התייצבנו שנינו, ואני כבר עומד על מגרש המסדרים, מגיע פתאום שטפן היימן, הפקיד הישן שלי: ארתור, אל תלך אתם, תסתלק! תעזוב את הטרנספורט, זה לא בשבילך. זה לא מביא שום דבר טוב. והשני, בכיר המחנה, עם חמש... הוא קיבל את הרמז ממישהו אחר. שלא יצטרף. ושנינו פשוט קפצנו הצידה ולא הצטרפנו. ומן הטרנספורט הזה לעולם לא שמענו יותר. אלה הם רגעים בהם נזכרים, כשעברנו מצבים נוראים כאלו. נו, ואני אז הייתי במחנה, וכל יום, אני יכול לומר, כל יום יצאו שוב ושוב טרנספורטים כאלו. הורכב טרנספורט כך וכך, כך וכך, את השמות אני כבר לא יודע, קראו לאנשים לטרנספורט הזה, לטרנספורט הזה... מן הטרנספורטים... לאן, מה קרה עם הטרנספורטים? אני לא מכיר ניצולים. כאשר אני... אה... המצב הלך והחמיר. כבר היה פברואר, מרץ, טיפוס. ניסויים, כן, מכון לניסויים. היה... אני לא הכרתי את המחנה כל

כך טוב. אני יודע מעט מאוד על המחנה, כי הייתי בתקופה הזו... הייתי כל הזמן בתנועה. אני הייתי שייך לבלוק היהודים. בלוק היהודים נוהל על ידי אמיל קרליבאך הזה, עליו כבר סיפרתי. ואני הייתי שם, והכל היה מאוד פרימיטיבי. אני זוכר, הייתי שם יחד עם שני אסירים, ישנו על האדמה. ושני האסירים היו הונגרים... אה... היו פרופסורים של אוניברסיטת בודפשט. ושניהם עשו פיפי בלילה, עשו אל תוך הנעליים שלהם, כי לא יכלו לעשות במקום אחר. ואמיל קרליבאך צעק וכעס. אין לו שום עסק עם פרופסורים מאוניברסיטאות. הוא קרוב לקומוניסטים. תארו לכם! ובכן, אני לא רוצה לנצור טינה כלפיו, אבל את זה הוא עשה אז. אלה דברים שנשארים בתוכי. והאנשים היו מיואשים, לא ידעו דבר. אבל יותר מאוחר הטרנספורטים תמיד... המצב הלך והחמיר. אנחנו הרגשנו את זה. אבל אני לא מסרתי נתונים ממש קונקרטים. אמנם אולי כמה... ב... לפעמים קיבלתי עבודה, מן עבודות עזר. פעם קיבלתי עבודה עם אסיר כבוד, כזה דבר היה קיים רק בבוכנוולד. זה היה ראש העיר לשעבר של פראג. הוא היה סוציאלי-דמוקרטי. הוא סיפר לי את זה בעצמו, ואני עבדתי אתו. לקחו אותו בחזרה לאחר המלחמה, ושם הם, הקומוניסטים, הוציאו אותו להורג. גם סיפור טרגי. הוא היה אסיר כבוד. זה היה קיים רק בבוכנוולד. התירו לו לגדל את שיערו, והוא קיבל עבודות מיוחדות, עבודות קלות יותר. מה זה בעצם היה אני לא ידעתי. אני הוצמדתי אליו לכמה ימים. אני זוכר את המקרה הזה. אבל מעבר לזה לא עבדתי הרבה בבוכנוולד, כמה פעמים ביער, שם עברתי את החוויות הרעות. חבריי, חבריי הטובים ביותר, הטננבוים, הם הופקדו למשרפות, כאסירים מיוחדים. שם הם יכלו להפשיט את הגוויות ולקחת את הדברים. זו הייתה עבודה מיוחדת. שם עבדו הטננבוים ודוקטור קהן אחד, שהוא היום וטרינר, הוא עוד חי, בגרמניה, הדוקטור קהן הזה. ולשלושת אלו הייתה פרוטקציה. הם עשו עבודות קלות כאלו, זו הייתה עבודה מיוחדת, הם יכלו לשהות באולם, והם הפשיטו את הגוויות. תארו לכם, גברים צעירים אז, בני עשרים,

שמונה-עשרה, תשע-עשרה אולי. נורא! ובכן, אני חוויתי דברים נוראים בבוכנוולד הזה. אני חוויתי כיצד אחד... אה... איך ש... נורא... אחד היה כל בוקר היו מוכרחים... חולקו המנות, ובלילה מתו רבים, ואז בחלוקת המנות עוברים בשורה אחת, ואז השמות... אה... הכל הולך על פי מספרים. ואני עוד רואה נער איך הוא סוחב את אביו, אביו היה מת. והוא סוחב את האב, את הגוויה, על הגב, כדי שיקבל את המנה. זה היה נורא. אבל האסירים הפוליטיים בבוכנוולד היו מאוד, מאוד הגונים. יום אחד, גם זה קוריוז, היו... נאמר תמיד: הטרנספורטים, טרנספורטים, טרנספורטים. וקראו ליהודים. כל היהודים למגרש המסדרים. נו, זה לא ניבא טובות. זה כבר היה לקראת הסוף. כבר לא הרכיבו טרנספורטים רבים במחנות, אז אמרו, כל היהודים! פעם הראשונה ששמעתי, כל היהודים. כל הפולנים, את זה לא שמעתי. אבל שם אמרו: כל היהודים! ובכן, היהודים התפעלו, והם כבר הרגישו, זה הסוף. כל היהודים למגרש המסדרים. אז העריכו שיהיו כמה אלפי יהודים. והיהודים... וכמה מהם התחילו לפחד ובאמת הלכו למגרש המסדרים. אבל רוב היהודים, הרבה יהודים לא הלכו. אנשים כמוני וכו', אנחנו כבר הרגשנו.

שאלה:

לאן הלכו?

ארתור פוזננסקי:

רגע. ובכן, כבר הרגשנו. האס-אס קראו יותר ויותר בדחיפות. הם ראו שהיהודים לא באים. הם צודקים. עם 4000 יהודים... היהודים לא באו. באו כמה מאות אנשים, אבל לא ייתכן שאלה יהיו הכל. והקריאה הולכת ונהיית חזקה, מאיימת יותר: היהודים למגרש המסדרים! לא באו. בינתיים כבר הגיע הערב. ניצחנו ללילה אחד. בערב לא יכלו

לצאת. האס-אס פחד נורא, בלילה לא יכלו לצאת טרנספורטים, רק בבוקר היו... כל היהודים למגרש המסדרים! כמה הלכו, יהודים הונגרים, יהודים יוונים, שלא ידעו דבר. אבל האחרים... כבר הרגישו, שום דבר לא בסדר. ובכן, האס-אס לא ידעו מה לעשות, אז הם אמרו, כולם מן המחנה הקטן להתייצב ולהוריד מכנסיים! והם בדקו ועשו... זה היה מוזר, אבל זו האמת. שני אנשי אס-אס עברו ובדקו למי יש ברית מילה, אם ליהודים ברית מילה או לא. אני עמדתי בחלון של הקסרקטין, היה לי הרי סרט, אני הייתי פטור מן הדברים האלו ויכולתי להסתכל, איך, למשל, המצעד הזה, המצעד הזה התרחש.

שאלה:

כך שאתה היית אחד מן היהודים המעטים ששרד שם, בבוכנוולד?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אני יודע... באושוויץ... שם בבוכנוולד היה גם הרבי הזה, שהיה כאן, רב לאו, הוא גם היה שם בחודשים האחרונים.

שאלה:

אבל בזמן המסדר הזה, כל היהודים...

ארתור פוזננסקי:

אה... מסדר. אני לא הלכתי למסדר.

שאלה:

אבל...

ארתור פוזננסקי:

הפקידים הם... נשארו מחוץ למסדר. זה היה היתרון שלי. אבל ה... ה... השבועות האלו [...] בבלוק הזה היו נוראים.

שאלה:

מה היה אחרי המסדר... האם כל היהודים נרצחו?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אני רוצה לספר לכם משהו אחר לגמרי. המצב בוויימר [Weimar]... בוכנוולד שוכן על הר, הר אקלסברג, כ-8 קילומטרים מבוכנוולד. ואז אנחנו... אה... כלומר המחנה... מרכז מפלגת ה-NS היה בוויימר. וזמן קצר לפני הסוף... אנחנו כבר ראינו, ביער טורנינגיה יש את ההרים האלה בהסיה, כן? בטורנינגיה יש את ההרים האלו, ואנחנו כבר ראינו את התקיפות מן האוויר. אנחנו כבר ראינו את התקיפות של האמריקאים והאנגלים, ואנחנו כבר ראינו, שהקרבות מתנהלים קרוב מאוד אלינו. היה נראה לנו, שהאמריקאים נמצאים במרחק 60, 80 קילומטרים. אז אנחנו כבר שמחנו. אני כמובן לא הלכתי לטרנספורט. אני לא הלכתי... אף אחד לא היה הולך. במצב כזה. קיווינו, שכבר יהיה טוב. כך גם הסתבר בסוף. אבל כשראינו... פתאום ביצעו הגרמנים התקפת נגד. על פי החישובים שלנו, במהירות ההתקפה, התקדמות האמריקאים, היינו כבר צריכים להשתחרר ביום שלמחרת. כי 60 קילומטרים זה לא זמן. זה היה שלושה שבועות לפני הסוף. אז היו במחנה 90,000 בני אדם! בערך 80,000 עד 90,000 בני אדם.

אסירים. ורק 21,000 שוחררו! מדוע אני מספר לכם את זה? בתקופה הזו, בשלושת השבועות האלו עוד יצאו כל כך הרבה אנשים בטרנספורטים ועוד נשלחו ועוד מתו. רק 21,000 שוחררו! עוד דבר, רק עוד אחד, טוב. עכשיו אני כבר בתנופה...

שאלה:

אבל אני חייבת בקצרה... אני חושבת שאתה לא היחיד המדבר בשפת אמו.

ארתור פוזננסקי:

מה? לא אבל...

שאלה:

רבים, ש...

ארתור פוזננסקי:

אלה... חלק מהם לא... אני יודע קצת עברית, אבל עד כדי כך, שאוכל לספר את זה? ... אחר כך... ובכן, אני סיפרתי על האמריקאים. על פי ההערכה שלנו היו האמריקאים אמורים להגיע לאחר... 24 שעות, 48 שעות. זה היה שלושה שבועות לפני הסוף. ופתאום נודע לנו, או שמנו לב, הגרמנים יצאו להתקפת נגד. בגלל התקפת הנגד הזו התמהמה השחרור של בוכנוולד שלושה שבועות. ובגלל זה מתו כל כך הרבה בני אדם. ובכן, צריך לתאר את המצב הצפוף הזה, שהתרחש שם. כשטרנספורט היהודים יצא, נאמר: אין יותר יהודים במחנה. לאחר המסדר הזה והבדיקה למציאת יהודים לא היו יותר יהודים. מה היה? כולנו הסתתרנו. היהודים שנשארו, שלא עשו, כי... טפשים, אבל במצב הזה... שפשוט לא הלכו למגרש המסדרים, היהודים האלה הסתתרו. במחנה

הצרפתי, במחנה הפולני, במחנה הצ'כי. אני בעצמי הלכתי למחנה הצ'כי, על אף שאני לא מדבר אף מילה צ'כית. אבל אלה באמת היו חברים. הם לקחו אותנו כאחד משלהם. אחד... חלקית עשיתי דבר עוד יותר גרוע. תחילה הלכתי לתא המתים, והעמדתי פנים שאני מת. מאוחר יותר, כשכבר לא יכולתי... הייתי הרי חייב גם לאכול, הייתי להיות מכוסה [...], זחלתי אל מחוץ לתא המתים. אחרת הייתי הופך קודם לקשה, אחר כך הייתי מת. אז קיבלו אותי במחנה הצ'כי, שם ישנתי כמה לילות, והצ'כים נתנו לי כיסוי כאילו אני צ'כי. וכך עשו רבים, ההונגרים הלכו להונגרים... היו שם... היוגוסלבים ליוגוסלבים. היו כל כך הרבה מדינות, היה אפשר לרדת למחתרת. המוזר הוא, שזה היה סיכון, כי אני לא דיברתי מילה אחת צ'כית. אז פחות או יותר שרדנו שם. ובמחנה הזה בבוכנוולד היה באופן נפרד גם... אה... אנשים מנורווגיה. זה היה נדיר. עד כמה שידוע לי היו גם באושוויץ יהודים מנורווגיה. מכל היהודים הנורווגים שהגיעו לאושוויץ שרדו חמישה. מאלה אני עוד עם שניים ב... הם חייב בנורווגיה... אתם אני בקשר. והם חיים חלקית מדי פעם גם כאן בישראל. אבל בבוכנוולד הייתה אוניברסיטה שלמה. כלומר, שורה שלמה של סטודנטים. הם איכשהו... עשו מן מרד, או התמרדו נגד המורים או משהו, או נגד ההנהלה, ולקחו אותם כולם ביחד, את כולם, כמה מאות, 700, 800 סטודנטים, ושמו אותם מאחורי סורג ובריח. אבל הם יכלו ללבוש בגדים אזרחיים והם היו נפרדים. ואני... אני זוכר עד היום, כשהלכתי קצת בבוכנוולד, וראיתי אותם, את הנורווגים, והם הסתכלו עלינו. הם לבשו סוודרים נהדרים, הרי היה חורף והכל כל כך קר. ובכן, והאנשים באמת שוחררו כולם. אבל לא היה להם שום קשר עם האסירים. זה ברור. אותם החזיקו בנפרד. ואז אני חייב לספר עוד דבר, שהוא באמת קוריוז. בבוכנוולד הזה הייתה מחלקה לטיפוס. בבוכנוולד נעשו הרבה ניסויים. ניסויי שרידה על בני אדם. הנאצים ביצעו ניסויי טבילה כאלה. ובכן, על המחנה הזה נכתב הרבה, הרבה מאוד. והרופאים רצו ללמוד, הם ראו כמה זמן יכול בן אדם לחיות מתחת

לפני המים. כמה זמן הוא יכול לעשות ניסויי טבילה. ורצו לנסות... הדביקו... אה... הזריקו
לאנשים טיפוס, ורצו לראות, כמה זמן בני אדם יכולים לשרוד עם זה. והיה בלוק שלם של
כמה מאות בני אדם, יהודים, שנבחרו לשם כך. מנהל הבלוק הזה היה... רופא אס-אס. ויד
ימינו היה ד"ר אגון קגון... קוגון... ד"ר קוגון הזה היה קתולי, איש יוצא דופן. והאדם הזה
בעצם... הוא היה בעצם מנהל הבלוק הזה. איש האס-אס היה הרופא. והוא ידע הכל.
והמחלקה הפוליטית... כלומר לאסירים הפוליטיים בבוכנוולד הייתה תוכנית, ואותה תוכנית
חייבים לספר. כאשר המחנה כבר היה קריטי, המצב, ניסו להוציא מכשירים יקרי ערך,
מכונות רנטגן, מן המחנה. לא היו הרבה, אבל היו בכל זאת כמה. וארזו אותם בארגזים. ואת
הארגזים... הארגזים היו אמורים לאחסן בדירתו הפרטית של הרופא הזה. הרופא הזה... אני
לא זוכר כרגע את השם שלו, משהו עם "ש". מאוחר יותר הכרתי אותו, הוא היה גר בוויימר
בווילה פרטית. והוא חשב, אם הוא ייתן את הרמז הזה, שאפשר לאחסן את זה אצלו, את
הארגזים האלה, אז קודם כל הם ינוצלו, ושנית, אם הוא עושה משהוא עם האסירים בידיעת
האיש הזה, אז יש לו סיכויים, שלא יעונה לו רע בזמן השחרור. מה הייתה התוכנית? זו
הייתה תוכנית מטורפת. בחרו את האגון, ד"ר קוגון הזה, ארזו אותו בארגז...

שאלה:

ארזו אותו בתוך ארגז?

ארתור פוזננסקי:

...כן, בתוך ארגז. ועשו... הגיעה מכוננית עם אנשי אס-אס, העמיסו את הארגז, והורידו את
הארגז בדירה הפרטית, אצל הרופא הזה. ושם... האישה ידעה, שחררו אותו בלילה, ואמרו:
מר קוגון שוחרר. ובכן, קוגון לא סתם שוחרר. שחררו אותו. הוא היה

אמור להיות איש הקשר לאמריקאים. והוא... על זה יש... זה דבר, אותו אני כמוכן חוויתי, אבל שגם פורסם כבר. הוא אז שלח מברק, בשמו של... למפקד הגרמני. ל[...]. האחראי [...]. הוא כתב כאילו הוא האמריקאי, מברק: שלא יעז להשמיד את המחנה, כי אז יתנקמו בו. ועל כן הוא... המפקד האחראי, המפקד הגרמני, נזהר מלשתול פצצות במחנה. תארו לכם דבר כזה, מה? כזה אירוע! היה לי, אחרי המחנה, את זה אני עוד רוצה לספר, עוד עסק עם ד"ר קוגון הזה, אבל זה... הוא איש מאוד ידוע, כל אחד... האנשים המובילים בגרמניה מכירים אותו. ובכן, אפשר לומר, זה היה עוד זמן קצר לפני השחרור, בערך שלושה שבועות לפני השחרור, אבל את הרופא הזה עצרו בכל זאת, ואחרי המלחמה הכרתי גם את אשתו, ובכן, זה לא עזר לו הרבה. אבל בין כה וכה לא ניתנו עונשים כבדים. אבל זה היה המצב במחנה. כששוחררנו היו 21,000 או 22,000 אסירים, כל האחרים הלכו. איך היה השחרור? אני לא אשכח את זה: שטפן היימן הזה, עליו סיפרתי, בשעה שתיים בצוהריים בערך, אני רואה כולם רצים, כולם הולכים, לא היה לנו מושג. ואני רואה בדים לבנים על הבלוקים, כלומר סדינים, ככל שעוד היו. על [...] על בניין החולים נשפכים סדינים, ולא רואים אף בן אדם. ושטפן היימן הזה היה אולי במרחק של עשרה מטרים ממני, ואני כבר סיפרתי לכם, הוא היה מההתחלה עד ליום האחרון יחד אתי. במחנה. הוא כל כך התרגש שהוא התחיל לבכות. ואז הוא אומר ל... בוא אלי, והיה בינינו מרחק של אולי עשרה מטרים, והוא אומר, ארתור, זה נגמר, אני לא מסוגל לקלוט את זה. תישאר אתי, כמו בני. אבל המטרות הפוליטיות וכל המצב לאחר המלחמה הובילו אותנו לדרכים נפרדות. אבל הרגע הזה היה מרשים, איך שהוא פנה אלי, שאשאר לצידו, שאשאר. והשחרור היה קצר מאוד, זה היה משהו יוצא מן הכלל. כל השחרור, אף אחד לא חזה את זה, איך שזה הלך מהר, ועל מה היה מדובר. אנחנו כולנו לא קלטנו את זה. אחר הצוהריים הגיעו שלושה אנשים, אופנוע עם סירה ועליו שני אנשים, שלושה אנשים. מן המחלקה האמריקאית. אני חושב מן

העיתונות. ובזאת היה המחנה משוחרר. כל אנשי האס-אס, כמה מאות אנשי אס-אס, נעלמו. אף אחד לא ראה אותם יותר. הם כולם זחלו אל תוך היערות, חלקם לבשו בגדי אסירים כדי שלא יכירו אותם. הם כבר הכינו הכל. וכך שוחרר המחנה: על ידי שלושה אנשים. ושלושת אנשי העיתונות אמרו, שהאחרים עוד יבואו. כל המחלקות, האחרים, כל המחלקות האמריקאיות, והם, הם יבואו רק מאוחר יותר, והם רק באו ביום למחרת. ובערב, בשעה שבע, שמונה, המחנה כבר היה משוחרר. אז הגיע טלפון מן המרכז: בוויימר הייל היטלר. כמובן שמייד פשטו על מחסני המזון ועל הבגדים. היו לנו בגדים ומזון. קיבלנו מזון, אבל יש עוד הרבה, הרבה מחנות... בארבעת השבועות לאחר השחרור מתו עוד אסירים רבים מאוד מ... אה... חולשה, ולא הצליחו לאושש אותם. ובכן, כך שוחררנו. המצב במחנה בימים לאחר מכן... כבר הגיעו אנשי האס-אס... אה... אמריקאים, כמה חיילים וכו', אבל לא הרבה. אני כמעט ולא ראיתי אף אחד.

שאלה:

ואין הם...?

ארתור פוזננסקי:

אנשי אס-אס כמעט ולא היו. רק שלנו גם לא היו כוחות רבים. לנפנף להם, וכו'. אני ראיתי איש אס-אס, איך שטבלו אותו, ו... אבל מבין כולם, מה זה כבר? מאות! אז היה קסרקטין אחד, אותו רוקנו. שם שמו את אנשי האס-אס שמצאו באזור, אבל היו 60-80 איש. והם נלקחו על ידי האמריקאים לאחר יומיים-שלושה והובאו למחנה. אבל מעשי נקמה אמיתיים נגד אנשי אס-אס בנוכחותי... ראיתי אצל אחד, אבל חוץ מזה לא ראיתי אף אחד שתפשו אותו ועשו לא משהו.

שאלה:

ואיך התנהגו האמריקאים כלפיכם?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, קודם כל קיבלנו מזון וקודם כל קיבלנו בגדים. זה היה הרי נורא. החולים הם... אה... לא... ב... איפה שהיו קודם אנשי האס-אס, הקסרקטינים, לשם הובאו החולים. אבל עכשיו יש עוד אירוע, שאני חייב לספר. ובכן, המצב בעת השחרור היה הרי נורא. זה באמת כך, שאני נסער מזה שוב ושוב. כל רגע היה מרגש. ובכל מקום שכבו האנשים, המקום עוד לא נוקה, אלה היו המתים. בכל מקום שכבו מתים, כמו גרוטאות. ו... אה... יש לי אפילו צילומים מזה. בבית. שלושה ימים לאחר השחרור באו חיילים אמריקאים וצלמו סרטים וראו את זה. ואייזנהאואר שמע מזה. והוא נתן פקודה, הוא הרי כבר הבין נכון שהגרמנים יכחישו אז זה, את מה שראו. והוא כבר הבין נכון שעדי ראיה יהיו המדווחים הטובים ביותר לעתיד. והוא נתן את הפקודה לאסוף גרמנים בוויימר, ושהם... ולתת להם פקודה, אני לא יודע, 15,000, 20,000 אנשים, לתת להם פקודה לצעוד כדי לראות את המחנה. זה היה בערך יומיים-שלושה לאחר השחרור. היו אלה לרוב גברים, אנשים צעירים, אותם תפשו חיילים. והם באו למחנה וצעדו. ולהם הראו את המחנה. אני עוד הייתי תודה לאל במצב, כלומר, ביחס למצב אז. אני לעולם לא אשכח איך שהאנשים האלה עברו. הם כיסו את עיניהם בידיהם. הם לא רצו לראות. אבל הם היו חייבים לסייר. והם לא רצו להאמין שזו האמת. ראש העיר והמנהל של מחנה בוכנוולד. ואז אני שאלתי אותו: יש הרי כל כך הרבה אנשים, שהם... הרי בזמן הזה לא כולם מתו מבין אלה שראו את זה. עדי ראיה, שהיו שם בפנים, בשלושת הימים האלה. אני מתפלא שאף אחד מהם לא חי ואומר: אני ראיתי את זה! הרי היו ביניהם אנשים שהם היום בני 70, 65, 70. הרי היו שם אנשים צעירים. הם הרי

ראו את זה והם עוד חיים, חלקם הרי עוד בחיים. מדוע הם לא קמים ומתייצבים ואומרים: אני ראיתי את זה במו עיני. זה היה מראה נורא. נו, בינתיים הוקמה ועדה המנהלת את המחנה. בכל זאת הייתה במחנה... זמן קצר לאחר המלחמה, מיד לאחר השחרור הייתה חגיגה גדולה. כל האסירים שעוד היו שם התייצבו, ואז היו צריכים להקים מנהל. הרי לא יכלו פשוט... מחנה כזה דורש ניהול. חייבים לחלק מזון, חייבים לחלק בגדים. והדברים המוזרים ביותר נתנו אז. אני זוכר, אני קיבלתי שעון, שעון כיס עם שרשרת. איך שקיבלתי את השרשרת... אלה היו דברים שנלקחו מן האסירים וחפרו אותם כדי לא למסור אותם לאס-אס. ולאחר המלחמה ידעו האסירים, היכן אם חפרו את זה, והם מסרו את זה ותמיד חלקו לכל מיני אנשים. ובכן, את השעון הזה יש לי עד היום, את השעון, שקיבלתי כמתנה. וכעת הדברים שהם בעצם הדברים המאוד מעניינים. ניהול המחנה הועבר לידי פקיד קומוניסטי, אשר שיחק תפקיד גדול בעבר, ואשר שרד. ומכל לאום, קודם כל אמריקאי, שארגן את זה. לידיו זה נמסר, והוא הקים ועדה. מכל הלאומים - היו שם כעשרים לאומים - נציג אחד, אבל לא יהודים. וכאן מתחילה הבעיה. היה פולני, צרפתי, הכל, אבל יהודי לא היה. רק מאוחר יותר, לאחר שכבר באו יהודים, כלומר מנהיגים יהודיים, שילבו גם יהודי [...] שמשתייך לוועדה או יועץ לה. אבל הם אמרו, גם היהודים הקומוניסטים: עכשיו אנחנו כבר לא יהודים, חלק לפחות [אמרו כך מ.צ.], עכשיו אנחנו גרמנים, פולנים, צרפתים. הם לא רצו יותר... זה מעניין, הם לא רצו לשמוע יותר על עניינים יהודיים. אבל גישתי הייתה שונה לגמרי. חוץ מזה כבר לא הייתה לי כתובת. הורי לא היו. לא היה לי בן אדם, לא לאן לחזור. כל אחד רצה לחזור. ברדיו שמעו: אנחנו שולחים מכוניות. כל האסירים הצ'כים התיישבו יחד ועלו על מכונית. מצרפת, מפריס, שמענו: אנחנו באים לקחת אתכם, חברים. ובכן, כך זה היה כל היום, והשמחה הייתה גדולה. אבל היהודים, היהודים הרבים, שבאו מפולין, לא חשבו בכלל על לחזור. הם גם לעולם לא חשבו שעוד יראו את הוריהם.

הוריהם נלקחו בחלקם הגדול כבר לפני כן. היה כזה תהו ובהו, הם כבר לא היו. ורק הרבה יותר מאוחר, לאחר הרבה וויכוחים ושיחות על העניינים האלו, שולב אחד שידאג לענייני היהודים. כי היהודים בכלל לא רצו... הם רצו או לקרוביהם מעבר לים, ככל שעוד היו, או שרצו ללכת לארץ ישראל. ואז מתחילה הטרגדיה, כיצד למצוא אחד את השני? אבל לזה אני עוד אחזור. אני רוצה קודם כל לספר כאן משהו אחר. אני הייתי... אני הרי מספר שוב ושוב על הפקידים האלו, אשר אתם הייתי בקשר, היה לי המזל להיות בקשר אתם. הרי לא הייתי איש גדול. אני רק הייתי כתבן טוב. אני ידעתי היטב לכתוב במכונת כתיבה, ומכונת הכתיבה לוותה אותי תמיד. ויום אחד, זה היה בערך שלושה שבועות לאחר השחרור, קוראים לי דרך הרמקול, מחפשים אותי, שאבוא מיד לשער המחנה. ובכן, הגעתי לשער המחנה, אמרו לי שמחפשים כתבן שיודע היטב לכתוב במכונת כתיבה, ושאני אאסוף את חפצי ואסע לוויימר, ושם להתייצב. נסעתי לוויימר, שטפן היימן נתן את ההוראה, כן, והוא המליץ עלי. ואני מגיע לשם, מושיבים אותי אל תוך הבית, בויליה לשעבר של בלדור פון שיראך, הנאצי רם הדרגה. אביו של בלדור פון שיראך היה המנכ"ל של התיאטרון הלאומי של וויימר, והוא כמובן ברח, אני לא יודע לאן, מה שהייתי אני לא יודע. הוויליה עמדה ריקה. והגרמנים כבר ממש בזזו את הוויליה. לא היה שם כבר שום דבר. כמה בקבוקי יין עוד היו, תמונה אחת או שתיים, וחליפה לכנסייה, אבל מעבר לזה הגרמנים כבר... הם מייד בזזו את המקום. זה היה כמה ימים לאחר השחרור, לא הרבה, שלושה שבועות בערך. ובכן, הם... הוויליה הזו הועמדה לרשותנו, כמגורים. ומה היה? ד"ר אויגן קוגון הזה, אותו כבר הזכרתי, הוא קיבל את התפקיד מבעלי הברית, מייד לכתוב דו"ח על כל המחנה, על כל המחנה, על כל מחנה הריכוז, ומזה צמח ספר, "מדינת האס-אס". הספר מאוד מוכר ונפוץ בגרמניה. זהו בעצם הספר המהווה את היסוד. ואותו בעצם ערכו קודם למען האו"ם. ישיבת האו"ם הראשונה הייתה בסן פרנציסקו, לאחר המלחמה, אז נוסדו האו"ם, והם

דרשו דו"ח על התנאים שהיו שם, וד"ר אויגן קוגון תמצת את זה יפה מאוד. הוא ביצע חקירות רבות, ועשה הכל, ותפקיד אחד, תפקידי, היה לכתוב במכונת הכתיבה, ולחקור את האנשים ולחבר דו"חות. את זה עשיתי במשך שבועות, והספר הזה מאוד ידוע היום בגרמניה. כי פרופסור אויגן קוגון נפטר לא מזמן, הוא אחר כך... הוא היה בלוקסמבורג, ב[...]. של הרדיו... לא יודע.... רדיו, ויותר מאוחר, היום בפרנקפורט, היה אדם מאוד מפורסם. הוא הרצה באוניברסיטאות רבות, והכל. כעת אני רוצה לספר....

[סוף צד א' של הקלטת]

[המשך קלטת II, 22.9.92, מס' 4, 5, 6, צד ב']

ארתור פוזננסקי:

[חזרה על התמליל החל מ"תיאטרון לאומי" ועד סוף צד א']

... על הארגונים היהודיים. זה היה כבר הרבה יותר קשה. וליהודים לא הייתה כתובת. כי עד שמצאו אחד את השני... אני כבר לא זוכר את הפרטים. אני יודע, שקודם כל הגיעו נשים. מאיפה הנשים הגיעו, אני לא יודע. הן מצאו, הן שמעו, בוכנוולד היה אחד מן המחנות הראשונים ששוחררו. המחנות האחרים, זקסנהאוזן, ברגן-בלזן, שוחררו רק שבועיים, שלושה מאוחר יותר. כך שמעו האנשים: בוכנוולד שוחרר! הם באו לחפש, לשמוע. ורק על ידי שיחות מצאו. יש לי שם מכר, הוא שם, וכו'. וכך מצאו אחד את השני. וגם אלי הגיעו כבר כמה אנשים צעירים, נערות, כלומר חברות, אותן הכרתי מלפני כן, כלומר חניכות. ארתור, לאן? אין לנו כתובת הביתה. אין לנו, אין לנו את זה, מה עלינו לעשות? נו, איזה עצה, איזה רעיון אפשר לתת לאנשים כאלה. זה היה קשה מאוד בשבילי.

שאלה:

במיוחד כשאתה בעצמך היית באותו המצב.

ארתור פוזננסקי:

אני הייתי באותו המצב, אבל הפרש הגילים היה גדול. אלה היו אנשים שכבר בגין 13, 14 לא ראו יותר את הוריהם. אני כבר הייתי הרבה יותר מבוגר, אני כבר הייתי בן 33. האנשים היו... ההפרש היה 10, 12 שנים, וזה שיחק תפקיד גדול מאוד. האנשים לא ידעו יותר, לאן. ואני חשבתי לעצמי, מה אתה תעשה? אז קבלו לאחר זמן רב... קודם כל הרי התנהל כאן בישראל הקרב על הצרטיפיקטים. על ההגירה החוקית לישראל. אני לא יכול לומר על זה הרבה, אבל זה הרי ידוע. ואנחנו קיבלנו קודם כל, כמתנה, אפשר לומר, הגיעו לבוכנוולד 400 צרטיפיקטים לעליית נוער.

שאלה:

?400

ארתור פוזננסקי:

400! הגיעה רכבת, והיינו אמורים לבחור 400 אנשים צעירים. אני לעולם לא אשכח את הרכבת. מדוע לא אשכח אותה? ראשית: הקומוניסטים, הם... ביניהם גם יהודים, הם לא רצו יותר להיות יהודים... [...], לא רצו להרשות שהצעירים היהודים יעלו לרכבת. על הרציף התנהל ממש קרב בין חבריי לבין הפקידים האלו. אנחנו לקחנו את הצעירים היהודים, לא יכולתי את כולם, לא הכרתי, הכרתי רק איך שהכרתי אותם מן המחנה. אמרתי, תעלה, תעלה, תעלה... עד גיל 18. עלו לשם אנשים בני 30. בנות עשו לעצמן צמות. זה היה הכל לאחר השחרור. רק לצאת מגרמניה. רק לצאת... אה... לישראל. רק

לצאת באופן חוקי. ובכן, אני את הטרנספורט הזה... זה היה הטרנספורט הראשון שיצא. אני הייתי שם כאשר האנשים הועלו. אני אומר, זו מכרה, אנה ברונסקי, הוא הצטרפה שם, היא כבר הייתה מעל 30, עשתה לעצמה צמות. הכנסנו אותה כבחורה בת 17. הרכבת יצאה, הרבה אנשים נדחפו מאוד, והבעיות עם הפקידים הקומוניסטים היו גדולות מאוד. הם לא רצו, הם רצו את הנוער שלהם. שהנוער הולך, דווקא הנוער... הם רצו [...]. ומה היה? הטרנספורט, עד שהגיע לגבול, אני הרי נשארתי מאחור, אבל אני יודע שכל הצעירים שרדו. עד לגבול היו 1800! מתוך [הכוונה כנראה ל"במקום" מ.צ.] 400. בתחנות הם פשוט, צעירים שראו... [...] פשוט קפצו על הרכבת, שיהיה, מי שיכול שיציל את עצמו, אנחנו נוסעים. ולאחר מכן הגיעו האנשים האלה לשווייץ, חלק היה יכול לעלות לישראל, קיבל צרטיפיקת, חלק הם החזיקו בצרפת, חלק החזיקו בשווייץ, והם עוד נשארו במשך שנים, אבל בסופו של דבר הם בכל זאת עלו לישראל. אבל אלה כבר היו הבעיות הראשונות לאחר המחנה, בהם נתקלתי כיהודי. ועוד סיפור. אני... במחנה היה אדם שהשתייך לאסירי הכבוד. כזה דבר היה... באושוויץ היו רק שניים כאלה: זה היה בכיר המחנה, ובכיר המחנה של בניין החולים. אבל שם היו הרבה כאלה, גם לא הרבה, אולי 20, 30, 40 אנשים. ביניהם היה אחד בשם ד"ר וורנר הילפרט. אני עוד יודע את השם. הוא היה אסיר כבוד. הוא היה קתולי. הוא היה מנהל מלייפציג. הוא היה המנהל של כל המערך הזה, וקתולי משוכנע, לא היה לו מושג מעניינים יהודיים. אבל הוא היה קתולי מאוד מודע ואיש חכם מאוד. אני חושב שהוא היה עורך דין או כלכלן. ואת האיש הזה מינו... הוא קיבל את התפקיד הראשון. כל התפקידים האלה... כל האנשים שהיו במחנה, כל פקידים רמי הדרגה האלה, הקומוניסטים, הם מיד קבלו תפקידים. אם אצל העיתון כאנשי עיתונות, אם כשליחים, כראשי ממשלה. אחד היה ראש ממשלה, וילהלם ברטל, אף אחד מהם לא היה יהודי. והיו גם כמה יהודים, אבל מעטים מאוד. אני אמרתי, בבוכנוולד היו לרוב... אבל הם קיבלו את כל

התפקידים הגבוהים. והילפרט זה מונה, אני כבר לא יודע... לשר האוצר של מדינת המחוז של טורנינגיה. כלומר, מיד לאחר השחרור, חמישה שבועות אולי, הוא כבר קיבל תפקיד כ... כ... אה... הגיע לו גם... כפקיד, פקיד מוביל. קתולי. הוא הרי הביא... עבר את הכל, אני חייב לומר, והוא גם היה בנוי לכך. הוא הפך לשר האוצר. אבל שרי אוצר גם צריכים אנשים שיעזרו להם. והדבר המוזר הוא, אני פעם הסברתי לו את שאלת היהודים, והוא מינה אותי למזכיר ממשלתי. כלומר, לא רק אותי, אלא עוד שניים, שלושה, שחשבו כמוני. אז אנחנו היינו פקידים, אבל לא יהודים. ומונינו... אני חושב שלושה אנשים... מונינו למזכירים ממשלתיים. הוא הרי היה צריך אנשים. הוא היה צריך אנשים אמינים, לא היה שום דבר. הוא הרי גם בא ממחנה הריכוז. ותפקידי היה להבטיח את רכוש הנאצים המופקע. ובכן, הייתה לי סמכות משטרתית, אני קיבלתי - עדיין מאוד פרימיטיווי - חדר קטן, משרד. ואת התפקיד, מי אני ומה. ואז נסעתי במכונית למקומות מסוימים, בהם היה משהו, וביצעתי את ההפקעה. שהרכוש יובטח. ובכן, כדי לתת דוגמה, הייתי בתחנת רכבת. שם היו חמישה קרונות עמוסים בבנזין. אני הייתי חייב להבטיח את חמשת הקרונות האלו, לחתום אותן, או הייתי חייב לדאוג לכך שיבוא שוטר, כדי לא יבזזו את זה. אני זוכר שאני גם... מפעלי ינה גם השתייכו לתחום שלי. ויום אחד הגעתי, כלומר הייתי אמור להבטיח גם את מפעלי ינה, הלכתי קודם כל למשטרה, לקחתי כמה שוטרים וביצעתי בדיקה, רישום הנמצא. ואני זוכר שהייתי במחסן אחד בו אוחסנו מכשירים גיאודטיים. מכשירים למדידת קרקעות. ושם היו מן הצובות כאלו, פשוט חצובות, כדי להרכיב את המכשירים, כמו חצובת צילום. ושם נכנסתי עם איש מקצוע, והיו שם חצובות של 200 שנה. מה היה? הנאצים לא רצו ללכת לחזית. אז הם עשו, כמגוייסיים, כל כך הרבה חצובות, שזה הספיק. אבל אני הייתי מזכיר ממשלתי רק זמן קצר, לא אמרתי מילה אחת. כבר אז היה עניין השוחד נפוץ מאוד. הגרמנים כולם רצו לתת לי שוחד. כי כולם פחדו שהם... הסכנה

הייתה גדולה מאוד, כשהגעתי לאיזה חנות בגדים, והגעתי... הציעו לי את הבדים, חולצות, נעליים, רק שאשתוק ולא אחשיד אותם.

שאלה:

אבל אתה לא לקחת שום דבר?

ארתור פוזנסקי:

אבל... קודם כל לא לקחתי, שנית לא היה הרבה זמן ולי היו תכניות אחרות לגמרי. התוכנית שלי הייתה לחפש אפשרות להשכין את הצעירים, שלא הלכו לישראל בעזרת צרטיפיקט, שלא היה להם בית, שפנו אלי, מעל בני 18 ואף יותר מבוגרים... 20, 25, שלא ידעו לאן לחזור. אני לא רציתי שהם יחזרו לפולין. אני לא רציתי שהם יחזרו, יפנו עורף, רק כי לא ידעו אחרת לאן ללכת. המטרה שלי הייתה לתת לאנשים האלה בית חדש, מקום חדש. זה היה הניסיון. אבל ראיתי שזה לא הולך באופן חוקי. ידעו שזה עוד ייקח זמן, הרבה זמן אפילו. שצריך קודם כל ליצור קשר עם ארגונים יהודיים. אי אפשר להלחם כיחיד, ושצריך לנסות קודם כל לקבץ את האנשים. זו הייתה חבורה מפוזרת, שהלכה לכל מקום, לאסוף את האנשים במקום אחד. ואז אנחנו... אני הצגתי את זה לד"ר הילפרט הזה. הוא מיד... הוא אולי לא הבין כל כך את העניין עצמו, אבל הוא הבין שצריך לעשות משהו כדי לעזור ליהודים. והוא דאג לכך שיכולתי... יש לנו חווה חקלאית בטורנינגיה, עוד חברים שלי, שני חברים שלי - אחד עוד חי, השני כבר נפטר - אנחנו העלינו את הרעיון להפקיע חווה חקלאית, בתפקידנו כמזכירים ממשלתיים, ולהביא לשם 60, 70 בני נוער. הם הרי היו מאושרים שהם יצאו מן המחנה, שהייתה להם כתובת כלשהי. שם השכנו אותם, וזו הייתה ההתיישבות הראשונה לאחר המלחמה. הם בעצם עבדו בחווה החקלאית... שם היו מכוניות ישנות, הם תיקנו אותן

והשתמשו בהן, ובעצם עשו להם שם חיים טובים. אבל אני הייתי עדיין מזכיר ממשלתי.

שאלה:

מן קיבוץ קטן?

ארתור פוזננסקי:

זה היה... זה דמה לקיבוץ. אבל זה היה תחילתו של קיבוץ. אבל עכשיו אני מספר משהו מעניין. כמובן שאנחנו את היחסים הראשונים שלנו... מי היו הראשונים, אשר אתם יצרנו יחסים? אלה היו הצ'פלנס [רבנים] של הצבא האמריקאי. שני רבנים. אחד עוד חי, רב שכטנר, והשני כבר נפטר. אתם עשיתם את הסיור הראשון. הם היו מן הצבא האמריקאי, והיו משוייכים לחטיבות במחוזות האלו. והם שמעו עלינו, והם באו, והם כמובן התעניינו. ואז אחד מהם אומר לי: אתה יודע, יש הסכם ילטה, שם החליטו שלושת הגדולים למסור את האזור בו אתה יושב עכשיו, ולהעביר את הגבול לרוסיה. והם הגיעו בערך 24 שעות לפני כן. והם יעצו לנו: תסלק עם האנשים שלך, שאתה מכיר, כל האנשים היהודים, ותחפש לך מקום באחד המחוזות, בו יושבים האמריקאים. נו, זו הייתה החלטה מאוד דחופה ומהירה, אבל גם מאוד משמעותית. אנחנו שמענו על זה - אני עוד זוכר מן הזמנים הישנים היכן היו אתרי ההכשרה - ואז אני זכרתי שיש אתר הכשרה ש... כמעט כל אתרי ההכשרה היו בתחום הרוסי או בתחום, שאינו שייך למדינות המערב.

שאלה:

כלומר, רוסי...

ארתור פוזננסקי:

מה? רוסי?

שאלה:

כן, נשארים רק הרוסים.

ארתור פוזננסקי:

רוסים או צרפתים. היחיד שזכרתי היה גרינגסהוף. את זה עוד הכרתי מלפני כן, 17 קילומטרים מפולדה. זה היה אתר הכשרה אורתודוקסי, שאני הכרתי כהכשרה אורתודוקסית. את זה אני זכרתי, והעמית שלי גם. העמית נסע ברכב, לקח מיד רכב ונסע לשם וזרק משם את האנשים שהיו שם, הכל בן לילה! היו שם שבע משפחות פולניות שהשתכנו שם, בחוות ההכשרה הזו. הכל עוד עמד, הבית הזה ושני בתים צמודים. והוא אמר: אתם חייבים לצאת, בכוח! וביום הבא באנו, אספנו 70 בני נוער. מה... אקלסברג הזה...

שאלה:

כולם..?

... הם... ועוד אחרים שהצטרפו, מן הרחוב. בלי לדעת דבר. אמרתי: אתם רוצים להגיע לישראל? בואו, בואו אתנו. אנחנו נעשה לכם משהו. ושעה שתיים בלילה, עם שני רכבים, לא מכוניות בניזין, אז היה רק פחם עץ, והגענו בלילה עם המכוניות לכפר אחד - הטנהוף. זה לא היה רחוק, זה הגבול בין טורינגיה להסיה. אבל בתחום הסיה. ושם נכנסנו והוצאנו את שבע המשפחות בלילה, ובני הנוער שלנו תפשו את המקום, פשוט ככה, כבשו את המקום. חוות הכשרה ישנה, שם הייתה מסורת עתיקה, מסורת יהודית, על זה אני עוד אספר. אבל אני רוצה לספר עוד דבר מוזר. אני ברחתי, לא אמרתי מילה אחת לממונה עלי, ד"ר הילפרט הזה, שאני הולך, ושנחנו מפרקים את זה, שקיבלנו את העצה מרבי אחד לעזוב את הרוסים לכוון המחוז האמריקאי. בתפקידי הייתי חייב לעשות את זה באופן חוקי. בימים שלאחר מכן נסעתי לפרנקפורט, שם היו כל המשרדים האחראים להסיה. המנהל, מנהל האס-אס... אה... מנהל של האמריקאים, בארמון הזה, ולאחר מכן נסעתי לפולדה. קודם נסעתי לפולדה, אחר כך, יותר מאוחר... המנהל הראשי היה בפרנקפורט. אני מגיע לפולדה, הראשון שאני פוגש מבין האמריקאים הוא קצין יהודי. מורה מניו יורק. והוא שמע את זה, וזלגו לו דמעות. ואז כבר היה הקשר. כמה ימים לאחר מכן נסעתי לפרנקפורט, הודעתי לאנשים, השגתי כרטיסים, הכל. ובמי אתם חושבים אני פוגש ראשון? בד"ר הילפרט שלי! אז הוא אומר: איך אתה מגיע לכאן? אני אומר: איך אתה מגיע לכאן? הוא אומר: אני קיבלתי רמז שהרוסים באים. לא רציתי להישאר במקום כזה, אז ברחתי בלילה. אז אני אומר: אני עשיתי את אותו הדבר [צוחק]. הוא ברח, וגם אני ברחתי. אבל אני ברחתי מתוך אינטרסים אחרים, הוא ברח מתוך אינטרס עצמי. מאוחר יותר הוא היה ראש ממשלת הסיה ושיחק תפקיד גדול בחיים הפוליטיים. ואני חייב לומר, זה גם מגיע לו. הוא היה אישיות גדולה. אבל האם זה לא מעניין? מה? ואז אני עברתי שם את הלילה הראשון,

הלילה הראשון שם, בנות ובנים. לא היו לנו מיטות, אז הערנו את הכפר. והפחדנו את האנשים - אני בכלל לא עשיתי את זה, את זה עשו כל האנשים... הם הרי עוד היו מן המחנה. הם היו פרועים, והם היו מוכנים לעשות הכל. והאנשים הלכו והעירו את תושבי הכפר, ואמרו: עד מחר בבוקר בשמונה אתם חייבים להחזיר ליהודים את כל מה שבזזתם. ובאמת הגיעו האיכרים ביום הבא, בעגלות הסוסים שלהם, והביאו מיטות ומצעים, ומה עוד. וזה היה בעצם הכיבוש הראשון. מתוך פחד שמשוהו יקרה להם הם הגיעו והביאו. מתוך מניע עצמי אף אחד לא הביא שום דבר, את זה אני לא יכול לומר, רק בכפייה מצדנו. וכך ייסדנו את הקיבוץ הראשון. שם הקיבוץ היה גרינגסהוף, ושיחק מאוחר יותר תפקיד גדול בתנועה הציונית. הוא... לאחר מכן הגיעו האנשים, בני הנוער שלנו, את כל זה אני כבר לא עשיתי. הם שינו אחר כך את השלט וכתבו "קיבוץ בוכנוולד". ויותר מאוחר הם נסעו לישראל ושינו את שם הקיבוץ הזה, והוא כעת רשום כ"נצר סירני". זו הסיבה האמיתית, כיצד נוסד קיבוץ נצר סירני. אבל בקיבוץ הזה היה קשה מאוד. היה קשה בגלל שכבר בהתחלה היו הדעות הפוליטיות שונות. היו אנשי "השומר הצעיר", שמאלנים. היו אנשים שהיו יותר "מערך", כלומר... אה... תנועה סוציאל-דמוקרטית, היה "איכות" והיו הדתיים. ואלה היו בעיות גדולות מאוד, לכנס את כולם תחת גג אחד. אך הסימנים הראשונים, כל זמן שעוד היינו ביחד, מתוך המחנה, לא הרגישו את חילוקי הדעות האלו, אבל זמן קצר לאחר המחנה עלו חילוקי הדעות האלו לפני השטח. הבעיות עלו, והבעיות נשארו. אז כבר ראו במהלך הזמן, שאי אפשר להמשיך לחיות יחד ככה. אבל הפעם הראשונה נעשה הנסיון, ומשכו מזה גם הון פוליטי. חיינו שם ביחד עם...אה...השבת הייתה מוזרה, כן. כמה אנשים רצו לנסוע בשבת, כמה אנשים לא רצו לנסוע בשבת. זה היה קשה מאוד. כמה אנשים רצו לאכול כשר למהדרין. אחרים לא רצו להחזיק חזירים. ובכן, זה היה מאוד, מאוד בעייתי.

שאלה:

כמה זמן זה נמשך עד הנסיעה לפלשטינה?

ארתור פוזננסקי:

באופן מעניין זה עוד... היה שם מרכז. בכלל לא היו כל כך הרבה אנשים. היו לעתים אולי 70, 80 אנשים. זה היה מאוד מגובל. היינו אנשים חופשיים, אבל בכל זאת מאוד מוגבלים, הכל אנשים אחרי המחנה. הדרישות היו מצומצמות מאוד. מזון היה עד מעל לראש. שחטנו, שחור וחוקי. קיבלנו אוכל, דברי מזון מכל הצדדים. כולם מן הגרמנים, ואנחנו קיבלנו מן הג'וינט. היה כל כך הרבה אוכל, שהאנשים באו אלינו. החיילים האמריקאים באזור הביאו לנו מכוניות, והביאו לנו. משאיות שלמות הם השאירו שם. לא היה לנו בכלל רשיון נהי... לא היו לנו רשיונות בשביל הרכבים. היה לנו... בנזין יכולנו לקבל מן המאגר האמריקאי. אתם בכלל לא יכולים לתאר לעצמכם. היו לעתים... בשבת זה היה שם ככה, בשבת וביום ראשון... היו כל החיילים היהודים מכל האזור, כשהם שמעו שיש שם יהודים, ושהם ניצולים יהודים. היה סיפור שלם. היו לעתים 200 אנשים שבאו, חיילים יהודים, וכל אחד הביא אוכל ושתייה וממתקים, בגדים. לאנשים היה עד פה. אבל היו אלה גם זמנים קשים מאוד. קודם כל קשה כי... את זה אני אספר... אני כמוכן ניהלתי את המחנה שם. לי היה הקשר עם הגרמנים. אני הייתי בעצם... זו הייתה חווה גדולה, ענקית, ואני הייתי הממונה הרשמי כנאמן ומנהל. על ידי הגרמנים. זו הייתה חווה יהודית... שחוכרה פעם על ידי יהודים, אבל בתקופת הנאצים מכרו את זה אחרים והשתכנו שם. זה היה אתר היסטורי. היסטורי, כי שם ביצעו יהודים במשך שנים את ההכשרה. כבר החל משנת 33. ובכן, ושם, זה היה ידוע, היהודים של פולדה והיהודים מהלברשטדט היו מאוד אדוקים, הם שמרו על המסורת היהודית, והם היו הראשונים שחכרו את החווה בכספיהם, כדי לשלוח משם קבוצות

יהודיות לישראל. קבוצות רבות נסעו. והמקרה רצה, שאחד מ... בשנת 38 יצא משם הטרנספורט האחרון. אז הגיע הגסטפו, העמידו את האנשים בקבוצה אחת ושלחו את כולם. ואחד בבוכנוולד שרד. הוא נפטר בינתיים כאן בישראל. הוא שרד את זה, והוא היה בין אלה שנשלחו אז, ואותו הכרתי בבוכנוולד. ולאחר השחרור הוא בא אתי והגיע עוד פעם לבוכנוולד [הכוונה היא לחוות גרינגסהוף מ.צ.]. ואיך שהוא הגיע לבוכנוולד... אה... גרינגסהוף, ואיך שהוא הגיע לגרינגסהוף הוא מוביל אותי לתוך הרפת, לרפת סוסים. אנחנו נכנסים לשם, והוא אומר, אתה רואה, כאן כתבנו משהו בגיר. אז כתבנו בגיר, אחד מהם, לפני שהלכו: אתם עוד תזכרו אותנו. את זה הם כתבו בשנת 1938, כשהקבוצה נשלחה, ובשנת 45, כשחזרנו, זה עוד היה כתוב שם. הוא צדק. תארו לכם. אלה הכל זכרונות סנטימנטלים כאלה, אבל הם נראים חזקים יותר [...]. האנשים היו פרוצים. הם לא רצו לעבוד אחרי התקופה במחנה. לחנך את האנשים, להחזיר אותם למציאות, לחיים נורמלים, הייתה משימה קשה מאוד. האנשים - מה, הם יכבסו כביסה? אנחנו נביא לנו מכבסות! הם הלכו לכפר ולקחו משם נשים, כמכבסות. היה לי קשה להסביר לאנשים, שהם חייבים לבשל. היהודים אמרו: אנחנו עכשיו צריכים לבשל? שהם יבשלו בשבילנו. ובכן, המציאות... זו הייתה חווה ענקית. קודם היו שם סוסים, פרות. היו חייבים... גם חזירים היו שם. להחזיר את האנשים למציאות, לחיים נורמלים, זו הייתה משימה ענקית. אבל זה הצלית, פחות או יותר. האנשים הבינו. ארגנו הרבה ערבי שיחות. ואמרנו להם: אתם חייבים לחזור לשגרה, לנורמליות. חייבים שוב להתחיל לחיות כקהילה. וזו הייתה בעצם המטרה העיקרית.

שאלה:

במשך ערבי השיחות דיברתם גם על החוויות שלכם?

ארתור פוזננסקי:

כמובן. מעט. לא היינו צריכים לשמוע על חוויות. כל אחד סחב את החוויות שלו.

שאלה:

לא, אני מתכוונת, כדי לשפוך את הלב.

ארתור פוזננסקי:

אלה היו כולם אנשי מחנה ריכוז.

שאלה:

כדי לעבד את זה...

ארתור פוזננסקי:

כן, אבל רובם ראו את היעד, לעזוב, לעלות לישראל. היו גם כאלה שנטשו, אני מודה בזה. ההחלטה אחרי המלחמה הייתה קשה מאוד. אני יכול להבין צעירים... אף אחד לא ידע מה יהיה הלאה. אנחנו לא ידענו, יש ניצולים במשפחה או אין. האם עכשיו... חודשים זה לקח עד שנודע לי הכל על המשפחה שלי. והיו בני נוער שרק ידעו אחרי חודשים. לאט לאט הגיעו רשימות, כתובות במכונת כתיבה, איפה... אחד אומר: במחנה כך וכך הוא נמצא וניצל, במחנה כך וכך... והרשימות חולקו מודפסות, וכל אחד ראה אם ברשימות מופיע אחד מבני המשפחה שלו.

שאלה:

ומיד הודעת לאחותך באוסטרליה?

ארתור פוזנסקי:

לא, אני גם לא ידעתי. אני ידעתי שהיא באוסטרליה. אבל לא הייתה לי הכתובת שלה בראש. עד שקיבלתי אותה בסוף, בדרכים עקיפות, קיבלתי את הכתובת. והם גם שמעו עלי. אני מסרתי את זה לסוכנות, והם פירסמו במשך ימים ברדיו. גם בגרמניה. זה שרד, זה מחפש מישהו...

שאלה:

עד היום...?

ארתור פוזנסקי:

זה היה העיקר... מה?

שאלה:

עד היום?

ארתור פוזנסקי:

כן, אבל זה רק... שם זה היה עצום. ושם אני חוויתי דברים נוראים. חוויתי איך אנשים כבר היו על הרכב, ורצו לנסוע לישראל, בטרנספורט מיוחד. שם גם יצאו טרנספורטים לא חוקיים. גם זה מעניין. לפני המלחמה היו טרנספורטים בלתי חוקיים, שכל גם אחרי

המלחמה. הייתה בחורה על הרכב, ומקבלת את הרשימה ורואה: בעלי שרד, במינכן. כן, היא הייתה אז בפולדה, לא במינכן. תארו לכם: בעלי שרד, וכמובן היא ירדה מן הרכב, לא רצתה יותר להצטרף. אבל האנשים היו כל כך כהים מן המחנה, כל כך עיפים. הם פשוט רצו שוב להיות במקום אחד, ולהתחיל מחדש, איכשהו. ובכן, הסוכנות הבינה את זה, ומייד אחרי המלחמה היא... זה בכלל לא היה... כל המצב, אנחנו עשינו את עצמנו חוקיים. כמובן עשינו כל מיני חכמות, כדי להוציא כמה שיותר. פינקו אותנו מאוד. היינו... כל האנשים האלו, שהיו שם, כולם היו במחנה ריכוז. הם עברו את הכל. תמיד הפכנו להיות מכרים. באו תמיד חדשים, ואחרים עזבו. ואנחנו ניסינו, איכשהו, לצאת. היו חייבים איכשהו לפרק את המחנה. וזו הייתה בעיה מאוד גדולה. אז הגיע אלינו דובקין מן הסוכנות ואחד... מה היה שמו... שכחתי... רבי אחד מאמריקה. ושני אלה היו הראשונים, והם הביאו 80 צרטיפיקטים. זו הייתה החוקיות, הלגליות. נו, זה היה משהו. 80 צרטיפיקטים. הם הגיעו במטרות פוליטיות. הם רצו למסד בישראל קבוצה שאינה פוליטית, שאינה סגורה... הם הרי כלל לא היו סגורים, כלומר דתיים ולא דתיים, שמאלנים וימניים ביחד, שהם קבוצה חדשה, חיים חדשים בישראל. באים 80 אנשים מן התנועה, שאינם מקובעים בדעות פוליטיות. זאת אומרת, אידיאולוגיה חדשה. כאילו שהמחנה איחד את כולנו, והנה אנחנו. לא היו לנו 80 אנשים. זה ... עמדנו בפני השלכות מרחיקות לכת: האם אתה מנצל את 80 הצרטיפיקטים, או האם אתה לא מנצל את 80 הצרטיפיקטים? לא היו... זה היה נס, באותה עת לקבל 80 צרטיפיקטים חוקיים מן הסוכנות. ובכן, מה אני אספר? אז נסעתי במכונית - אז היה קשה מאוד לקבל מכונית. היה צריך לקבל בנזין, אישור. אני שמעתי שברגן-בלזן שוחרר. זה בינתיים כבר שוחרר, ברגן-בלזן. בערך שם היה בלגן גדול מאוד. ברגן-בלזן היה מחנה נורא. אנחנו כבר היינו פחות או יותר מרוכזים, הרי היינו רק עוד שמונים אנשים, אבל שם היו אלפים. אלפים.

רוזנדרף [קשה להבין את השם מ.צ.], יוסף

רוזנדף היה המלך. זה היה המשוחרר, הוא היה באושוויץ, ושוחרר. והוא היה המלך שם. ושם היו אלפי אנשים. אבל אני ידעתי שרבים מן האנשים שלנו מן הקבוצה הזו, אתה הייתי בהכשרה, וששרדו, הניצולים המעטים, נמצאים שם. ואני נסעתי לשם וחיפשתי. אני גם חיפשתי במקומות אחרים. והגעתי בלילה, בעשר, ובאמת אני מוצא את הקבוצה. אבל... הניצולים. אולי 15. אליהם הצטרפו בינתיים חדשים, חברים וכו'. ובכן, אני בכלל לא יודע איך לתאר לכם, איזו שמחה זו הייתה! לאחר החוויות האלו. שנים לא התראינו, שנים אפילו לא ידענו אחד על השני. להיות בלי בית. מה היה להם? הקשר בקבוצה. ואולי גם האידיאולוגיה. אבל האידיאולוגיה הייתה המוצא מן העובדה שכבר לא הייתה שום כתובת. אני אומר את זה במפורש. זה מה שהוטבע בהם לפני כן. בשביל זה הם חיו שנים בהכשרה. אני מגיע לשם בערב. אני אומר להם, יכולתי לומר להם, יש לנו... מה אמרתי?... 80 צרטיפיקטים. יכול להיות, לא שמעתי, אולי רק 70. היו... היו לנו 20 צרטיפיקטים מיותרים. לא כולם רצו לנסוע. לא יכולנו לפרק את המחנה. היו כאלה שעוד חיכו, כמוני למשל, אני חיכיתי להודעה מארוסתי, וכו'. לא כולם היו מוכנים לנסוע. היו כאלה שגם לא היו אמורים לנסוע, הם היו חייבים לקבל [...]. ובכן, לא היו לנו... היו חסרים לנו 20 אנשים, היו לנו 20 צרטיפיקטים מיותרים. והיה לא נעים לומר למנהל שם: אין לנו מספיק אנשים, אנחנו לא יכולים לנצל את הצרטיפיקטים. לכן אני פניתי להנהלה שם, בברגן-בלזן, ואני זוכר את זה כמו היום: מחר תקבל תשובה. מי יהיו 20 האנשים אותם תיקח אתך על הצרטיפיקטים. ובכן, היוסי הזה והחבורה שלו, גם ד"ר גוטהלף, שעוד נמצא בישראל, רב גוטהלף, הם אמרו: מחר תקבל תשובה. אני נשארתי שם בלילה. בבוקר הבא הזמינו אותי. באתי למגרש אסיפה עם אלפי אנשים. והם עמדו על המרפסת ועשו לי מן "מי שברך" שאני בכלל לא יכולתי לתאר לעצמי. אתה מרשה לעצמך...? אתה מביא לנו צרטיפיקטים? אנחנו לא מרשים שאנשינו ייסעו לשם. או שהממשלה הבריטית נותנת לכולנו צרטיפיקטים, או

שאף אחד לא נוסע. ובכן, זו הדמגוגיה שעשו שם מן הבמה. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. זה הרשים את האנשים. היו אלפי אנשים בברגן-בלזן. ניצולים. הם שוחררו הרי הרבה יותר מאוחר מאתנו, בערך חודש מאוחר יותר. ובהם כמובן החדירו מעל הבמה, או שאתה, בוויין - הוא היה אז ראש ממשלת אנגליה [בעצם היה שר החוץ מ.צ.] - נותן לכולנו צרטיפיקטים, או שאף אחד לא הולך! תארו לכם, איך זה השפיע. והאנשים צעקו: בראוו, בראוו, בראוו, בראוו! נו, בטח, הממשלה הבריטית תתן אלפי צרטיפיקטים. היא הרי... ההגירה הייתה כל כך מוגבלת. גם המלחמה לא הניעה אותה להוציא מספר גדול יותר של צרטיפיקטים. לפעמים בני נוער קיבלו, צרטיפיקטי נוער, אבל בעצם זה היה מאוד, מאוד מעט. המכסה נשארה בעינה. אבל תארו לכם, איך הוא הביש אותי, הוא אומר, צועק מלמעלה: אתה, כאן עומד האיש שרוצה לתת לכם 20 צרטיפיקטים. האם אתם רוצים לקחת אותם? או לא? אז כולם צעקו: לא בא בחשבון! אנחנו הולכים כולנו או אף אחד. ובכן, אני יכול לומר לכם, נסעתי הביתה...

שלאה:

עם 20 הצרטיפיקטים...?

ארתור פוזננסקי:

לא, את זה אני עוד רוצה לספר. הקבוצה שלי, אלה שהשתייכו אלי, אמרו: ארתור, תשמור בסוד. אנחנו באים בכל זאת. עש... האנשים, הם אמרו: אנחנו מאמינים בך יותר מאשר בו. זה מה שהוא אומר, זו דמגוגיה, וזה מה שאתה אומר, זה תחלס. זה דברים אמיתיים. אנחנו נותנים בך אמון. ומה אני אומר לכם? האנשים שבחרנו ושהתייצבו ללכת אתנו על הטצרטיפיקטים האלו, חצו כולם במשך הזמן את הגדר בברגן-בלזן באופן בלתי חוקי, ו... לא היו אמצעי תחבורה, היו כאלה שהיו שישה ימים

בדרכים. והם הגיעו לפולדה, כלומר לגרינגסהוף לקיבוץ, והשמחה הייתה גדולה, והם נסעו לישראל.

שאלה:

מי שמר על ברגן-בלזן?

ארתור פוזננסקי:

גמרנו... ובכן...

שאלה:

האם אתה רוצה עוד להמשיך?

ארתור פוזננסקי:

אני יודע? אני...

סוף השליש השני (4, 5, 6 - קלטת ווידאו שנייה)

ארתור פוזננסקי:

[...] הייתי שם במחלקת הפחמים, במדים בריטיים, והיא שמעה, שהגו... מתחיל.

שאלה:

כן, אני בכלל לא איחרתי כל כך.

איש:

לא חשוב.

ארתור פוזננסקי:

ובכן, זה היה בשנת 45, זו הייתה בעצם השנה עם התנודות החזקות ביותר בחיים שלי. מבט לאחור, ואז דו"ח על המצב הנוכחי והעתיד. לפני שאני... אני הייתי רוצה לתת סקירה, מבט לאחור, על ה... איך שלעולם לא ראיתי שוב אנשים מסוימים. ולא נפגשתי עוד באנשים מסוימים. חייבים להבדיל בין יהודים, שהגיעו למחנות לאחר הליך אינדיווידואלי, ויהודים שהיו יהודי "מבצעים" (AKTION). על יהודי המבצעים כבר סיפרתי בהרחבה, אבל על היהודים שהגיעו למחנות בעקבות הליכים ייחודיים, עליהם ידוע רק מעט. ומעניין לדעת, כיצד הנאצים הבינו באופן שיטתי לעבור על כל זה בשתיקה. ואנחנו, שעדיין לא נפגענו ישירות מן העניינים האלו, בעצם ידענו מעט מאוד על היעד אליו הגיעו האנשים האלו. אני זוכר, כשהייתי אצל אחד... יהודי בבית השכן שלי, הוא לא היה שם לפעמים במשך חודשים, שנים, ואף אחד לא ידע, איפה הוא היה. ובדיעבד הסתבר שאני פגשתי את האדם הזה שוב לאחר כל השנים האלו בשנת 43...אה... 44 במחנה, פתאום, ושאלתי אותו: איך אתה מגיע לכאן. אנחנו מחפשים אותך כבר שנים. והוא אומר, שהוא עבר כל מיני הליכים משפטיים. בגלל רמאות נישואין [אדם שמבטיח נישואין כדי להוציא כסף מנשים, ובורח עם הכסף] שהעלילו עליו, ועוד כמה דברים. וכך, לאחר שריצה את עונשו, הוא הועבר למעצר מגן (Schutzhaft; כינוי למעצר יהודים) ולמחנה ריכוז. דרך אגב, במחנה הריכוז הוא היה איש מוערך מאוד.

קודם כל הוא היה אסיר וותיק, כלומר שהה זמן רב במחנות ריכוז. שנית הוא היה אדם שטיפל במיוחד בבני הנוער וניסה לפחות לעזור להם. כך אנחנו... נודע לי לפחות, מה קרה עם השכן שלי. אבל יש עוד הרבה דוגמאות. הייתי... אצלנו בהכשרה, בשנת 40, 41, היה יהודי, ממאנהיים, הוא היה אז בן 14. פתאום מגיעה ההודעה הטלפונית, ש-21 קרובים שלו גורשו לצרפת, לגור (Gurs). זה היה בעצם הטרנספורט הראשון, אבל מבחינת נער בן 14, ש-21 מקרוביו מגורשים בבת אחת, בלי שהייתה לו אפשרות להיפרד, זו הייתה כמובן מכה קשה. בכל התקופה היו הודעות בעיתונים: ההוא נעצר בגלל סחר במט"ח, ההוא נעצר בגלל עיסוק בסחורה גנובה, ההוא נעצר, כי הוא... תמיד עם שמות, עם שמות מלאים ובפרטי פרטים. היהודי פלוני, היהודי כך וכך. אבל כל אלה הם אנשים שנעצרו במבצעי יחיד. אני פעם נסעתי להמבורג והכרתי שם בחורה מאוד נחמדה. היא הלכה לטייל אתי והייתה מאוד עצובה, ביום הראשון של פגישתנו. אז היא אמרה: תראה את העיתון הזה, יש שם תמונה של אבי. ומה היה? היא אמרה: עצרו את אבי בזמן ארוחת הצוהריים שלו בגלל סחר במט"ח, הברחת מט"ח, ומייד צלמו אותו ופרסמו את תמונתו בכל העיתונים. אני בדיוק עברתי איתה ב[...]. והיא מראה לי את זה. הברחת המט"ח אצל היהודים בעצם לא הייתה כלל הברחת מט"ח. צריך לדעת, שכל אחד רצה לבטח את עצמו. רצו לבטח את עצמם לכל מקרה, כדי שיהיו להם חסכוניות אם יחליטו להגר. כי כל הגירה הרי עולה כסף. הן הארגונים הגדולים ומשרדי הנסיעות, הן הארגונים היהודים דרשו כסף. אז ככל שיכלו למשוך, לבסוף היו צריכים לשלם. וכך הופיעו כמה אנשים. ולגבי האישים הגדולים ידוע... אני מזכיר רק את פרופסור לסינג, אחד האישים הגדולים ביותר בגרמניה. יום אחד נאמר שהוא נפטר מפצעיו. אני זוכר גבר אחד... כבר הזכרתי שאני עבדתי בלשכת הרווחה ברח' אובר. והמנהל, המנהל האדמיניסטרטיווי של לשכת הרווחה הזו, שמו היה אאווערבאך. יום אחד אני מגיע למשרד, לקחו בלילה את אאווערבאך. לא הייתה שום עילה. הוא היה אדם דתי מאוד. ואדם, שהתגורר שם... לא הייתה שום עילה... איש לא ידע מה קרה. ביום שלמחרת הופיעו העיתונים, "שטורמר", עם תמונות של 20 אישים. הכותרת: פרצופים יהודים. ושם הוא כבר נראה במדי אסיר, וכמובן בראש מגולח. היה לו תמיד זקן... פרצופים יהודים! וכך הייתה לנו גישה והיו ורמזים בנוגע למקום אליו הובאו האנשים. הרי לא ידענו. באו לקחת את האנשים ובכך הם פשוט נעלמו. היו מקרים ייחודיים, אבל זה עוד היה בשנים 36, 37, אני חושב, בשלבים הראשונים, שהמשפחות קיבלו הודעה, שהייתה מנוסחת בערך כך: אנו נאלצים להודיע לכם, כי קרוב המשפחה שלהם בשם פלוני נפטר במחנה כתוצאה מדלקת ריאות.

אם חשוב לכם לקבל את האפר, אנו מבקשים לשלוח... אני חושב שזה היה חמישה מרקים וחמישים... אנו מבקשים לשלוח את העמלה הזו, ואנו נשלח לכם את האפר. כלומר, האפר, זה היה שקית פלסטיק שנשלחה לאנשים למטרת קבורה, אה... שחרור... אבל האנשים היו חייבים לשלם. אני עד היום לא מאמין שזה היה באמת האפר של האדם וכו', לפי דעתי זה היה הכל למטרת הסוואה, ופטירה בעקבות פציעה, זה היה בסך הכל הסוואה, משהו. ובכן, אלה כמה דוגמאות, איזה רעיונות הועלו על ידי האנשים, הנאצים, כדי לפעול באופן ייחודי נגד יהודים. לאחר מכן זה התגבר, נהיה יותר ויותר גרוע, עד שחלקו את כלל היהודים לקבוצות, ואז הפכו היהודים ל"יהודי מבצעים" (Aktionsjuden). בחוגים היהודים ובין בני הנוער היו כמה אנשים שעסקו ברעיון להתנגד או לארגן התנגדות. בעצם לא יכלו אלה להיות קבוצות גדולות, והם היו אנשים בודדים, בחלקם הם היו... הם לא ממש קלטו את המצב. כי זה היה רעיון ללא שום סיכוי. קבוצה אחת ידועה היא קבוצתו של הרמן באום, כאשר בעקבות התפוצצות הוצאו להורג 21 אנשים. מדוע אני מספר את זה? קבוצת באום הייתה בעצם... באום פעם היה חבר בארגון יהודי, ופרש ממנו לאחר מכן. הוא היה חי בקרבת ככר אלקסנדר. אני הכרתי אותו פעם במקרה. לקבוצתו השתייכו כמה אנשים צעירים, ושתיים מהם הכרתי טוב מאוד. אלה היו עליז והלה הירש. אלה היו שתי נערות, האחת בת 19, השנייה בת 21. הן גרו בקרבת, ברח' לינה. הן היו מבית פשוט, הגון מאוד. הן השתייכו לחניכות שלי בעבודה הסוציאלית. אלה היו בנות פשוטות וצנועות, שהיו מושפעות במידה כלשהי. אולי בתוך-תוכן הן היו חלק מזה, או שנמצאו על הרשימה. אני לא יכול לתאר לעצמי שהן ביצעו עבודה המהפכנית. ותפסו אותן, והוציאו את שתי הבנות האלו להורג. לי זה נודע אחר כך. כיצד זה נודע לי? על עמודי המודעות בכל ברלין הוצגו כרזות גדולות: היום הוצאו להורג פלוני ופלוני. כלומר, זה מה שתמיד שאלנו: איפה הם האנשים האלו? מידע נכון, מידע מדויק לא היה ניתן לקבל משום מקום. לאחר מכן, כשהגענו למחנה, שמתי לב, שהראשונים היו האבות, היו שם הרבה אבות, וכולם נשאלו: איפה אשתי וילדיי? זו הייתה שאלה טבעית. ואני זוכר, כשיצאנו ביום השני לעבודה, עשינו עבודות... חפרנו בורות והנחנו כבלים, והאס-אס תמיד עמדה לידינו עם רובה טעון. והמבוגרים יותר, אלה היו תמיד הגברים המבוגרים יותר, תמיד התקרבו אליהם בזהירות ואמרו: הגידו לנו, איפה נשותינו, איפה הילדים? ואיש האס-אס, נערים גסים, בקושי בוגרים, אמרו: אתה רואה את הארובה שם, את העשן? ובכן, היא באמת פלטה עשן, והן פלטו עשן ללא הרף. אבל אף אחד מאתנו לא רצה להאמין, שהדבר אכן כך. ובאשליה הזו חיו האנשים. זה היה מפחיד... זה... התוצאה הזו, איך שהוא אמר בציניות: אתה רואה, איך הן פולטות עשן יומם ולילה? הם שם. ו... לא

ניתן לשכוח את זה, כי... זה כמובן העיקר על כל אחד באיזשהו אופן. השאלה לגבי מקום מציאותם של קרובי משפחה, זו הייתה שאלה כל הזמן במחנה, בכל רגע היא הייתה אקוטית בשבילנו, כי כל אחד רצה לדעת, מה קרה עם בני משפחתו. אופני הפרידה מבני המשפחה היו כמובן שונים ומשונים. אצל בני הנוער, שהיו בהכשרה, או שהגיעו להכשרה, לעליית הנוער, אלה שאני הדרכת, הם היו בקושי בני 14 ל-17. הם עזבו את בית הוריהם, את בית הספר, באמצע שנת הלימודים, ללא תעודת גמר אפילו, הגיעו אלינו, ואני הייתי צריך אחר כך - על ההכשרה עוד אחזור מאוחר יותר - למלא את מקום המשפחה, אבא, אמא. רבים מהם לעולם לא ראו את המשפחה שלהם יותר. ואלה שנקראו על ידי ההורים לחזור, כי ההורים היו בסכנה והם רצו את ילדיהם לידם, הם... עליהם אני לא יודע דבר, כי לעולם לא שמעתי מהם יותר. היה בכל זאת יותר כדאי בשביל בני הנוער האלו להיות יחד עם הקבוצה, מאשר ללכת עם ההורים. זה היה קצר במחשבה. אבל מי היה יכול לדעת את זה במצב הזה? זה כמובן דבר מובן מבחינה אנושית, שההורים רוצים שילדיהם יהיו לידם במצב כזה. אבל הרגע, בו לא ראו את המשפחה יותר, אירע אצל הרוב כבר בגיל הילדות, כלומר בגיל 14, 13, 14 שנים. אצלי אישית - אותי עצרו בפברואר 43 בבית החרושת. אני בכלל לא יכולתי להיפרד מן ההורים שלי, הוציאו אותי מאמצע העבודה. עוד בברלין רציתי להודיע איכשהו להורים שלי, רציתי לטלפן. לא הייתה לי אפשרות להעביר אליהם איזה פתק איכשהו, כך שהורי בכלל לא ידעו, מתי ואיפה. הם רק ראו שלא הגעתי הביתה. וכך היה. כמובן שהמשכתי לנסות, כשהייתי בגרינגסהוף, או לאחר שהשתחררתי, ניסיתי קודם כל ליצור קשר עם הורי. אני כבר סיפרתי ששוחררתי בוויימר. השחרור פירושו בשבילי היה לחזור תוך זמן קצר. לאחר בערך ארבעה שבועות הגעתי ל... אה... דוחות האלו, מדינת האס-אס. ואני לא יודע, אני לא חזרתי יותר לבוכנוולד. אני נשארתי שם, הייתי מזכיר מדיני, את כל זה כבר סיפרתי, והיה לי חבר טוב מאוד, שמו היה מרטין קייל. מרטין קייל הזה מעניין, כי אנחנו תמיד התייעצנו אחד עם השני. הוא היה הכתבן בבלוק השכן, בבוכנוולד, ואני... הוא למד מוזיקה, אבל אז לא קיבל משרה, ועבד כמנגן אורגן בבית כנסת בברלין. זו הייתה רק משרת עזר, והוא הגיע במסגרת וביחד עם ארגון הנוער, ולשנינו תמיד היו עבודות דומות במחנה. הוא היה כתבן בבלוק אחר, במה שנקרא בלוק סיעודי, אני הייתי ב... גם במבנה החולים, ואני הייתי במינהל. הבלוק הסיעודי היה בלוק אשר אליו הובאו אנשים מוכי גרב וכד', כי גרב הייתה מחלה מדבקת שהתפשטה במהירות במחנה. לכן הקימו בלוק מיוחד למען החולים האלו.

אני שוחררתי יחד עם מרטין קייל, עם החבר הזה. אנחנו התייעצנו. הוא ואני הייבים אחד לשני, ששנינו, לקראת סופו של בוכנוולד, לא הצטרפנו לטרנספורט היהודים, זאת לאחר התייעצות, התייעצות קצרה. ולאחר מכן היינו שנינו בוויימר, גרנו שם, בחווילה של בלדור פון שיראך. אני זוכר, כבר לאחר כמה ימים הופיעה... היו דפיקות בדלת, ואז הופיעה אישה, מאוד אלגנטית, מבוגרת... זו הייתה רוזלינדה פון שיראך. רוזלינדה פון שיראך הייתה אחותו של בלדור פון שיראך, של מנהיג הנוער [הנאצי], והיא הייתה אנטי-נאצית וחיה כל הזמן הזה באמריקה. ואז היא הגיעה, דפקה על הדלת וביקשה להיכנס, רצתה עוד פעם אחת לראות את החדרים, בהם הם נולדו. אבל הרי כבר לא היה שם דבר. היו רק החדרים הריקים. ואז היא שוב נעלמה. אבל העובדה, שכבר חודש אחד לאחר... אה... אולי חודשיים לאחר המלחמה היא כבר הופיעה מאמריקה ורצתה לראות את המקום, מקום לידתה ופעילותה. הייתה לי הזדמנות, יחד עם מרטין קייל, להכיר בוויימר גרמניה אשר היה לה פסנתר כנף. והיא... אה... הזמינה אותנו. היא שמעה שחברי היה מוזיקאי. ואז הזמינה אותנו לקפה, וזה כבר היה נדיר אז. זו הייתה בעצם הפעם הראשונה שהוזמנו. והוא... היא ביקשה שינגן כמה סונטות. והוא רצה. הוא התלהב מאוד, שהוא... היה ניתן להרגיש שהוא התגעגע לזה. אבל... כשהתחיל, האצבעות שלו היו כל כך קשוחות, שהוא לא היה מסוגל לנגן. הוא לא היה יכול לנגן. זה היה - כנראה - אני לא מוזיקאי, אבל בטח צריך הרבה התרגשות, כדי לעשות את זה. אני מספר לכם את זה, כי מרטין קייל עשה מאוחר יותר קריירה גדולה מאוד, כפי שבכלל אנשים רבים מתוך המחנות עשו קריירה גדולה. הוא לא רצה לחזור לגרמניה, הוא נולד בברלין, לא רצה לחזור. הוא התחייב, ולאחר... הוא אז הכיר גרמנייה, זמרת סופרן, מבית מאוד וותיק, גרמני לאומני, דרך אגב. היא התחתנה איתו, על אף שידעה שהוא יהודי ואסיר מחנה ריכוז לשעבר. הם עברו למלמו בשוודיה. מרטין קייל היה שם למנצח ומנהל בית הספר לאופרה. הוא עוד חי היום, בפנסיה, במלמו. כלומר אדם, מוזיקאי בדם, ואני מספר את זה כדי להדגים, כמה שהיה קשה, לאחר כל המאורעות, להסתדר, למצוא את מקומך. כמובן, כשהמחנה נגמר... דבר אחד אני עוד רוצה לספר, זה... הייתה לי, כפי שאמרתי, ארוסה, היא הייתה חיה בברסלאו. היא הייתה חצי יהודיה. אביה היה סוחר נעליים יהודי, והאם הייתה נוצרייה שהתגיירה. אישה אדוקה במיוחד, אשר שרדה, ולבסוף גם עלתה לישראל, כי יש לה בן בישראל, אשר... עם עליית הנוער. חברה זו ניסתה... היא הייתה קצת... במשך שנים הייתה מגויסת כעובדת. הוריה החזירו אותה מן ההכשרה, שם הכרתי אותה, והם קיוו, שיהיו לה יתרונות מכך. ואז היא חזרה, היא חיה בברסלאו בתנאי עבודה

קשים מאוד. כל זה נודע לי רק מאוחר יותר. על כל פנים היא הייתה מגויסת כעובדת עד
פברואר 1945. זה די...

שאלה:

מה כוונתך במילה "מגויסת"?

ארתור פוזננסקי:

היא לא הייתה חייבת ללכת לטרנספורטים. בגלל שהייתה חצי יהודיה היא הייתה רק חייבת
לעבוד בעבודה קשה מאוד ו... הטרנספורטים לא היו לאנשים האלו.

שאלה:

ומה היה עם הוריה?

ארתור פוזננסקי:

רגע! האב הגיע לאושוויץ, הוא מת שם, כיהודי. האם יכלה להישאר. כי... על אף שהתגירה
זה לא השפיע מבחינה גזעית. אבל מבחינת גזע היא הייתה גרמניה. ומה אני אספר לכם,
החברה הזו עשתה דבר שעורר מהומה גדולה במחנה. יום אחד אני מגיע ל.. אושוויץ...
הביתה מן העבודה, ואז קוראים לי לבית הדואר. מה היה? זה עוד לא קרה, שהיהודי מלא
(Volljude) כמוני... וכמו אלפים אחרים שם... ייקרא באופן אישי לבית הדואר. הדואר היה
למען אסירים פוליטיים ולמען אסירים גרמנים, אבל ליהודים היה לעתים נדירות מאוד דואר.
ובכן, אני מגיע לשם ומקבל חבילה. מברסלאו. ומה היה שם בפנים? ככר לחם, ואפוי אל תוך
ככר הלחם היה פתק קטן עם דרישת שלום, כדי שבכלל אדע ממי הוא. עם כתובת והכל. ואז
אני בעצם קיבלתי את ההודעה. מצד אחד הייתי מאוד נרגש. צריך לתאר את כל ה... זו
הייתה הודעה היחידה והסימן היחיד שקיבלתי. מצד שני הייתה המולה גדולה. הידיעה
התפשטה, ומסביבי, בבלוק בו הייתי, בכל הזדמנות. הייתי ממש מפורסם במחנה בין 1000
יהודים, וכל אחד רצה לדעת, איך עשית את זה, איך זה קרה? הם הרי לא ידעו על הפתק. הם
הרי רק ידעו מה קיבלתי: ככר לחם. כמובן שהיה אסור שמישהו ידע משהו על הפתק. וזה
היה על פי דעתי דבר גדול מאוד... שעורר המולה גדולה במחנה. ופתאום הייתי מאוד
מפורסם, בלי שרציתי.

כי הרי כל אחד רצה איכשהו ליצור קשר עם קרובי משפחתו. אני זוכר כמה אנשים במחנה קיבלו מכות ומלקות ומאסר מיוחד, רק בגלל שהם ניסו למצוא איזושהי דרך עם גרמני. אני זוכר שקרה במחנה, שביום מסוים היו אמורים להשתחרר אנשים. כלומר, גרמנים, אסירים פליליים. אני לא יודע כיצד. אני רק זוכר שאלה היו מעטים מאוד, בתקופתי היו אלה עשרה איש. ויום אחד מגיע אחד ואומר: משחררים אותי מחר. מדוע, מה פתאום אלה שוחררו, אני לא יודע. ביניהם היה אחד שהוא... גם עם משולש ירוק. והוא אמר שהוא מברסלאו. ובכן, אני אז חייתי במצב, [בו הייתי צריך להחליט אם] לומר לו או לא לומר לו למסור דרישת שלום לארוסתי. לאחר התלבטות רבה לקחתי את הסיכון. ובכן, הייתי במצב של פחד עצום, אבל זו הייתה הזדמנות חד פעמית. כי האנשים שיצאו היו חייבים לעבור במבנה החולים, הם היו חייבים להתרחץ, לעבור בידוד, וכו'. זו הייתה הזדמנות חד פעמית כל כך, שניסיתי, בעל פה, לא בכתב, חס וחלילה, למסור לו הודעה, ומאוחר יותר באמת הסתבר, שהיא קיבלה את הכתובת דרכו. ובכן, הוא קיים את הבטחתו, והוא עשה את זה. אבל זה היה סיכון גדול מאוד מאוד לעשות דבר כזה.

שאלה:

ואתם נפגשתם לאחר 1945?

ארתור פוזננסקי:

לא! לא, לא. את זה אני אספר מיד. ובכן, אנחנו, איך לומר... ככה במחנה... הייתה לנו ההזדמנות, איכשהו, לשמוע משהו מן הקרובים. זה קרה, תחת קשיים רבים מאוד. אני אפילו זוכר, פעם עבד אצלנו במבנה החולים דוקטור קואנקה אחד, עליו כבר סיפרתי [שם הוא קורא לו טרוכוצקי]. הוא היה ניורולוג. אישיות גדולה מאוד באירופה. מאוחר יותר הוא היה נשיא הצלב האדום. ואשתו גם הייתה במחנה. אבל במחנה הנשים. אני כבר סיפרתי שנעשו... אה... הניסויים. ניסויים חשמליים, הניסויים האלו עם מכות חשמל. ולשם כך תמיד לקחו נשים. אני לא יודע מדוע. אבל אז תמיד הביאו ביום אחד בשבוע עשר נשים מן המחנה השכן, והנשים... מותשות, ללא שערות, מראה נורא זה היה, כל הנשים. בחורות צעירות, היו ביניהן נשים יפהפיות, ואותן... עליהן בוצעו הניסויים האלו. ויום אחד הגיעה כלווי אשתו של פרופסור קואנקה הזו. זה היה משהו מיוחד. איך היא עשתה את זה, שהיא... אולי היא גם הייתה רופאה, אני כבר לא יכול לומר בוודאות, אבל כיצד הצליחה ללוות את הטרנספורט הזה [אני לא יודע]. ובכן, הטיפול בחשמל הזה נעשה, זה לקח כמה שעות, זה היה נורא

לראות. אבל מה היה? נוצרה ההזדמנות שדוקטור קואנקה הצליח במשך כמה דקות לבד לבד עם אשתו באיזה מקום מסתור. לאחר כל השנים האלו. ובכן... הדבר נודע במבנה החולים, וכמה מן המטפלים עמדו בשמירה. שזה חס וחלילה לא יצא לאור. זה היה נדיר. אני לעולם לא חוויתי שוב פגישה כזו, שגבר היה יכול לראות את אשתו במשך כמה דקות לבד במחנה. ובכן, כעת אני רוצה לומר עוד דבר. כשאנחנו... אני... אה... עצרתי, כשייסדנו את גרינגסהוף, כלומר את הקיבוץ. והדבר הראשון, הטבעי, היה החיפוש לאחר בני משפחה. אלה היו שני הדברים שהניעו אותנו אז. מציאת המקום בחיים, ובמיוחד החיפוש לאחר בני משפחה. אני לא זוכר שרבים מן האנשים שלנו או מן המכרים והאסירים לשעבר מצאו את קרוביהם. היו אלה מקרים ייחודיים. ומקרים מאוד מבלבלים. מקרים, בהם האבות או האמהות ברחו לרוסיה, או המקרים יוצאי הדופן במיוחד. אבל בסך הכל היה זה הדיר מאוד, ורוב האנשים נשארו ללא כתובת, ללא בני משפחה וללא כל קרובי משפחה. כמובן היו אנשים שהיו להם קרובים מעבר לים, ואיתם יצרו איכשהו קשר ברגע שהיו להם הכתובות. אבל מעבר לזה, מבין בני המשפחה הקרובים, אותם נאלצו לעזוב בגלל המחנות, את קרובי המשפחה האלו רק מעטים מצאו. אני מכיר רק כמה מקרים, שניים, שלושה, שזה קרה להם, אבל בדרך כלל לא מצאו אף אחד. ובכן, אני אז כמובן... אני יכול לספר את זה, הייתה נערה, נערה יפהפייה, שהייתה אז אולי בת 16. נערה בלונדינית מברלין. והיא סיפרה שהיא התייצבה מיד לאחר השחרור אצל הרשות האמריקאית, הרשות הצבאית. מה היה? הייתה משפחה, אב, אם, בת ובן. וכולם, כאשר עצרו אותם, גורשו הילדים לאנשים זרים כלשהם. הבת הגיעה לוויימר, הבן למקום אחר, וגם ההורים, גם הם גורשו. אף אחד... כולם למקומות שונים, לערים שונות. וכאשר יצרנו קשר, כשחזרתי לפולדה, באה הרשות הצבאית אלי וביקשה ממני לדאוג לנערה הזו. היא כבר הייתה לפני כן אצל השפליין [רב], אצל השפליין'ס שטיפלו בנו, מן הצבא האמריקאי. הם היו הראשונים. היו אלה הרב מרקוס והרב שכטר. והיא התייצבה שם, והם לא ידעו כל כך מה לעשות איתה והעבירו את הנערה אלינו. אנחנו קיבלנו את הנערה בגרינגסהוף, על אף שלא ידעה דבר על ציונות והכשרה. אבל היא חיפשה מקום בו יקבלו אותה. ומקרובי משפחתה לא נשמע דבר. זה היה סיפור טרגי במיוחד, אבל אנחנו דאגנו לה. רב מרקוס, מי שהיה מאוחר יותר נשיא הרבנים ב... של מועצת הרבנים באמריקה, אדם מוערך מאוד, הוא רצה לאמץ את הנערה ומאוד דאג לה, שתקבל רשות שהייה וכו'.

אבל אני מספר את זה, כי בגרינגסהוף... על המקום הזה עוד אדבר הרבה... לגרינגסהוף הגיעו לעתים קרובות עורכי עיתונים, גם מן העיתונות האמריקאית, ועורכים יהודים וכולם. והם פרסמו את חוויות הבחורה הזו בעיתון. שהיא מחפשת את אביה. מחפשת את אימה. מחפשת את האחות... אה... את האח. שום דבר. ובכן, במהלך הזמן נסעה הבחורה הזו עם טרנספורט מגרינגסהוף לישראל, על סמך הצרטיפיקט הזה. רב מרקוס היה מחוייב, מחוייב מבחינה מוסרית, הוא נסע בעצמו לישראל, כדי לבקר אצלה. הוא איכשהו סידר לה הכל. היא באמת הייתה בחורה מקסימה, מאוד נעימה וגם מוכנה לעשות הכל. ולאחר כשמונה, תשעה חודשים, על בסיס הכתבה הזו, יצר אביה קשר איתה מאמריקה. הוא קרא את זה, והוא מצא את בתו, ו [...] ידעו. זה היה סיפור גדול. זה היה בערך תשעה חודשים לאחר השחרור, והיא מצאה שוב את אביה. האב כבר התחתן שוב בינתיים, והגיע לישראל, וכנראה לקח את הנערה איתו לאמריקה. וזה היה [סיפור] אחד, אז ראו, אמנם היה לה מקלט, אבל לא היו לה ממש יחסים עם האנשים אשר אצלם היא התגוררה. היא התגעגעה. היא האמינה, אם היא תוציא סימן, היא גם תמצא את משפחתה. וזה היה מקרה נדיר. וכעת אני רוצה לספר על עצמי. אני שיחקתי תפקיד גדול מאוד בגרינגסהוף, אני עוד אדבר על כך, על כל מה שהיה שם, מקום מוצא ציוני. אבל אני רוצה קודם כל לספר על איך שנסעתי בפעם הראשונה לברלין. ובכן, זה היה בערך חודשיים, שלושה לאחר השחרור, לאחר שהייתי בגרינגסהוף ודאגתי קצת לחוקיות של כל העניין. ואז הלכתי לגרינגסהוף. מגרינגסהוף ניסיתי להגיע לברלין. אני הרי רציתי לדעת וללמוד, מה עם הורי, כיצד זה קרה? אני רציתי לשמוע משהו, משהו מכל הדברים האלו, ואני עשיתי מאמץ להגיע לברלין. אז המחזות כבר היו סגורים. מברלין, מן המחזות של הסיה, כלומר, לנסוע מן המחזות האמריקאי לברלין בעצם לא היה סיפור גדול. יכלו לחצות את הגבול בבברה, אני חושב. זה היה גם מאוד מורכב עם הרכבות. שם אני... עם DDT, אני... אה...

שאלה:

הותזתי.

...השפריצו עלי, ובפעם הראשונה בחיים שלי ראתי את השימוש ב-DDT. זה היה אז הדבר הגדול, חומרי חיטוי של האמריקאים, המצאה מדהימה. וכך אני נסעתי לברלין. ברכבת... אה... ברכבת המהירה אני עומד בקרון, ואני כבר רואה, הנה באים הגרמנים הראשונים שחוזרים מרוסיה, בתחנה כלשהי... בסמרטוטים, לא מגולחים, קצת רזים... ולידי עומדים שני גרמנים. והגרמני האחד אומר: מה היהודים משוויצים כל כך. תראה איך אלו נראים, הם סבלו ועברו דברים. ואני עומד ליד. ובכן, זה גרם לי להלם. דבר כזה לא שוכחים. אבל הגרמנים יצרו קנה מידה שאומר, שמה שנעשה ליהודים זה שום דבר כנגד מה שהם עברו במלחמה. הם הרי מיד חזרו, מיד לאחר השחרור. ובכן, אני מגיע לברלין, ומה קרוב יותר? כולם... בברלין לא היו לי עוד הרבה... אה... קשרים. כל המ... הקהילות לא היו קיימות יותר, החברים כולם כבר לא היו. מכל קרובי המשפחה שלי... מצד אמי... אצל אמי הם היו אחד-עשר ילדים... מכל הדודות, הדודים, לא שמעתי יותר דבר. שום דבר לא נשאר. ובכן, מה עושים? מחפשים קשר. יש לי חברים שנסעו אתי, הם היו שם באיזה בית. זה היה הבית, דירה בשרלוטנבורג, ביתו של שופט בית משפט. האישה הייתה בבית, האיש לא היה. הוא היה שופט בבית משפט, כלומר היה לו תפקיד מאוד גבוה. כנראה שהוא היה מעורב איכשהו. והאישה הייתה מאוד אדיבה ונחמדה, והיא קיבלה את המכר שלי בביתה. אני עצמי ניסיתי למצוא מקום ברח' לותרינגר. אני הרי לא ידעתי איפה, איך, מה, לא היה לי כסף. הכל היה מאוד מצומצם, מאוד מחושב. ואני הייתי גם במתח נפשי קשה מאוד. זה היה הרחוב בו גדלתי, בו חייתי, וחייתי שם עם כל [...]. המסירות. ובמקרה מצאתי שם זוג, הוא היה יהודי, היא הייתה נוצריה, והייתה להם בת, בת יחידה, נערה יפהפייה. לבת הזו היה... היה היתר מעבר לאנגליה והיא נשלחה כבר בשלב מאוד מוקדם לאנגליה. וההורים התמקמו שם. אני לא אומר גרו, אני אומר התמקמו. זו הייתה חנות לשעבר, חנות קטנה ביותר. וזה היה... אה... מאוד הרוס, במצב ירוד ביותר, ושם הם התגוררו. זו הייתה חנות למכונות תפירה ברח' לותרינגר, כמה מטרים ממקום מגורי. והם שמעו מבתם רק לאחר מלחמה. במהלך המלחמה לא הצליחו לקבל ידיעות. דרך אגב, הנערה הזו הייתה הנערה הראשונה שנשלחה לאנגליה על בסיס היתר מעבר. בחרו אותה במיוחד מתוך 1000 אחרות, כדי... כי היא הייתה נחמדה במיוחד, והיא ידעה אנגלית, והיא הייתה אטרקטיבית, כך שהאנשים, שהזמינו אותה... ההיתר היה לגור אצל משפחה... קיבלו תיאבון והחליטו להזמין עוד בנות. אבל זה הגיע... היא הייתה כל כך נעימה, שהאנשים, שמשפחות רבות הביעו את נכונותם. ובכן, האנשים האלו מצאו אותי במקרה. ואני עברתי שם וראתי אותם. ואז אני גרתי אצלם. וכעת העניין

הלא יאומן: הלכתי כמה בתים הלאה, ואז ניסיתי למצוא את בית הולדתי. הכל עוד היה שם... הבית. הבית כבר היה בן 200 שנה. לפני כן זה היה משאבה... ואנחנו הרי היינו הדיירים היהודים היחידים, גרנו בקומה השלישית. היה לנו מוניטין טוב, היינו אנשים [עניים?], שקטים. אבל הכירו אותנו. כי אני נולדתי שם, אחותי נולדה שם, אחי נולד שם. אנחנו... לאמי היו הרבה קשרים, היא הייתה תופרת טובה. האנשים תמיד הגיעו אלינו. אבל כל זה הפסיק אז. ואני נכנס, ואני רואה את הבית, הכל עוד קיים, והני עולה במדרגות, ואז אני נתקל בקונסיירז'. בגרמניה זה היה נהוג אז, שבכל בית יש אישה קונסיירז' או גבר, אני לא יודע איך קוראים לזה, האדם שמנהל את הבית. הוא היה גר בדירה בקומת קרקע. והמקרה רצה שזו הייתה אותה קונסיירז' כמו בזמן כשאני והורי עזבו. אנו נפגשים בחזר המדרגות... אני רציתי לעלות לקומה השלישית... היא מסתכלת עלי... אז אני אומר: קוראים לי פוזננסקי. אז היא אומרת: באמת? אתה עוד חי? זאת אומרת שלא הומתו כל היהודים בגז. ובכן, זו הייתה ממש מכה בשבילי. ומיד המשפט השני: אבל אני לא לקחתי שום דבר מן הדברים של הוריק! זה היה כל כך מדכא בשבילי, זה היה כל כך מכריע בשבילי, שלא לרצות להיות שם יותר. אני סובבתי לה את הגב ולא רציתי לדבר עם האישה הזאת. היא כנראה בכלל לא הבינה מה שעשתה. אבל שני המשפטים האלו נטבעו בזיכרוני. ה... האשמה שלא כל היהודים הומתו בגז, ושהיא לא לקחה דבר מחפצי הורי... רגשות האשמה האלו, התגובה הראשונית הזו, שהיא לא לקחה דבר, זה בעצם דבר נורא. וזה הכניס לי מכה, כי אז אני הבנתי, שהם חשבו על הדברים האלו. מה היה?

שאלה:

ואז אתה כבר לא עלית לדירה?

ארתור פוזננסקי:

ממש לא! אני... אולי הייתי בקומה הראשונה, אבל אני מיד הסתובבתי והלכתי. אבל אני עוד רוצה לספר לכם. היא עוד העירה, שכמה ימים לאחר מכן באו לקחת את ההורים. זה היה בערך שמונה ימים לאחר שנעצרתי, הגיע ארגון הסעד הנציונאל-סוציאליסטי ולקחו את הכל ברכב. לקחו הכל. היהודים הרי התכוננו באינטנסיוויות בחודשים האחרונים ובשנה האחרונה. כל אחד... לכל יהודי היה הרי תרמיל, ובו הוא שמר את הדברים הטובים ביותר שלו. הסוודר הטוב ביותר, עבה, ומגפיים עד למעלה, בשביל החורף, ו... הכל היה מוכן אצלי. תרמיל גדול עם כל מיני דברים כאלו שלוקחים, כשהולכים למסע האחרון. וזה היה

נכון גם לגבי ההורים. אבל מכל זה לא יצא דבר, לא ניתנה בכלל הזדמנות לקחת את זה. אני נעצרתי הרי ישר בבית החרושת בבגדים המלוכלכים שלי, כך ש... הגעתי לאושוויץ מלוכלך, מלא צבעים אדומים וכחולים, צבעים שחורים, בעצם לא ממש ראו אותי. ובכן, כל זה היה בחינם, הכל היה בחינם, וכך זה נעלם. אני אז חזרתי בעקבותיי, ועל יד היה שען, אשר אתו היו לנו קשרים טובים, והוא קרא לי... הוא מיד... מיד התפשטה הידיעה שאני שם, והוא קרא לי שאעלה אליו, לקומה הראשונה. הו, אתה כאן! וכמה אנחנו שמחים, ואיך אנחנו מרחמים. אנחנו כל כך איתך... כל כך דאגנו למשפחתך. ואנחנו שמחים שאתה כאן. ותחשוב, יש לי דבר קטן. זה עזר לנו לעבור את המלחמה. ובכן, אני חושב לעצמי, איזה מן דבר זה יכול להיות. אז הוא נכנס, עולה על [...] ומוריד תיק של טלית. ובכן, הרי לא היה לא שום קשר ליהודים, או לפחות היה מרוחק מאוד, זה היה... בשבילו זה היה רק מן סיפור כזה. ובכן, יש לו את תיק הטלית, ובזה הוא כבר השיג לעצמו את ה-Persilschein הראשון [ראה חלק א', עמוד 35] לקראת הבאות. לאחר המלחמה הגרמנים מיד ניסו... הם היו מוטרדים, וכך שהם מיד ניסו לטהר את עצמם, שרק לא יגעו בהם. שמתי לב לעתים קרובות יותר מאוחר בעבודה שלי - עוד אחזור לזה - איך כל אחד מיד ניסה לטהר את עצמו וכבר רצה לדאוג לבאות, שלא יבואו ויתקיפו אותו. אז אני... הבעיה הייתה, כיצד לחזור? אני מיד גמרתי עם ברלין. זה היה מאוד קשה, המהלך הזה. אני מיד ראיתי, כאן אני לא יכול להישאר. ואז הייתי חייב להשיג - וזה כבר היה ככה בשנת 45, תארו לעצמכם - אשפרות לחזור. יכולתי לעבור באופן חוקי מן המחוז האמריקאי אל המחוז הרוסי. אבל מן המחוז הרוסי אל המחוז האמריקאי, כאן כבר התחיל ה... כל זה אחרי המחנה, זמן קצר לאחר המחנה, זה באמת בלתי יתואר, אם חושבים על זה היום. אני האמנתי, אחרי המחנה אני איש חופשי, ופתאום הייתי חייב לעבור בדרכים לא חוקיות. ובכן, אז הלכתי לרח' שונהאוזר, שם היה הועד של הנרדפים, ובאותה עת היה שם היינץ גלינסקי היושב ראש הראשון. ואז אני הלכתי לחבר שלי, לחברי למחנה, היינץ גלינסקי...

(סוף ההקלטה מיום 08.10.92, צד א')

...והסברתי לו את המצב. הסברתי לו, שכולם... עוד לא ידענו, כולם היו מפוזרים שם. כל אחד חיפש לעצמו עבודה במקום אחר. אני אומר לו: היינץ, אני חייב לחזור. הקמתי שם קיבוץ, בגרינגסהוף, זה מקום שבו טוב לנו, שם האמריקאים משרתים אותנו ויעזרו לנו. ומשם אנחנו מצפים לעלות לישראל. אז הוא אמר, אך, אני עוד מהסס, אני לא מכיר את השפה, אני לא יודע את העבודה. אני אנסה עוד להישאר כאן. אבל מה היה? ובכן... רציתי לקחת אותו אתי, הוא לא רצה אז, הוא עוד לא היה נשוי. הוא גם היה... הכל עוד היה טרי, התרשמויות מן החוויות במחנה. ואז הוא נתן לי אישור, שאני שייך לחוג הנרדפים, ועם זה אוכל לחזור. אבל האישור לא הספיק. כבר אז התחילו הטרנספורטים הלא חוקיים מרוסיה... אה... מן המחוז הרוסי למחוז האמריקאי. וזה לא היה פשוט. אני חשבתי שזה יהיה הרבה יותר קל. במקרה... שוב המקרה... המנהל של... היו יהודים בברלין, שמונו על ידי הקהילה או על ידי הארגון הזה להוביל את הטרנספורטים האלו לצד השני. כבר אז ארגנו את זה. והם הביאו אותנו עד... המקרה היה, שמנהל הטרנספורט שלי היה חניך לשעבר שלי, אדם בשם מליגרום(?). והוא היה שובב קטן, עם מן שפם כזה... ואני עוד חושב, שהוא זיהה אותי. אז הוא אמר: בוא אתי. אז קבענו פגישה לשעה מסוימת בערב, במקום מסוים. אתי עוד היה חבר אחד. אז נסענו לגבול, למקום מסוים, אני כבר לא יודע, איפה זה היה, והלכנו שם למסעדה, למסבאה, בערך 20 איש, גם יהודים, וכו'. וזה עלה בכסף. אבל אני לא שילמתי את הכסף, אני קיבלתי את זה בחינם. ואז אנחנו... הוא הביא אותנו עד למקום מסוים, וגרמני קיבל אותנו והראה לנו, לאן אנו אמורים ללכת, וצעדנו לשם, לבית חרושת לסוכר, אני חושב... אבל כזה דבר, תארו לכם, זה היה בערך שלושה חודשים לאחר המלחמה. הרי בלתי יתואר, כיצד התחילו את הדרך. ובכן, זה היה ביקורי הראשון בברלין לאחר המלחמה, ואני חזרתי לגרינגסהוף. אבל אני רוצה רק לומר בזה, ששנת 1945 הייתה שנה כל כך גדושה בהחלטות, מכל הבחינות, שהיה בלבול, נסיון להסתדר, וכל זה נגרם בעקבות התמוטטות של ה"רייך של אלף השנים". כולם חיפשו. בני הנוער והנערים שהיו בגרינגסהוף... גם הם חיפשו. הם היו... הם לא יכלו... הלב היה... מבחינה רגשית הם רצו לעלות לישראל. אבל הרי היו... כל הזמן הופיעו קרובים מאוסטרליה, מאמריקה, מאנגליה, מצרפת. הם קיבלו מכתב מאיזה בן דוד או קרוב משפחה מרוחק, ואיכשהו כל זה [...]. ואז התחילו הספקות הגדולים: ללכת לקרובים, שהבטיחו להם הכל, או ללכת בדרכך וישר לישראל. ובכן, הספק הזה נשאר, כל הזמן בו הייתי בגרינגסהוף נשאר הספק הזה. ואני תמיד הבנתי את זה. הרוב מבינינו שהיינו שם בנחלה לא היו מוכנים לקבל את זה. הם ביקשו החלטה ברורה, חד-

משמעית לטובת ישראל. אבל אני הבנתי שבני נוער, שכך נקרעו מהכל, שהם לא יכולים להחליט כל כך מהר. זו הייתה דרך ארוכה ודרך קשה, והסתבר שצדקתי גם במוכן הזה. מה היה? כל שבוע התקיימו הפגישות האלו, החברות. עשו אסיפת הורים... אה... אסיפת חברים, ואני תמיד אמרתי: על תיקחו על עצמכם שום מינוי. תעבדו, תהיו מאושרים שאתם יכולים להישאר שם, ותיקחו לכם את הזמן שלכם להגיע להחלטה, אם ללכת לישראל או למקום אחר, כך שתוכלו להשתתף. ואני גם לא סיפרתי עליהם לאחרים, אלא קיבלתי את זה ושתקתי. אני רק ביקשתי צניעות. כי אני לא רציתי שהאנשים האלו יקבלו משרות מובילות, ואחר כך יעזבו. כי זה היה גורם לדמורליזציה, ו... וככה זה. וכעת אני רוצה רק לומר: מה קרה עם כל האנשים האלו, ששרדו כך את מחנות הריכוז? אז אני חייב כעת לערוך מן רשימת מצאי כדי לומר, שבין אלה שהיו במחנות הריכוז יש בעצם רק מעטים שחזרו לגרמניה. זה מעניין לדעת. בין היהודים שחיים בגרמניה כיום יש רק יחידים מעטים שבאמת היו במחנה. רוב היהודים שחיים בגרמניה היום הם יהודים שלא היו במחנה כלשהו, אלא כאלה שהיגרו לאחר המלחמה, משם בפולין או ממקום אחר. ושם... אבל מעניין הוא, כשאני חושב על זה היום, שרק אנשים מעטים נשארו שם, מאלה שעברו את המחנות. אני לא יודע את הסיבה. אני חושב, כי גם אני מרגיש ככה, שאנחנו חושדים. אנחנו חוונו כיצד הגרמנים השתנו, ואני לא יכול להתגבר על זה, זה דבר אישי. אבל יש לי חברים, וגם הם מרגישים כך, כשאנחנו מגיעים לגרמניה. אנחנו לא מסוגלים להתגבר על החשדנות הזו. כי השינוי [באנשים] וכל זה התרחש כל כך מהר, ובהיקף כה גדול, שזה היה הופך אותנו לחושדים לתמיד. ובכן, אני רשמתי לעצמי כמה אנשים, שהיו במחנה, ושהצליחו.

שאלה:

אני חושבת שכעת חשוב יותר לדבר על החיים שלך.

ארתור פוזנסקי:

כן. לא, אני רצייתי לומר, ובכן... חיי הם כל כך... עשיתי... אה... שטפן היימן הזה, עליו דיברתי, הוא עזב לאחר מכן, הוא הלך לברלין, הפך שם למנהל העיתון, "הדגל האדום". הוא כבר היה עורך לפני זה. אבל יותר מאוחר הוא היה נציג הרפובליקה הגרמנית הדמוקרטית DDR [מזרחה גרמניה], כשגריר, אבל כמה שנים לאחר מכן היו גם ב-DDR מהומות נגד יהודים, ואז קרקעו גם אותו. לבסוף הוא היה מנהל האקדמיה לפוליטיקה. ידידנו יופ היימן, מהמחנה, כל אלה היו הרי אנשים שהגיעו לשם במבצעים ייחודיים [מעצרים של יחידים לעומת מעצרים של קבוצות שלמות של יהודים], קומוניסטים. והם... הוא היה מפכ"ל משטרת המבורג. קורט פוזנר היה בטלויזיה. כל אלה הם שורדים ממבצעים ייחודיים, שעזרו לנו רבות בדרכנו שם. כולם היו קומוניסטים. אלים קרליבאך חי עוד היום במערב גרמניה והוא שם יושב ראש המפלגה הקומוניסטית. אריך מרקוויץ', הוא היה... אסיר שדאג במיוחד לנוער הציוני, אותו אני הנהגתי. הוא היה מאוחר יותר שר ב-DDR. והיינץ גלינסקי הרי מוכר. והיה אצלנו גם ארנסט מישל, הוא היה [...], ושיחק תפקיד גדול באמריקה. וכך היו האנשים... היו להם... אה... קיבלו תפקידים. אבל הרוב, הממוצע, עברו על זה. הרי גם לא נשארו כל כך הרבה. דבר נוסף שהוא מעניין: בבוכנוולד שוחרר אדם בשם אבוש. אבוש היה יהודי מן העיר פורת. הוא היה כל הזמן אתי בבוכנוולד וכבר לפני בוכנוולד, והיה לו אח, אלקסנדר אבוש. האח חי כמהגר במקסיקו. והאח, אלקסנדר אבוש, היה זה שהתאים את המניפסט הקומוניסטי לתקופה והוציא אותו מחדש. ובכן, האח, אלקסנדר אבוש, היה ב-DDR מן מזכיר תרבותי, אני לא רוצה לומר שהיה שר, לאחר שחזר ממקסיקו לאחר המלחמה. ואחי, אחיו אבוש, שהיה אתי במחנה, הוא היה בעצם זה שיזם את הקיבוץ הזה. הוא הביא איתו שני מתנגדים... אה... שני אחים ניגודיים. אני הייתי נוכח בעת המפגש ביניהם. בינתיים נפטר אבוש אחד, ואני לא יודע מה עם האבוש השני. ודבר דומה היה גם עם קרליבאך. אני חושב שכבר סיפרתי על כך.

שאלה:

המממ...

ארתור פוזנסקי:

קרליבאך היה בן דודו, זה ההוא מכאן... הקרליבאך האחד הוא הרי המנהל של עיתון מעריב, והקרליבאך השני הוא המוזיקאי, קרליבאך. זה הכל משפחה אחת, ו... ככה זה. אלה הם האנשים... בחורים רבים מבינינו התחילו בלימודי אוניברסיטה לאחר המלחמה. הם קיבלו את לימודיהם בחינם, ואז הם...

שאלה:

בגרמניה?

ארתור פוזנסקי:

אה... בגרמניה? לא רק בגרמניה, גם באמריקה. רק בשבוע שעבר דיברתי כאן עם אחד, שהיה שש שנים במחנה, בחור שהגיע למחנה בגיל 15, מפרנקפורט. הוא למד על חשבון... הוא היה כל הזמן קומוניסט, הוא קיבל שם את ההשראה הקומוניסטית. לפני שהגענו דאגו הקומוניסטים הוותיקים מאוד לנערים... היו יהודים שהיו קומוניסטים. הם היו יותר קומוניסטים מאשר יהודים. והם חינכו את הילדים, כמה אנשים, לא היו הרבה, והבחור קניג היה אחד מהם. והוא גם נשלח לאמריקה לאחר המלחמה על ידי הארגון היהודי, על ידי HIAS, ועשה שם באמריקה את תואר הדוקטורט למדעי המדינה. שם הלך ל... לפני זה עוד התחתן, והלך לאחר המלחמה ל-DDR. שם הוא נהיה פרופסור באקדמיה לפוליטיקה. ההתמחות שלו הייתה ההיסטוריה של תנועת העבודה. אחותו היא כאן, אשתו של הצייר הגדול... נו... מה שמו? ארוך? [הכוונה היא כנראה לאריכה], הוא היה שליח בישראל, אני לא כל כך זוכר את השם. צייר ידוע, ואחותו הייתה כאן בישראל, כלומר אשתו של שגריר. כולם כבר נפטרו, והאח הוא תעשיין באוסטרליה. ואז הוא... הוא... היום עדיין ב-DDR [שבעת הראיון כבר לא הייתה קיימה].

שאלה:

אבל אולי נוכל... מה קרה בהמשך... בגרינגסהוף?

ארתור פוזנסקי:

כן, כן...

שאלה:

מה היה אז אתך?

ארתור פזונסקי:

אתי? ובכן, בגרינגסהוף, אני אספר לכם. הגרינגסהוף הוא... הזמן בגרינגסהוף הוא לא כל כך ארוך. אבל הגרינגסהוף משחק תפקיד עצום בהיסטוריה של עליית הנוער. המקום הקטן הזה עם 60 החברים שלו... אחר כך היו 80! בשנה הזאת של 1945 הוא משחק תפקיד עצום. מדוע הוא משחק תפקיד? הוא היה נקודת המוצא הראשונה, בה התאספו בני נוער, כדי לחזור ולעבוד. כמובן שכל בני הנוער האלו לא הכירו אחד את השני. היה זה חוג קטן, גרעין של בני הנוער שהיו אתי בהכשרה ושנשארו בחיים. הרוב הרי נהרג. אבל החוג הקטן היה יציב, עמדו יחד ורצו להישאר ביחד. זה נתן ביטחון מסוים. חוץ מזה זה נתן מטרה. ולבני הנוער האלו נתנו קורת גג, והיינו חייבים כמובן, כדי להשלים את הרעיון, להוסיף אנשים. ותמיד נמצאו אנשים. אנשים עזבו, ואחרים הצטרפו. אבל בעצם הנקודה הזו הייתה מאוד מעניינת. היא שכנה במקום טוב מאוד מבחינת הנוף. היה לנו אוכל טוב, אבל החדרים היו קטנים. קודם הפכה... קראו לזה... תמיד אמרו... הנקודה. ובכן, הנקודה הזו נשמרה כנקודת יציאה של העבודה הציונית. מאוחר יותר, לאחר כמה חודשים, כבר יצאו מקומות אחרים, זה היה ברגן-בלזן ומחנות אחרים בבווריה. אבל גרינגסהוף הייתה נקודת המוצא. כל אחד, שרצה באותה עת... אצל כל פקיד שרצה לבקר בגרמניה לאחר המלחמה, עמד שם אחד בראש הרשימה: גרינגסהוף. וכך קרה שהמקום הזה הפך למרכז ונקודת יציאה לאירועים רבים מאוד, עליהם אספר. קודם כל, כבר סיפרתי בפעם שעברה...

שאלה:

[קריאת ביניים לא מובנת, קול של גבר]

ארתור פזונסקי:

סליחה?

שאלה:

אה... נכון... כן

ארתור פוזנסקי:
עושים הפסקה עכשיו?

שאלה:
ובכן, דיברנו על [...]

ארתור פוזנסקי:
ובכן...

שאלה:
זהו? אה...
הבמאי: בבקשה.

ארתור פוזנסקי:

גרינגסהוף שיחק תפקיד עצום בעבודה הציונית לאחר המלחמה. תחילה היה שם בלגן גדול. אלה שהשתכנו שם, הרכב האנשים שם, היה מאוד לא אחיד, אבל המטרה בכל זאת יצרה קשר בינינו, וגם רצינו קצת להרשים. ומצד שני רצינו להיפטר כמה שיותר מהר מן העבר, אך זה לא היה אפשרי. אני דיברתי טוב מאוד גרמנית, אני נולדתי שם. אני יכולתי לשאת ולתת עם הרשויות, בלי זה שום דבר לא עבד. וגם... אה... הרעיון היה בעיקר שלי. כמוכן שהיו לי עוזרים גדולים. אחד בשם חיים טידור, אסיר לשעבר וגם... אה... זאודרר(?), שגם היה אסיר בבוכנוולד. שניהם היו מאוד דתיים, מזרחי, בזמן שאני לא הייתי. וכמוכן שיתפנו פעולה, אבל לאורך זמן זה היה עניין מאוד קשה ומסובך. העניינים בגרינגסהוף התהפכו מהר מאוד. תחילה אנחנו... אנחנו היינו תלויים בראש העיר המקומי כדי לקבל בולי מזון. היינו חייבים לרשום את כל האנשים ברשימה. אז קיבלנו בולי מזון. ובמהלך החודשים התפתחו העניינים כל כך מהר. לאחר תקופה מסוימת שמו רשויות הצבא עין עלינו, או שהיה לנו קצין יהודי בפולדה, במטה הכללי של המינהל האמריקאי, והוא כנראה שם לב אלינו. ופתאום הגיע קצין גבוה של "אונרא" [?] והפך את המחנה הזה למחנה אונרא. תחילה זה היה... לפני זה לא היה לי ממש מושג בנוגע לאונרא. כל זה היה לי זר. לדבר הזה היה הרי חייב להיות שם. הגרמנים הפכו אותי לנאמן. רשויות הצבא הפכו אותי למפקד. הכל היה בידיי, בעצם.

היו לי שתי תעודות. תעודה אחת כמפקד של האמריקאים, מספר [...] 553. מצד שני הייתה לי תעודת זהות גרמנית עם תמונה, כך שהייתה לי גישה די חופשית לכל המשרדים. בנוסף, כמו שקורה, התחנפויות מכל הצדדים, כי הרי אז בשנת 1945 הכל עוד היה כל כך טרי, וכל אחד חשב שהוא מוכרח לשמור על יחסים טובים אתי, כי זה עשוי כביכול להביא יתרון. אני בהחלט שמתי לב לזה.

שאלה:

יהודים וגרמנים?

ארתור פוזננסקי:

יהודים וגרמנים. ובכן, אתם חייבים להבדיל בין היחסים ביני לבין היהודים לבין אלה ביני לבין הגרמנים. אני רוצה לדבר קודם כל על היחסים ביני לבין היהודים, כי זה נראה לי חשוב במסגרת הזמן שנאשר לי. היינו הראשונים, כפי שכבר אמרתי בפעם שעברה, כאשר שני הרבנים האמריקאים, מרקוס ושכטר, הופיעו, כי הם ידעו, שם כבר קיים חוג. במקומות אחרים הכל היה... שם זה רק היה בשלבי הקמה. וממקומנו גם יצאה הקבוצה הראשונה. אלה היו בערך 80 אנשים. נפרדנו מהם. לא היינו מודאגים, כי לקחת את האנשים האלה לא היה... לא היה לנו הרבה מטען, זה היה... הם הרי יצאו בשם עליית הנוער. והם יצאו עם צרטיפיקטים חוקיים, לא פחדנו שיקרה להם משהו בדרך. ציידנו אותם בהתאם לאפשרויות, ככל שקיבלנו חלוקה מכל הצדדים. גם מהגרמנים קיבלנו חלוקה, את החלוקה הראשונה. נתנו זה, נתנו נעליים, נתנו זה. הכל מאוד מצומצם. ואז האנשים האלה נפרדו לשלום. לטרנספורט הראשון הצטרף הפטל טידור, שחי כיום בישראל והוא כמעט בן 90 ומאוד חולה. וזאודרר הזה, שניהם עזבו את המקום רק בתנאי שנקבל שוב קבוצה דתית. אני נשארתי, כי אני עוד הייתי חייב לפתור כמה בעיות אישיות. אני הרי כבר סיפרתי על הורי, שחיפשתי אותם, ושלא מצאתי. אבל אני עוד לא ידעתי מה קרה לארוסתי. אם היא חיה, ואיפה היא. אני עוד לא ידעתי דבר על אחי, כלומר בסך הכל הדברים לא היו ברורים בשבילי. ואני גם עוד לא הייתי כל כך משוכנע, אני חייב להודות, הצעות נערמו עלי מכל הצדדים. יש לי אחות שהגרה לאוסטרליה בשנת 38. היא שלחה לי מייד אישור כניסה לאוסטרליה, ויש לי חבר, גם אותו ציינתי כבר, הרב צימט, והוא שלח לי מייד אישור לאמריקה. כך שהיה לי גיבוי, ואני... עם כל האידיאולוגיה והכל הייתי... היה לי חשוב, או הקשרים האישיים, כלומר משפחתיים, או... ללכת. אבל אני מאוד התעמקתי בעבודה הזו,

הסוכנות כל הזמן נדנדה לי, כך שנשארתי, ונשארתי, ותמיד דאגתי למצטרפים חדשים. אנחנו הרי רצינו להחזיק את הנקודה הזו. והנקודה הייתה מעניינת, ושם התקיימו אחר כך כנסים. והיא הייתה חשובה במיוחד לענייני היהודים, כי היא הייתה מרוכזת, שם יכלו לפגוש באנשים, לדבר איתם. וזה היה בצד המערבי, בצד האמריקאי, והארגונים היהודים הבינו היטב את משמעות הדבר. כי הארגונים היהודים הופיעו רק מאוחר יותר. כלומר, היינו כחודשיים, שלושה בגרינגסהוף - אני לא כל כך בטוח בזמנים - ופתאום מגיע ג'יפ, עם סמל ישראל, עם מגן דוד. אני לא אשכח את הרגע הזה. זה היה באמצע היום, בחורים נהדרים, מן הבריגדה היהודית. בחורים נהדרים, מדים נהדרים, רעננים, בערך בשעה 11. רוב האנשים כבר יצאו לעבודה, בשדות, בכל המקומות. ואז הבחורים האלו הגיעו. הם באו מאיטליה, שם הם היו מוצבים, ועשו טיול, שמעו שיש שם יהודים. והם הרי היו בחורים שבעצמם חיו פעם בגרמניה או באוסטריה, ואשר התנדבו לשרות הצבאי, והם היו חיילים נבחרים. זה היה, אני זוכר את זה, מורה מבן שמן והרבה אנשים מהקיבוצים, בחורים נהדרים, ביניהם גם בחור מברלין, בשם... אה... נו, אני עוד אזכור את שמו, שכחתי כרגע. הוא היה אחד ממייסדי גבעת ברנר. ובכן, האנשים האלה, זה היה אחד שלמד אתי, לא ממש אתי, הוא היה בכיתה יותר גבוהה, וכמובן שהמפגש היה קורע לב. אני בכלל לא מסוגל לתאר מה שהתרחש אז. האנשים... קודם כל אספנו את כולם, השדות היו מרוחקים, עד שכולם הגיעו. בשני הצדדים הייתה כזו לבביות, שדבר כזה בכלל אפשרי! לי זה הכל היה די זר. אני בעצמי הייתי מופתע לראות את כל הדברים שהתרחשו. אנשים צעירים, אנשים בפריחתם, באים אלינו, והם רואים אנשים יהודים. ניצולים. ובכן, זה באמת היה משהו, המפגש הזה, זה נשאר בתוכי עד היום. וכמובן שזה השפיע רבות על רצוננו לעלות לישראל ועל נסיעתנו לשם. אחר כך הופיעו כל זמן משלחות יהודיות, תמיד [...], וכו'. אבל המפגש הראשון הזה עם החיילים היהודים, זה היה משהו מאוד מיוחד. אחר כך הגיעו חיילים בודדים, אבל הם באו על סמך הכש... על סמך עניינם. הם רצו לקבוע משהו או לדעת משהו. אבל הראשונים האלו שהגיעו בג'יפ, זה היה ממש... הם הרגישו כמו שליחים, ורצו כמובן ליצור קשר. לאחר מכן עוד הגיעו רבים, אני יודע שהסוכנות מאוד... אה... הסוכנות היהודית, הם פעלו רבות, ויותר מאוחר הגיעו הארגונים היהודים ועוד ועוד, ואז ההתלהבות וקבלות הפנים האלו כבר לא היו משהו נדיר, אלא דבר יומיומי. אני רוצה רק לספר איזה אישים יהודים הגיעו. ובכן, אני זוכר את אליהו דובקין, פנחס נבון, אדם מימון, אחותו של הרב פישמן, שהיה שר כאן, ובמיוחד את אברהם הרצפלד. כל אלה היו ציונים ותיקים עם עבר גדול, ששיחקו תפקידים חשובים בישוב. אדם הרצפלד, הוא כבר היה איש מבוגר. הייחודיות שלו הייתה השירה, במקהלה.

הוא הופיע שם בחזר האוכל, התחיל לשיר והלהיב את האנשים שם. ולא היה לזה סוף. ובכן, זה היה מלא חיים שם, "לעבעדיק", איך שאומרים, והאנשים... זה כמובן הרים מאוד את המורל. אבל היו שם גם כל מיני קוריוזים. גרדה מימון שמעה שיש שם גם חזירים, והיא לא רצתה... היא הייתה אישה מאוד דתית. ובכלל, שדבר כזה קיים אצל יהודים... זה עוד היה בהקמה, אבל זה היה הקיום שלנו. ואז היא לא רצתה לישון שם, ולא יכלה לעזוב. לא יכלו לקחת אותה משם. אז היא שמרה כל הלילה, ו... היא לא שכבה, וזה היה משהו... הצעירים שם לא הבינו את זה. בתוך הקבוצה היו כמובן ויכוחים עזים. אני זוכר, הטידור הזה, עליו סיפרתי... שנינו היינו שם בועד, ו...אה... אני הייתי מאוד... לפי ההבנה שלי... חופשי מאוד. אני הייתי מאוד סובלני בענייני דת, אבל לא פנאטי. חברי, טידור, הוא רצה בכל הכוח להפוך את זה לקבוצת מזרחי. והאנשים לא רצו לוותר, והם התעקשו לנסוע בשבת, ורצו לכתוב בשבת, וככה. ובכן, הוא ראה שהעניין לא הולך חלק. אז הוא אמר: אז אני אעמוד במזכירות, ואני אכסה את עיניי, כדי שלא אראה מה האנשים עושים. וכך זה היה, אבל כשהם עזבו הם השאירו לי את הצוואה: אני חייב להשלים את מקומותיהם, המספר הקטן שהיה להם, לדתיים, בקבוצה של יהודים דתיים. ובכן, לא הייתה הזדמנות אחרת, ובמקרה הייתה קבוצה מפרנקפורט, קבוצה של אגודת ישראל. כלומר, קבוצה קיצונית ביותר, הם הצטרפו אלינו. והיחסים היו מאוד... היינו מאוד... אה...

שאלה:

...מתוחים?

ארתור פוזננסקי:

...מתוחים. אבל בכל זאת היינו תמיד מאוד סובלנים, וככל שהיה אפשרי לא רצינו עימותים. אבל לא ניתן היה למנוע אותם. כאשר בזמן עונג שבת - בערבי שישי עשינו עונג שבת - ו... אה... היה נער אחד שניגן יפה מאוד בכינור, הוא גם ניגן ככנר ראשון בתיאטרון מאוחר יותר, הוא התחיל לנגן בכינור, הם כולם יצאו בתור ארוך, ולא נשארו. וכאלה דברים שקרו. אנחנו ראינו את החגים באור אחר, חגגנו אותם באופן אחר, וכך זה נשאר. ובכן, לא יכולנו לעמוד בצוואה הזו, והמדריכה של הקבוצה הזו כמובן גם הבינה את זה. שזה לא יכול להימשך. ואני אז עשיתי מאמץ, וגם היא, היא עזרה לי, למצוא מקום אחר לקבוצה הזו. ובאמת, בפרנקפורט הקבוצה הזו, לא גדולה, 25 אנשים אולי, כלומר קבוצת אגודת ישראל, עשו את ההכשרה העצמאית שלהם, את הקיבוץ העצמאי שלהם. ואנחנו היינו שמחים

להיפטר מהם. במשך הזמן גרינגסהוף הלך והתפתח עוד, והגיעו אנשים מכל הפינות. לאחד היה בן דוד, ולאחר היה קרוב משפחה, והוא שמע על זה. היו הרבה שהתחננו להישאר שם. האנשים לא יכלו להגיע... האנשים לא ידעו לאן ללכת, וכו'. ולי זה כאב. ובכן, יום אחד הגיע מפקד אחד של אונרא. והוא קבע שיסיידו את החדרים. את כל זה הייתה חייבת לעשות הממשלה הגרמנית, המועצה האזורית הגרמנית. היו חייבים לסדר את החדרים. הם חייבים להיות במצב תקין ומתאים לבני אדם, והוא נתן הוראה לשפץ את הבניין בפנים ובחוץ תוך כמה ימים. זה יהיה מחנה אונרא. הגיעה כרזה גדולה, "מחנה אונרא". החליפו בולי מזון. הקימו קסרקטין חדש, קסרקטין נוסף, תוך כמה ימים. אני לא יודע מאין הגרמנים לקחו את כל זה. כולם פועלים גרמנים, שעבדו שם. ונוסד קיבוץ נוסף, בגרספלד. זה היה קרוב, בערך 30 ק"מ. זו הייתה אכסניית נוער ישנה, היא הועמדה לרשותנו. כמובן שלא יכולתי לנהל את כל זה לבד, זה היה יותר מדי. גם כך הייתה לי מספיק עבודה. הייתי עמוס לגמרי. ואז מיניתי מישהו שייקח על עצמו לנהל את המקום שם, ושם גם היו אחר כך 80 אנשים, בגרסברג.

שאלה:

האם זה מצא חן בעיניך, שהיית כעת חלק של אונרא ולא עצמאי?

ארתור פזננסקי:

לא... הרי היה לנו גם וגם. היינו... מצד אחד בני הנוער שלנו לא וויתרו על... הם רצו מן הגרמנים... הם לקחו את חלוקה שלהם, וגם מן האונרא... ומן הארגונים היהודים, כי בינתיים קם הג'וינט. המטכ"ל של הג'וינט היה במינכן ובפרנקפורט. וכל אחד מן הארגונים היהודים ניסה ליצור קשר איתנו. הם היו שמחים שיש להם אותנו. כי אנחנו היינו הכיסוי. אני זוכר שיום אחד יוס'ל רוזנבלט(טל?) הגיע עם קבוצה שלמה מברגן-בלזן. כלומר, מן ההנהגה. אבל יותר מאוחר, כמה חודשים לאחר מכן, הופיע בג'יפ ורצה לבקר אותנו, ורצה לראות את הכל. הוא הרי היה המנהל של ברגן-בלזן. שם היו אלפים. כלומר, לא הייתה בכלל השוואה, המקום שלנו היה מאוד אישי. ומה אספר לכם? הוא ביקש מאתנו להרגיש משויכים לברגן-בלזן. הוא רצה להקים קבוצות שוות. הוא גם רצה להקים מחנה כזה, ולהקים מרכזי הכשרה כאלה, על פי הדוגמה שלנו. והוא ביקש מאתנו להמנות אליו. מה... אנשינו היו אז מאוד להוטים. הם הסכימו. וכך הם קיבלו את החלוקה. איך מקבלים... איך הופכים ל... קיבלנו חלוקה מן ה-Jewish Relief, הם היו אחראים לברגן-בלזן, מן הג'וינט בפרנקפורט, ואת החלוקה הגרמנית...

שאלה:

ושל האונרא.

ארתור פוזנסקי:

...ושל האונרא. כלומר, חלוקה במידה כזו, שבשבת היו מגיעים יהודים ו... אה... אסירים לשעבר מן האזור, ותמיד מלאו את המזוודות ואת התרמילים שלהם עם מוצרי מזון. היינו תמיד מאוד... זה היה התשלום שלנו. הרווחים שלנו. מן הגרינגסהוף [...] בתפקיד. היו לנו ימים יפים, תחת תנאים מאוד פרימיטיוויים. אבל משם גם יצאו הטרנספורטים המיוחדים. באותה שנה, 1945, התחילה ה"ברייחה". ה"ברייחה" זה... אלה היהודים, שבזמן המלחמה... פולין נפגעה הכי קשה כמרכז יהודי... רוב היהודים... בפולין חיו בפרוץ המלחמה שלושה מיליון יהודים. חלק גדול מהם ברחו לרוסיה, רבים ברחו מן הגטאות והלכו לרוסיה, ועכשיו, כשה[...], היו ברוסיה, רבים מן האנשים האלה חוזרים. אבל מה היה? פתאום התחילה ה"ברייחה". ובכן, הארגונים היהודים ידעו איך לארגן. קודם הם הקימו את ה... קודם את הבריגדה היהודית, אחר כך את ה[...], היהודית, אחר כך הכל הלך באותה צורה. מצד אחד היה המאבק נגד האנגלים על קבלת צרטיפיקטים. האנגלים לא רצו לוותר. מצד אחד הבינו היהודים, הארגונים היהודים בצורה נכונה, שחייב להיות חינוך לכוון ישראל. לכן אסור היה לנו לאבד את האנשים האלו. היינו חייבים לדרכן את אלפי האנשים, שהיו עכשיו במחנות, עד שהם יקבלו אפשרות להתבסס בישראל או במקום אחר. אף אחד הרי התבסס ממש. ובכן... וה"ברייחה", כלומר ההגירה הבלתי חוקית, הפכה לעניין מובן מאליו. זה היה כמו הלחם היומיומי. בעבר תמיד אמרו: זה לא חוקי, אבל הבריחו את האנשים. הבריחו אותם מן המחוז הרוסי, למחוז האמריקאי או האנגלי, ולפעמים גם אל המחוז הצרפתי. ובכן, זה... לאחר החלוקה... זה היה כבר אז... המתח, המתח הפוליטי היה חזק מאוד. זה כבר הצטייר בעת המעבר הזה. ובנוגע ל"ברייחה", היא הייתה בהשראת הבריגדה היהודית, החיילים היהודים של הבריגדה היהודית. הבריגדה היהודית לא הוקמה לטובת היהודים, היא הייתה בעצם בשביל המלחמה, אבל אחר כך יעודה שונה. אז שלחו חיילים רבים בבגדים אזרחיים ובאופן בלתי חוקי. הם היו אמורים להכין את הנוער היהודי ל"הגנה". היו... ואז היו שליחים רשמיים. שליחים במסגרת אונרא, ושליחים במסגרת הסוכנות היהודית. השליחים האלו נבחרו כאן בישראל על פי קנה מידה, אני חושב על פי נטייה פוליטית, ולרוב או רבים מהם היו חברים מן הקיבוצים. בחלקם היו אלה אנשים פנטיים שהגיעו, והסוכנות חלקה אותם בין

הקבוצות השונות, וכל... כל נקודה, על נקודת עליה, זה היה... צצו כמו פטריות אחרי הגשם. כל נקודה עליה קבלה ככה... כל שליח קיבל אזור, נקודה, ופעל בנקודה הזו. זה היה שיתוף הפעולה. אני הייתי מפקד האונרא של המחנה הקטן הזה. היו לי הרבה הזדמנויות... להיות יחד עם הגוים. הייתי חייב לנסוע הרבה לכנסים, במיוחד לפרנקפורט, בקאסל היו כבר הרשויות הגרמניות, והרשויות היהודיות היו בפרנקפורט. ואני [...] לעתים קרובות. אני זוכר שבגריןגסהוף הייתה בשבת... ביום ראשון הייתה פגישה גדולה עם כל האנשים מ... אה... קודם כל, כמובן, חיילים יהודים מן המחוז האמריקאי ששמעו על כך, ושעשו, בוא נאמר, הפסקה, והעבירו את החופשה שלהם שם, כמה ימים. היו שם גם הנציגים של הארגונים היהודים, והגיעו גם הרבה גרמנים, ראש העיר, ראש המועצה, והאנשים שהיו חייבים ליצור קשר עם היהודים ואשר בעיקר איתם הייתי חייב לדבר. הרי רצינו לשמור על הקשרים ולהרוויח מהם, ורצינו לחיות, כמו שאומרים, חיים טובים. אבל כשאז... אה... באותה עת הגיעו הטרנספורטים הבלתי חוקיים. זה הרי דבר מיוחד מאוד, שבתקופה שלאחר המלחמה שוב עוסקים בטרנספורטים לא חוקיים. זה משהו, שישחק תפקיד גדול בהיסטוריה היהודים של המאה העשרים. לאחר החוויה הזו, לאחר ההעלמות של שישה מיליון אנשים התחילה בשנת 1945 שוב האי-חוקיות. האנשים שלנו כבר היו מוכנים, זה לא עניין את התחת שלהם, אם הם לוקחים רק תרמיל, אם יש להם 50 דולר או 20 דולר בכיסים. כסף לא היה לנו. כשהטרנספורטים הורכבו על ידי החיילים... לרוב היו אלה אנשי הבריגדה היהודית לשעבר שהרכיבו את הטרנספורטים... או שהשליחים הרכיבו את הטרנספורטים. האנשים הלכו ברצון. רק לצאת מהר מן הבלגן, ולהיכנס לישראל. אבל אני לפעמים התפלאתי, איך האנשים עלו על המשאיות, ונפרדו ואמרו: נתראה בישראל. על אף שידעו שהטרנספורטים האלה הם מאוד מאוד קשים. זו לא הייתה דרך קלה, אבל הם עשו אותה. הם עשו את זה, כמו שאני אומר, לאחר מה ש... יותר גרוע מן המחנות זה לא היה יכול להיות. כך בערך. וכיוון שתמיד השלמנו את האנשים שעזבו... כלומר, אם עזבו 80 אנשים, היינו הרי חייבים לקבל אנשים חדשים. ותמיד היו לנו עוד אנשים. כל אחד הכיר מישהו, לכל אחד היו קרובים, ותמיד... תמיד הגיעו אנשים חדשים. לאחר מכן היו גם אנשים מבוגרים, היו אנשים שהתחתנו שם. הייתה אפילו אחת שהרתה וילדה שם. ובכן, זה היה אירוע גדול באמת, הכל תחת התנאים האלו, תחת התנאים המאוד פרימיטיוויים האלו. אבל שנה הזו, 1945, הייתה שנה מלאה שינויים ואירועים. ואי אפשר לתאר את זה. מה שקרה בשנים האלו לא קורה בזמנים אחרים אפילו בעשר שנים. אבל כאן שוב מתברר האסון של ה"רייך אלף השנים". [כך כינו הנאצים את תקופת הרייך השלישי]. זה הרי לא היה רק, שהשמידו כך את היהודים,

אלא אז התחיל גם הסדר החדש הזה, העברת האנשים, ההפסד העצום הזה והלידה מחדש. אלה היו דברים, שהיו צריכים, אבל שלא ניתן היה, לפתור בזמן כל כך קצר. כי... גם הלחץ החיצוני היה יותר מדי חזק. אני שמעתי... לעולם לא אשכח איך זמן קצר לאחר המלחמה... היה עורך יהודי שנולד בפולין, אבל חי באנגליה, גולנטש שמו, עורך וסופר ידוע ב[...], הוא כבר דיבר, ואני שמעתי אותו, חודש או חודשיים ברדיו בשפת היידיש. חודשיים. וביקש מן הגרמנים [מתכוון הנראה ליהודים], לעשות "סולחה", ולהקים ועדה כדי לעזור לגרמנים. תארו לכם: עורך דובר יידיש! והכנר הידוע יהודי מנוחין כבר נתן חודשיים לאחר המלחמה קונצרט לטובת הגרמנים. ואני שאלתי את עצמי: איפה העזרה לארגונים היהודים, דבר שהרבה יותר מובן. הניצולים המעטים מתוך ששת המיליונים, שמקובצים שם. להם הרי חייבים קודם כל לעזור! לא הייתה לי שום נטייה באותה עת לעזור לגרמנים, אלא קודם כל לארגונים היהודים... כל כך הרבה בני נוער יהודים. אני לא מדבר על ילדים, אבל בני נוער, אשר מגיל 14 לעולם לא ראו את ההורים שלהם ואת הבתים שלהם. אבל כבר אז נשמעו קולות יהודים כאלה, שהיו טפשים והלכו לכוונים שונים לגמרי. השליחים היהודים נשארו הרי הרבה זמן. לאחרונה היו רבים שביקשו לתפוס את המשרות האלו, כאן ביואישהוף [הכוונה היא כנראה לגרינגסהוף]. זו הייתה משרה נעימה. לבשו שם מדים. זה היה טוב מאוד ונוח מאוד. הם סידרו לעצמם שם יפה מאוד. אבל הם גם עשו דברים מדהימים. רבים מביניהם לקחו את התפקיד מאוד ברצינות. אני עבדתי איתם הרבה, ואני יכול רק לומר... אה... איך שזה. זה היה עולם אחר מזה של ישראל. והם הבינו ליהנות. והם גם הבינו ללכת לשם. אבל כמה מהם באמת עשו דברים גדולים והיו גיבורים במצב הזה. במיוחד האנשים אשר הקימו את ה"בריתה" וביצעו את הטרנספורטים האלו. הטרנספורטים הורכבו בכל מיני מקומות באופן לא חוקי. ולרוב ניהל אחד השליחים האלו את הטרנספורט והביא אותם בדרכים משונות, במדים מזוייפים, דרך איטליה או צרפת לישראל, וגם לישראל נכנסו באופן בלתי חוקי.

שאלה:

איך היה הקשר בין חברי גרינגסהוף לבין הגרמנים בסביבה?

ארתור פוזננסקי:

עם הגרמנים בסביבה? הגרמנים נישקו אותנו והתחנפו אלינו. אני זוכר: בגרינגסהוף... יש לי חבר, הרברט גרוולד, כשכל האחרים עזבו... הוא חי היום ב... אהוד גרוולד... הוא חי היום

בחיפה, הוא ניהל יחד אתי את כל הגרינגסהוף הזה. זה היה תפקיד הרבה יותר מדי בשבילי. לא בגלל היקף גדול, אבל מצד אחד צריך למסור לגרמנים דו"ח על הנאמנות, ומצד שני עם הארגונים היהודים, עם אונרא הייתי חייב לנהל משא ומתן, ובכך, זה לא היה כל כך פשוט. היה גם צריך להשיג בגדים, מזון, הכל היה לגמרי... והאנשים שלי לקחו, אהבו לקחת. ואת גרוולד עוד הכרתי מברלין. גם הוא היה בהכשרה. היה לו תפקיד גבוה בהכשרה, הוא היה המנהל האחרון של מחנה נויענדורף, עליו סיפרתי בהתחלה. והוא גם הגיע למחנה, הוא היה יחד אתי, ואליו קושרת אותי חברות חזקה עד היום. לגרוולד הזה הייתה לפני המלחמה ארוסה. היא נסעה לאנגליה בעזרת אישור לעבוד אצל משפחה. בזמן המלחמה היא התנדבה לצבא האנגלי, והייתה....

[צד א' של קלטת II, 7, 8, 9 08.10.92]

ארתור פזננסקי:

... שם במחלקת הפחם. והיא - במדים אנגליים - והיא שמעה שגרוולד בחיים והגיעה לגרינגסהוף. ומה אספר לכם? שניהם החליטו להתחתן שם. זה היה אירוע גדול מאוד. זה היה בעצם האירוע הראשון שם בגרינגסהוף. בקסרקטין העץ החדש, שקיבלנו בתווכה של אונרא. אני בעצמי הכנתי את החתונה. היא הופיעה במדים אנגליים. היא הרי הייתה בצבא. והוא היה הראשון מן המחנה. כלומר אחד שהיה גם במחנה וגם מדריך. העובדה של זוג כזה הייתה אירוע גדול. מה אני אומר לכם, הכינו שם חתונה ל-200 אנשים. זה היה אירוע גדול באותה תקופה, ומי הופיע? בעיקר הגיעו אנשי הצבא בעלי דרגה, החיילים האנגלים, מפרנקפורט, ו - הגרמנים. ראש העיר וראש המועצה וכל הגרמנים מן האזור. הם רצו להשתתף, והם כמובן תמיד ניסו להעניק לנו טיפול מועדף ואיכשהו שוב... אה... שיוכלו שוב... אה... להופיע ולשחק [...]. ובכך, זה היה אירוע גדול. אז מחו החברים מאוד, כי הזניחו אותם ונתנו לאלה עדיפות, אבל זה היה... בעת ההיא היה כל כך קשה להבדיל, אבל כך היה. מאוחר יותר היו לנו שליחים נהדרים, שבאמת חיו איתנו ונשאר אצלנו. ככל שבאו יותר שליחים, כך היה אפשר יותר... בעבר הם היו באים רק לביקורים, אבל מאוחר יותר הם נשאר אצלנו, אבל גם היו להם תנאים די טובים. אבל אז הם גם מלאו את התפקיד שלהם במסירות רבה. אבל לא היו זמנים נורמלים. אלה היו זמנים, אשר היה קשה להסתדר בהם. אותם לא ניתן היה להבין. אני זוכר שבקרבת הגרינגסהוף, בגלנהאוזן, הייתה מחלקה שלמה של חיילים אמריקאים, ואלה היו רק שחורים. הם כנראה [...] גם מסיבות חינוכיות או משהו

אחר... סיפרו לי שהחיל עדיין שם. עוד היום! הכושים הגיעו, בליל שישי, כשעשינו עונג שבת, בקיץ רקדנו הורה, והבנות שלנו, היו לנו נשים, וכולם השתתפו. היה שמח ו... הגיעו הכושים לביקור והביאו לנו ממתקים ואוכל, ורקדו ורצו לפלרטט עם הבנות שלנו. ובכן, הגיעו מכל האזור. וכמובן גם חיילים יהודים, הם [בילו את] ימי החג, כשהיה חג הגיעו החיילים היהודים. וזו הייתה חוויה בשבילם, שהם יכלו להשתתף ולעשות משהו. היה שם שמח ("לעבעדיק") מכל הבחינות. והטרנספורטים גם יצאו מן הצד שלנו. משם יצאו טרנספורטים רבים, כלומר לא רק משם, גם ממקומות אחרים, מקיבוצים אחרים, אבל גם מאצלנו. וזו הייתה כל פעם התרגשות גדולה, הכנות... כלומר, האנשים הלכו ברצון, אבל כל אחד רצה לקחת משהו איתו. אבל הרי לא היה לנו מה להציע. מה יכולנו לתת לאנשים? לא יכולנו לתת להם דולרים. יכולנו לתת להם מעט מ... יכולנו לתת להם כמה בגדים ממחסן הבגדים... אני הרי הייתי האיש הגדול שהשיג להם מזון ובגדים. אני "שנוררתי" בכל האזור, ופנית... לא לאנשים בודדים, אלא למוסדות ציבוריים. בקאסל הייתה המחלקה האחראית. שם אני... אני נכנסתי לשם, כמובן לא הגעתי תמיד מיד למנהל, ואני קיבלתי מהרזרות הגרמניות, בדים, גלילים של בד, וקיבלתי הרבה מן החלוקה. התקבלתי בקלות. אני מודה, זה היה פשוט. היה לי חבר, הוא היה הנהג שלי. ואנחנו סחבנו ומילאנו ביחד כל מה שיכולנו. נעליים. מאות זוגות נעליים, והכל, מכל הצדדים. לאנשים לא היה דבר. אבל כשהגיע טרנספורט כזה, האנשים התייצבו, התייצבו בקלות. אני הייתי המום. אני אמרתי לעצמי: אם אני אסע לישראל, אז רק עם צרטיפיקט. אני לא עובר יותר בדרכים לא חוקיות. וחברי, גרוולד, אותו דבר. היינו שנינו השורדים היחידים, כלומר אני יכול רק לדבר על הגברים, אני לא יודע בנוגע לנשים. בין הנשים גם רק אחת. את האחרון... אנחנו היינו המדריכים האחרונים, מקבוצת ההכשרה האחרונה ששרדה. וכשהגיעו השליחים היו ביניהם כמה מחברינו, מאלה שעזבו כבר קודם. ואנחנו אמרנו, תבענו מן הסוכנות: אם אתם רוצים שאנחנו נישאר, ואם אתם רוצים שאנחנו נמשיך לנהל את העניינים, אתם חייבים להשיג לנו צרטיפיקט. לפני זה אני לא הולך. היו לי גם סיבות אישיות. זה שוב דבר אחר, כדי לחזור לשאלה שלך. אני חיפשתי את החברה שלי. רציתי גם לדעת מה עם הוריי. והייתה גם ההחלטה הפנימית שלי - על זה אני מדבר כעת בפעם הראשונה - מדוע דחיתי את העניין כל הזמן. אני חשבת: עשיתי כל כך הרבה, והיו לי כל כך הרבה קשרים, והכל, מה? כעת, בשנת 1945/6 שוב ללכת באופן לא חוקי לישראל? אז אני מעדיף כבר לחכות. האמריקאים הגיעו בג'יפ ורצו לקחת אותי. הם רצו שאני אקח על עצמי את כל בתי הקולנוע באזור, בתחום שלם, והיו שם בתי קולנוע רבים, רבים מאוד. רצו שאני אנהל אותם.

שאלה:

בתור מה?

ארתור פוזננסקי:

קולנוע, קולנוע, ניהול בתי קולנוע. אני דחיתי את זה. הסוכנות לא רצתה. שאלתי: האם אתם מסכימים שאני אעשה את זה? לא! ועוד, היו שם לשכות פיצויים, כלומר: מי היה נאצי? הגרמנים הקימו את זה, או האמריקאים הקימו את זה. אני אמרתי: ... הם רצו שאני אקח על עצמו את ניהול העניין, שאני אהיה התובע בהליך המשפטי הזה של הלשכה. אני דחיתי את זה. הם הגיעו בג'יפ כדי לקחת אותי. אני לא עשיתי את זה. אז חשבתי לעצמי, הדבר היחיד שאני דורש מן הסוכנות הוא: אם אתם רוצים שאעלה לישראל, אז תשיגו לי צרטיפיקט. אני רוצה ללכת באופן חוקי. אבל אני חייב לומר, היו גברים ונשים צעירים רבים, רבים מאוד, מכל הסוגים, ילדים כמובן שלא, והם הלכו מרצונם החופשי, והצטרפו לטרנספורטים האלו. והטרנספורטים האלו הורכבו כולם מאנשי גרינגסהוף, גרספלד, ומן הצד השני ממחנות אחרים. בכל מקום הורכבו טרנספורטים. ומי שהלך עם הטרנספורטים האלו, הלך בדרך קשה. זו לא הייתה דרך פשוטה. תארו לעצמכם! קודם האנשים האלו עברו את המחנות, או את הבריחה. ואז בשנת 1945, באמצע התהפוכות, שוב פעם אי-החוקיות הזו. וכיצד שהתקבלו כאן בישראל, נו, על זה יש הרבה סיפורים ידועים, ומספיק לדווח על זה... מה שקרה אז. כמה קשה היה להגיע. אני זוכר כיצד יצא פעם טרנספורט אחד. אני ראיתי את מנהל הטרנספורט. הוא היה במסווה, הוא היה הרי קצין יהודי, רק לבש מדים אחרים. והוא נתפש בגבול הצרפתי, וכל הטרנספורט, על 1000 האנשים שלו - אלה לא היו טרנספורטים קטנים - היה חייב לחזור. ואז כולם חזרו. אבל הרבה טרנספורטים כאלה יצאו.

שאלה:

כמה זמן היית בגרינגסהוף?

ארתור פוזננסקי:

הייתי שם בערך שנתיים וחצי.

שאלה:

וכמה זמן התקיים גרינגסהוף? רק השנתיים וחצי האלו, או יותר?

ארתור פוזנסקי:

עד למעט לאחר מכן, עד 1949.

שאלה:

עד 49?

ארתור פוזנסקי:

כן. אבל אני עזבתי. גם על זה אני רוצה עוד מעט לספר לכם. אבל אני רוצה קודם כל לספר לכם קוריוז, שהוא די מעניין. יש לנו זמן?

שאלה:

המממ...

ארתור פוזנסקי:

ובכן, בגרינגסהוף הרי היו תמיד הטנרספורטים... והיינו תמיד חייבים להשלים את האנשים, כן? כל הזמן להשלים. ומה אספר לכם? פעם אחת... היה נדיר מאוד שהיה שם זוג נשוי. אני חושב אולי שניים, שלושה זוגות. במקרה היה שם זוג, שהיו מ... הם היו בין הפליטים, והם... האח של אחד היה במחנה ריכוז, והוא גם סחב לשם [לגרינגסהוף] את האח, והוא הגיע עם אישתו. וכשיצא טרנספורט, הטרנספורט יצא בלילה, מרכיבים אותו. הוא לובש משהו, נותנים לו בגדים טובים ביותר, ככה זה היה. מיד אמרו: אתה נוסע עם תרמיל. עוברים את הגבולות, באופן לא חוקי. את זה אמרו לאנשים. והם היו מוכנים, מה איכפת להם. אז נתנו להם בגדים. הם היו לבושים היטב, הם... מה שיכולנו נתנו להם. אבל בהיקף קטן, מאוד מוגבל. כמה מביניהם כבר התארגנו. מה אומר לכם? האחד נפרד ואומר הוא נוסע לישראל, כלומר הוא עולה לישראל. ואז הוא אומר לו: יש לך ג'קט מוזר. ג'קט כזה אלגנטי עם צווארון מפרווה. מנין יש לך את הג'קט הזה? אז הוא אומר: הייתי לפני כן במינכן, במחנה. שם חלקו בגדים כאלה, ואז קיבלתי את השריג הזה, את הג'קט הזה. לא! איך זה יכול להיות? אתה מדבר שטויות. זה לא יכול להיות. אז הוא אומר: כן, את הג'קט הזה, אני מכיר אותו היטב. אז הוא אומר: שטויות, קיבלתי אותו מאונרא. זה ג'קט ש... הרבה אנשים קיבלו דברים כאלה, ואני במקרה קיבלתי את הג'קט הזה. אז הוא אומר: בוא נתערב. והוא אומר: אני אוכיח לך, שהג'קט היה הג'קט שלי, שלקחו ממני לפני שש שנים בוורשה.

שאלה:

מה היה בוורשה?

ארתור פוזנסקי:

בוורשה נלקח הג'קט ממני לפני שש שנים. אז הוא אומר: מה אתה מדבר שטויות. זה בלתי אפשרי. איך זה יכול להיות, שהג'קט הזה נלקח לפני שש שנים? אז הוא אומר: למה? אני אוכיח את זה. הוא הולך, פותח את הג'קט, ומוציא טבעת מתוך הריפוד. טבעת זהב, טבעת נישואין, טבעת עם יהלום. ואומר: אתה מאמין לי עכשיו? תארו לכם, זו הייתה הטבעת, הוא אומר, שקיבלתי מן החותנים שלי כשהתחתנתי עם אשתי. אז עכשיו מתחיל הוויכוח הגדול. היינו מזועזעים שדבר כזה יוצא מן הכלל... איך זה יכול לקרות... לפני שש שנים נלקח הג'קט ממנו בוורשה, ובשנת 46 הוא מוחזר לו שם, מוחזר לו במינכן. ובכן, האחד רצה לעזוב בשש בבוקר, אז יצא הטרנספורט. וכפי שאני אומר לכם, בחוגים הצינויים, שם,

בחוגים החלוצים, ההחלטה הייתה שונה לחלוטין. באותה עת היה השליח איש בשם שאול נטר, והוא מתייעץ איתנו. מה לעשות? מה... מי מקבל את הטבעת? אז עוד באותו לילה, כאשר למחרת היה הטרנספורט אמור לצאת, התווכחו כל הלילה, אם הבעל... הבעל העכשווי של הטבעת יצא עם הטרנספורט, או אם הוא חייב להחזיר אותו לאדם שטוען שזו הייתה הטבעת שלו. הוא הרי... לפני דעתי הוא הוכיח באופן משכנע, כן? כי זה באמת מקרה. אז בסוף החליטו השניים לאחר וויכוחים רבים, כמו שזה מתנהל בחוגים החלוצים, בחוגים קיבוצים - זה לא כל כך פשוט - אז החלטנו, שהוא ייסע, הוא התחייב, שלאחר הגעתו לישראל, ויהיה משהו, הם יתחלקו. אז הוא נסע לישראל, הטרנספורט יצא בבוקר, והאיש השני נשאר מאחור. אני לא יודע מה היה בהמשך. אני לא יודע. אבל דברים כאלה קרו. שאנשים מצאו דברים. אי אפשר בכלל לתאר את זה, איך זה היה אפשרי, ודברים כאלה קרו. אנחנו כמובן חיכינו להודעות ראשונות מן האנשים שיצאו. אבל לפעמים היינו חייבים לחכות שבועות רבים, עד שבכלל שמענו משהו, מה נהיה עם הטרנספורטים האלו. אבל עם הזמן הפכו הטרנספורטים לשגרה. הטרנספורטים הראשונים אוד היו מרגשים, אבל עם הזמן זה הפך לשגרה, ובינתיים, עם השנים, זה די התייצב. האנשים, השליחים וכל הסוכנות היהודית, והם המשיכו לשלוח עוד ועוד נציגים. היו הרבה מאוד אנשים. וכל מחנה קיבל את השליח שלו. וארגוני הביניים לקחו מה שיכלו. בינתיים הוקמו מחנות ה-DP [Displaced Persons - אנשים שלא היה להם לאן ללכת]. מחנות ה-DP הוקמו תחילה למען שורדי מחנות הריכוז. לאחר מכן הגיעו אנשי בריחה בהמוניהם. אני זוכר, כמה אנשים מאיתנו... כלומר גם מגרינגסהוף... קראו לכמה אנשים, שנעזרו בהקמת המחנות האלו. ואני זוכר: אותי הזמינו לפרנקפורט, בקרבת פרנקפורט, אלסהיים, זה היה מחנה DP. זה עבר דרך אלסהיים, זה היה מחנה DP. זה נעשה בין לילה. הועמד לרשותנו בניין בית ספר. ובתוך בית הספר פיזרנו קש, כדי שהאנשים יוכלו לישון ולגור שם, עד שהכל התייצב מעט, כל המחנות ובכל האזור. בכל מקום היו מחנות DP. היהודים כמובן מאוד התרשלו בכל, כי הם ידעו שזה לא לצמיתות, וגם כל השנאה נגד הגרמנים, והכל. הם היו מאוד ממורמרים. והם רצו לעזוב את זה... אני זוכר, בעיירה שכנה שלנו... זו הייתה פעם עיירת נופש מאוד אלגנטית. והיהודים לקחו את כל השטיחים, והם לקחו הכל. ואני תמיד הייתי צריך לשמוע את זה בזמן הישיבות של מחנות אונרא, כל שלושה שבועות, כל שבועיים, עם כל מנהלי המחנות. אני הייתי חייב ללכת לשם. כולם היו נוצרים, אני הייתי היהודי היחיד שם. כשאני... אני הייתי חייב לשמוע את כל מה... איזה דברים היהודים עשו שם בלילות. להם לא היה איכפת בכלל. לא היו אצלנו שירותים.

אז הם זרקו את כל הזבל מן החלון. הם פשוט שללו את הכל, אפשר לומר. זה היה כזה בלגן. אבל כל זה באמת היה מאוד, מאוד, מאוד קשה.

ובכן, לפני שאני אסיים אני רוצה רק לספר בקצרה, כיצד הגעתי למשפט, כן? אפשר עוד לדבר? זה ייקח בערך עשרים דקות. אני חייב לספר את זה. אז כבר הייתי בישר... ובכן, בעניין זה אני רציתי לספר על גרינגסהוף. אני מונית למנהל ב... חברי גרוולד מונה ל... היה מחנה מעבר בבוכולט, במחוז האנגלי... ההולנדי [רוצה כנראה לומר בגבול להולנד]. זה עוד היה בתקופת האנגלים, לפני 1948. כלומר, לפני קום המדינה היהודית. אז כמה יהודים יכלו להגר. אז גם "אורגנו" צרטיפיקטים על ידי הסוכנות. נסעו על שם אחר. אז האנשים... אני לא יודע איך הם עשו את זה, על כל פנים היו שם שמות מזויפים. מדוע היו שם שמות מזויפים אני לא יודע, אבל כנראה היה מדובר בשמות של מתים, ובשמות של אנשים, בישוב... על כל פנים, כך היה. חלק גדול מן היהודים נסעו על סמך הצרטיפיקטים האלו, כלומר, על שם אחר, אבל עם צרטיפיקט. ואז גם היה מותר לקחת משהו. האנשים יכלו לקחת מטען. ואז זה שוב חזר, כל ה... בינתיים כבר היה הכל... זה היה כבר כמה שנים לאחר מכן. יהודים רבים כבר השיגו לעצמם כסף, שחור ולבן, הם סחרו ב... אה... במטבע זר, והם הבינו איכשהו... לקחת, לקחת, לקחת, כל אחד רצה לקחת ו... אף אחד לא רצה... הם לא רצו להישאר. רק מעטים נשארו, אבל כולם [...] רצו ללכת, מהר עוד לקחת. היה מדובר בקרב על הקיום העתידי. והאנגלים לא היו מאוד... עד שנת 1948 הם לא היו מאוד מוכנים לאפשר את ההגירה. היו הרי בנוסף המאבקים הפוליטיים בארצות ערב. ובכן, זו הייתה בעיה גדולה. אבל כל זה השתקף. אני זוכר את ההקשר הזה בסרט "אקסודוס". האקסודוס הרי גם נשאה מהגרים יהודים, ממחנות DP, מן האנשים האלו, לרוב מן ה"בריחה". זו הייתה כמות גדולה של אנשים. זה הרי לא היה... אנשי המחנות לעולם לא היו בכמויות גדולות. בסרט אקסודוס הזה... האנייה הגדולה, אותה שכרו, הגיעה, והאונייה הזו חזרה אחר כך. זה הרי ידוע. מנהל האקסודוס היה במקרה ד"ר קורט לויין, חבר טוב שלי, אותו עוד הכרתי מ... מ... מברלין, מעבודתו בתנועה הציונית. גם הוא כבר נפטר. אבל... כאלה היו התנאים אז. האנגלים לא היו מוכנים, וכך התחיל עוד פעם המאבק. אבל כל אלה היו תוצאות תקופת הנאצים, הרדיפות והבלגן בישראל. ובכן, אני לא חושב שעוד נותר לי זמן לדבר על המשפט.

שאלה:

אז תספר כיצד הגעת לפלסטינה.

ארתור פוזנסקי:

אני הגעתי לישראל. מגרינגסהוף אני... לגרינגסהוף הגיעו כל הזמן קבוצות חדשות. לא ניתן היה למנוע את זה. תמיד היינו חייבים להשלים. כשיצא טרנספורט כזה, הוא יצא גם מגרינגסהוף וגם מגרספלד. כלומר, אני אומר שגרינגסהוף היה אחד וגרספלד היה שתיים. והיינו גם חייבים... היו לנו אנשים. אחר כך היו לנו... קודם כל היו אנשים מן המחנות. היו גם הרבה אנשים ביניהם שמצאו מקום כיהודים בצבא האנגלי, כפליטים, שהיו בארמיה של אנדרס. בארמיה הפולנית של אנדרס. אלה שהתייצבו, ואחר כך... אבל הם היו יהודים, אבל הם לא אמרו את זה. מאוחר יותר הם הגיעו וחשפו את עצמם, והם פנו אלינו והשתלבו אצלנו. כלומר, תמיד היה אפשר להשלים. תמיד היו לנו יותר ממה שהיה צריך. וחברי, מנהל הסוכנות, היה בפרנקפורט, זה היה ד"ר הורניץ, לאחרונה חבר קיבוץ בגבעת חיים. ד"ר הורניץ הזה היה צריך משהו שינהל את מחנה המעבר הזה בבוכולט. הוא היה צריך משהו בשביל הסוכנות בפרנקפורט. אז הוא העביר לחברי, לגרוולד, שעליו סיפרתי על החתונה, ש... אני בעצמי עוד דיברתי אז אל הקהל. וזה היה זוג מאוד נחמד. והם היו מאוד מוכשרים בעניינים כלכליים. מאוד חרוצים. והם לקחו את משימה... גם הם רצו לצאת באופן חוקי, והם קיבלו את התפקיד. לפני כן אמרה להם הסוכנות: לפני שתקבלו את הצרטיפיקט, אתם עוד חייבים למלא משימה אחת. תארו לכם, להעמיד תנאים כאלו. הם [הסוכנות] ניצלו את זה. וכך הם הגיעו לבוכולט. בוכולט שוכנת ליד גבול הולנד, במרחק כמה קילומטרים, איפה שמתבצעת הבדיקה האחרונה של האנגלים לגבי החומר שנשלח לשם... אה... מביאים לישראל. הבדיקות האחרונות... זה היה מחנה מעבר. דרך מחנה המעבר הזה הוברחו כלי נשק רבים. אבל זה גם היה מאוד מסובך. חברי גרוולד ניהל את זה תקופה מסוימת. ואז הוא בעצמו עלה לישראל. אבל הוא רק הלך לאחר שהיה לו מחליף, וזה הייתי אני. כך הייתי שם בבוכולט. מבוכולט יכלו האנשים לעלות לישראל באופן חוקי. משם היה מותר להם לקחת כמות מסוימת של מטען, לרוב ארגזים, ואתם יכולים לתאר לעצמכם מה שאספו שם. האנשים ניקו את המקום. הרוב... אז היה מודרני לקחת פסנתרים. פסנתרי כנף! לא סתם פסנתרים, אלא פסנתרי כנף. והיו אנשים שהיו כל כך פנטיים, שהם לקחו שלושה פסנתרי כנף. שלושה פסנתרי כנף! זה לא היה מותר. הייתה רשימה, היה מותר לקחת רק פסנתר כנף אחד. היו כאלה ש... היה אחד, הוא היה בעל מלאכה, הוא לקח איתו ציוד מלא לרפואת

שיניים. ציוד לרופא שיניים. לפעמים אני התפוצצתי מצחוק. יש שליחה אחת, היא כבר לא בחיים, היא לקחה איתה ציוד מלא לחדר אמבטיה. ציוד מלא כולל אסלה. ובכן, לפעמים התפוצצנו מצחוק. האנגלים אז בדקו בלילה, לא... אה... סליחה, טעיתי, הם בדקו ביום, אבל בלילה היהודים פרצו אל הארגזים והסתירו בהם כלי נשק. זה יצא בדרך כלל מברגן-בלזן, אבל זה היה דבר גדול בשביל ההגנה.

שאלה:

מניין היו ליהודים כלי הנשק?

ארתור פוזנסקי:

קנו אותם שם. היה ניתן לקבל כלי נשק. לאחר המלחמה היו כלי נשק בלי סוף. מכל הצדדים. אבל כך עשו להגנה... זה הכל קרה בשקט... ואז ארזו את כלי הנשק. אני לא ראיתי ולא שמעתי דבר, את זה עשו אחרים. תארו לעצמכם, ביום... חתמו אותם, אחר כך הורידו את החותמות, הכניסו את כלי הנשק והחזירו את החותמות. באופן כזה שלחו להגנה... בבוכולט. את הארגזים. ולפעמים גם שיחדנו קצת את החיילים האנגלים. היו בינינו נשים יפות, הן התמזמזו איתם קצת, והם היו... בדרך כלל הם היו שתויים.

שאלה:

וכמה זמן היית בבוכולט?

ארתור פוזנסקי:

משם יצאו הטרנספורטים תמיד... מבוכולט יצאו הטרנספורטים תמיד... לא באופן סדיר... יצאו תמיד כארבע מאות עד חמש מאות אנשים, לפעמים אפילו שש מאות. אני לא ניהלתי את העיניינים בבוכולט, אני רק ניהלתי את הצד הכלכלי. אני ניהלתי את המחסן הזה, בשביל 600 אנשים זה עוד היה מחסן יפה. קיבלנו שם דברי מזון מן הג'וינט ומאונרא, וכו'. זה היה מחנה ביחד עם אחרים, עם יוגוסלבים, עם פולנים, מחנה מיוחד, מחנה קסרקטין לשעבר. וכך הגעתי לישראל. אבל אני הגעתי לישראל בשם יעקב נוימן. לא קיבלתי צרטיפיקט אמיתי רשום על שמי.

שאלה:

אז בכל זאת הלכת באופן לא חוקי.

ארתור פוזננסקי:

הלכתי באופן לא חוקי מבחינת השם, אבל היה לי צרטיפיקט. אני יכולתי להצטרף, לא הייתי חייב [...]. אבל בלתי חוקי פירושו היה גם להגיע לכאן באופן בלתי חוקי, כלומר, להגיע בלילה ולהסתתר. אבל אני לא הסתתרתי. הגעתי על השם יעקב נוימן בשם הסוכנות, ואז נתנו לי מעמד חוקי.

שאלה:

ולאן הגעת לאחר מכן?

ארתור פוזננסקי:

נו, אז חשבתי...

שאלה:

זה היה מתי? זה היה בשנת 48?

ארתור פוזננסקי:

48, יולי 48. ב-48 הייתי רווק. הרי לא הייתי... אני עוד לא סיפרתי על החברה, כיצד מצאתי את הקבר שלה. חברתי עוד נורתה חודשיים לפני הסוף, בפברואר 45. עד 45 ידעתי מה היה. אבל זה נודע לי רק מאוד מאוחר. היא קבורה בצלה. ואז הגעתי כרווק. ולהיות רווק היה אז דבר נורא. אני הגעתי בנמל יפו, ואז כל המטען שלי כבר נפל למים. ומשם הביאו אותי למחנה סמוך לחדרה. בחדרה הייתי כארבעה שבועות. לרוב האנשים שהיו נשואים, ניתנה דירה. ואותי שלחו למחנה צבאי. רצו שאני אשחק תפקיד של חייל. לעולם לא הייתי חייל בכל החיים שלי. ובישראל הפכתי להיות חייל, והייתי כשנה בערך בצבא הישראלי. זה היה לאחר שהגעתי לכאן. ובכן, אני גדול והכל מגיע לכאן, כי אני... יומיים, שלושה לאחר מכן הגיע הרכוש שלי ליפו, ולקחו סירות, ולקחו אותי לחוף, ואני עוד רואה איך המטען שלי נופל את תוך המים. ו...

שאלה:

זה נשאר במים? אף אחד לא הוציא אותו?

ארתור פוזננסקי:

לא. קיבלתי מזוודה ריקה. כמה ימים לאחר מכן. אבל מה שמעניין הוא, שהיו לי שבעה ארגזים. ביניהם היו רק שניים שלי. האחרים היו של שליחים. הם ביקשו ממני לקחת אותם, אתי על שמי. הם לא יכלו לקחת כל כך הרבה. אז סחבתי את הארגזים בשביל השליחים, ואחר כך... הרי כלל לא ידעתי מה היה בתוך הארגזים. אבל לא היה שם משהו מיוחד. זה היה... ארגז אחד מצאו אחר כך. ואני הייתי אמור להודיע לפלסוי... לפלטקס... אני לא זוכר איך קראו להם... הייתי אמור להודיע, מה היה בתוכו. היה מלא נייר עיתונים, הוא אסף נייר עיתונים, את כל זה הוא לקח איתו... כלומר כתבות מן העיתונים, ואת כל זה הוא לקח איתו לישראל. השליחים לא אמרו לי מה היה בפנים. הארגז האחד לא היה על...

הבמאי מפסיק: אנחנו מפסיקים עוד מעט.

ארתור פוזננסקי:

כן, זהו זה. רציתי עוד לספר על המשפט, אבל...

שאלה:

ואתה לא רוצה להיפגש עוד פעם?

(צפצוף - סוף או הפסקת השיבה)

ארתור פוזננסקי:

לעשות את כל זה בחינם... זה משהו.

שאלה:

אולי הוא יקבל גם מעט כסף, אבל...

ארתור פוזנסקי:

תארו לעצמכם, לאישה יש שלושה ילדים. אתם מכירים את הסיפור על היהודי הארגנטינאי? זה מעניין בשבילכם. אנשי פיקר [...] זו היא. לפני קום המדינה עשו, לאחר מלחמת העולם הראשונה, עשו פיקה(?). כדי שהיהודים יבואו לארגנטינה. אתם מכירים את הסיפור?

שאלה:

לאורוגואי?

ארתור פוזנסקי:

לא, לארגנטינה. ושם הם ייסדו משהו כמו בירו-ביג'אן. זה לא מעניין אתכם?

אדם 1 ברקע:

זה היה... [...]

ארתור פוזנסקי:

מה שם העובדת היום?

אדם 2 ברקע:

עדינה.

ארתור פוזנסקי:

עדינה. סליחה. אני מפריע לו.

אדם 1 ברקע:

מותר לה?

ארתור פוזננסקי:

כן. ברור. כן.

שאלה:

ובכן, איך זה היה כשהגעת לישראל?

ארתור פוזננסקי:

כפי שכבר תיארתי, הגעתי לישראל באונייה, ירדתי לחוף ביפו. שם קיבלו אותנו, וזו בדיוק הייתה תקופה של שביתת נשק. בשנת...

שאלה:

זה היה ב-48.

ארתור פוזננסקי:

אני הגעתי ביולי 48. הייתה שביתת נשק, אבל לא כל כך הבנו את זה. אני... לפני שהגעתי לישראל, הופסקה הנסיעה לאורך זמן במרסיי. על... במרסיי נתקענו, היינו חייבים לחכות ארבעה שבועות בבית מלון. המלון היה לא טוב, כל האוכל והכל היה מאוד פרימיטיווי. נודע לי מיהודים מקומיים במרסיי, שבית המלון הזה פעם שרת כמטה כללי של הנאצים. וכשהיינו בבית המלון הגיעו החדשות הראשונות, טפטפו אלינו מישראל, שהיו כאן קרבות עזים. ברגע זה החשק שלנו להגיע לכאן לא היה כל כך חזק. אבל מתוך הטרנספורט - היו 500 עד 600 אנשים - הצליחו כמה להימלט ופשוט לא הגיעו לכאן אלא נשארו בינתיים במרסיי, כדי לחכות ולראות כיצד המצב יתפתח. אני בעצמי הגעתי לישראל עם אנשים אשר איתם התחברתי, ואשר איתם עבדתי בגרמניה במחנות השונים בבוכולט וגם בפולדה. והרשויות בישראל לקחו אותנו ישירות מנמל יפו עם אוטובוס למחנה בחדרה, והיינו חייבים להישאר במחנה. זה היה מן הסכם עם הרשויות או עם ועדת שביתת הנשק, שבינתיים לא מחליטים בעניין העולים החדשים. ובכן, הגעתי למחנה, והכל היה פשוט מאוד. אכסנו אותנו בקסרקטנים. בכל קסרקטין ישנו בערך עשרה, שנים-עשר זוגות... גברים, נשים... ומצב הרוח לא היה טוב במיוחד. לזוגות הנשואים היה המזל שלאחר ארבעה שבועות הסוכנות מיד שילבו אותם. הם קיבלו דירות מן הסוכנות, דירות אשר נוטשו על ידי הערבים. אבל אלה שלא היו נשואים, אותם לקחו מיד לצבא, לאחר ארבעה שבועות שהייה במחנה הזה, וקלטו

אותם בצבא. ביניהם הייתי כמו כן גם אני, לאחר שחברתי נרצחה על ידי הנאצים בפברואר 45. כיצד אני... וזה היה קשה, כי אני הייתי בכל זאת כבר בן 36. ואני לעולם לא הייתי חייל. לא היה לי טבע של לוחם, להיפך. ואני... השילוב בצבא, להיות פתאום חייל, זה היה קשה מאוד בשבילי. מאידך, כיון שלא היו לי תוכניות אחרות, תוכניות ברורות, לאן ללכת, זה היה די טוב בשביל תקופת הקליטה הראשונית בישראל. אני הגעתי למחנה עם כמה אחרים שגם [...] צבא... הייתי שם יחד עם אנשים סדירים. ובכן, במחנה צבאי בתל השומר, היום זה תל השומר, ושם חלקו אותנו. תחילה עשיתי שנה שלמה תרגילים, פשוטים. לאחר מכן אני חולקתי למבצע נקיון של תל השומר. הייתי אמור להרים ניירות. זה היה, בגילי, לאחר כל מה שקרה, בגיל 36, קצת לא מכובד, אבל סוף כל סוף נשלחתי למחלקה של שקם ושירתתי שם כשנה. שם... בזמני זה עוד היה מאוד מבולגן. לא מאורגן. החיילים ששורתו במזנון היו פרוצים וחשבו שהם יכולים לכבוש הכל. אני חילקתי תה עם עוגות. לעתים קרובות קיבלתי את העוגה ישירות לפנים, כי היא לא הייתה טובה. והאנשים... אה... החיילים חשבו שהם יכולים לעשות הכל. אני הגעתי לשקם דרך פרוטקציה. מישהו מן החיילים הוותיקים הכיר אותי מן העבר, והשיג לי את המשרה הזו. לפי דעתי מילאתי את התפקיד הזה טוב מאוד, ושירתתי כשנה בצבא, הכל עם הפסקות. כי אם היו מבצעים נגד הירדנים, או מבצעים צבאיים, שולבו אנשים מכל מחלקה, כלומר מחלקה צבאית, ואז באו בחשבון בעיקר אנשים שלא הייתה להם משפחה, או שהיו רווקים. כך קרה, שכאשר היו אימונים צבאיים, או איזשהם... אה... היו מבצעים... כלומר, ציפו למבצעים, אז הוציאו אותי מן השקם ושולבו אותי. וכך קרה שלעתים קרובות הייתי בחזית. אבל זה היה תמיד רק לזמן קצר, אבל בכל זאת זה היה מסוכן. אני זוכר שכמה ימים לאחר כיבוש של באר שבע העבירו אותי לבאר שבע, ושעברתי את סילווסטר בבאר שבע. זה היה זמן קצר לאחר כיבוש באר שבע. הכל היה פרימיטיווי, ללא שירותים. השירותים היו הרחובות. שם קיבלתי מיד את התפקיד לשמור על ערבים במסגד, עם רובה. ולהסתכל, כשהם הולכים לשירותים. אבל לעולם לא היו לי כדורים ברובה, ולא היה לי שום מושג על ענייני צבא. אבל יש לספר עוד הרבה בעניינים האלו. אני על כל פנים לא הייתי חייל למופת. לאחר ששוחררתי בגלל גילי וגם מסיבות בריאות ניסיתי להשתלב במדינה. באותה עת זה היה עניין קשה מאוד. מן הסוכנות לא קיבלתי שום עזרה. העזרה היחידה שקיבלתי הייתה הנסיעה בחינם מגרמניה לישראל. אחר כך גם שלחו לי את המטען שלי, אבל מעבר לזה לא קיבלתי שום עזרה מן הסוכנות. אחר כך קיבלתי שלוש בקשות מקיבוצים שרצו לקבל אותי. ו... אבל אני לא ניצלתי את זה, כי לא יכולתי לצפות למצוא אישה בקיבוץ, להקים משפחה. כי אני מיד

הבנתי, שאיש שאינו נשוי בקיבוץ הוא נידון למוות [צוחק]. אם מותר לי לומר ככה. כי הרווקים חיים לחוד, ומתייחסים אליהם תמיד ב... ריחוק. לכן בעצם מיד התחלתי לעבוד. עוד מתקופת ההכשרה, בעבר, למדתי את מקצוע הצבעות, וניסיתי לעבוד כצבעי. לאחר ארבעה שבועות הייתי... מיד ראיתי שבתנאים ששררו אז... שבתנאים ששררו אז אני אוכל לעבוד במלאכה. זה היה אז הדבר הטוב ביותר. תחילה עוד למדתי כמתמחה אצל צבעי בישראל את הדברים הבסיסיים, הבנתי מיד את המצב דאז, ונהייתי עצמאי. ככה עבדתי 28 שנים במקצוע הצבעות, תמיד מילאתי את העבודות שלי בצורה הטובה ביותר, תמיד היו לי לקוחות. ואני לא זוכר אפילו יום אחד שלא הייתה לי עבודה. היו אלה חיים קשים. מאוד פרימיטיוויים. אבל אני הרווחתי את הכסף שלי, ויכולתי לבצע את העבודה שלי. בחורף, בחודשים שלא יכלו לבנות, עבדתי בהדבקת מעילי גומי. וליד זה תמיד עשיתי עוד כמה דברים קטנים, עבודות עונתיות, כך שתמיד הייתה לי פרנסה, אבל מאוד, מאוד קשה. היו צריכים לחרוק שיניים, וכך זה היה. ואז הגיעו כספי הפיצויים הראשונים. לא הייתי לי ממש דירה. גרנו אצל חיילים משוחררים של האנגלים... חיילים יהודים של הצבא האנגלי, בשיכון יד אליהו. זהו שיכון שעל פי הסכם עם האנגלים היה שמור לחיילים המשוחררים. והיה לנו... היינו בדירת שלושה חדרים, ובכל חדר היו שלושה חיילים. כלומר, היינו תחת תנאים פרימיטיוויים כאלו. רובם היו - אני עוד הייתי בעל פרוטקציה, כי אני בעצם לא הייתי שייך בכלל לחיילים לשעבר של הצבא האנגלי. הכל דרך קשרים. והיה קשה מאוד, כי החיילים... כל אחד ניסה להשתחרר ולהקים משפחה, איכשהו. אני מספר את זה, כי באותה עת הכל היה כל כך קשה, להסתדר שוב בחיים, ולהתחיל עם הכל. אני... אה... כשהגיעו הכספים הראשונים ניסיתי כמובן לקנות לעצמי דירה. ואז קניתי דירה, ואחר כך הכרתי את אשתי. אשתי היא מבית ברגלר, נולדה בפראג. היא הייתה בעצמה... שנתיים, שלוש היא הייתה בעצמה במחנה ריכוז טרזיינשטאדט, והיתה, אפשר לומר, אלמנת מלחמה. היא הגיע לכאן עם בעלה בשנת 49, אבל בעלה יצא למן מבצע צבאי, ונפל. והיה לה בן. הוא היה אז אולי בן ארבע, חמש. ילד מקסים, ואני כמובן דאגתי לאישה ולילד. ואני חושב שעד היום אני הייתי לו אב טוב. בינתיים התחתנו, יש לנו דירה מאוד נחמדה, גם בשיכון יד אליהו דאז, יש לנו בן משלנו שעכשיו עשה את התואר השני באמריקה וחזר לישראל. הוא גם נשוי, וכעת מחפש עבודה מתאימה. כן, לאחר שצבעתי 7000 דירות בישראל עזבתי את המקצוע ופניתי לתפקיד אחר, ומזה 17 שנה אני עובד בארגון השבת רכוש בתל אביב, בענייני פיצויים מגרמניה. תחום ההתמחות שלי הוא ביטוח לאומי, כלומר הביטוח הסוציאלי מגרמניה. יש לי קשרים עם המוסד הפדראלי לביטוח סוציאלי ועם המוסד הארצי לביטוח סוציאלי בגרמניה.

אם יישאר לנו זמן, אשמח לחזור לעניין זה. אבל זה בערך מהלך החיים שלי. היה לי לא מזמן יום הולדת 80. עשו לי חגיגה נעימה ב[...], כפי שביקשתי. פשוט, לא מפואר. ואני שומר על קשרים לכל החברים הטובים שלי. יש לי בית פתוח, ומקבל מכל הצדדים תמיד בקשות, ואני ממלא אותן ברצון. כעת אני רוצה... זו בערך הנקודה, בה אני עומד עכשיו. אני עוד עובד כמה שאני יכול, עזרה מעשית ועצות. תמיד חשוב לי, שאני יכול לעזור לאנשים. כשהייתי בישראל תמיד שמרתי על קשר לכל החברים מכל הזמנים. זה היה לי חשוב, כי אני ידעתי, שחייבים לשמור על ההידוק הזה, כדי לא ללכת לאיבוד. וכך זה גם היה שאחרי המלחמה שאלו אותי מכל הצדדים לספר על מה שחוויתי, על הניסיון שלי במחנה, על הניסיון שלי בתנועת הנוער. ואני בעצם... אני יכול רק... באמת בלי להגזים: מכל הצדדים דוחקים בי לספר או לרשום את הכל, כי... ובעצם אין לי כל כך הרבה זמן. אני גם לא חושב שיש כל כך הרבה עניי... שיש עניין כללי רב, כי היום יש כל כך הרבה אנשים שכותבים, ולכל כך הרבה אנשים יש את הדחף לספר על החוויות שלהם. חוץ מזה אני גם מאמין שלא יתכן מיצג אוביקטיבי של הדברים האלו, כי כמובן כל אחד רואה את זה מזווית הראיה שלו...

[צד שני של קלטת 7,8,9, 8.10.92]

ארתור פזננסקי:

ועבודתי אצל URO ואצל יונייטד רסטיטושן מראה לי שוב ושוב, כאשר אני מעיין בתיקים, שהכל... הפריצה הזו של היטלר הייתה כל כך עצומה, שזה חדר לכל ניבי החיים שלנו, ואנו סובלים מן ההשלכות.

שאלה:

האם אתה יכול [..] אושוויץ [...]

ארתור פוזנסקי:

כעת אני רוצה לספר. ובכן, התבקשתי פעמים רבות לדווח על הדברים האלו. אני כאן... דרישתי הראשונה הייתה, כשאני חושב בדיעבד... דרישתי הראשונה הייתה, כשהמפשט... אה... היה המשפט הראשון נגד גרינג, עוד הייתי בגרמניה. שם התבקשתי על ידי איזה עורך דין אחד למסור עדות. אני לא זוכר אותו לגמרי. אבל בין עיקרי התובעים היה חבר, איש בשם היינץ קלרמן מניו יורק, בנו של הרב קלרמן מברלין. הוא היה משפטן והוא הכין את התביעה הזו נגד גרינג והחברים שלו. הוא זימן אותי אז למשפט בנירנברג. זה היה מפגש מרגש. הוא הרי שרד את המלחמה. הוא הקליט את רישומי ובסוף יכולתי לראות את גרינג דרך החלון, מטייל בחצר בית המעצר. זה גרם לי לסיפוק, בשנת 45, 46. אחר כך קיבלתי כמובן מכאן, לאחר שעליתי לישראל, מצד גורמים רבים... אה... הזמנות. אני זוכר שעורך דין אחד כאן פעם ביקש ממני להעיד על המחנה. אבל עורך הדין הזה, איש מעניין מאוד, שכחתי את שמו, הוא הסביר לי שבמשך כל התקופה חברים הכניסו אותו ללשכת עורכי הדין כעורך דין נאצי, וכך הוא שרד. מאחד, לא יודע מי... הגעתי לישראל, ומיד קיבלתי הזמנה במסגרת הקרן הקיימת. אני לא זוכר איך זה היה אז. אז חקר אותי שוטר, ואני מסרתי אז את כל חוויותי ואת כל האירועים לפרוטוקול, ודברי שמשו לפרסומים ארוכים מאוד. לצערי הרב, השוטר הזה, במהלך אחד הביקורים שלו בגרמניה... הוא העדיף להישאר שם [צוחק]. הוא לא חזר לישראל בכלל. אבל יש לי את זה מודפס בבית, את מה שהעדתי אז, וזה כמובן חזרה על מה שסיפרתי כאן. אז הגיעו דרישות מכל מיני גורמים, מ"יד ושם" וגורמים אחרים, תמיד, לספר משהו. בעצם, בהקשר רצוף, כפי שאני יכול לספר את זה היום, עוד לעולם לא עשיתי את זה.

בשנת 65 קיבלתי זימון למשפט נגד הפעילים האקטיוויים במחנות אושוויץ, אושוויץ והמחנות המסופחים לו. ובכן, תארו לעצמכם: בינתיים כבר היה משפט אושוויץ הגדול, זה היה משפט IG-Farben הגדול, כלומר, נגד מנהלי IG-Farben. הרי נתנה חומר, נתנה לאנשים חומר בשביל המפעלים שלהם במסגרת הלשכה הראשית של ביטחון הרייך [Reichsicherheitshauptamt], אשר... איפה ש... שהיו החראים למחנות. המשפט שמעניין אותנו בהקשר אלי היה המשפט נגד שלושה... אה... שרף... אה... חברי אס-אס בפרנקפורט על נהר מיין. אני קיבלתי זימון למשפט הזה יחד עם חבר, שהיה במחנה תקופה ארוכה, עדי לינדבאום, ולאחר הרבה וויכוחים והבטחות קיבלנו בשנת 66 זימון לחקירה בפני בית המשפט לפלילים בפרנקפורט. הזימון היה משולב בשהייה של שמונה ימים בבית מלון, כולל טיסה ואש"ל. המשפט הזה כבר היה... אה... כי... אה... כבר היה ספיח למשפטי אושוויץ

הגדולים. כבר לפני כן, אך לא הגעתי, אלה היו... כבר לפני כן היו הליכי משפט נגד אנשי אס-אס שפעלו באושוויץ. מה היה? הליכי המשפט הוכנו באופנים שונים. זה היה תלוי במקום בו נעצרו האנשים. אנשי האס-אס האלו [נעצרו] במקומות שונים והובאו למשפט. והרשויות המשפטיות ניהלו כל מיני הליכי משפט שהיו דומים, או שהיה קשר כלשהו ביניהם. אני זומנתי לשם בפברואר 66 לשיבה מסוימת וגם הופעתי שם. הם... זה היה אולם גדול עם מספר שופטים גדול מאוד. היו גם אנשי תקשורת רבים, והיו גם צופים, אבל לא הרבה. היינו הרי... חברי ובמיוחד אני התרגשנו מאוד, כי היה הרי מדובר בעדות נגד אחד מאנשי האס-אס שעמדו למשפט. היו שם שלושה נתבעים, שניים לא הכרתי. אני בעצם זומנתי כדי להעיד נגד רב-טוראי נויברט. את הרב-טוראי נויברט הזה היכרתי כמובן היטב מן המנהל במבנה החולים באושוויץ. אני הכרתי אותו, הוא הכיר אותי. כל הזמן היו לנו עניינים. צריך לדעת, במחנה היה מבנה חולים. ומבנה החולים הזה נוהל על ידי יהודים, אבל הפיקוח עליו, מבחינה ניהולית ופעולות אחרות, אשר עליהם עוד אדבר, הם היו תחת הפיקוח של אנשי האס-אס, הם גם פיקחו וגם נתנו הוראות. החובש המופקד, כפי שנקרא, היה רב-טוראי אס-אס הזה... רב-טוראי נויברט, שאכן עמד לפני באותו רגע. הוא היה גם החובש של אנשי האס-אס. במחנה שלנו היו בתקופה העיקרית, אני מעריך, כ-15,000 עד 16,000 אסירים. וביציאה מן המחנה היה בלוק אס-אס, שם היו כל האנשים שהשתייכו לאס-אס. שומרים, אנשי ניהול ומנהלי המחנה. רב-טוראי אס-אס נויברט, זה שעמד לפני, היה גם עוזר חובש של האס-אס, והיה לו גם תפקיד יומיומי לפקח על מה שאנחנו עושים. כלומר, הוא הגיע כל יום למבנה החולים. לפעמים הוא נשאר יותר זמן, לפעמים פחות. כן, הוא היה שם על בסיס יומי וביצע את הביקורים שלו. ממונה מעליו היה אחד, סגן פישר, ד"ר פישר. לפעמים הם התחלפו, אבל מתוך כל הרופאים שאני זוכר, נשאר ד"ר פישר הזה בזיכרון. הוא היה... ממונה מעליו היה מנגלה, ד"ר מנגלה, אשר אותו... שעליו דיברו כל כך הרבה. אבל כיוון שאושוויץ היה מורכב מ-60 מחנות, לא ניתן לקבוע איזה רופאים באים בחשבון. על כל פנים, ד"ר פישר הזה היה איש, בן 29, 30 אולי, רופא צעיר, נראה טוב מאוד, תמיד ביציבה זקופה, הוא היה הממונה של נויברט. והוא גם נתן את ההוראות, אותן היה חייב נויברט, רב-טוראי הזה, לבצע. במשפט הזה כמובן לא היה הרבה לומר נגד נויברט. נויברט היה איש אס-אס קטן, אבל הוא הבין את ההוראות טוב מאוד, וביצע טוב מאוד את ההוראות שנתנו לו. וזה כמובן עומד בסימן שאלה, אני הרי לא יכול להסתכל אל תוך ליבו, אל תוך נשמתו של אדם. הוא ניצל את המעמד שלו טוב מאוד. היו לו, כמו לכל אנשי אס-אס, יתרונות אישיים. הוא לא היה חייב ללכת לחזית, כי אנשי האס-אס שמחו לעשות את השרות הזה. השרות

הביא עמו יתרונות רבים. הוא קיבל חופשת בית, היו להם קסרקטינים יפים לישון, אוכל טוב. כלומר, התנאים של אנשי האס-אס היו מצוינים לעומת אלה של האנשים, החיילים, שהיו חייבים ללכת לחזית. זה היה דבר אשר ממנו מאוד פחדו אנשי האס-אס, ששרתו שם. ובכן, לא יכולתי להסתכל אל תוך נשמותיהם של האנשים האלו, אבל אני יודע, שהנויברט הזה, ואנשי האס-אס האחרים שהיו אחראים עלינו, ניצלו את האסירים די טוב למען צורכיהם האישיים. נויברט דאג לעתים קרובות לאשפוז של אנשים במבנה החולים שיצרו נעליים בשבילו, או בגדים. בתקופה שלי... הכל בעבודת יד, ועוד זוג מגפי רכיבה, היו לו מגפי רכיבה גדולים, הכל בעבודת יד. אלה היו אסירים שהיו מומחים, ושעשו את הדברים האלה למען אנשי האס-אס. אני עוד זוכר שאנשי האס-אס הלכו ואמרו לאסיר: תביא לי היום עור. כן... אז האסירים היו חייבים להביא, מאיפה שהם היו, אצל IG-Farben, לגנוב עור ולהכניס את העור באופן בלתי חוקי. הסיכון הטמון בהברחת העור היה של האסיר, לא של איש האס-אס. ואחר כך הגיע איש האס-אס למבנה החולים ולקח את העור מזה שהביא אותו. כלומר, באופן כזה מסוכן הם ניצלו אותם לצורכיהם האישיים. אבל מעבר לזה שמענו לעתים קרובות רמזים מרב-טוראי נויברט הזה, שלא רק שהוא נהנה מן השיטה, אלא הוא גם מצא אותה לנכון. אני זוכר איך שהוא עמד יום אחד ליד החלון, והיה בחוץ מסדר גדול. אני הרי לא הייתי חייב ללכת למסדר. ואיך שהוא פעם אמר לי, ואת זה אני כמובן לעולם לא אוכל לשכוח, הוא אמר: אתה הרי יודע שכוונתנו היא לחסל את היהודים. ואז זה הרי אנשי שאנחנו ממיטים אותם בגז. ובכן, אני לא יודע אם הוא אמר את זה מתוך מניעים נציונאל-סוציאליסטים. הוא קרה לזה הומני. אבל זה היה אופן החשיבה של אנשי האס-אס שם. וכמובן חשבו ככה, וגם פעלו ככה. למבנה החולים במחנה שלנו השתייך רופא בשם ד"ר בוטירזיק, אני כבר ציינתי אותו בסיפור שלי, הוא חי כיום בהנובר. והבוטירזיק הזה...אה... הנויברט הזה, כשהוא נכנס, היינו כולנו חייבים לקום, והוא הלך ישירות לבוטירזיק. היו לו יחסים טובים במיוחד אתו, וממנו קיבל... הוא גם נתן את ההוראות. כמובן שקשה לומר, ממי יצאה הידיעה שמבנה החולים מלא. האם נויברט העביר את זה או בוטירזיק? בוטירזיק היה אדם שהיה מעוניין שיהיו לו הרבה הצלחות במבנה החולים שלו. גם לנויברט היה אינטרס להראות לרופא הראשי שלו, ד"ר פיישר, ולאנשי אס-אס הבכירים האחרים, שהכל פועל מוציין, ושאינ לנו יותר מדי חולים. והוא תרם לרמזים, שצריך להקטין את מבנה החולים, ואז נמסרה המשימה לנויברט. הוא היה צריך, אפשר לומר, לדאוג לכך, שהסלקציה תבוצע שם, סלקצית המחנה או סלקצית החולים. התפקיד שלו היה לדאוג למשאיות כדי לאפשר את הטרנספורט באופן מסודר. דרך אגב, על הטרנספורטים כבר סיפרתי הכל. אבל, על כל פנים,

מה שהיה אפשר לטעון נגד נויברט, נגר הרב-טוראי הזה, הוא קודם כל, שהוא היה מי שנתן פקודות, שהוא הורה לותיק המחנה אצלנו לבצע סלקציה בין האנשים, ושהוא עשה את ההכנות לביצוע הסלקציות. בגין כל ה... הפשעים האלו, שביצע במהלך עבודתו ואשר, לפי דעתי, הוא בכלל לא היה מסוגל לחדור לעומק משמעותם, הוא נענש וקיבל, למיטב ידיעתי, שלוש וחצי שנות מאסר. עונש מאסר כולל, כי לא היה ניתן להוכיח לו מעורבות ישירה לדברים כאלה, אבל זה לא נכון. הוא ידע בדיוק לאן הטרנספורטים הולכים. הוא הביא את החשבונות, את ה... הוא הביא לי אותם. הוא הביא לי את רשימת האסירים במחנה, את המספרים, והוא גם ראה כיצד... הוא הביא את המשאיות, לפעמים היו אלה שש משאיות, לפעמים שבע משאיות. הוא ארגן את כל זה, הזמין אותם, הוא היה הרי חייב לדעת לאיזו מטרה זה נעשה. הדבר המעניין בכל זה הוא שבאותה עת - וזה מקרה - בה תפסו את רב-טוראי נויברט במחוז האמריקאי, תפסו גם את ד"ר פיישר במגדבורג, במחוז הרוסי. אז כבר הייתה החלוקה. וזה הדבר המעניין בכל המשפט הזה.

שאלה:

האם אתה יודע מה קרה לד"ר פיישר?

ארתור פוזננסקי:

את זה אני אספר לכם. כי זה באמת הדבר המעניין, שבמקרה התקיים המשפט נגד רב-טוראי נויברט בפרנקפורט, ובמקביל נתפש ד"ר פיישר בברלין והועמד לדין.

שאלה:

כלומר, גם כן בשנת 1966.

ארתור פוזנסקי:

בדיוק באותו זמן. זה היה הדבר המעניין. ומדוע אני מספר לכם את זה? כי כאן התגלו כל הניגודים הפוליטיים. כשהעדתי ב[משפט] אושוויץ, הופיע כתובע נוסף אדם בשם פרופסור קאול. הוא היה עורך דין מפורסם, יהודי, כוכב מבין עורכי הדין, קטן, שמנמן, אני רואה אותו ממש לפני. הוא היה אותו עורך הדין שגם תבע את ד"ר פיישר במחוז המזרחי [הרוסי], כלומר בברלין. הוא היה מורשה אצלנו. זה היה אז קשה מאוד. התפלאו שהרשויות המערב גרמניות הסכימו, שפרופסור קאול הזה, בעל נטיות שמאלניות מאוד, הורשה להופיע כתובע נוסף במשפט הזה. ובכן, זה היה מאורע מיוחד מאוד. וכמובן שפרופסור קאול היה מאוד [...] הוא ראה שם את לינדנבאום ואותי, שני יהודים, והוא מיד אמר: אני חייב לדאוג לכך, שאתם שניכם תזומנו לד"ר פיישר. הוא מאוד ביקש מאתנו, הוא נפגש אתנו. והוא רצה באופן מוחלט שאנחנו נהיה שם, ולהעביר את זה. ובכן, בסוף נשארנו בפרנקפורט, אני עוד אספר על העדות הזו, ו... נשארנו בפרנקפורט וחיכינו לזימון...

שלאה:

...למזרח לברלין...

ארתור פוזנסקי:

...להגיע למזרח ברלין, כדי להעיד נגד ד"ר פיישר. אבל זה... חיכינו, הארכנו קצת את שהייתנו בפרנקפורט וכ... אני למשל הייתי באמת עד טוב מאוד, כי אני הרי הכרתי את האנשים פנים אל פנים. ומה אני אומר לכם? הודיעו לנו ממזרח גרמניה, כלומר מבית המשפט, שהם מוותרים על עדותנו, כי עדים מישראל אינם נחשבים כמתאימים. ובכן, זו הייתה מכה גדולה. ולכן אני מרחיב כל כך על כל העניין, כי אז הוויכוח הפוליטי בין גרמניה המזרחית וגרמניה המערבית היה עד כדי כך, שזה השפיע עד לעניינים כאלו. שלא קיבלו אותנו כי טענו, שאנשים מישראל לא יכולים להיות אובייקטיוויים, והם אינם מתאימים למשפט הזה, לא מתאימים להצגת ראיות. כאלה היו היחסים. אני עוד רוצה לספר... כמובן שנודע לי מאוחר יותר, ששפטו את ד"ר פיישר הזה למוות. הוא... זה היה משפט לדוגמה ב-DDR, על אף שיודעים שנאצים רבים נעלמו ב-DDR ולא תפשו אותם, אז תפשו את ד"ר פיישר הזה וגם הוציאו אותו להורג. כיצד אני יודע את זה? כי אני מאוחר יותר... כי העדים שהעידו במשפט הזה, נגד ד"ר פיישר, כמעט והיו ההשלמה לאלה שהעידו נגד נויברט. נויברט היה דג קטן לעומת ד"ר פיישר, אבל הוא היה מספיק נאצי כדי להישפט. אבל את ד"ר פיישר,

כאן עשו הגרמנים... אה... המזרח גרמנים בכוונה סיפור גדול ורצו להוכיח, שהם עושים מעשה. אני קיבלתי מאוחר יותר חוברת, חוברת עבה מאוד עם כל התמונות מן המשפט, ותמונות של העדים, אשר ביניהם הכרתי כמעט את כולם. אבל 90 אחוזים מן העדים האלו בכלל לא הכירו אותו באופן אישי. אבל הם בכוונה ניפחו את המשפט הזה ורצו לשקם את עצמם, הרשויות המזרח גרמניות, בזה שהם פועלים נגד פיש..., בגלל הדה-נאציפיקאציה [הליך של שחרור אנשים מן החשד של היותם נאצים. ההליך נוצל באופן גורף]. אבל לפי דעתי היו נאצים הרבה יותר גרועים, והיו גם משפטים נוראים יותר, מאשר הד"ר פיישר הזה. הוא בא מבית גרמני לאומני ו... אני לא רוצה להצדיק אותו, אבל הוא גלש לשם ועשה את כל זה כדי לחזק ולהחזיק את מעמדו. מר נויברט במשפט... ואז יושב הראש שאל אותו: אתה מכיר את העד? והוא אמר: כן. כיצד אתה חושב, איך... כל הדברים שהעד טוען נגדך, מה שהוא אומר, הטרנספורטים וכו'. כן, זה הכל המצאות. אבל הכל היה אמת, וניתן היה להוכיח את הכל, והוא...

שלאה:

...הוא הכחיש?

ארתור פוזננסקי:

הוא לא הכחיש את זה. הוא מאוד צמצם את זה. הוא היה הרי מאוד פרימיטיבי. אלה היו אנשים... אני אפילו לא יודע אם הוא ידע קרוא וכתוב. אבל אלה היו האדונים הגדולים במחנה. אלה היו האנשים אליהם התפללו במחנה. ובכן, לנויברט הזה היה הרבה מזל, אבל כמו תמיד התייצבו עדים רבים מאמריקה, והמפשטים התארכו. הם בוצעו באופן מאוד יסודי על ידי הרשויות הגרמניות. הביאו עדים מכל הצדדים, מהרבה מדינות. הגיעו לשם חברים מאמריקה, הגיעו חברים מפולין ל... אז היה קשה מאוד להגיע מפולין לגרמניה. העדים היו חייבים לקבל אישור מיוחד מן הממשלה הפולנית, אז הם קיבלו את ההזמנה. ואנחנו שם, כלומר בפרנקפורט, שנינו בעצם, חברי ואני, היו לנו שם ימים גדולים. מדוע? פגשנו שם חברים מ... אה... שהיו איתנו במחנה, אחד מאמריקה, ופגשנו חברים מפולניה.

שאלה:

שגם הוזמנו כעדים...

ארתור פזנסקי:

שגם היו מזומנים כעדים. שהעידו באופן כלשהו. אבל מה? הממשלה הגרמנית שילמה להם את הנסיעה, ומימנה להם שהות בבית מלון קטן, לא כל כך אלגנטי. וה... הפולנים סיפרו לנו שהם מקבלים 12 דולר אש"ל.

שאלה:

מן הממשלה הגרמנית או הפולנית?

ארתור פזנסקי:

לא. אה... דרך הגרמנית, כלומר מן הפולנית הם... אז היה אסור לנסוע לגרמניה, למערב גרמניה. הממשלה הפולנית לא הרשתה שהם יבואו למערב גרמניה. אז הם... אבל על סמך זה שהיו עדים קיבלו 12 דולר. אני עוד זוכר שנתנו לחברינו מפולין כסף מן הכיסים שלנו, כדי שיוכלו להתקיים. כל כך קשוחים היו... הניגוד בין מזרח גרמניה לבין מערב גרמניה. ולא רק זה אלא גם השפיטה. אבל ככה זה, אני זוכר מקרה אחד. אני העדתי שם, חצי יום, לפני הטריבונל, היו הרבה נציגי תקשורת, גם עיתון אחד הגיע. אפילו קיבלתי בחילה. אני זוכר... אחר כך הגיע חובש לעזור לי. הוא לקח... כל זה ריגש אותי מאוד. אני קיבלתי שם כל מיני... נייר אחד שאני בעצמי כתבתי. אני כבר ציינתי את זה פעם אחת כאן. וכשראיתי את זה עלה לי הכל למודעות והיו חייבים להפסיק את החקירה. אבל אני חזרתי להכרה אחר כך. אבל זה מאוד זעזע וריגש אותי. ואחרי המשפט התבקשנו על ידי כל מיני עורכי דין להגיע למשרדיהם. הם ביקשו להגיש תביעות נוספות. אז כל אחד מחפש, אם הוא... אם ימצא איזה עורך דין, שיש לו נקודת אחיזה... אז הוא מנצל את זה. אבל לפני שנפגשנו שם הם, כלומר החברים לשעבר, עשו מן אירוע קטן, מפגש של 15 אסירים לשעבר, שבמקרה הגיעו כולם למשפט, אבל בזמנים שונים, בשעות שונות. כדי להיחקר שם. ואז ארגנו קבלת פנים. אבל אני רק רוצה לספר לכם את הניגודים בכל העניין. הגיע אסיר אחד, זיגי הלברייך, נולד באושוויץ, רוקח במקצועו, הוא הגיע מאמריקה, מלוס אנג'לס, הוא גם זומן כעד יחד עם אשתו. והוא הרי נולד בתחום פולין. הוא ידע לדבר פולנית, והיה לו תפקיד טוב במחנה. הוא היה... הוא היה מנהל המחלקה... הייתה במחנה הרי מחלקה פולנית, רק לאסירים פולנים.

והוא מונה שם ל... הוא היה הרי אסיר וותיק, והוא מונה שם, כלומר... למנהל בלוק. הוא העיד לטובת נויברט. הוא אמר, שהוא טיפל בו כל כך טוב, ושהוא לא יכול לומר משהו חיובי... אה... משהו של....

שאלה (כולם ביחד):

...משהו שלילי.

ארתור פוזננסקי:

...משהו שלילי. ואני... אה... אני נעמדתי, והרגשתי כבר שם במהלך האסיפה הזו, עד כמה הדעות מנוגדות. איזה ניגודי דעות קיימים. אני אמרתי, זה שהוא לא עשה שום דבר לך אישית, ושאתה לא יכול לומר עליו דבר שלילי, זו עדיין לא הוכחה שהוא החליט באופן חיובי במקרים רבים אחרים. והתחלנו מאוד לריב. וחברי, הוא... כשדיברנו על העניין בחוג קטן ערב העדות הוא הלך לבית המשפט ואמר שהוא מוותר על עדותו. הוא חשב על כל זה, וניסו... הוא רוצה למשוך את עדותו. ואז הוא קיבל כל מיני אזהרות, שאם לא יעיד, יופעלו נגדו לחצים וכו'. שיספרו על זה באמריקה, וכו'. אז הוא התחיל לפחד והופיע בבית המשפט. בכל זאת. ומה אני אומר לכם? ואת זה אני עדיין זוכר עד היום. שם בבית המשפט הוא העיד לטובת הנאשם. בקהל ישבו תלמידים צעירים רבים וקהל צעיר, והם מחו כפיים, עוד ועוד, ואז אני ראיתי, כלומר, עד לאן זה כבר הגיע בשנת 65, 66... אה... שהנאציזם בעצם לא גורש, עדיין היו אנשים שקיבלו את זה באופן מודע. לפי זה אתם יכולים לראות, שפעם... שהגחלת עדיין בערה, ושנית, הניגוד העצום הזה בין מזרח גרמניה לבין מערב גרמניה. זה היום כבר לא ככה, אבל היהודים במזרח גרמניה חוו גישה שונה לחלוטין, והדעות והניגודים הפוליטיים השתקפו בניגודים ופרטים כאלו. ש... ובכן, הגישה לישראל. אני זוכר עכשיו, כשאנחנו מדברים על זה שאני... זה היה בפרוץ מלחמת 75 היה פעיל יהודי מוביל...

שאלה:

1973.... יום כיפור 1973

ארתור פזנסקי:

...יום כיפור... כשהמלחמה הזו פרצה היה בדיוק פקיד אחד כאן בארץ, פקיד קומוניסטי, יהודי, אסיר לשעבר, היה כאן לביקור כדי לבקר את אחותו ואת אחיו. דווקא בימים האלו! לאחר 20 שנה הוא קיבל את האישור לבקר כאן בישראל אצל חבר... אה... משפחתו, ובמיוחד את הקברים של קרובי משפחה. הוא היה כאן בדיוק שמונה ימים, הגיע דרך קפריסין, לא היה יכול להגיע ישירות, וגם לא קיבל לדרך שום כסף, שום מטבע זר. והמלחמה פרצה בדיוק לאחר שהיה כאן שמונה ימים. הוא רצה להישאר שישה שבועות, קיבל את האישור, אבל לאחר שמונה ימים הוא הגיע אלי הביתה, במקרה, [ואמר ש] הוא רצה לחזור. וזה... המצב היה קריטי ביותר. הוא חבר באגודת נרדפי הנאצים בברלין, אדם אחד, הוא בינתיים נפטר. ואני... הוא בעצם הפסיק את הביקור, ואנחנו... הוא נסע אתי ללוד. ובדיוק ראינו, איך היהודים חופרים את התעלות, להגנה נגד התקפות מן האוויר, והתכוננו למלחמה. זה היה מאוד... והגענו ללוד וניסינו לקבל כרטיס לקפריסין, אפשרות כלשהי שיוכל לחזור. הוא ויתר לגמרי על המפגש עם משפחתו. וזאת לאחר שחיכה כ-20 שנה כדי לקבל את האישור. ואיך שאני נוסע איתו - אני לעולם לא אשכח את זה, הייתה כזו המולה במדינה, והם... ראו את כל היהודים - ואיך שאנחנו נוסעים באוטובוס ואנחנו מסתכלים, הוא אומר: תהיו חזקים! אתם תדעו לעזור לעצמכם, אנחנו אתכם. נו, וזמן קצר לאחר מכן הופיע כרוז נגד ישראל, נגד התוקפנות הישראלית, שם הביעו פילוסופים וסופרים יהודים מפורסמים את דעותיהם, שישראל מאוד תוקפנית ועוד סיפורי סבתא, כלומר, כרוז נגד ישראל, והשם התחתון היה זה של הפקיד שלי, שרק כמה ימים לפני כן הצהיר, אנחנו חזקים, אנחנו נעמוד לצדכם, וכו'. ומי שחתך את השהייה שלו כאן. אבל הוא... חתם כמספר 150! ובכן, כך הייתה הנטייה. כך היא הנטייה, כפי שניתן לראות.

היינו... כשאנחנו, כלומר חברי ואני, היינו בגרמניה באותה עת, כדי להעיד במשפט, אנחנו גם... מברלין [הכוונה היא כנראה לפרנקפורט] הגענו לברלין. רצינו הרי להיות עדים באותו משפט, ונסענו לברלין. פרופ' קאול איפשר את זה. ובאותה הזדמנות התאפשר גם מפגש עם החברים לשעבר, שחיים כעת ב-DDR. האנשים שהיו ב-DDR בתקופה שלי, היו לרוב קומוניסטים לשעבר... אה... קומוניסטים, שנולדו כיהודים. כלומר, שעשו קריירה בארגונים יהודים, ולאחר מכן הפכו להיות קומוניסטים גדולים. ושגם שיחקו תפקיד גדול. אבל ככל שאני זוכר, רוב הקומוניסטים המובילים האלו היו יהודים, שבינתיים, בגלל האירועים הפוליטיים, גורשו שוב. אני כבר סיפרתי כיצד נפגשנו בחוג הזה, לא חוקי, היה שם חברי אריך מרקוויץ, כדי לתת לכם דוגמה, שהיה מאוד... אסיר באושוויץ ועזר לרבים מבין

אנשינו, קומוניסט גדול שאיכשהו הגיע עד לעמדת שר ב-DDR. אני לא זוכר בדיוק, התחום שלו היה משהוא בעניין עבודה כלשהי, ביטוח או משהו כזה, והוא... פיטרו אותו, כי אחר כך במחנה... היה מבצע נגד יהודים, פעלו נגד היהודים ברוסיה ובפולין... עשו נגד היהודים, זה היה בערך 20, 25 שנה לאחר המלחמה, ואז הוא הודח. במהלך האירוע הזה. או חבר אחד, שעוד חי היום בוורשה, יהודי פולני, האב היה שמש בבית כנסת קטן בטשנשטוכאו. הוא כיום בן 75. הוא ישב שמונה שנים בגלל פעילות קומוניסטית ברוסיה... אה... בפולין, ואז הגיע לאושוויץ. הוא עזר להרבה יהודים באושוויץ, איש הגון, אבל לאחר המלחמה הוא היה יושב ראש המפלגה הקומוניסטית בפולין. ואז היה אירוע נגד יהודים בפולין, אבל אני לא יודע את התאריכים המדויקים, והוא הוחלף. הדיחו אותו. וכך קרה ליהודים רבים. כך קרה ליהודים שהיו קומוניסטים אמיתיים והאמינו בקומוניזם, אבל הודחו 20 שנה לאחר המלחמה. כלומר, החוגים השמאלניים לכאורה, להם היה... אה... ביחס ליהודים... לפי דעתי זה היה הכל הטעיה אחת גדולה. אף אחד מן היהודים, אם זה היה ארנולד צווייג או שטפן היימן, כל היהודים האלו, הם... הם איכשהו, על ידי ה-DDR... התייחסו אליהם רע מאוד, ודווקא בחוגים האלו שלגביהם היה אפשר להעריך שעשו משהו למען היהודים, העמידו אותם בצד. וכעת, לאחר פתיחת המחסומים ל... אה... לאחר איחוד גרמניה, מסתבר בברור, שהיהודים, שהיו שם, לא קבלו משרות ברמה גבוהה, או בכלל נדחקו הצידה באופן קשה מאוד. ובכן, הניגודים הפוליטיים האלו, הם מאוד מסוכנים. אני עוד זוכר, כשהיינו אז בברלין, חברי ואני, נפגשנו עם החוג הקטן הזה של אסירים לשעבר, שהתחלנו לשיר שירים מן התנועה החלוצית, מהשומר הצעיר ומארגונים יהודים אחרים, והם היו משוחררים פנימית להתוודות ליהדותם בחוג קטן. אבל בחוג גדול הם הדחיקו את זה. והאכזבה גדולה מאוד. ובכן, אני שוב יצרתי קשר עם ה... עם החב... עם האסיר מ... זה שהיה פקיד, פקיד גבוה בוורשה, זה שכותב לי עכשיו. הוא מאוד חולה. אבל הוא כבר שותק מזה 20 שנה על ידי המפלגה הקומוניסטית, בגלל שהוא יהודי.

שאלה:

יש לך גם קשר לשטפן היים?

ארתור פוזננסקי:

שטפן היים... היים... היים?

שאלה:

הסופר.

ארתור פוזננסקי:

יש... המכר שלי, שמו שטפן היימן. ובכן, השטפן היים הזה, זה הבן-דוד, הוא לא יהודי, הוא רק רבע יהודי, אני חושב. הוא במקרה הבן-דוד של חבר אחד שלי עוד מתקופת בית הספר, ובעצם אין לי קשר אליו. על כל פנים נפסק הקשר מתישהו. אבל זה בערך הפגישות שלי. אני כעת שוב פגשתי בחבר, שלימד במכללה לפוליטיקה. גם עליו כבר סיפרתי, ד"ר... נו, שכחתי את השם... ד"ר קניג, והוא היה לא מזמן בארץ. זה כבר ביקורו השלישי מאז האיחוד, וגם הוא הרי היה פקיד קומוניסטי. אבל כולם מאוד מאוכזבים ומרוחקים. הם כמו בן לא רוצים להודות ש... קשה להודות, שהאידיאולוגיה שלהם נכון להיום לא הצליחה לחדור, והם... לפי דעתי הפקידים היהודים האלו הם קורבנות האידיאולוגיה שלהם ושל כל המערכת. עד כדי כך זה השפיע. ואם כיום באים יהודים... היהודים שבאים מרוסיה ומפולין, הם הרי לא היו פוליטיקאים פעילים כאלו, אבל אלה שהיו, הם מאוד שקטים היום ושותקים. יש הרי הרבה יהודים יהודים [SIC!] ששיחקו תפקיד ב-DDR. זה לא ניתן למנוע. הוולף הזה, מרקוס וולף, ונורדן ואבוש. כל אלה הם כוחות מובילים ב-DDR, לכולם יש קרובי משפחה יהודים כאן או במקום אחר. וכך זה היה. ובכן, יש מקרים כאלו, אבל כולם מאוד מאוכזבים. ובכן, אחרי המשפט חזרנו, ואתם יכולים לתאר לעצמכם שמאוד התעצבנו כשנודעה הגישה של אנשי ה-DDR כלפי ישראל. את זה בעצם רציתי לספר. ואחר כך עוד היו הליכי משפט רבים. אני נחקרתי פעמים רבות. פעם אחת הגיע לכאן תובע כללי, הוא רצה לחקור אותי נגד וותיק המחנה של מבנה החולים, שש שעות, שמונה שעות. כיום המצב הוא כזה, שלפני שמעמידים נאצי למשפט, חייבים להביא ראיות מצוקות. חייבים לומר, אז ואז זה קרה, וזה וזה עשה את זה. כלומר, רבים מהליכי המשפט האלו הסתיימו בלי שעשו משהו לאנשים האלו. זה הרי נורא קשה, להביא ראיות מוצקות לאחר כל כך הרבה שנים, שניתן יהיה להעניש נאצי. אני חושב, אם אני מסתכל על המאזן בכל השנים, אני חושב שהתייחסו לאנשים האלה מאוד מאוד בעדינות וטוב, ושכל זה מה שעשו לאנשים האלה לא עומד בשום יחס למה שהם עשו.

שאלה:

כן.

ארתור פוזנסקי:

אנשי האס-אס... אנשי האס-אס הפעילים, ובוודאי עוד חיים כמה כאלה, לא שמעתי על משפט אחד, והתקיימו מאות משפטים. אבל הרשעות משמעותיות היו מעט מאוד. המקרה היחיד שידוע לי הוא ד"ר פישר הזה, שהוצא להורג ב-DDR. אבל מעבר לזה אני לא מכיר אפילו מקרה אחד שאיש אס-אס הודה בבית משפט גרמני, שהוא עשה את זה, ושיודה באשמתו. שהוא רוצה לשלם את המחיר. כל הגבורה וכל האידיאליזם, זה הכל נשאר תקוע, בגרעין. הנאצים של היום אינם הנאצים של אז, אבל הנאצים של היום הם גם לא גיבורים, הם בני נוער טיפשים, לפי דעתי, אלה שהיום בגרמניה, ו... אה...

שאלה:

אבל כפי שאמרת בעצמך, גם אנשי האס-אס דאז היו נערים טיפשים, כאשר אתה...

ארתור פוזנסקי:

לא, אבל כולם נהנו [במובן של לנצל] מזה. בחלקם הגדול הם נהנו מזה, כי הם קיבלו מדים. ואני רואה... הם קיבלו מן חזות, ובכך הם היו גדולים. אבל אני לא יכול לומר שאני ציפיתי למשהו כמו אידיאליזם, כמו שקיים בהיסטוריה, שאנשים נלחמים ומוכנים להלחם בעד הרעיונות שלהם, ולהקריב או לוותר למען הרעיונות שלהם. את זה לא ראיתי בין כל הנאצים, אפילו לא אצל אחד. זה מה שאני חייב לומר, כי אני לא מכיר אפילו משפט אחד בו יצא נאצי ואמר לפני השופטים: טעיתי, אני מוכן לשלם את המחיר, ואני עשיתי את זה ואת זה. כן? לפחות התאבדות אחת. או לפחות... אבל דברים כאלה לעולם לא ראיתי. את זה אני חייב... כן... זה בעצם כל מה שרציתי לומר בסיכום.

ובכן, נשארתי צמוד לעניינים, והיום בישראל המצב הוא כזה, שרואים את הדברים יותר, יותר חזק. וכשהיהודים הרוסים באים כעת לישראל, שוב מתעורר אצלי הרושם, כמה שהמלחמה השפיעה על כל היהדות, כי העליה הרוסים הגדולה, הם הרי בעצם בחלקם הגדול יהודים פולנים שברחו בפרוץ המלחמה והגיעו לרוסיה, והיום, לאחר 40, 45 שנים, הם נשארו רוסים בחלקם הגדול. ילדיהם מדברים רק רוסית. והאחרים מדברים עוד קצת יידיש, אבל אלה כבר לא "יידעלאך". והאנשים לא היו קומוניסטים פעילים. אלה היו כולם אנשים קטנים, והם נשארו אנשים קטנים, ו... אה... יש כמובן בין היהודים גם כמה אינטליגנטים, הם יכלו ללמוד בלי לשלם, אבל בעצם, קומוניסטים לא ראיתי ביניהם. העליה הזאת, אלה בעצם... השורש, ההשתרשות האמיתית הייתה בפולין. נוקדת המוצא. היום מגיעים יהודים רוסים רבים מאוד, אבל אלה הם יהודים שבילדותם לקחו איתם לרוסיה את הסביבה הפולנית. רוסיה היא מדינה גדולה, שם הם רצו למצוא מחסה. וזה המצב. את כל זה רצייתי לומר כאן.

לסיכום אני מבקש לומר, שאני נפגש עוד פעמים רבות עם החברים שלי. יש לנו עוד הזדמנות לדבר. הנציגונאל-סוציאליזם בגרמניה הוא כיום לא מה שהיה. ואני כמובן לא יכול להבין איך מערבבים את השאלה היהודית עם שאלת מבקשי המקלט. יהודים חיו בגרמניה - ויש הוכחות לכך - במשך מאות שנים, והיו מושרשים שם. ואני לא יודע מה הקשר בין מבקשי מקלט ליהודים. שאומרים, יהודים החוצה! זה מן דילול של כל העניין. ואנחנו כאן בישראל כמובן מאוד זהירים. זה לא נוגע בנו, ואנחנו הרי לעולם לא תמכנו בזה שיהודים יישארו בגרמניה. אבל אם היום תקום קהילה יהודית בגרמניה, היא לעולם לא תהיה מה שהייתה פעם. מספר היהודים בגרמניה ממש לא היה גדול, אבל הם היו בסך הכל... הייתה להם השפעה רבה, הם היו... תרמו רבות לתדמיתה של גרמניה, ועשו הכל כדי להכות בה שורשים. אבל הזמן הוכיח, שזה פשוט לא אפשרי.

זהו, נו.

סוף ההקלטה

ארתור פוזננסקי:

כן.

סוף השליש הראשון (1, 2, 3 - קלטת ווידאו ראשונה)

ארתור פוזננסקי:

ובכן.... כפי שכבר ציינתי תחילה עבדתי בארגון יהודי ובמקביל בתנועת העובדים, כלומר תנועת הפקידים, בברלין. כאשר המצב נהיה קריטי, בשנת 1932, אני זוכר אסיפת בחירות של האיגוד המקצועי ברח' סופיין, קרוב להקשר מרקט (Hackescher Markt). המצב היה מאוד קריטי... ובאותו... זה היה ביולי, סוף יולי 1932. באותו יום כבר חוסלה פעילותם של אוטו בראון וקרל זוורנינג, המנהיגים הסוציאלי-דמוקרטים. בערב התקבצו המון אנשים באולמות האלו, והאווירה הייתה מרוממת מאוד. והאנשים צעקו: אנחנו נקים מחסומי רחוב, אנחנו נקים מחסומי רחוב. והגיעו שני אנשים מן המשטרה המדינית, למעלה ליד שולחן ההנהגה, ושני האנשים האלו רשמו הכל. והאנשים רצו מייד להתחיל במהומות, זה היה עוד בסוף חודש יולי, ומנהיגי האיגודים עם הכרסות והמקטורנים שלהם קמו, תקעו את הבהונות שלהם בכיסי המקטורנים ואמרו: חברים, תהיו שקטים, את הסימן לתחילת המהפכה ניתן אנחנו. וכמה דקות לאחר מכן נסגרה כל האסיפה על ידי שני פקידי המשטרה המדינית. מאות אנשים יצאו לרחובות, וביום הבא נעצרו כל מנהיגי האיגודים, השמנים, שאמרו לפני כן: אנחנו ניתן את הסימן, מתי להתחיל! ואת זה אני מספר, כי זה היה אחד הגורמים ליציאתי מן העבודה הפוליטית ולפנייה מוגברת לעבודה בקרב היהודים.

שאלה:

מתוך פחד או מתוך הבנה?

ארתור פוזננסקי:

מתוך הבנה. כי ראיתי שהמצב בשביל היהודים הוא כבר לא... אה... אין לו עתיד. בסוף דצמבר 32, כך אני זוכר כעת, היה לי... היה לי חבר מבית הספר, היינץ פרימו, שנפטר לפני שנתיים באורוגוואי. היינץ פרימו זה היה נוכח באסיפת בחירות בככר אלקסנדר, נורה ברגל על ידי נאצי אחד, והיה נכה עד הסוף. ועוד בדצמבר 1932 הגיש תלונה במשטרה. הוא היה מאושפז בבית חולים יותר משנה, בגלל הרגל, וגם בגלל עצבים. וכיוון שהוא הגיש תלונה הגיעה אליו המשטרה ואמרה לו שהיא ממליצה לו בדחיפות שלא להמשיך עם התלונה, כי אחרת הוא חייב לקחת בחשבון שיקרה לו משהו נורא. ובכן הוא לא [...] שום עונש, על אף שהכיר את המבצע, ואם זה בכלל היה משהו... אה... תקיפה. ובכן, קשה היה כבר בהתחלה, כשהיטלר עלה, כן, בינואר 1933, עד כדי כך קשה היה כבר המטח. תחילה הייתה התייחסותה של הרשימה הלאומית מול הסוציאליסטים, מול היהודים, מעומעמת, אבל רק בהדרגה בוצעו כל הצעדים האלו. בשנים 33 עד, בוא נומר, 41/40 התחזקו החיים היהודיים מאוד, והלחץ, הלחץ הגובר מצד הנאצים היה... ככל שהלחץ גבר, כך גבר גם שיתוף הפעולה בין היהודים. בשנים עד 36 - בשנת 36 הייתה האולימפיאדה - עוד הורשה ליהודים הרבה. זה לא יאומן לספר, באיזה מידה התאימו עצמן הקהילות, הקהילות היהודיות לתקופה, וכל מה שעשו בתקופה הזו. זה בלתי יתואר. אני לא מאמין, שכל קהילה יהודית אחרת בעולם הייתה מסוגלת להעמיד על הרגליים מה שהיהודים עשו בתקופה הזו.

שאלה:

האם אתה יכול לתת לנו כמה דוגמאות?

ארתור פוזננסקי:

ואני רוצה גם לתת כמה דוגמאות. קודם כל אני רוצה לומר, הם הקימו עמותת סיוע להגירת היהודים. הם חיזקו את הקהילות. הקהילות הקטנות פורקו, והייתה זרימה לברלין. ברלין הייתה המרכז. ארגוני הנוער התאחדו. הקהילות היהודיות התאחדו, הארגונים היהודיים התאחדו, ובסוף היה ארגון גג לארגוני הנוער היהודיים. ומה שנשאר היה ארגון ההגג של יהודי גרמניה (Reichsverband der Juden in Deutschland). אלה היו שני ארגוני הגג. עליהם עוד אדבר. בתקופה הראשונה... אה... הנאצים הפעילו לחץ חזק, וכך החלה ההגירה. על כך יש לומר כך: בשנים הראשונות...

שאלה:

1933?

ארתור פוזננסקי:

כן, רגע. היו כאלה שכבר... באפריל 33 היה יום החרם הראשון, וכמה יהודים הבינו מיד כיצד לנצל את המצב. הם עוד יכלו לתכנן את ההגירה שלהם עם 'ליפט' [ארגוני עז דמויי מכולות]. היו ליפטים של חמישה מטרים, של שבעה מטרים. שם הם יכלו לארוז את כל חפציהם, ועוד קיבלו אישור להוציא את כל חפציהם באופן חוקי. זה הלך ונהייה יותר ויותר קשה. נוסד בנק הבראה, כלומר, יכלו עוד להוציא כספים ומט"ח, ועוד היו חייבים לשלם את כל ההוצאות בגין ההגירה והכל, ולשלם הרבה. התנאים האלו עוד שררו עד 36, עוד היה ניתן לבצע את זה. היה גם עוד אפשרי לרכוש צרטיפיקטים לישראל. הצרטיפיקטים הונפקו על ידי הממשלה הבריטית, בהיקפים מוגבלים מאוד. אבל כל זה לא הספיק כדי להוציא המוני יהודים. קודם כל היהודים לא היו במצב הכלכלי שאפשר להם לתת את זה. ליהודים רבים נסגרו העסקים. והלחץ גבר באופן

מתמיד. לאחר 36 התחיל הלחץ האמיתי. ואז זה כבר היה מאוד, מאוד קשה להוציא ליפטים, והיה גם מאוד קשה לצאת עם כסף. היהודים היו בעצם... הקהילות היהודיות... היהודים פרסמו את הלחץ המופעל עליהם בציבור, כלומר בציבור בחו"ל. ואני זוכר, שבין ה... המדינות לא הצליחו לנצל את כל המכסות. הן היו קטנות מדי כדי לארגן את ההגירה. ועמותת הסיוע של היהודים, שהייתה אחראית להגירה, ניסתה את כל הדרכים, באותה תקופה, זה באמת מעניין מאוד ולמופת, היא ניסתה את כל הדרכים, כדי לבצע את ההגירה. ואני זוכר, זה היה בתקופה הזו, אני לא זוכר בדיוק את התאריך, בין 36 לבין 38 בשווייץ, ועידת אוויאן, שם באו יחד נציגים רבים של מדינות אחרות, ושם הם היו אמורים להצהיר בפומבי, עד כמה הם מוכנים לקלוט יהודים. אבל הועידה התקיימה באוויאן, זה בשווייץ, היו שם נציגים רבים, במיוחד נציגים ממדינות מעבר לים. אבל ההצלחה הייתה מאוד מאוד קטנה. כאן הצטברו שני דברים. קודם כל האפשרות שהיהודים יקלטו שם. אבל האפשרות השנייה, שהם יכלו להגר עם כסף או משהו, ולא הגיעו בכיסים ריקים. ובכן, בעקבות הועידה הזו לא נקלטו יהודים רבים. והרי עד היום טוענים כלפי המדינות הגדולות כמו אנגליה ואמריקה וצרפת ומדינות רבות אחרות, שלא הכירו בזמן במצב ולא אפשרו ליהודים להגר. זה גם כבשה שחורה... אה... בהיסטוריה. אני אפילו מכיר מקרה אחד ויחיד... לאחר המלחמה הכרתי חייל יהודי, הוא הגיע אלי במדים אנגליים לאחר המלחמה, לפולדה, שם אני... על זה אני אדבר מאוחר יותר... כדי להיפגש, והוא סיפר לי שהוריו הגרו בשנת 37 או 38 לארגנטינה. הוא עצמו הלך לישראל עם עליית הנוער, אבל ההורים והאח, הם עוד יכלו לקחת איתם ליפט. זה היה בשנת 37. והוא בא אלי בשנה שלאחר המלחמה ושאל, אם אני יכול לעזור לו. הוא רוצה לחקור מה קרה עם הליפט, כי הליפט לעולם לא הגיע. אבל מהו הדבר המעניין כאן? הוא נולד בפולדה, אז הוא הלך למוביל בפולדה, והמוביל בפולדה סיפר לו, שיש עוד בחצר שלו... ששמרו על 72 ליפטים, ושניים

עוד נשארו. שבעים האחרים נלקחו על ידי הנצינל... הנאצים. מה היה? באותו זמן, בו התבצעה ההגירה, הגיעה פקודה מן הנאצים, שהליפט... שאסור לקחת תכולות בית וליפטים, כך שהם נסעו לארגנטינה, ההורים והאח, והליפטים לא היו. אבל המקרה עוזר, אבל זה מוזר, שני ליפטים נשארו אצל המוביל, ואחד מהם היה שלו. הוא אז סיפר לי, מדוע דווקא הליפט שלו נשאר שם. אז אמר המוביל, שניהל אז הליך משפטי נגד הגרמנים, הוא רצה לקבל הוצאות על אחסון ועל הובלת האחרים, אותם לקחו, וההליך עוד לא הסתיים בשנת 45. אז הוא פתח את הליפט, והדברים כבר לא היו בסדר, הם היו מיושנים. והוא הסתיר באחת הספות 30,000 מרקים, זה עניין אותו יותר מכל דבר אחר. אבל הכסף כבר היה אחרי פחות וכבר לא היה לו ערך. אבל זה מעניין, כך ביצעו היהודים את ההגירה. אני יכול לספר שאני, כשהלכתי להכשרה עם חבר בשנת 39, אז אני.... לחבר הייתה אחות באנגליה, על סמך אשרת מעבר (Transit Permit), וגם אני קיבלתי אשרה. אבל האשרה הזאת הגיעה כשהייתי בהכשרה, ובאותו זמן, ביום שלאחר מכן, החלה המלחמה. כך שבכלל לא יכולתי לצאת, וכך גם לא יכולתי לנצל את האשרה. עמותת הסיוע הזו העבירה בנות צעירות רבות לאנגליה, בעזרת אשרות מעבר, כלומר, היו בקשות מבתי אב, מבתי אב פרטיים, הן עבדו שם כמטפלות, ובכך קיבלו אשרה, אשרת מטפלות. ואלה היו ניסיונות של משפחות ייחודיות לקלוט אנשים. אבל בסך הכל ניסו להגיע אל מעבר לים, ובסוף, כשהכל כבר היה מאוד קשה, למצוא דרכים להעביר יהודים לשנג-האי, כאשר היו צריכים לנסוע ברכבת דרך רוסיה, כלומר זה היה מאוד מורכב, וכמעט בלי כסף. רק באופן מוסתר. ובכן, כך בערך הורכבו ההעברות האלו. התנועה הציונית כמובן שיחקה תפקיד מרכזי בכל זה. היה לה המשרד שלה, והיא ניסתה להציל צעירים רבים ולהעביר צעירים בטרנספורטים. ואז היו טרנספורטים חוקיים וטרנספורטים בלתי חוקיים. הטרנספורטים החוקיים... כלומר, תחילה קיבלו הטרנספורטים החוקיים תמיכה. האנגלים לא רצו לתת ליהודים להכנס.

ואז... אה... היו האנגלים... לכן הנאצים, כלומר הנציונאל-זוציאליסטים, הסכימו שהיהודים ירכיבו טרנספורטים וינסו להעביר את הטרנספורטים לישראל באופן בלתי חוקי. ובכן, הסיפורים ידועים: כמה מן הטרנספורטים נתקעו בדרך, טרנספורט אחד התקלקל ביוגוסלוויה. באוסטריה הורכב טרנספורט. קראו לזה SH-Transporte, כלומר, טרנספורטים מיוחדים. הטרנספורטים עברו בידיעת הנאצים אך ללא ידיעת האנגלים, שלא הבינו את המצב ולא נתנו לטרנספורטים לעבור. זה היה טמון בסיכון גבוה. האנשים נסעו עם תרמילי גב, עם מעט מאוד מטען, בחלקם נתקעו על האוניות. הם לא יכלו להמשיך להפליג, לא נתנו להם להכנס, היו חייבים לחזור. ובכן, את הסיפורים האלו של העליה לאנגליה [הכוונה היא, כנראה, לישראל מ.צ.] צריך לכתוב בנפרד. זה היקף עצום, מה שקרה שם. אבל בכל זאת יש בישראל הרבה מאוד אנשים שניצלו על ידי הטרנספורטים האלו. ואני רוצה לספר עוד משהו, דבר שמאוד קרוב ללבי. זוהי חוויה מיוחדת במינה, וזה חברי אלפרד זלביה. אלפרד זלביה זה היה בנו של מורה בברלין, בן יחיד, הופעה נהדרת, גבוה, נראה טוב, הרשים את כל הנשים, והוא הקרין חום. אלפרד זלביה הזה היה נשוי, מאוחר יותר. תחילה, כשהכרתי אותו, הוא היה מאורס לבחורה, אישה, אריקה כץ, לה נישא מאוחר יותר, ב-38. הוא היה... תחילה הוא רצה ללמוד רפואה, לאחר מכן הוא שינה מגמה, היה אסור לו, כמובן שלא התקבל, ובשנת 33[?] נרשם לקורס רבנות בסמינר התיאולוגי. גם את זה לא הצליח לסיים והתמסר לעבודה הסוציאלית. על זה כבר סיפרתי, ומאוחר יותר הוא התמסר לעבודה הציונית וניהל את עבודת הנוער של האגודה הציונית. עבודת הנוער הפכה לשיתוף פעולה עם "מכבי הצעיר". והוא המשיך לטפס במעמדו. הוא היה מוכשר וגם מסוגל לכך. תחילה אלפרד זלביה... אחר כך הוא היה בהכשרה.

שאלה:

יחד איתך?

ארתור פוזננסקי:

לא. לפניי. אני מילאתי את מקומו. בהוולברג. הוא היה שם... תחילה הכשרה של מבוגרים יותר, לאחר מכן הכשרה לעליית הנוער. אני ניהלתי את ההכשרה של עליית הנוער, אבל הוא ניהל את ההכשרה של המבוגרים. הוא התחתן שם, אני... אתם תראו מיד מה אני רוצה לומר. זה היה סיפור גדול מאוד ומאוד מעניין לכל האנשים. הוא נקרא לאחר מכן לברלין, והוא עבד אז ב-Reichsvereinigung, למען היהודים בארגון הגג המרכזי. תוך זמן קצר הוא עלה לתפקידים גבוהים יותר ויותר. אני בעצם הזהרתי אותו באופן פרטי, אישי. מאוחר יותר הייתי חייב להתחלק בחברותו. היו לו כל כך הרבה חברים, אבל כבר לא יכולתי... אני הייתי רק איש אחד קטן. אבל הוא היה מאוד נאמן אלי. הוא הציל את הוריי שמונה פעמים בפני טרנספורט. הוא התקשר אלי ואמר לי: ארתור, אל תדאג, אני כבר דאגתי להוריך. אבל, כפי שאמרתי, הוא שיחק תפקיד גדול מאוד ב-Reichsvereinigung. בשנת... אני חושב ב... אני כבר לא זוכר את התאריכים במדויק, בשנת 37 הוא נסע עוד פעם כנציג לוועידה הציונית בשווייץ. הוא נולד בשנת 14, כך שהיה אז בערך 24, 25. הזהירו אותו, שלא יחזור. הוא לא לקח את האזהרה הזו ברצינות, ובכל זאת חזר.

שאלה:

ואיפה הייתה אישתו?

ארתור פוזננסקי:

אישתו הייתה בגרמניה, בברלין. הוא לא חזר. כן...

שאלה:

הוא לא חזר?

ארתור פוזננסקי:

לא. הוא לא חזר, על אף האזהרה. כלומר, הוא חזר לברלין.

שאלה:

אז הוא בכל זאת חזר?

ארתור פוזננסקי:

כן, חזר, אבל הוא לא נשאר בשווייץ. וזו הייתה הטעות שלו. אני אמרתי לו מאה פעמים, על תטפס כל כך גבוה, אתה לא יודע מה עלול לבוא. אבל הוא כבר לא יכול היה ללכת אחורה. יותר ויותר אנשי סמכות, אישים של החיים הציבוריים היהודים, חוסלו, והוא היה אחד מהם. היה לו שם טוב מאוד, והוא השתייך אליהם. הוא היה אחד הנציגים הצעירים ביותר של היהדות הגרמנית בתקופה האחרונה. אבל בינתיים הורכבו על ידי הקהילות היהודיות ועל ידי ה-Reichsvereinigung יותר ויותר טרנספורטים. הטרנספורטים האלו נסעו בפקודת המשטרה החסויה, כלומר הנאצים. כדי להוציא את היהודים היה חייב להרכיב טרנספורטים. והתפקיד הזה הועבר לידי הקהילות, כלומר לנוער הבלתי תלוי בארגון הגג. אלה היו שניים... ארגון הנוער הבלתי תלוי העביר את זה אל הארגון שלי... אלה היו שני הארגונים המרכזיים. ובערך... הטרנספורטים,

עליהם אני מדבר, זה בערך... זה היה בסביבות, אני מאמין, 39, 40. זוהי בערך התקופה, שהייתה התקופה הקריטית, במהלכה ביצעו את העברות היהודים הידועים. כאשר ניסו קודם להביא את היהודים באופן חוקי לפולין ולרוסיה ולגבול הרוסי, ובמיוחד לאושוויץ, וגם לצרפת, בגור (Gurs). גור היה המחנה הרא... , הטרנספורטים הראשונים של יהודים מגרמניה, שנעשו בשיטתיות, היו לצרפת... אה... היו ממדינת ווירטמברג. אני עוד זוכר את הטרנספורט הראשון. האנשים הגיעו לגור. על מחנה גור נכתב, כלומר היו חייבים להרכיב רשימות, הקהילות, ואת [השמות שהופיעו על (מ.צ.)] הרשימות היו חייבים לקחת. ולקחו אותם בעזרת משאיות ומעט מטען, מה שהיה להם, ולא אמרו להם לאן מביאים אותם. אלה היו הטרנספורטים הראשונים, כאשר קודם כל גם... אה... נאספו... הראשונים שהלכו היו אנשים מבית האבות, קבוצות סגורות, בתי אבות, בתי יתומים ולפעמים גם בתי ספר, קבוצות שלמות סגורות. רצו שתהיה קבוצה סגורה. זה גם היה הכי קל לרישום. הטרנספורטים האלו הפכו יותר ויותר תכופים, יותר ויותר מסוכנים, ואנשים כמובן ניסו לברוח. הם הבינו, שהטרנס... בעצם לא היה לנו כל נסיון לגבי מה שהולך לקרות לטרנספורטים האלו. אי הוודאות נשארה עד ליום האחרון. החדשות שקיבלנו היו עמומים. הייתה לנו השארה, אבל באופן מוחלט לא ידענו לאן מובילים הטרנספורטים האלו. הטרנספורטים הראשונים לכוון מזרח נסעו לריגה. אבל לאן בריגה, ואיזה עבודות האנשים האלו ביצעו, וכו... את זה הצליחו הנאצי... ובכן, הם הצליחו ל...

שאלה:

...להסתיר?

ארתור פוזננסקי:

לבצע באופן סודי כל כך, שלא עברו שום חדשות ברורות. אני כבר סיפרתי על כך, אבל בעצם לא ידענו לאן הטרנספורטים האלה הלכו, ומה קורה עם האנשים. זה היה אזור גדול מאוד. ו... אנחנו דאגנו כמובן לכל המשפחות ומה היו... לא הגיעו שום ידיעות. לפעמים... מאוחר יותר אספר על כך יותר... עבר משהו מן הצלב האדום, כשהייתי במחנה הריכוז, יותר מאוחר, אבל זה היה כבר בשנת 43, 44. מה פתאום הגיע? הפקודה לכתוב מכתב דרך צלב אדום. תוכן המכתב הוכתב לנו, וגם אסרו עלינו לכתוב KZ (מחנה ריכוז) בצד האחורי, אלא הרשו לנו רק לכתוב "מחנה עבודה", כך שאיש לא היה יכול לדעת במה מדובר.

שאלה:

מה היה מותר לכם לכתוב במכתב?

ארתור פוזננסקי:

אנחנו בריאים ושמחים. אלה היו שש שורות, כתובות בעיפרון, הוכתבו, והכל. אבל זה היה רק בשנת 43. אבל אני רוצה רק לומר, באיזה סודיות... באיזה הסוואה הסוו הגרמנים, שלא שמענו דבר מן העולם החיצוני. לי הרי הייתה... הרי סיפרתי לפני כן, שהייתה לי ארוסה בברסלאו, והיא קיבלה מכתב כזה ממני, אבל המכתב היה הרי הסוואה. היא לא יכלה לדעת. ובכן, לא ידענו דבר על הטרנספורטים האלו. אנחנו גם לא ידענו על הטרנספורטים המיוחדים (SH)... מה אני אומר, טרנספורטים SH, שנשלחו על ידי האיגוד הציוני. נרשמו אנשים זקנים. תחילה לקחו רק אנשים עם כסף. היה חייב לעשות את הדבר איפהשהו. הנאצים הרי כל הזמן לקחו כסף מן היהודים, וזה היה נורא. בשנת 38, 39 התפרסמה פתאום ההוראה, שהיהודים שנמצאים בפולין,

הינם אזרחים פולנים, כלומר אלה שלא קיבלו על עצמם את האזרחות הגרמנית, שיש לגרש אותם. בלילה אחד. זה דבר נורא ביותר. הפולנים כבר חיו בגרמניה אולי 25, 30 שנה, והילדים הלכו לבתי ספר גרמנים, הם לא דיברו מילה אחת פולנית, ובלילה אחד גרשו את כולם. ביניהם היה גם חבר טוב שלי, גם אדם בעל אישיות גדולה מאוד, הוא היה מאוחר יותר רב באמריקה, ארווין צימט. הוא היה אסיר. הוא נפטר לא מזמן, אדם יוצא דופן. הוא היה בסוף רב קהילתי בברלין. איך אני מגיע לזה? אביו היה אזרח פולני, והוא גורש עם אביו לפולין. אבל יותר מאוחר הוא ניצל בדרכים עוקפות דרך שוודיה ודנמרק, והיגר לאמריקה, ושם הפך לרב גדול. מדוע אני מספר זאת? כאשר הייתה הפעולה הגדולה, עם זה, שהיה שם... שנורה אחד בשם פון רט, אז שוב התחילו באמצעי דיכוי נגד היהודים ועצרו אלפי יהודים ששיחקו תפקיד כלשהו בקהילה או במקום אחר, וביניהם הייתי גם אני. ו...

שאלה:

באיזה שנה אתה נמצא עכשיו?

ארתור פוזננסקי:

את זה אני כבר לא יודע בדיוק. יכול להיות 39, 38... 39 או אפילו לפני כן, 1938. גם אני נמנית עליהם, וכאשר.... אני הייתי חייב, אני הגעתי הביתה, אז עוד התגוררתי אצל הוריי. אז אמרו ההורים: המשטרה מחפשת אותך. אז אני עזבתי והסתתרתי בדירה של הצימט הזה, כי ידעתי שכבר לקחו אותו. ובאמת, אני שוכב במיטה, ואז מגיעה המשטרה המדינית, הם רוצים לדבר איתי, רוצים לקחת אותי, ואז האישה אמרה, "כבר לקחו את בני אתמול יחד עם בעלי", ולכן הם לא תפשו אותי. אבל זה גם היה רגע של זוהר של האנושות שנשארת שוכב במיטה. אבל אני חוזר עוד פעם לזלכיר. בעקבות

הטרנספורטים האלו, שהוגברו כל העת, הצטמצם כמובן מספר היהודים בברלין ובכל מקום. ורשימות הטרנספורטים, זה פרק בפני עצמו. אני כבר אמרתי בפעם האחרונה, אם יהודי אחד נעלם, היה אחר חייב לשלם. המספרים היו חייבים להתאים. זו הייתה הסיסמה של הנאצים עד הסוף. באושוויץ, בכל מקום בו הייתי, במחנות, בבוכנוולד. המספר חייב להתאים. ואז, אם הורידו אנשים מן הטרנספורטים, או גייסו אותם לעבודה חיונית, כן, אז הביאו אנשים אחרים. אבל המוטבים במיוחד היו כמובן האנשים שעבדו באיזשהו אופן בקהילה. האנשים האלו כמובן... אותם הכניסו הכי פחות לרשימות. ויום אחד הגיעה הוראה של הנאצים, שהם חייבים להרכיב טרנספורט של 500 אנשים, כאשר כולם עובדים של ארגון הגג (Reichsvereinigung) ושל הקהילה. לפי דעתי זה היה מוצדק, כי מספר הקהילות ושל היהודים היה בירידה מתמדת, אבל מספר העובדים של ארגון הגג ושל הקהילות לא ירד. ובכן, הטרנספורט היה אמור להיות מורכב מפקידים מכל המחלקות. בין היתר - זה מעניין מאוד - היה אמור כל נציג עשירי של ארגון הגג ללכת לטרנספורט. חישובו שזה בערך 500 איש. זו הייתה הרשימה. והמורה, הגננת, לאחר.... הרב ו... לפי כל הזוויות. אבל זו בברלין הורכבה על ידי עורך דין, קוצווה, אותו הכרתי, הוא היה גר ברח' אורניינבורגר. עליו נפל התפקיד להרכיב את הטרנספורט. ואני זוכר שהם אמרו, שאם הטרנספורט... אם יהיו חסרים אנשים בטרנספורט, "נבצע אמצעי לחץ, שתדעו. מי שלא מגיע לטרנספורט ולא מתייצב, אז אנחנו נבצע אמצעי לחץ. ובאמת רק עשרה אנשים לא הגיעו. ביניהם היו אנשים שהבינו את המצב והתאבדו או ברחו. זה היה נורא. זה היה ביולי, כך אני יכול לומר, בחודש יולי 1942. הטרנספורט הורכב אך ורק מחברי ארגון הגג של הקהילה. כמובן היו ביניהם אנשים גדולים וחשובים. וב... ובכן, רק עשרה אנשים לא התייצבו. ד"ר שונפנד(?), עליו אני מדבר, ושלא התייצב, היה מנהל בית החולים היהודי בברלין, והוא התאבד, עורך דין. ותחילה לא קרה דבר. התפלאו, לא היו....

שאלה:

האם מר זלביר לא היה ביניהם?

ארתור פוזננסקי:

רגע! עוד מעט אספר לכם. כמה שבועות לאחר מכן באו פתאום הנאצים ועצרו 20 נציגים, האנשים הטובים ביותר, עשרה מארגון הגג, עובדים, עובדים בכירים, ועשרה מן הקהילה, ולקחו אותם כנקמה, כי היו חסרים אנשים בטרנספורט. כבר לא חשבנו שזה יקרה. בין 20 האנשים האלו היו עובדי קהילה וותיקים ביותר. המבוגר ביותר היה אחד ד"ר פריץ להמן, הוא היה עורך דין, הוא היה האב המאמץ של כל בני הנוער שכבר לא היו להם הורים. הוא ניהל את העבודה הסוציאלית של הקהילה היהודית במשך 25 שנים, אני חושב. ביניהם היה חברי אלפרד זלביר, הוא היה הצעיר ביותר. לא ידעו מה קרה עם 20 האנשים האלו. הייתה כמובן התרגשות נוראה, ולא ידעו, חשבו תחילה, שלא יהיה כלום. אבל היה משהו. ואני בעצם היחיד שידע על כך. 20 האנשים האלו, לאחר שנעצרו, הובאו קודם כל לרח' פוטליץ. ברח' פוטליץ היה בית הסוהר של מואביט, ושם הם נאספו, ויום אחד הוצגו לאלפרד אייכמן. ולי... על זה אני אספר עוד מעט... אלפרד [הכוונה היא: אדולף מ.צ.] אייכמן [...] ... 20 האנשים הוצגו, הוליכו אותם ימינה ושמאלה, לא ידעו, עשרה לשם ועשרה לשם. והוא רק שאל: מי נלחם במלחמת העולם הראשונה? וחברי כמובן לא היה ביניהם. יותר מאוחר נודע לי, שחבר שלי... עשרה אנשים הוצאו להורג באופן רשמי בזקסנהאוזן. נעדרים. ועשרת האנשים האחרים מתו ככה. מר לם כבר היה איש מבוגר יותר, ד"ר לם, ד"ר בלומנטל ועוד אנשים שונים, אנשים מכובדים. הם כולם מתו במהלך ארבעת השנים. כעת תשאלו אומי מאין אני יודע את זה. וזו הפעם הראשונה שאני... המקרה כמובן מאוד ידוע. בדצמבר 42 הייתה ההוצאה להורג, זה ידוע, ואני יודע את זה, כי אני הייתי בקשרי חברות טובים עם

אשתו של מר זלכיר, האריקה הזו, ובימים האחרונים, היא עוד לא ידעה, מה [עם] בעלה, אבל היא ידעה שהוא בבית הסוהר, ברח' פוטליץ. והיא תמיד עברה שם הלוך וחזור וראתה אותו על יד החלון. והוא נפנף אליה מן החלון. ובכן, זה היה הרי מצב בלתי נסבל לאישה צעירה שרק התחתנה. והיא באה אלי ומספרת לי, היא דיברה עם גב' ד"ר אפשטיין, כלומר אשתו של ד"ר אפשטיין המפורסם, הידוע. והיא סיפרה לה, שבעלה היה נוכח כאשר איימן ביצע את הסלקציה הזאת. בעלה סיפר את זה לאשתו וזאת סיפרה את זה לאריקה. והיא סיפרה לה את זה, גם כדי שתוכל לעשות הכנות כלשהן. אבל גב' ד"ר אפשטיין לא ידעה מה פירוש העניין עם הבוהן. היא רק ידעה שביום שני או ביום שלישי יתבצעו החיסולים ביום אחד. בעקבות זאת התייצבו כ-20 קרובי משפחה של אלפרד זלכיר מרצונם החופשי, חלקם אפילו עוד נפרדו ממני לקראת הטרנספורט. אבל זה לא היגע לזה בכלל. 20 קרובי המשפחה נלקחו כולם. אף אחד מהם לא חזר, וזלכיר עצמו הוצא להורג... הוא לא נראה יותר. זהו עניין עצוב מאוד, וזה השפיע עלינו קשות. וכעת היה יום ה-50 למותו ועשו עצרת זיכרון למענו. [הפסקה] אני... יש כמה יהודים שלהם היה המזל להתחמק באופן בלתי חוקי. לאחר המלחמה התקיפה חנה ארנדט, הפילוסופית הידועה, את היהודים, שלא הבינו להתקומם, או להתנגד. ושגם לא ניסו לצאת בדרכים אחרות. ובכן, את זה יכול לומר רק אדם שאין לו מושג מכל המצב. אני... כל הויכוח הזה באמת מיותר, כי היינו באמצע ברלין, מוקפים ותחת פיקוח הנאצים על ימין ועל שמאל. נשאנו טלאים. זה היה מצב שהיה כל כך מסוכן, שאי אפשר היה לזוז. היה קודם כל צריך אנשים, גרמנים, שיכלו לעזור. בלי תלושי מזון, בלי כספים, בלי אפשרות של נסיעה, ובלי אפשרות של קליטה. לא... יודעים... הרי ידוע, נכון, שאנשים שעברו את הגבול דרך שווייץ לצרפת ונתפשו. ב... אני אומר רק יוסף שמידט [זמר טנור מפורסם שמת בשווייץ מ.צ.], ומזכיר רק כמה אנשים. הסיפור הרי ידוע, מה שקרה איתם. כל המדינות לא היו כל כך

חברותיות כלפי יהודים, כדי לקלוט את כולם ככה. אומרים שהדנים היו יוצאים מן הכלל, וההולנדים. אבל מעבר לזה, ובכן [...] לא אהבו לראות יהודים במדינות האלה. ולנאצים היו סייענים בכל המדינות. היו הרי... בכל מקום היו אנשים, משתפי פעולה, שהשתתפו בזה. והם עזרו להם. אבל את מה שסיפרתי על אייכמן, שהוא אחראי ל-20 האישים המכובדים האלו, זה לא ניתן להימחק. אני...אה...אני...אני...אני מאמין שזה נכון במאת האחוזים. אני מבקש עוד להוסיף משהו. בברלין היו הפצצות אדירות, על ידי הבריטים, ובמהלך ההפצצות נפלו הבתים כמו גפרורים. אני זוכר שאני פעם ביקרתי חבר אחד בשרלוטנבורג, וזה היה בית של, אולי, ארבע קומות. הוא כבר התגורר אז בשכירות משנית אצל משפחה יהודית. הוא גם היה מהלברשטדט. ואני רציתי לבקר אצלו, וזה היה קשה מאוד. יכולתי רק ללכת ברגל, ורק בחסות החשיכה. היה לי הרי הטלאי היהודי וכו'. והיה קשה מאוד להגיע לשם, וגם קשה לחזור. זה היה מסוכן, אבל כשהייתי שם, בדיוק עם רדת החשיכה, החלה הפצצה, וכל הבניין התמוטט. מזלי היה שהייתי בקומת הקרקע ועזבתי מהר כדי שלא ימצאו אותי, וכשכבר הייתי בפינה כבר ראיתי את המכוניות שבאו לנקות את ההריסות. אבל היה לי מזל שהבניין התמוטט, יכולתי לצאת עוד פעם. וככה עברתי. ההפצצות מן האוויר נהיו יותר ויותר מסוכנים והיא... זה בלתי יתואר. תחילה עוד יכלו היהודים ודיירי הבית למצוא מחסה איכשהו במרתפים. אחר כך יצא חוק שליהודים גם זה אסור. כך שירדו בנפרד או בכלל לא. אנחנו גרנו כמשפחה יהודית יחידה בבניין, והיינו... לעולם לא היו לנו חילוקי דעות עם השכנים, אבל הם קיבלו את זה כפי שקיבלו את הכל מה שהנאצים ביצעו. ובכן, כבר אמרתי את זה, ובכן, הבריחה הלא חוקית... יש בערך... אני לא יודע, עד 5,000 אנשים שירדו למחתרת בגרמניה, וכפי שאנחנו הבנו את זה. לאחד הייתה אולי גרמני... מערכת יחסים עם גרמניה, כמו, למשל, זה שידוע... איך קוראים לו? הנס רוזנטל. הנס רוזנטל הסתתר באחד הביתנים במערך גינות, כל השנים. כמובן הוא

היה חייב... זה היה מסוכן לזה שהתיר לו, מסוכן למענו, לכן הוא היה צריך הרבה כסף והיה צריך מצרכים. לא היו הרבה מצרכים. מה קיבלו יהודים באופן רשמי? כלום. אבל ברגע שאדם מסתתר, גם זה אבד לו. יש הרבה ספרות על זה, איך אנשים... איננה דויטשקרונ ונאנשים אחרים שהסתתרו. זה היה נורא. זהו, זה מה שרציתי להוסיף. יש עוד שאלות בעניין?

שאלה:

בעניין זה כרגע לא.

ארתור פוזננסקי:

לא. ובכן, סיפרתי איך שהאנשים האלה, איך שאני אחר כך הגעתי לאושוויץ, ובאושוויץ... ובכן, אם אתם רוצים, יש כמובן הרבה מאוד לספר. ובכן, קודם כל אני רוצה לומר לכם דבר אחד: באיזה חוקה כתוב בסעיף הראשון: "כבוד האדם מוגן בפני כל חילול"? החוק הזה הופר באושוויץ בכל דקה, לא בכל שעה. מזה צריך לשכוח. דבר כזה עוד לא היה. באושוויץ קרו הדברים הנוראים ביותר, אותם אני חוויתי, ו... אי אפשר בכלל לתאר את זה. ואני רוצה לספר לכם כמה דברים מאושוויץ, כדי לתת לכם להבין, כמה נורא זה היה. האסירים חזרו מן העבודה, הם היו עייפים, שבורים, פצועים. לא ניתן אפילו להביע את זה: ללא אפשרויות רחיצה ממשיות, ללא מזון, ללא ביגוד, הרבה... הרבה פריחות בעור, בצקות. לא ניתן לתאר את זה בכלל. ואז הדבר הגרוע ביותר, מגרש המסדרים. בבוקר היו המסדרים לפני היציאה לעבודה, ובערב לאחר החזרה. המסדרים האלו היו דבר נורא. אם הכל הלך חלק, אם כולם... בכירי הבלוקים היו חייבים לדוות, כמה אנשים יש להם בבלוק. והמספר הכולל היה חייב להתאים. איש אס-אס אחד ביצע את הבדיקה, אם מספר האסירים התאים. כניסות,

יציאות, מקרי מוות. אותם דיווח הבכיר מבית החולים. אבל האחרים דווחו מן המשרד. זה היה המספר, זו כמות האנשים שהייתה חייבת להיות נוכחת. מספר סופי. ואז ספרו את האנשים, וכל אחד היה חייב... תחילה היו 3,000, לאחר מכן היו 5,000, אחר כך 9,000 ולגמרי בסוף, זמן קצר לפני הסוף, כשכל העניין התמוטט, היו כמעט 15,000 בני אדם. לספור אותם, עד שזה נגמר, והאנשים היו חייבים לעמוד דום. והאנשים התמוטטו. ואם אחד לא הגיעו, או אם היה חסר אפילו אחד, אז האנשים נאלצו לעמוד אחרי כל העבודה הקשה, עד ש[...] , וקרה שעברו עד שש, שמונה שעות, צריך לתאר את זה, זה ממש [...], עד הלילה נאלצו האנשים לעמוד ולחכות. לעמוד! רק לעמוד כבר היה מאמץ לאחר העבודה הזו. והיו חייבים לחכות, עד שהמסדר מתאים. וקרו שם דברים נוראים ביותר. במהלך המסדרים ניתנו גם הוראות, מה לעשות. ואני זוכר כמה דברים שונים. הדבר הנורא ביותר שראיתי, בנוגע להפרת כבוד האדם, היו הצליפות במקל עץ. דווח על אנשים שניסו להוציא מכתב לקרוביהם. או שניסו לדבר עם מישהו, מישהו שאינו אסיר. בעבודה היו הרי גרמנים כמעבידים, כפקידים, וכו', והם אמרו להם מילה ונתפשו. ואז קיבלו מכות במוטות. זה מה שעשו בערב הסעודית, ושכל הצדדים בגרמניה תמיד גינו, ושם הם עשו את זה. מה זאת אומרת? האדם קיבל 25 צליפות במקל, הוא קיבל 50 צליפות במקל, הכל על פי הצורך. תלוי במצב, אם הוא כבר עשה את זה פעם שנייה. זה היה כל כך משפיל שאי אפשר לתאר. בפני אלפי האנשים הורכב שולחן עץ. שולחן העץ הוכן באופן כזה שהידיים והרגליים נקשרו, והגוף נשאר חופשי, והוא היה חייב לספור וקיבל מכות על הגוף עם מוט קשה. אחד, שתיים, שלוש - עד 25. כשהגיע ל-25 כבר איבד את ההכרה, והיינו חייבים להביא את האדם לבית החולים. איזה אנשים אני ראיתי לאחר מכן. את התמונה הזו אי אפשר לשכוח. כחולים, ירוקים, צהובים. אני מתפלא שהאנשים עוד יכלו לחיות. כל כך משפיל. אנשים, אישים גדולים ביניהם, לפעמים. אני מכיר עורך דין שעבר את זה. נורא

ואיום. ואני רוצה עוד לספר, אני רק רוצה לומר איך זה היה. אחר כך הייתי הרי במחלקת החולים הזו. גם את זה אני לא יכול לשכוח. בתוך המחנה היה תא בשביל אנשים שנענשו כי הם היו [...] ואז היו גם פולנים, מעט. אחוז הלא יהודים באושוויץ היה אולי 3% עד 5%. בתא יושב אחד, אותו אמורים לתלות ביום למחרת. ואני... עלי נפל הפור להביא לאדם תרופה בערב לפני זה. צריך להבין את זה, ביום הבא הוא אמור להתלות, ואני אמור להביא לו תרופה... אני עוד רציתי להתחמק, אבל לא יכולתי להתחמק. עלי נפל הפור, אני הייתי חייב להביא לו את התרופה. בפעם הראשונה והיחידה בחיים שלי.

שאלה:

איזה מן תרופה?

ארתור פוזננסקי:

תרופה נגד כאבי ראש. אני לא ידעתי בדיוק. את זה אני כבר לא... אבל הרגע, שאני חייב ללכת לאדם, בגינו אני יודע, וגם הוא ידע את זה, שהוא יתלה ביום למחרת. זה היה דבר נורא. ובכן, הגעתי לתא, הוא נפתח. האדם ישב. הוא היה פולני. הוא ישב על הרצפה, והעיניים האלה! העיניים האלה עוקבים אחריי יום ולילה. אני יצאתי בלי לומר מילה. אני ממילא לא יכולתי לדבר אתו, היו לנו שתי שפות שונות. אבל זה רגע שאי אפשר לתאר אותו. וכאן אני רוצה לספר משהו. אני כבר אמרתי, פעם משהו... אני רק מספר דברים שאני זוכר ככה, ושכל כך ריגשו אותי בפנים, על הדברים המוזרים אני יכול למלא ספרים. פעם... היו קבוצות עבודה קטנות וקבוצות גדולות. קבוצה גדולה הייתה של כמעט 3,000 אנשים. אלה היו קבוצות הכבלים, אנשים שביצעו חפירות. קבוצות קטנות היו החל מחמישה, ארבעה אנשים. אבל הקבוצות הגדולות, שם היה

קאפו בכיר, ולו הייתה כמובן מחלקה של 100, 150 איש, תתי-קאפו. ובקאפו כזה גדול, הגדולים... לא היו ביניהם אנשי מקצוע וכד', בקבוצות הגדולות האלו, שם הוכנסו... כל הזבל, כל האנשים הפשוטים הוכנסו לשם. ויום אחד כולם יצאו וחוזרים בערב, ואחד חסר. כאן אני חייב עוד לסטות קצת. באושוויץ היו גם בני נוער. הבנים היו בני 13, 14 שנים. במהלך הסלקציה הם לא ציינו את גילם האמיתי, וכך הם הגיעו למחנה. יש לי כאן חבר, הוא חי בתל אביב, והוא טען שהוא בן 18, כאשר הוא בעצם היה רק בן 13 וחצי. אבל היה לו מבנה גוף חזק ובעת הסלקציה לא שמו לב. ובקבוצה הזו... הקבוצה חזרה בערב, 3,000 האנשים, ומתחילים לספור, וחסר אחד. עד שגילו לאחר שעות קודם כל שאחד חסר, ואז עוד צריך לקבוע מי הוא האחד הזה. זה היה הליך שערך שעות. תארו לכם דבר כזה! ובסוף מצאו שזה נער, בערך בן 13, 14, נער הונגרי. והוא לא חזר. והאנשים עומדים ועומדים ומחכים. ופתאום, בערב... באמת, זה בלתי אפשרי לתאר... מגיע הנער הזה, קרוע, מלא לכלוך וחול, לבדו למחנה. אלפי אנשים עומדים שם ומחכים ומחכים. והנער מגיע. תארו לכם! זה נורא לראות דבר כזה. מה היה? זה זעזע אפילו את אנשי האס-אס. ובכן, גילו ש... הנער אחר כך סיפר, אני לא יודע איך הוא עשה את זה, הוא... לקבוצה הזו היה תת-קאפו, סיפרתי על כך, לא? והפולני עשה מעשה מגונה בנער הזה.

[צד ב' של הקלטת]

ובכן, זה היה פולני, והפולני עשה מעשה מגונה בנער. [פוזנסקי עושה הפסקה]

שאלה:

...ואנס אותו?

ארתור פוזננסקי:

כן. ובבור של חול... בגלל שהוא לא רצה שהוא ידווח עליו, הוא זרק אותו אל תוך בור והערים עליו אבנים וחול, והעניין נגמר. והוא לא לקח בחשבון, שלאחר שמונה שעות הנער עוד חי ויצא מן הבור. תארו לכם דבר כזה! ופשוט מופיע! תארו לכם את זה! אלפי אנשים! מגיע ככה, נער כזה, קרוע, מחויץ... אה... ושרד את זה. הוא לא ידע מה לעשות. מה היה יכול לעשות? הוא הרי לא היה יכול לברוח בבגדי האסירים שלו, והכל. הוא חזר למחנה. ובכן, ואז עשו... הוא סיפר את הכל, ואז עשו בדיקה. ומבין כל מנהלי העבודה הוא מצא את האחד. ויותר מאוחר האסירים עשו לינץ' במנהל העבודה הזה, וכמובן...

שאלה:

ומדוע אתה אומר שזה זעזע גם את אנשי האס-אס?

ארתור פוזננסקי:

כי זה היה כל כך נורא!

שאלה:

אבל הם עצמם הרי עשו כל יום...

ארתור פוזננסקי:

איך?

שאלה:

...דברים דומים, אם לא יותר...

ארתור פוזננסקי:

נו, אבל דברים כאלה, אלה הם מקרים ייחודיים, תארו לכם: נער חופר את דרכו אל מחוץ לקבר וצועד אל תוך המחנה.

שאלה:

אתה ראית? את הזעזוע?

ארתור פוזננסקי:

כן! ראיתי את זה. ראיתי את הזעזוע. כמובן! היו שם 9,000, 10,000 אנשים במחנה, ומקדימה היו אולי 20, 30 אנשי אס-אס.

שאלה:

והנער סיפר בקול רם?

ארתור פוזננסקי:

כן. לא, הוא הציג את זה בפני האנשים. ואז לקחו אותו לבניין החולים, ואז אני ראיתי אותו. הוא אושפז לכמה ימים, לשמירה. אבל מה יכלו לעשות? כדי שיירגע. אבל תארו לכם את המצב הזה, מה זה אומר. אני רק מספר את זה כדי לומר את הדברים שראיתי. אני כבר סיפרתי לכם על אחד... על חברי, פרידריך דיאמנט, שחי היום בלוס אנג'לס.

פרדי דיאמנט הזה שיחק תפקיד גדול מאוד. אביו ואחיו סאלי והוא הגיעו יחד לזקסנהאוזן, כאסירים, ומשם הגיעו לאושוויץ. אביו מת מתשישות, וסאלי ופרדי שרדו. והם הגיעו לבונה, כלומר למונוויץ. הם היו מה שנקרא אסירים וותיקים. לזה קוראים אסירים וותיקים. הם נולדו בגלזנקירכן. ופרדי דיאמנט הזה שיחק מאוחר יותר תפקיד חשוב מאוד במחנה. הוא היה ה-Kalfaktor. Kalfaktor פירושו כמו המשרת של בכיר המחנה. בכיר המחנה במחנה היה... הפך את עצמו לאישיות. היו חייבים לפנות אליו בגוף שלישי. הוא היה האדם היחיד שהיה מותר לפנות אליו בגוף שלישי.

שאלה:

אבל בדרך כלל כולם פנו אחד אל השני בגוף שני?

ארתור פוזננסקי:

רק בכיר המחנה מבניין החולים ובכיר המחנה של המחנה, כלומר האיש שהיה אחראי לכל 15,000 האנשים, רק אליו היה מותר... רק הוא דרש שיפנו אליו בגוף שלישי, וגם בכיר המחנה בבניין החולים. שניהם לא היו יהודים.

שאלה:

אלא?

ארתור פוזננסקי:

הוא היה... אני רוצה לספר אנקדוטה: בכיר המחנה של ה... של 15,000 האנשים, זה היה אסיר וותיק עם משולש ירוק. משולש ירוק פירושו פושע. והאיש הזה היה מברסלאו והיה עצור בגלל הונאה בשטרות והמחאות. במשך שנים הוא היה ב[...]

קולכוז... הוא הכיר את כל השיטות, תקופת המאסר כבר הייתה מאחוריו, ובנוסף הוא קיבל מחנה ריכוז. ויום אחד... הוא היה האיש הגדול במחנה... הוא לבש ביגוד מיוחד, כלומר אמנם גם חליפת אסירים, אבל כפי שכבר ציינתי, עם ריפוד ומיוחד. היה לו חדר לחוד, קסרקטין מיוחד בשביל לישון.

שאלה:

ובכן הוא... מי עשה אותו לבכיר המחנה?

ארתור פוזונסקי:

האס-אס. האס-אס קבעה אנשים להיות המשרתים שלה. האס-אס רק עסקה בשמירה, אבל בכי... אה... הפועלים של האס-אס היו בעצם האסירים. במיוחד הלא יהודים. לעתים רחוקות מאוד הגיעו יהודים למעמדים, באופן נדיר ביותר. כאשר כבר לא היו לנו גרמנים, או לא היו אחרים, לקחו יהודים. אבל מעבר לזה יהודים כמעט ולא קיבלו תפקידים גבוהים. והירוק... האסיר הזה, הנער הזה היה המשרת שלו. זה כמובן שיחק תפקיד גדול מאוד במחנה. הוא היה נער חרוץ, והוא כבר היה די משופשף, וכבר מחוסן... כשאני הכרתי אותו, 42, הוא היה... 43, הוא כבר היה משופשף. כבר היו לו כמה שנים טובות מאחוריו. ואחיו היה האינסטלטור במחנה, ושני הנערים האלו איכשהו עשו לעצמם שם. אבל פרדי הקטן הזה היה משהו מיוחד. הוא היה רק בן 17, כשנכנס היה בן 15, אני חושב, 16. כשהכרתי אותו הוא היה בן 17, כלומר הוא כבר היה. הוא היה שנון מאוד והסתדר. הוא הסתדר עם כולם וגם ארגן הרבה בדרך זו. לפעמים הוא הביא לאנשים ארוחות שלמות. היו לו גם קשרים טובים, כי להיות משרת במחנה, זה נחשב כתפקיד בכיר. אה... קשה לתאר את זה. הוא היה יכול, כלומר... אה... לפעמים ללחוש משהוא לבכיר המחנה, שיציל אנשים מסוימים, או משהו כזה,

הוא היה יכול לעזור להם הרבה. ולי הייתה ההזדמנות, עם האדם הזה... תחילה לא, אבל מאוחר יותר כן, לבנות יחסים חברותיים עם האדם הזה. וכאן אני חייב לספר לכם משהו: אני... היה לו אח, סאלי. האח הזה קבע עם שני יהודים אחרים לנסות ולברוח. הם כבר היו במחנה בערך שלוש, ארבע שנים, והייתה להם אפשרות להשיג בגדים אזרחיים. הם הסתירו אותם, וכו'. ובכלל, זה היה הישג עצום, שהם בכלל הצליחו לעשות את זה, והכל. והם יכלו... צרפו אחד שדיבר פולנית. כי כל האזור היה הרי פולני. והם ניסו לאסוף. עד שכל ההכנות הסתיימו עברו לפחות כמה חודשים. זה לא כל כך פשוט. אתם צריכים לתאר לעצמכם, להשיג בגדים אזרחיים, להשיג נעליים, ידיעת השפה, לקשור קשרים... כל זה היה קשה מאוד. אז אני רוצה לקצר את הסיפור קצת. שלושת הנערים האלו - כולם אנשים שכבר היו בזקסנהאוזן לפני כן, כלומר, שהיו מאוחר יותר באושוויץ, שהיה להם ניסיון במחנות - שלושת אלה נבגדו. עד היום לא יודעים בדיוק, כיצד הם נבגדו. בחורים נפלאים. כנראה... את בכיר המחנה הזה מבניין החולים, השני, אומרים שהוא תרם לכך שתפסו את האנשים. לא היה אפשר להציל את האנשים. זה היה מבחינת פרדי, עליו אני מספר, מבחינת אחיו זה היה... הוא היה האח הגדול יותר, סאלי, למענו זו הייתה מכה איומה. דרך המחלקה הפוליטית, גם דרך מחלקות אחרות, הוא כל הזמן ניסה להתקרב לאחיו. הוא לא הצליח לדבר אתו. אמרו לו שהכל יהיה טוב, יקבלו איזשהו עונש במחנה, אבל לא אמרו דבר על הוצאה להורג. ואחר כך, יום אחד הגיעה הפקודה להוציא אותם להורג תוך זמן קצר ביותר. זה היה זעזוע. [...] שאי אפשר לתאר. כל האנשים הוצאו החוצה. זה תמיד היה הפקה גדולה. כל האסירים היו חייבים להופיע. אנחנו מבית החולים לא היינו חייבים להופיע. זה היה יתרון. אבל אלה היו רק שישים איש. אבל כל האחרים היו חייבים להופיע. ואז הדליקו את האורות, וכל האס-אס הופיעו. והגופות... אחר כך כולם היו חייבים לעבור ליד הגופות. אי אפשר לתאר את זה. ושלושתם היו חברים וותיקים, והיה להם שם כזה

טוב, שאי אפשר לתאר. והם הלכו, והם היו מוכנים, הם מתו כמו גיבורים. הם עוד קראו שלא לשכוח אותם, וש... שיהיה שלום, והכל. זה היה מזועזע. אבל מדוע אני מספר את זה? קודם כל בגלל כל העניין, ששלושה [...] יהודים, ממש בחורים נפלאים, בריאים, עליזים. רצו לשמור על פרדי. ולא רצו שהוא יהיה שם כשתולים את אחיו. ואז בחרו בי להיות יחד אתו. ובכן, אני עדיין מזועזע. באותו רגע הוא בחר בי שאהיה אתו. היינו בחדר החולים, והייתי לבד לגמרי, ובינתיים צלצל הפעמון, ושמענו את הצעקות. זה היה מזועזע. זה משפיע עלי עד היום, ועל הסיפור הזה גם כתבו ב-Reader's Digest. [...] שהייתי אצלו בשעות האלו, וזה היה נורא. הבחור הזה שיחק תפקיד כה גדול. הוא עזר הרבה מאוד. ויום אחד הוא בא אלי ואומר: יש לי משהו מיוחד בשבילך.

שאלה:

מה היה לאחר מכן?

ארתור פוזננסקי:

איך? - כן, היינו חברים טובים? אני לא יודע אם זה היה לאחר מכן, לפני כן, את זה אני כבר לא יכול לומר במדויק. ואז הוא בא אלי ואומר: ארתור, יש לי משהו לאכול בשבילך! נו, לאכול. זה משהו גדול. ואני לא הבנתי, למה הוא התכוון. כל האסירים החשובים האלה בטח ארגנו משהו. היה להם תוספת לחם, או יכלו משהו... סוכר, משהו, תמיד ארגנו משהו. ויום אחד הוא בא אלי ואומר לי, ואיך שהוא בא היה לו בשירותים, בשירותים, היה מן מחסן בשביל 35 איש היו שם שירותים כאלה על מוטות. זה לא היה שירותים כאלה. וליד זה היה מן... ביתן. מוציאים את הקרשים ומוצאים מן פתח קטן של אולי שני מטרים מרובעים, מטר וחצי מרובעים, לשם הוא דחף אותי. היה לו שם פטיל, ואל הפטיל הזה הכינו בשר כלשהו. אני... ובכן זה היה כמעט מוכן. והוא

ועוד חבר אחר שלי, שעוד חי היום, הם שמרו בחוץ. תארו לכם: במצב הזה, חושך, אין אור, הכל רק בחושך. ובכזה... ליד היה כל בית השימוש הזה. ואני אכלתי שם לשובע, אכלתי מנה יפה מאוד, ואחר כך היה לי ממש רע. כשכל כך רעבים, זה גומר אותך. כשאני כעת... כשאתם עכשיו משהו מעניין... תראו מיד [הפסקה, הוא מצביע על משהו]. כן? ובכן, סיפרתי... אה... הדבר האחרון שסיפרתי היה, שהיו לי שני שומרים: פרדי והחבר שלו בשם אלי היימן. לפני זמן קצר, לפני ארבע שבועות, חגגתי את יום הולדתי ה-80, ואלי היימן הזה היה המנחה. ובהזדמנות זו נחשף סוד. ואת הסוד הזה אני אספר לכם עכשיו. לאחר המקרה, עליו סיפרתי לכם, שאכלתי בתוך הבית הזה, קרה משהו במחנה, שלאף אחד לא היה הסבר לגביו. בכיר המחנה צעד לפעמים דרך המחנה, מלווה בכלב קטן. זה היה הכלב שלו. כולנו קראנו לו "פיפי". והוא תמיד קרא: פיפי, בוא הנה. ופתאום נעלם הכלב הזה. במחנה. ואף אחד לא ידע, איפה פיפי, והוא היה... התרגשות גדולה ו... וכעת, ביום הולדתי ה-80, גילה לי החבר הזה, בתור אטרקציה, שפיפי הזה היה הבשר, הכלב, אותו [צוחק] אכלתי בביתן הזה.

שאלה:

וכיצד הרגשת לאחר שנודע לך?

ארתור פוזננסקי:

שום דבר, כבר שכחתי. בשר כלבים. בדיוק קראתי שבסין זה דבר נהוג מאוד, לאכול בשר כלבים. אבל אני תמיד אומר, 50 שנה לא ידעתי, וכעת זה נודע לי.

שאלה:

ואז לא שאלת את עצמך איזה מן בשר זה?

ארתור פוזננסקי:

אני חשבתי שמדובר בשפן. תארו לכם שהאסירים הצליחו לפתות את הכלב לעזוב את בכיר המחנה ולטבוח אותו, ולהגיש לי חלק ממנו. זה דבר גדול, לא? [צוחק] ובכן, זה קוריוז, אבל גם מאוד קשור לדברים טרגיים. יש לי חבר טוב שנפטר לפני שנתיים. לחבר הייתה יד אחת. והוא היה, אני חושב, האסיר היחיד מבין כל אסירי אושוויץ, שעבר את הכל עם יד אחת. מה היה? כשהייתה הסלקציה הוא עשה מן תנועה שהסתירה שיש לו רק יד אחת. ואני והאסירים שמרנו על אנשים כאלו. העובדה שהוא עבר את זה, ושזה לא הורגש בעת הסלקציה, הביאה את האסירים לכך, לשמור עליו במיוחד, לתת לו עבודה קלה יותר, והוא הצליח, והיה לו מעמד טוב מאוד... הוא עשה דברים רבים עם היד האחת הזו שאחרים לא יכלו לעשות בכלל. היו גם חרשים-אלמים. אבל זה היה נדיר מאוד, מאוד נדיר. כמו שגם היו נערים שהעלו את גילם. אבל אם מישהו אמר את האמת, הוא היה אבוד. תחילה נעשו רק סלקציות שטחיות. אבל מאוחר יותר, מי שהיה שנה במחנה, כמוני, אז יותר מאוחר בבניין החולים... אז רופא המחנה... כל החדשים הובאו בפני רופא המחנה. מה זאת אומרת הובאו בפני? הם היו חייבים... האנשים היו חייבים להתפשט ורופא המחנה, לאחר סלקציה של כמה שניות, הוציא את האנשים, תמיד לפי... הוא ראה, אם הישבן בסדר ושאל: מה אתה, מה אתה עושה? ותפקידי היה להציב את האנשים בשורות, וכשאני... ואני שאלתי: מה אתה? תמיד בצורה חדה. אסור היה לי לדבר בטון נחמד. ואם הם אמרו: רב! אמרתי, אתה רב?! אתה פועל! מישהו אחר היה אומר, שהוא מורה, הייתי אומר: אתה לא מורה, אתה סנדלר. וכך זה קרה, שהאנשים לא הבינו, ולא אמרו את האמת. וכך קרה,

שהאנשים... אה... מי שהבין להיות סנדלר או חייט, היה אפשר לעבור איכשהו. היו... הגיעו לפעמים... אה... במסדר הבוקר חיפשו 100 חייטים. אז הצביעו 200, מן ה-100. ביום הבא שוב נדרשו 50 סנדלרים, והצביעו 100. כלומר, היהודים, ובמיוחד ה... יהודים הצליחו להתאים את עצמם, והבינו את זה מהר מאוד. ובכך הצילו את עצמם, חלק מהם. אבל כל העניין היה נורא. וכעת אני רוצה לספר עוד דבר אחר. זה עולה לי עכשיו במחשבה... אני חייב לספר קצת מבולבל, כי אני... אני לא יכול... ובכן, סיפרתי לכם על בתי הבושת. בתי הבושת נפתחו רק בשנת... כבר במחצית השנייה של 44 נפתח בית בושת באושוויץ. היו אלה 12 חדרים בקסרקטין אחד. הקסרקטין היה גדול, ובכל קסרקטין היה פתח לצפייה. ותפקידו של איש האס-אס היה כל הזמן ללכת הלוך חזור. היו 11 נשים. אחת הייתה... לא יודע... היו 10 נשים גרמניות ורוסיה אחת. החלוקה לקסרקטין, הבדיקות והכל, זה היה תפקידו של בניין החולים. הוא היה מרוחק, אבל אלה... הנשים היו חייבות להגיע כל שמונה ימים ולבצע משטח. והמשרד שלנו, שם אני הייתי, אנחנו עשינו את העבודה הניהולית. כשהנשים הגיעו, הן הוצגו הרי, וכו'. פעם אחת מצאתי, שאישה... זה היה מוזר, חלוקת הזמן. כל אחד שרצה ללכת לבית הזונות היה חייב לקבל כרטיס. היו צריכים לבוא אלינו ולקבל. לא יהודים! באופן מודגש רק לגרמנים, למען גרמנים. והפולנים והרוסים לרוסים. ושום דבר מעבר לזה. ואז הוא קיבל כרטיס בית זונות כזה, זה היה כרטיס לבן עם נקודה באמצע, וזה היה לבית זונות. וזה היה מחולק ככה: שלוש פעמים בשבוע שלוש שעות, כל רבע שעה אחרת. ובכן, כך זה היה מחולק בזמן, האיש היה חייב... צלצלו בפעמון. זה היה מאורגן כמו שכל דבר היה מאורגן, על ידי הנאצים. אבל מה אני רוצה לספר? הן הגיעו אחר כך לבצע משטח, ואצל אחת המשטח היה חיובי. נו, ואת זה החזירו... זו הייתה העבודה שלי במנהל, יחד עם עמית. אני לא יכולתי לעשות את זה לבד. כשמצאו שהמשטח האחד הוא חיובי, כלומר מדבק, הייתי... הייתי חייב לבדוק את תקופת הדגירה, ואני...

בגין חמשת השבועות שעברו הייתי חייב לקבוע, מי היה שם. וכל אלא היו חייבים לבוא לבניין האסירים [הכוונה כנראה לבניין החולים מ.צ.]. היו 110 איש. תארו לעצמכם! את כולם הזמינו, ובערב כולם שאלו, בשביל מה הזמינו אותי? ואף אחד לא ידע, בשביל מה. ואז הם הוצגו לרופאים, ואז נקבע, אם הם חולים או לא. ובכן, אתם יכולים לתאר לעצמכם, מה כל זה... מה אנחנו... איזה דברים מוזרים אלה היו. יום אחד.... היהודים הטובים ביותר, אלה שהתאימו את עצמם באופן הטוב ביותר, היו בעצם היהודים הפולנים, את זה אני יכול לומר. הם הבינו טוב מכולם, הם כבר עברו כל כך הרבה, והם היו כבר כל כך שבורים, והם כבר התפתלו. הם הצליחו להתאים את עצמם הכי טוב. כמוכן עם היהודים הגרמנים זה היה כך: היהודים הגרמנים דיברו את השפה. זה כמוכן היה שווה הרבה מאוד. אבל המיוחדים היו היהודים היוונים. היהודים היוונים היו יהודי סלוניקי. הם גם היו מאוד אינטליגנטים. היה להם כשרון מיוחד לשפות, והם תמיד הבינו לעשות משהו מיוחד במחנה. אבל היו ביניהם חולי קיבה רבים, והם, היהודים היוונים, [...] מאוד. אני זוכר מקרה אחד, שבוקר אחד נקראנו לבניין החולים עם... נקראו רופא אחד ואני, שנבוא מיד עם אלונקה ולקחת יהודי שהקיא דם. אז הלכנו לשם, רופא ואני, עם אלונקה, ולקחנו אותו. הגענו, היה מלא דם, ושם הוא. פתאום לוקח הרופא את האצבע ורואה, שכל זה היה ריבה. [צוחק]. ובכן, הוא הבין... איכשהו הוא רצה לנוח קצת.

שאלה:

הרופא גם היה יהודי?

ארתור פוזננסקי:

כן, כן. כולם יהודים.

שאלה:

ומה עשיתם איתו?

ארתור פוזננסקי:

שום דבר. שמחנו על הרעיון שלו. על כל רעיון.

שאלה:

והוא נשאר במחנה החולים?

ארתור פוזננסקי:

אני כבר לא זוכר בדיוק, אבל בכל אופן זה היה רעיון גאוני, לא? זה היה...

שאלה:

ומהיכן הייתה לו הריבה?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, כל אחד קיבל תמיד ריבה. כל בוקר היה... אני שכחתי לספר. בבוקר בשש, שבע, כבר בחמש וחצי, היינו חייבים... קיבלנו את המנה שלנו, וקיבלנו חצי לחם לכל היום. וקצת מרגרינה וריבה. ככה - פשוט קצת אל תוך היד. בחורף זה היה קצת קפוא וכמו סוכריה, קשה. זו הייתה המנה. בצוהריים קיבלנו... מרק שהיה עשוי מפסולת, עשבי בר. ובערב היו המרקים הידועים האלו, שלא היו שווים כלום, ועליהם כבר סיפרתי. ובכן, זה היה מן קוריוז עם הריבה. ואז גם היה תמיד... הייתה לי עוד עבודה. ביום

עשיתי את הניהול, ובערב עשיתי... הגיעו האנשים מן העבודה, קרועים, רטובים, עבודה מלוכלכת, לא יכלו ממש להתרחץ. זה היה נורא, לא הייתה אפשרות להתרחץ וכו', לא היו... הכל מלא בצקות ופורונקולוזה. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. ואני הייתי מודד חום. כלומר, לפעמים 25, 30 אנשים, כדי לעזור לרופאים. אני תמיד עשיתי... אני כבר הייתי... אני הבנתי את העניין ככה, שאני [...] לאנשים... רשמתי לפני כן את האבחון בשביל הרופאים. היו אנשים שהזמינו אותם... שהובאו... במצבים של קומה, הם כבר התמוטטו. זה היה נורא ואיום. כל יום היו לי חוויות כאלו, זה היה ללא הפסקה. כמה מן הרופאים רחמו, רשמו לאנשים יומיים, שלושה מנוחה בבלוק, ו... הדבר הגרוע ביותר במחנה הייתה הדזינטריה... שלשולי דזינטריה. זה היה מדבק. הייתה מחלקה למחלות דלקתיות, והעניין עם הדזינטריה זה היה התפקיד שלי לבדוק את היציאות. [צוחק] את זה היה צריך לעשות כל יום. היו אבחונים שונים, ואם היה למישהו דזינטריה היו לו שלשולים, נוזלים, וזה כבר היה... זה היה סימן של הידרדרות. הגוף כבר לא היה מסוגל להחזיק, כבר לא היה לו כוח. אז האנשים... הייתי חייב לרשום את זה, הייתי חייב ללכת עם האנשים. ולפעמים האנשים החליפו בינם לבין עצמם. תארו לכם, רק כדי לקבל חתיכת לחם, הם מכרו את הצואה שלהם, כלומר, כדי... אה... כדי לקבל לחם. אתם יכולים לתאר לעצמכם דבר כזה? כלומר, הם... אה... העדיפו ללכת לעבוד ורצו לקבל משהו לאכול. וככה הם מכרו את הדברים האלו, וזה היה נורא. הרעיוניות האלו, רעיונות אבסורדיים כאלו. אבל את זה עושים רק כשכבר מגיעים לסוף הדרך. ובכן, אושוויץ היה על פי הבנתי מחנה אכזרי, ובלי... אני רוצה לומר... ממש משפיל. באמת, אני יכול רק לחזור על זה: הייתי רוצה שהנוער של היום יעבור רק כמה שעות מזה, מה שעברו אנשים אז. אני זוכר, כשהמחנה היה אמור להיפרק, איש לא ידע על זה, זה היה בינואר 45. זה היה יום הולדתו של אחי, בגלל זה אני זוכר אותו כל כך טוב. כבר ב-44 שמנו לב... הרי לא היה לנו רדיו, ואני....

אני הייתי היחיד, או נאמר, בין המעטים מאוד, שהייתה להם האפשרות לצאת מן המחנה, וללכת למתחם האס-אס, לאנשים, ושם תמיד שמעתי רדיו. וכך ידעתי בערך על הדיווחים שהגיעו מן החזית, והדיווחים מן החזית היו כמובן צבועים, אבל אז אני תמיד דיווחתי באופן בלתי חוקי לחברים שלי, או לאסירים הפוליטיים. זו הייתה גם הפעילות הפוליטית שיש לי כאן. הם כבר תמיד חיכו לדו"חות שאני מביא. וכך כבר ידעתי שהאווירה השתנתה, על זה כבר למדו במחנה, חוץ מזה הגיעו כמה מן האסירים בזמן העבודה במגע עם פועלים גרמנים, בזמן העבודה בחוץ, בככר המחנה. ותקופה מסוימת היו שם גם שבויים אמריקאים שעבדו שם. אבל להם היו תנאים טובים יותר, ואלה היו מחנות אחרים לגמרי. וכך חלחלה עם הזמן הידיעה, שבשנת 1944 כל החזית השתנתה. שם גם למדנו קצת על מצב המלחמה בכלל, אבל לא ידענו. בינתיים יצאו שוב ושוב טרנספורטים, סלקציות. הסלקציות היו נוראות. ובכן, התפקיד שלי היה... אני כבר סיפרתי את זה בפעם שעברה. היו סלקציות במחנה והיו סלקציות מתוך בניין החולים. את הסלקציה מתוך בניין החולים הייתי אני חייב לבצע מבחינה ניהולית, ואני רוצה רק לספר דבר אחד, בו אני נזכר. יום אחד היו רשומים כ-300 אסירים ברשימה. הם נבחרו קודם לכן, הוצעו על ידי הרופאים או על ידי בכיר המחנה. ואני... אה... אז כתבתי את הרשימה. סמל האס-אס הזמין ביום למחרת את המכונות. ותפקידי היה, להודיע לבלוקים ש-300 האנשים האלו חייבים להתייצב. איש לא ידע לשם מה. אמרו, עבודה קלה, קבוצות ברגים, כלומר קבוצה לעבודה באולמות, שם היו צריכים לסדר ברגים. ובכן, זו הייתה העבודה הטובה ביותר שהייתה. ולפעמים האנשים אפילו התנדבו, לצערם. אבל בעצם זה היה... היו 300 אנשים. הגיעו בערך שש מכונות, אני חושב, ל-50 איש כל אחת. ולי יש את המספרים, אני עומד שם עם הרשימה, ומסביבי כל האס-אס. כלומר, כל הפקידים של האס-אס, ומתבוננים על כל העניין, ועומדים שם עם הכרסות שלהם והיציבה שלהם. ואני קורא לאסירים אחד-אחד, אסיר כך וכך,

אסיר כך וכך, אסיר כך וכך, את המספר, ובסוף חסר אחד. ובשביל אנשי האס-אס זה היה הדבר הנורא ביותר שיכול לקרות. ובכן, אני הייתי נואש. אני עומד שם, ומאחוריי האס-אס שכבר רצו לגמור עם הסיפור. היה רק חסר שיאמרו, תעלה אתה. הרי אף אחד לא ידע איזה מן טרנספורט זה. אני הערכת, או אני יכול לומר, קצת יותר מהערכת, במה מדובר, אבל לרוב לא היה מושג. ולאלה שזה נגע להם בכלל לא. ואף אחד לא אמר משהו, חס וחלילה! ואז חיפשו וחיפשו. ידעו מי הוא האחד הזה שהיה חסר. בסוף התגלה: הוא אסיר בן 17. בבניין החולים... בחור מאוד חולה, הייתה לו הרגשה אינסטינקטיווית, והוא התחפר במיטת הקש, ושם מצאו אותו. ואותו... סחבו אותו החוצה, והוא הלך. אבל בשביל לי זה היה... ככה זה, נכון. ובכן, אני הייתי אין ספור פעמים במצבים כאלו ואני חייב... אני מתפלא בעצמי שיכולתי להחזיק מעמד. אבל מעניין הוא שברגע, בו עושים דבר כזה, לא כל כך מודעים למצב, מה שעושים בכלל. אני זוכר, אצלנו בבניין החולים היה מורה מברסלאו. הוא היה תקופה מסוימת מדריך של עליית הנוער במחנה השכן שלי, ביסן (Jessen). והוא היה חולה מאוד, וכל הזמן הגיעו אלי, באו אלי כל החברים שלי, הגיעו ואמרו: ארתור, תעזור לו, תעזור לו! רק אני יכולתי לעזור לו. אני... אולי משמונה טרנספורטים תמיד הורדתי אותו, אבל תמיד, כפי שאני אומר, ואני חוזר: חייב להיות מישהו אחר. זוהי החלטה נוראה. אבל הוא היה מוכר לי, והוא היה אדם נפלא. כמורה צעיר הוא הנהיג בני נוער רבים, ביצע הרבה עבודה סוציאלית. אני רציתי להציל אותו. אבל הוא לא ידע, במה מדובר. שמונה פעמים. בפעם השמינית אמר לי בכיר המחנה שלי, שהיה מאוד... בכיר המשרד, זה שהיה אתי, שטפן היימן: מה אתה עושה? אתה לא יכול להציל אותו, אין לו שום תועלת למעננו. הוא באמת היה במצב כל כך נורא, כל כך שבור. ואז בפעם השמינית ראיתי שאין לו סיכוי להבריא, ואין שום סיכוי, אפילו הקטן ביותר. והוא עלה על ה... היו דברים נוראים... עלה על המשאית הזו, ולא היה לו מושג, והוא עוד אמר: אתה

רואה, ארתור, סוף-סוף אני מקבל עבודה קלה, ויהיה לי טוב, ואם תהיה לי אפשרות כלשהי אודיע לכם. אבל חצי שעה לאחר מכן קיבלתי את כל הדברים, ואז כבר ידעתי במה מדובר. הדברים נשלחו בחזרה, כדי ש... אה... כדי שהמלאי יהיה נכון. תארו לכם. ובכן, כל אלה הם מצבים כאלה. בכיר המחנה מבניין החולים היה אסיר פוליטי. הוא כבר היה שם הרבה זמן, הוא היה פולני לאומני, צעיר, נראה טוב מאוד, איש שמאוד שם לב למראהו. והאיש, כרופא הוא היה מנתח. והוא היה טירון, עוד לא היה לו הרבה ניסיון, ואומרים, ואני מאמין את זה, שהוא ביצע הרבה ניתוחים כדי ללמוד. האיש הזה... היה חשד כבד שהוא שיתף פעולה עם האס-אס, שהיה צריך להיזהר ממנו מאוד. על אף שהיה בינינו קשר מספר פעמים ביום. הוא הרי תמיד הגיע למשרד, הוא היה המלך של בניין החולים הזה. אותנו... אה... אני... כולנו פחדנו שימסור אותנו, ושהוא מסוכן. האיש שרד את המלחמה. הוא לא חזר לפולין כי הוא פחד שהוא מסוכן [הכוונה אולי: בסכנה מ.צ.]. שם. הוא השתקע אז בהנובר, ויש לו אישה יהודייה. והוא היה מאוד מוכר בכך שהוא נתבע פעמים רבות בפני בתי משפט, הוא היה עצור, אחר כך שחררו אותו, אחר כך שוב עצרו אותו, ואחר כך שוב שחררו אותו. וגם אני הייתי בין אלה שהעידו נגדו עדות קשה. היה לי כל יום מגע עם האיש הזה. הוא היה מסוכן, הוא הציע לאס-אס... כשהיו יותר מדי חולים, הוא אמר: לא כדאי לעשות סלקציה? כך בערך. כלומר, לא היה לו אומץ לב. דרך כמות החולים שלו הוא רצה להוכיח מה שהוא יודע לעשות, והוא אפילו דרבן את האנשים, שהרופא, שיעשה איכשהו. הוא לא עשה כל ניסיון להציל אנשים. ובכן אני... היו דיוני משפט רבים, לא הצליחו להוכיח לו כלום. אני מסרתי עדות כאן דרך פרקליט בתל אביב, ולא יכלו להוכיח לו כלום כי לא יכולתי לומר מתי הוא רצה, ומתי הוא עשה. אני לא יכולתי למסור נתונים קונקרטיים. וגם האחרים לא. אנחנו ידענו, שהוא עשה דברים, והציקו לו מאוד מאוד. אבל לא היה מסוגל לומר בבטחה, מה אתו. ועשו לו משפטים, והוא תמיד הבין איך לצאת מן

המשפטים האלו. וכאן יש משהו שהוא מאוד מעניין גם בנוגע לעניינים יהודיים. לאחר המלחמה האיש הזה הנפיק אישורים רבים לאנשים, בהם נאמר, שהם לא היו נאצים, שהם "נקיים" [Persilschein - על שם אבקת הכביסה מ.צ.]. אתם יודעים מה זה Persilschein?

אלה אישורים, המנקים אנשים מכל אשמה. כן, שהם לא... שהם מקבלים נזקי בריאות וכו'. הוא חי עוד היום, והקהילה היהודית בהנובר הגנה עליו מאוד. במהלך המשפטים האלו הוא קיבל הגנה חזקה, והיום הוא כבר בפנסיה, ככל שידוע לי. והם תמיד אישרו שהוא עזר הרבה ליהודים לאחר המלחמה. אבל הרי קיימת אשמה חוקית ואשמה מוסרית. ואני הסברתי את זה אז ליושב ראש של הקהילה היהודית בהנובר, ד"ר פישל. הוא היה כאן. בינתיים נפטר האדם, וזה... ולא היה ניתן לשכנע אותם, והם קיבלו את ההודעה, אבל אין שום ספק שלאיש הזה אשמה מוסרית כלפי היהודים. ובכן, אנחנו כאן... זה... ובכן, זה... עכשיו אני אומר את שמו, ד"ר בודשייסיק, עכשיו קוראים לו אחרת, כן? כמובן שינה את שמו, בודשייסיק היה שמו במחנה, הוא יצא יחד עם בלוק החולים. הביאו אותנו לבוכנוולד. זה היה ב-17 בינואר 1945.

שאלה:

ברגל?

ארתור פוזננסקי:

אז עוד היה חורף. היה קר. ואיש לא ידע, מה יהיה. ואנשי הבניין החולים הזה, בו אני הייתי, החזיקו יחד, ויצרנו מן קבוצה נפרדת. זה היה גם מזלנו. זו הייתה הצעידה המפורסמת, עליה כבר שמעו רבות, וכו'. זו הייתה הצעידה מאושוויץ.

שאלה:

צעידת המוות?

ארתור פוזננסקי:

צעידת המוות מאושוויץ [לא מובן. אולי: הייתה משהו אחר]. אנחנו אז יצאנו מן המחנה, אני הרי יכול לדבר רק על המחנה בו אני הייתי, היינו כ-8,000 בני אדם. מ-8,000 אלו הגיעו רק 4,000. אני חייב קודם לספר על הצעידה. כבר היינו שם... אף אחד לא ידע, לאן הולכים. מה יותר טוב? היה ינואר 1945. כבר היו לנו ידיעות, חלקית מן החזית, על המצב. ואף אחד לא ידע, מה יותר טוב? להישאר או לא להישאר? [משתדל לשמור על קור-רוח]. באופן כללי רווחה הדעה, שהמחנה.... שהמחנה יפוצץ, וכי האס-אס... שלא יישאר ממנו כלום. המחנה ייהרס, כדי שלא יהיו ראיות נגד האס-אס. אף אחד לא ידע, מה עושים. אני... גם הפקידים היו חייבים... הרבה אנשים.... כל הזמן באו האנשים ושאלו, יום ולילה הם באו, הכל היה מאוד תחת לחץ של זמן, להחליט מה לעשות. גם אני לא ידעתי. וחשבנו, כלומר הפקידים, האנשים המובילים במחנה חשבו כולם, כי הדבר הטוב ביותר הוא לצאת. כי המחנה בטח....

שאלה:

האנשים המובילים בין האס-אס?

ארתור פוזננסקי:

לא מנהיגי האס-אס... היהודים, האנשים המוב....

שאלה:

אבל האם מישהו בכלל שאל אותם?

ארתור פוזננסקי:

איך?

ארתור פוזננסקי:

האם מישהו שאל אתכם, מה אתם חושבים?

ארתור פוזננסקי:

לא. היה הרי אפשרי להישאר. היו כאלה שאפילו הצליחו להסתתר.

שאלה:

יכולתם להישאר? הייתה לכם ברירה?

ארתור פוזננסקי:

לא. לא הייתה ברירה! יכלו להסתתר. יכלו לחפור בור ולהסתתר באדמה. יכלו לחפור בור

מתחת לקסרקטינים ולהסתתר. היה אפשרי להתיישב בשירותי... להתעכב. היה אפשר....

הכל היה מאוד מהר. ויכלו...

שאלה:

והרבה עשו את זה?

ארתור פוזנסקי:

...להישאר בבניין החולים.

שאלה:

וכמה עשו את זה?

ארתור פוזנסקי:

ו... רגע! אבל אתם מבינים. כלומר, הייתה האפשרות להישאר. קודם כל, מי שרצה להישאר היה חייב לדעת לדבר פולנית. זה היה הדבר החשוב ביותר, השפה הפולנית, כן? כי הרוסים היו אמורים להגיע. רוסית או פולנית. והיה חייב להחליט מהר מאוד. אבל מה עושים האנשים? האסירים הפשוטים הגיעו ושאלו: מה עלינו לעשות? ואז... אני בעצמי החלטתי... לצעוד. לצאת. ואנחנו כולנו... והיימן וכל האנשים, כל האנשים המובילים, כולם אמרו, הפקידים של המחנה כולם אמרו, אנחנו יוצאים. כן? כי אנחנו מפחדים, שהאס-אס יחסל את הכל כדי שלא יישארו עקבות, וש... ו... אבל אחר כך הוכיחה ההיסטוריה שזה לא היה כך. האנשים שהיו אצלנו בבניין החולים, של [...] בזמן שזה קרה... מעל כ-1,000 אנשים, המספרים לא כל כך מדויקים. ולפחות 500 איש קמו ממיטות החולים שלהם, עם הפורונקלים שלהם, עם... במצב שלהם, כי כולם חשבו שחייבים לצאת. האחרים לא יכלו, הם בכלל לא יכלו ללכת. בשבילם לא הייתה תקווה, וכבר ראינו את כולם קבורים. ואנחנו יצאנו, 500 איש, ואף אחד לא ידע. הייתה התרגשות במחנה. באה הפקודה, שתוך... עד 12 אנחנו חייבים לצאת. זה היה דבר נורא. ואחר כך... בניין החולים יצא כקבוצה אחת. התאספנו, כ-8,000 איש. כמובן שבדרך הצטרפו עוד אנשים ממחנות אחרים של אושוויץ. ובכן, זו הייתה צעידת מוות שלמה. צעידת המוות המפורסמת. היה נורא קר. אבל מאוחר יותר נודע לנו, דרך

ספרים וכו'.... אני אמנם לא פגשתי באנשים ששרדו בין אלה שנשארו מאחור, אבל תוך יומיים, שלושה הגיעו הרוסים, שחררו את האנשים, והאנשים קיבלו משהו לאכול. אבל איך עברו את ארבעת, חמשת הימים... לא היה מחסן... אז או ששדדו או שחיו מן האשפה שהייתה שם. יש דווח של אחד, אבל אני לא זוכר את הדווח של השורד. יש אחת ששרדה את הטרנספורטים, שנשארה. אבל הכל הלך מהר מאוד, והאס-אס אפילו לא הספיקו... האס-אס חשבו רק על עצמם, והם אפילו לא הספיקו להשמיד את המחנה. המסמך הזה, עליו דיברתי בפעם הקודמת, בפעם שעברה, שראיתי רשימה, אותה אני כתבתי בעצמי, המסמך הוא כנראה מהתקופה הזו. ייתכן... היינו חייבים להשמיד את הכל, אבל אפשרי שנייר אחד הוסתר מתחת לאדמה, ואת הנייר הזה מצאו מאוחר יותר. וזהו הנייר... אבל זה נדיר, את זה גם הצגתי במשפט... הוא הוצג במשפט, במשפט אושוויץ, כראיה. אבל מתוך אלפי המסמכים, זהו היחיד שאני מכיר. מותר לשתות?

שאלה [צוחקת]:

כן.

ארתור פוזננסקי [שותה]:

ובכן, אז יצאנו לצעידה. לפני שיצאנו רוקנו... אה... הסתערנו כמובן על מחסן הבגדים. והאסירים קיבלו את מה שהיה שם. נעליים חדשות, נעליים ישנות אבל טובות יותר, לבשו את הבגדים הטובים ביותר, לא השאירו כלום, וגם סיפקו בדרך כלל את החברים, את האנשים הקרובים, הרי לא ידעו מה יהיה. ואז יצאנו. אני יכול רק לומר, שתמיד החזקנו יחד. הצעידה הייתה נוראה. היה קרח. אני מעריך, הכל הערכות. אני כבר לא יכול לומר את זה היום. צעדנו לגלייוויץ, כלומר הטרנספורט שלנו הלך לגלייוויץ.

בגלייוויץ אנחנו... זה היה בדרך, זה... אני מעריך שזה היה בערך 8 קילומטרים, עשרה קילומטרים, אני כבר לא יכול לומר במדויק. בטרנספורט הזה... כל 25 מטרים היה בצד ימין ובצד שמאל איש אס-אס עם רובה. הרבה אנשים נפלו, ואז מיד ירו, ופשוט השאירו אותם שם. ואני... יש לנו חבר, היינו כולנו חברים, סחבנו נער שהיה... היו לו כאבי גפיים. הוא היה קשה לגמרי, וממש סחבנו אותו. וככה... כי היינו במצב קצת טוב יותר בבניין החולים, כי קיבלנו יותר אוכל, זה היה קל בשבילנו, אבל הדרך הייתה קשה מאוד. אז הגענו לגלייוויץ. זה היה מקום איסוף, היום אני כבר לא יכול לאמ...

שאלה:

כמה זמן הלכתם בערך?

ארתור פוזננסקי:

הרבה שעות, הלכנו הרבה שעות. הלכנו הרי בצעדים קטנים מאוד, והאס-אס עצמם היו עייפים. הם היו בעצמם עייפים, והם בכלל לא רצו... זו הייתה צעידה נוראה. אני היום כבר בכלל לא יכול לומר כמה זמן זה לקח, זה לקח... האנשים נפלו במהלך. עשינו טרנספורט ביניים [הכוונה כנראה לעצירת ביניים מ.צ.], ואני קיבלתי אז, את זה אני לעולם לא אשכח, את התפקיד כפוי הטובה... הגיע לחם. היה צריך לחלק לחם. אני הייתי אמור לעזור לחלק את הלחם. זה היה רכב גדול, הגיע עם לחם, הכל חתוך, חצאי מנות. אני יכול לומר לכם, זה היה דבר נורא. האנשים חטפו, האנשים התנפלו עלי. והאנשים... האנשים החזקים, אלה שהיו פקידים, [...] הם לקחו מייד שתיים, שלוש חתיכות. אני הייתי כזה אידיוט. אני האמנתי בצדק, ואז אני ראיתי שאין צדק, שכל אחד דואג קודם לעצמו. אז אני ניסיתי... הרי הכירו אותי שם, אלה שביקשו ממני לקחת עלי את התפקיד הזה. הם ידעו שאני אנסה לעשות את זה נכון, שכל אחד יקבל

רק את המנה שלו. אבל זה היה בלתי אפשרי. זה היה בלתי אפשרי. ברגע שהסתובבתי לקחו האנשים, ותמיד האנשים שהיו האנשים החזקים, כלומר אלה, שהייתה להם האחריות במחנה, וששום דבר לא היה יכול לקרות להם, שתמיד היה להם כיסוי. ואז הגענו. איש לא ידע, לאן הטרנספורטים מובילים. אני רק זוכר שלפני שיצאנו יעצו לי הרופאים לקחת טבליות סביון (Cebion), וויטמין C, לקחת את הטבליות. וכיוון שהטבליות בשביל כל המחנה היו אצלנו, עוד לקחתי את טבליות הסביון, כמה שיכולתי. אותן מצצתי כמו סוכריות. שלושה סביון ליום, כך אמר לי הרופא. זה עזר לי קצת בדרך. אלה היו טבליות צהובות קטנות כאלו, ו... אה... הוא אמר, לא צריך לקחת יותר, את השאר סופג הגוף. ואז אני למדתי שאפשר להעזר בזה מעט.

שאלה:

וגם לסובבים אותך....

ארתור פוזננסקי:

כמובן! חילקנו את כל זה. אבל היינו על קרון משא. אלה היו אחר כך בערך... כלומר לאחר ההפסקה הזו עלינו על קרון משא.

שאלה:

מה קרה בהפסקה הזו, חוץ מחלוקת הלחם?

ארתור פוזננסקי:

פעם אחת ישנו ברפת, או, אני כבר לא יודע, או זה היה בית חרושת לצמנט או לבנים, אני היום כבר לא יכול לומר את זה במדויק. בבית חרושת ללבנים, אחד שכב על השני...

שאלה:

וכמה זמן הייתם שם?

ארתור פוזננסקי:

רק יומיים. כלומר, יום היציאה, לינה אחת, וביום למחרת זה המשיך... שמו אותנו על קרונות משא. לא ידענו לאן קרונות המשא האלו ייסעו. הם עשו עיקוף ענק דרך צ'כוסלובקיה. ובצ'כוסלובקיה, את זה אני עוד רואה לפני, היינו בפראג. את זה לעולם לא אשכח, מתחת לגשר. קרון המשא הגיע בבוקר, בערך בשש או שבע, ואז זיהינו איכשהו, זה פראג. אבל אני הייתי לא מזמן בפראג, אני כבר לא ממש הכרתי את זה. בערך המקום, בו עמדנו למטה, ולמעלה היה הגשר, וכמה נשארו לעמוד שם והסתכלו על זה. היו אלה כולם קרונות משא פתוחים, והרבה אנשים, כולם בעמידה, כל הזמן, כלומר הרבה שעות במצב הזה. ואנחנו... וכל הזמן מתו אנשים. וקרון משא אחד היה רק...

[קלטת אודיו חדשה - II 22.9.92, מס' 4, 5, 6 צד א']

ארתור פוזננסקי:

...עם גוויות. הגוויות הוערמו כמו זבל, והיו פתוחים, ללא סככה! כך שכל אחד יכול לראות, כלומר, כיצר מערימים עץ. לא... ככה זרוקים, אמרנו, במצב איום ונורא. ואני עוד רואה את הפרצופים, של האנשים למעלה בפראג, מן הגשר, איך הם מסתכלים שם, ש... את זה אני לעולם לא אשכח, המבטים האלו, חשבתי לעצמי, אתם בחופש, אתם יכולים לדבר, אנחנו יושבים למטה וחייבים להמשיך. ובכן, שם יכולנו לרדת, ושם לקחנו מעט מים ומרחנו קצת את הפנים, אבל לא יותר. קצת מים... אה... את

האירועים שם אני לא זוכר במדויק. אני זוכר רק שהטרנספורט התפצל בדרך, ושאני... עם קבוצה... לא ידענו, אף אחד לא ידע איך זה יימשך, איש לא ידע, לאן זה מוביל. אבל בסוף נאמר שחלק של הטרנספורט, כלומר של קרונות המשא האלו, הולך לבוכנוולד. והחלק השני הולך למקום אחר, וכך היה.

שאלה:

האם ידוע לך לאן הלך החלק השני?

ארתור פוזנסקי:

כן, את זה אני יכול... כרגע אני לא זוכר, אבל אני אולי אוכל לומר לכם את זה בפעם הבאה, לאן הוא הלך. אבל אני רוצה להעיר על עוד דבר: האנשים אותם הכרתי ושהיו בעמדות בכירות, היו כמעט כולם מבוכנוולד. שטפן היימן הזה, הם היו כולם, לפני שהגיעו לבונה, לפני זה, הם כבר כולם היו בבוכנוולד. מבוכנוולד הועברו האנשים למונוויץ. כדי לבנות במונוויץ את המחנה ואת בניין החולים. שטפן היימן הזה, כבר סיפרתי, הוא היה הרי אסיר כבר הרבה שנים. ובכן, הוא נבחר לכך. אנשי בוכנוולד חשבו לעצמם, אם אנחנו מגיעים כעת לבוכנוולד, זה יותר טוב, כי שם כבר היינו פעם... שם יש לנו עוד מכרים מקודם. שם היה קרליבאך, ושם היו אסירים וותיקים, שמכירים אותנו, הם יעזרו לנו, שם תהייה לנו מעט פרוטקציה. מה שנקרא פרוטקציה. חתיכת לחם כבר הייתה חתיכת פרוטקציה. אז הגענו לבוכנוולד. נו...

שאלה:

כלומר, בסופו של דבר הלכתם רק שמונה קילומטרים, כלומר, "רק", כלומר בעצם... צעידת המוות הייתה שמונה...

ארתור פוזננסקי:

כן, כן... שמונה...

שאלה:

... קילומטרים, והשאר היה ברכבת?

ארתור פוזננסקי:

כן. אלה הם...

שאלה:

אתה לא מאוש...

ארתור פוזננסקי:

אני הגעתי לבוכנוולד עם 4,000 אנשים. איפה נשארו השאר? חלק ראיתי, הם נשארו בדרך, חלק נורו. אם מישהו נפל ולא קם, היה שם מיד איש אס-אס וירה בו, גמר אותו על המקום.

כן?

שאלה:

ואנשי האס-אס נסעו תמיד אתכם...

ארתור פוזננסקי:

הם תמיד בצד...

שאלה:

... גם בקרונות המשא?

ארתור פוזננסקי:

גם היו אנשי אס-אס.

שאלה:

שעמדו אתכם?

ארתור פוזננסקי:

כן, אני כבר לא זוכר את זה במדויק. את זה אני לא רואה. אבל הגענו לשם, לבוכנוולד, היה כבר מאוחר בערב. ובבוכנוולד המחנה הוא שונה לגמרי. אין השוואה לאושוויץ. בבוכנוולד היה מחנה שכבר היה קיים שנים, ובבוכנוולד היה מחנה, היה קטגוריה אחרת לגמרי. זה לא היה אושוויץ. בבוכנוולד היה מחנה שהוקם בעצם בשביל אסירים פוליטיים. ובבוכנוולד היו מעל 20 לאומים. האסירים חולקו לפי צרפתים, פולנים, וכו'.

כלומר, הכל על פי לאום. גם היהודים על פי לאומים. היה בלוק של יהודים, בלוק של פולנים, בלוק של צרפתים.

שאלה:

ובבלוק היהודים היו גם יהודים יוונים ויהודים גרמנים?

ארתור פוזננסקי:

כן, זה היה ככה... אבל זה היה אחרת. וההנהלה גם לא הייתה בידיים יהודיות. מעט מאוד פקידים יהודיים. ושם היו בעיקר אסירים פוליטיים. היה לזה אופי שונה לחלוטין. אבל כשהגעתי לבוכנוולד כבר הגיעו אסירים אחרים מכל הצדדים. ובבוכנוולד יש מחנה גדול ומחנה קטן. המחנה הקטן הוא תוספת, שבעצם לא שייכת כלל למחנה המקורי. המחנה הקטן הוקם בגלל זרם האסירים הגדול. בבלוקים האחרים התנאים היו מעט מתונים יותר מאשר באושוויץ. בלוקים עשויי עץ, אפילו עם שולחן אוכל. כשולחן כללי, שם יכלו להתיישב, ליד שולחן. אבל מעבר לזה המחנה היה כמובן בנוי באופן פרימיטיווי, מאוד פרימיטיווי. אבל המחנה הקטן הוקם כי כבר לא היה להם מקום. ושם היו 2000 אנשים בקסרקטין קטן! זה היה איום ונורא. אבל זה היה רק בזמן האחרון, כאשר האסירים הגיעו מכל המחנות, וגרמניה הפכה יותר ויותר צפופה. והם קבצו את האסירים ואז היה בבוכנוולד... זה פרק בפני עצמו. הייתה לי בבוכנוולד הרבה פרוטקציה, כי אני...

שאלה:

האם אתה יכול רק לומר בקצרה מתי הגעת לבוכנוולד?

ארתור פוזננסקי:

ב-17 בינואר... ובכן, ייתכן שזה היה ב-18 בינואר... קיבלתי מספר אחר, בגדים אחרים, קצת... לא כאלה עם פסים, אלא... כלומר גם בגדי אסירים עם סימון והכל, אבל אלה לא היו אותם בגדי הפסים. בבוכנוולד היו גם... אני הגעתי לתנאים רעים מאוד, כי אני לא הגעתי לבלוק הגדול... אה... הישן, אני הוכנסתי לבלוק הקטן הזה. זה היה צמוד לקולנוע, בתוך בלוק בו היו 2000 אנשים. אני קיבלתי שם תפקיד. תחילה הייתי מבודד, אבל אחר כך קיבלתי תפקיד ככתבן בבלוק אחד. אסיר וותיק שהיה אתי גם בבניין החולים, אריך מרקוויץ, מאוחר יותר הוא היה שר ברפובליקה הדמוקרטית של גרמניה [מזרח גרמניה לשעבר מ.צ.], נפטר לא מזמן. הוא היה בכיר המחנה בבלוק הזה, בכיר הבלוק, ואני הייתי הכתבן שלו. אבל שם שררו תנאים מחפירים, כי בתקופה שבין [ינואר מ.צ.] 45 עד אפריל 45, פברואר, מרץ, אפריל, אלה היו שלושת החודשים... כן, שלושה חודשים, בהם הייתי בבוכנוולד. וזה היה סיפור אחר לגמרי. שם היו כמה בלוקים, בהם היו רק 2000 איש. שם היו כל כך הרבה אבדות, שכל יום מתו עשרה אחוזים, וכל הזמן נוספו אנשים חדשים. שאני לא יכולתי... ככתבן בכלל לא יכולתי לספור, לא הספקתי בכלל, לא יכולתי בכלל לרשום את המספרים. הגיעו לשם מכל הכיוונים, היה תהו ובהו מוחלט, והאנשים הגיעו מכל הכיוונים, והיו הבדלים גדולים. ובכן, אני זוכר, אני יכול לספר לכם משהו. קודם כל אני רוצה לספר שאני... הבלוק שלי, הייתי בבלוק 51. זה היה במחנה הקטן, כך קראו לזה. זה היה צמוד לקולנוע. קולנוע, זה היה ככר הקולנוע, קראו לזה קולנוע. ומתחת לקולנוע, מתחת לאדמה בעומק של 20, 30 מטרים, שם היו הרובים. היו שם אסירים פוליטיים. הם הבינו, אחרת לגמרי מאשר באושוויץ. היהודים לא יכלו. היהודים היו הרי משותקים. אבל שם היו פולנים... אה... אסירים פוליטיים ממש מאורגנים, שהגיעו מכל עבר, והאסירים גם עזרו ליהודים, אי אפשר לומר אחרת. הם היו טובים מאוד ליהודים, עזרו להם, אבל

הם היו גם פעילים פוליטיים. מעורבים חזק מאוד במובן הפוליטי, והם עשו עבודה רבה, את זה חייבים לציין מאוד לזכותם. אני אז... לי היה כבוד רב לגרמנים שהיו שם במחנות, ושביצעו שם עבודה בלתי חוקית עצומה. באופן חלקי זה גם יצא לטובה. ובכן, בקולנוע, בו אני הייתי, כמה מטרים ממני... אני לא ידעתי את זה, גיליתי רק מאוחר יותר... היה שדר, שדר-מקלט, תארו לכם, אם זה היה מתגלה! והיו שם רובים, והאנשים היו מוכנים, שבמקרה ויהיה משהו יוכלו לאחוז ברובה ולנסות לכבוש את המחנה. כלומר, זה היה הכל תיאורטי, זה הרי לא קרה באמת. אני עוד אספר על כיצד המחנה שוחרר. אבל, בכל זאת, בזמן הזה, במהלך החודשים המועטים האלו של 45, מינואר עד אפריל - אני שוחררתי ביום ההולדת של אמי, ולצעידת המוות יצאתי ביום ההולדת של אחי, לכן אני זוכר את התאריכים. ה-13/14 לאפריל היה הזמן בו שוחררנו בבוכנוולד - באותה תקופה קרו דברים בלתי רגילים. משם לבוכנוולד, הרי הגענו לבוכנוולד, והגעתי כמובן לבלוק היהודי. בבלוק היהודי... צמוד לכל בלוק... היה... היה... עוד בלוק. לשם נזרקו המתים... כן?... אני יכול ממש לומר: נזרקו לתא המתים. וביום שלמחרת, את זה אני יודע, הם נלקחו משם. אני לא כל כך התמצאתי, אבל אז עזר לי שטפן היימן הזה, האסיר הוותיק, ועזרה לי גם העובדה שהייתי אתו בבניין החולים. כך היה לי תמיד מישהו אתי, ותמיד שמעתי מה מתוכנן, מה נעשה. היו חייבים איכשהו... הרי אף אחד לא ידע סופית... הכל היו רק השערות. ושם היה מצב נורא. כל יום קרה משהו אחר. כל הזמן הורכבו טרנספורטים בבוכנוולד. טרנספורטים יצאו, טרנספורט כך וכך יוצא לצעידה, טרנספורט כך וכך יוצא לצעידה. אני לא עבדתי הרבה בבוכנוולד. אני הוצמדתי לקבוצת עבודה, אני בעצמי לא יודע איפה זה היה... לסחוב גזעי עץ באיזה יער. שם היה איום ונורא. שם לא היו... שם היו בעיקר אנשי אס-אס אוקראינים. הם היו כל כך אכזריים ליהודים, אני בכלל לא יודע איך לומר לכם. הם עשו ליהודים... לפעמים ראיתי איך שבעטו בהם, כשליהודי הייתה שן זהב, הם

הכניסו לו בעיטות ושברו לו את שיני הזהב, ברגליים. האס-אס האוקראינית הזו רצה להראות שהוא יכול לעשות אפילו יותר מאשר האס-אס הגרמני, וזה כבר היה מספיק. ושם קרו דברים נוראים, שאני בכלל לא יכול... חלקית, כי הרי הייתי אסיר חדש והמצב היה כל כך שונה מזה בבוכנוולד... אה... באושוויץ, שאני לא הבנתי את זה כל כך. אבל את זה רק הרגשתי ככה. ואז אני רוצה לספר לכם דבר קטן. אני הייתי שם... בבוכנוולד פגשתי אז אנשים רבים, במחנה הקטן, שהגיעו מריגה, משטוטגרט, ממחנות אחרים, שם הכל נדחס אל בוכנוולד. איך זה נעשה, מה שהאנשים האלה עברו, בלחץ הזמן... רק הספיקו לראות אחד את השני. היינו כל הזמן בתנועה, כך שכלל לא יכלו לומר מה קרה עם זה, ומה קרה עם זה, מאיפה אתה. זה הדבר היחיד. אז אני אומר, תפנה אלי, או תעזור לי, או משהו כזה. את כל זה אתה לא יכול לומר. לכן הייתי שמח כשקיבלתי שם תפקיד. זה היה נורא. הקסרקטינים האלו עם 2000 אנשים. באותם הבגדים בהם עבדת ביום גם ישנת בלילה. שם הקסקטנים [המיטות מ.צ.] היו בחלקם על ארבע קומות. כשאחד למעלה עשה פיפי, זה ירד על זה ששוכב למטה. אי אפשר לתאר את זה. לא לומר שום דבר לאדם כזה... אבל חייבים לומר. כי... כי אף גרמני... וכל האנשים כאן אין להם מושג, איך זה באמת היה, מה שהתרחש שם. כפי שאני אומר, אני ראיתי שם, עשרה אחוזים הלכו תמיד. לפעמים הצלחתי להציל אנשים, היו לי חברים, יש לי עוד עדים לכך. אותם הסתרתי, למטה, כי ידעתי שביום למחרת תהייה סלקציה. אז הסתרתי חברים שם, למטה, או נתתי להם סרט. פעם היה... ואז תמיד באו הטרנספורטים. ובכן, קיבלתי פתאום פקודה מן החברים שלי, מחפשים אנשים לטרנספורט שטיין[?]. את זה אני יודע עד היום. אז אני צריך... ההיימן הזה הוא נתן לי את הרמז: תצטרף, תנסה! אז הגעתי לשם, וזה היה גרמני הוא שאל [...] ובכן, אתה הולך לטרנספורט שטיין, אתה תהייה. זה היה פיר. אני לא יודע מה היה שם. אבל זה היה... לא איש אס-אס... זה היה מנהל המפעל הזה, של המכרה הזה, או מה שזה היה.

והוא אמר, אתה תהיה הכתבן. לא ה... הכתבן היה... הוותיק ביותר. הוא היה בכיר מחנה, אסיר וותיק, הוא מת לא מזמן, מצ'כוסלווקיה. שנינו היינו אמורים לנהל את הטרנספורט הזה, שטיין. אבל זה היה דבר נורא. בכך ששלחו אותי לשם לא הייתי צריך ללכת לעבודה. כלומר, חכה עד שהטרנספורט שטיין הזה יוכרז ברדיו. אני ישבתי אתו חמישה שבועות - זה היה מזלי! - בחדר וחיכיתי, לאן תצא הקבוצה. טרנספורט שטיין יוצא. ובזמן הזה היה האי-שקט, אבל לי היה יחסית טוב. בכך שחיכיתי לטרנספורט שטיין. פתאום ברדיו: כל האנשים לטרנספורט שטיין למגרש המסדרים! ובכן, אז כבר היה פברואר, מרץ, תחילת מרץ, את התאריכים אני לא זוכר כל כך במדויק. והמצב... אני כבר הרגשתי, המצב כבר די קריטי, זה הרי כבר הזמן שהמלחמה מתקדמת. היו לנו כבר דיווחים. שם הייתה גישה לדיווחים אחרים, הם לא באו ממני, את הדיווחים קיבלתי שם כי זה היה מחנה פוליטי. ומה אני אומר לכם, פתאום נשמע, טרנספורט שטיין להתייצב מיד! לטרנספורט הזה הוכנו כ-200 אנשים. אני כבר הייתי כתבן, התייצב[תי], והשני, אני שכחתי כרגע את שמו, שהיה אמור להיות בכיר המחנה. התייצבנו שנינו, ואני כבר עומד על מגרש המסדרים, מגיע פתאום שטפן היימן, הפקיד הישן שלי: ארתור, אל תלך אתם, תסתלק! תעזוב את הטרנספורט, זה לא בשבילך. זה לא מביא שום דבר טוב. והשני, בכיר המחנה, עם חמש... הוא קיבל את הרמז ממישהו אחר. שלא יצטרף. ושנינו פשוט קפצנו הצידה ולא הצטרפנו. ומן הטרנספורט הזה לעולם לא שמענו יותר. אלה הם רגעים בהם נזכרים, כשעברנו מצבים נוראים כאלו. נו, ואני אז הייתי במחנה, וכל יום, אני יכול לומר, כל יום יצאו שוב ושוב טרנספורטים כאלו. הורכב טרנספורט כך וכך, כך וכך, את השמות אני כבר לא יודע, קראו לאנשים לטרנספורט הזה, לטרנספורט הזה... מן הטרנספורטים... לאן, מה קרה עם הטרנספורטים? אני לא מכיר ניצולים. כאשר אני... אה... המצב הלך והחמיר. כבר היה פברואר, מרץ, טיפוס. ניסויים, כן, מכון לניסויים. היה... אני לא הכרתי את המחנה כל

כך טוב. אני יודע מעט מאוד על המחנה, כי הייתי בתקופה הזו... הייתי כל הזמן בתנועה. אני הייתי שייך לבלוק היהודים. בלוק היהודים נוהל על ידי אמיל קרליבאך הזה, עליו כבר סיפרתי. ואני הייתי שם, והכל היה מאוד פרימיטיבי. אני זוכר, הייתי שם יחד עם שני אסירים, ישנו על האדמה. ושני האסירים היו הונגרים... אה... היו פרופסורים של אוניברסיטת בודפשט. ושניהם עשו פיפי בלילה, עשו אל תוך הנעליים שלהם, כי לא יכלו לעשות במקום אחר. ואמיל קרליבאך צעק וכעס. אין לו שום עסק עם פרופסורים מאוניברסיטאות. הוא קרוב לקומוניסטים. תארו לכם! ובכן, אני לא רוצה לנצור טינה כלפיו, אבל את זה הוא עשה אז. אלה דברים שנשארים בתוכי. והאנשים היו מיואשים, לא ידעו דבר. אבל יותר מאוחר הטרנספורטים תמיד... המצב הלך והחמיר. אנחנו הרגשנו את זה. אבל אני לא מסרתי נתונים ממש קונקרטים. אמנם אולי כמה... ב... לפעמים קיבלתי עבודה, מן עבודות עזר. פעם קיבלתי עבודה עם אסיר כבוד, כזה דבר היה קיים רק בבוכנוולד. זה היה ראש העיר לשעבר של פראג. הוא היה סוציאל-דמוקרט. הוא סיפר לי את זה בעצמו, ואני עבדתי אתו. לקחו אותו בחזרה לאחר המלחמה, ושם הם, הקומוניסטים, הוציאו אותו להורג. גם סיפור טרגי. הוא היה אסיר כבוד. זה היה קיים רק בבוכנוולד. התירו לו לגדל את שיערו, והוא קיבל עבודות מיוחדות, עבודות קלות יותר. מה זה בעצם היה אני לא ידעתי. אני הוצמדתי אליו לכמה ימים. אני זוכר את המקרה הזה. אבל מעבר לזה לא עבדתי הרבה בבוכנוולד, כמה פעמים ביער, שם עברתי את החוויות הרעות. חבריי, חבריי הטובים ביותר, הטננבוים, הם הופקדו למשרפות, כאסירים מיוחדים. שם הם יכלו להפשיט את הגוויות ולקחת את הדברים. זו הייתה עבודה מיוחדת. שם עבדו הטננבוים ודוקטור קהן אחד, שהוא היום וטרינר, הוא עוד חי, בגרמניה, הדוקטור קהן הזה. ולשלושת אלו הייתה פרוטקציה. הם עשו עבודות קלות כאלו, זו הייתה עבודה מיוחדת, הם יכלו לשהות באולם, והם הפשיטו את הגוויות. תארו לכם, גברים צעירים אז, בני עשרים,

שמונה-עשרה, תשע-עשרה אולי. נורא! ובכן, אני חוויתי דברים נוראים בבוכנוולד הזה. אני חוויתי כיצד אחד... אה... איך ש... נורא... אחד היה כל בוקר היו מוכרחים... חולקו המנות, ובלילה מתו רבים, ואז בחלוקת המנות עוברים בשורה אחת, ואז השמות... אה... הכל הולך על פי מספרים. ואני עוד רואה נער איך הוא סוחב את אביו, אביו היה מת. והוא סוחב את האב, את הגוויה, על הגב, כדי שיקבל את המנה. זה היה נורא. אבל האסירים הפוליטיים בבוכנוולד היו מאוד, מאוד הגונים. יום אחד, גם זה קוריוז, היו... נאמר תמיד: הטרנספורטים, טרנספורטים, טרנספורטים. וקראו ליהודים. כל היהודים למגרש המסדרים. נו, זה לא ניבא טובות. זה כבר היה לקראת הסוף. כבר לא הרכיבו טרנספורטים רבים במחנות, אז אמרו, כל היהודים! פעם הראשונה ששמעתי, כל היהודים. כל הפולנים, את זה לא שמעתי. אבל שם אמרו: כל היהודים! ובכן, היהודים התפעלו, והם כבר הרגישו, זה הסוף. כל היהודים למגרש המסדרים. אז העריכו שיהיו כמה אלפי יהודים. והיהודים... וכמה מהם התחילו לפחד ובאמת הלכו למגרש המסדרים. אבל רוב היהודים, הרבה יהודים לא הלכו. אנשים כמוני וכו', אנחנו כבר הרגשנו.

שאלה:

לאן הלכו?

ארתור פוזננסקי:

רגע. ובכן, כבר הרגשנו. האס-אס קראו יותר ויותר בדחיפות. הם ראו שהיהודים לא באים. הם צודקים. עם 4000 יהודים... היהודים לא באו. באו כמה מאות אנשים, אבל לא ייתכן שאלה יהיו הכל. והקריאה הולכת ונהיית חזקה, מאיימת יותר: היהודים למגרש המסדרים! לא באו. בינתיים כבר הגיע הערב. ניצחנו ללילה אחד. בערב לא יכלו

לצאת. האס-אס פחד נורא, בלילה לא יכלו לצאת טרנספורטים, רק בבוקר היו... כל היהודים למגרש המסדרים! כמה הלכו, יהודים הונגרים, יהודים יוונים, שלא ידעו דבר. אבל האחרים... כבר הרגישו, שום דבר לא בסדר. ובכן, האס-אס לא ידעו מה לעשות, אז הם אמרו, כולם מן המחנה הקטן להתייצב ולהוריד מכנסיים! והם בדקו ועשו... זה היה מוזר, אבל זו האמת. שני אנשי אס-אס עברו ובדקו למי יש ברית מילה, אם ליהודים ברית מילה או לא. אני עמדתי בחלון של הקסרקטין, היה לי הרי סרט, אני הייתי פטור מן הדברים האלו ויכולתי להסתכל, איך, למשל, המצעד הזה, המצעד הזה התרחש.

שאלה:

כך שאתה היית אחד מן היהודים המעטים ששרד שם, בבוכנוולד?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אני יודע... באושוויץ... שם בבוכנוולד היה גם הרבי הזה, שהיה כאן, רב לאו, הוא גם היה שם בחודשים האחרונים.

שאלה:

אבל בזמן המסדר הזה, כל היהודים...

ארתור פוזננסקי:

אה... מסדר. אני לא הלכתי למסדר.

שאלה:

אבל...

ארתור פוזננסקי:

הפקידים הם... נשארו מחוץ למסדר. זה היה היתרון שלי. אבל ה... ה... השבועות האלו [...] בבלוק הזה היו נוראים.

שאלה:

מה היה אחרי המסדר... האם כל היהודים נרצחו?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, אני רוצה לספר לכם משהו אחר לגמרי. המצב בוויימר [Weimar]... בוכנוולד שוכן על הר, הר אקלסברג, כ-8 קילומטרים מבוכנוולד. ואז אנחנו... אה... כלומר המחנה... מרכז מפלגת ה-NS היה בוויימר. וזמן קצר לפני הסוף... אנחנו כבר ראינו, ביער טורינגיה יש את ההרים האלה בהסיה, כן? בטורינגיה יש את ההרים האלו, ואנחנו כבר ראינו את התקיפות מן האוויר. אנחנו כבר ראינו את התקיפות של האמריקאים והאנגלים, ואנחנו כבר ראינו, שהקרבות מתנהלים קרוב מאוד אלינו. היה נראה לנו, שהאמריקאים נמצאים במרחק 60, 80 קילומטרים. אז אנחנו כבר שמחנו. אני כמובן לא הלכתי לטרנספורט. אני לא הלכתי... אף אחד לא היה הולך. במצב כזה. קיווינו, שכבר יהיה טוב. כך גם הסתבר בסוף. אבל כשראינו... פתאום ביצעו הגרמנים התקפת נגד. על פי החישובים שלנו, במהירות ההתקפה, התקדמות האמריקאים, היינו כבר צריכים להשתחרר ביום שלמחרת. כי 60 קילומטרים זה לא זמן. זה היה שלושה שבועות לפני הסוף. אז היו במחנה 90,000 בני אדם! בערך 80,000 עד 90,000 בני אדם.

אסירים. ורק 21,000 שוחררו! מדוע אני מספר לכם את זה? בתקופה הזו, בשלושת השבועות האלו עוד יצאו כל כך הרבה אנשים בטרנספורטים ועוד נשלחו ועוד מתו. רק 21,000 שוחררו! עוד דבר, רק עוד אחד, טוב. עכשיו אני כבר בתנופה...

שאלה:

אבל אני חייבת בקצרה... אני חושבת שאתה לא היחיד המדבר בשפת אמו.

ארתור פוזנסקי:

מה? לא אבל...

שאלה:

רבים, ש...

ארתור פוזנסקי:

אלה... חלק מהם לא... אני יודע קצת עברית, אבל עד כדי כך, שאוכל לספר את זה? ... אחר כך... ובכן, אני סיפרתי על האמריקאים. על פי ההערכה שלנו היו האמריקאים אמורים להגיע לאחר... 24 שעות, 48 שעות. זה היה שלושה שבועות לפני הסוף. ופתאום נודע לנו, או שמנו לב, הגרמנים יצאו להתקפת נגד. בגלל התקפת הנגד הזו התמהמה השחרור של בוכנוולד שלושה שבועות. ובגלל זה מתו כל כך הרבה בני אדם. ובכן, צריך לתאר את המצב הצפוף הזה, שהתרחש שם. כשטרנספורט היהודים יצא, נאמר: אין יותר יהודים במחנה. לאחר המסדר הזה והבדיקה למציאת יהודים לא היו יותר יהודים. מה היה? כולנו הסתתרנו. היהודים שנשארו, שלא עשו, כי... טפשים, אבל במצב הזה... שפשוט לא הלכו למגרש המסדרים, היהודים האלה הסתתרו. במחנה

הצרפתי, במחנה הפולני, במחנה הצ'כי. אני בעצמי הלכתי למחנה הצ'כי, על אף שאני לא מדבר אף מילה צ'כית. אבל אלה באמת היו חברים. הם לקחו אותנו כאחד משלהם. אחד... חלקית עשיתי דבר עוד יותר גרוע. תחילה הלכתי לתא המתים, והעמדתי פנים שאני מת. מאוחר יותר, כשכבר לא יכולתי... הייתי הרי חייב גם לאכול, הייתי להיות מכוסה [...], זחלתי אל מחוץ לתא המתים. אחרת הייתי הופך קודם לקשה, אחר כך הייתי מת. אז קיבלו אותי במחנה הצ'כי, שם ישנתי כמה לילות, והצ'כים נתנו לי כיסוי כאילו אני צ'כי. וכך עשו רבים, ההונגרים הלכו להונגרים... היו שם... היוגוסלבים ליוגוסלבים. היו כל כך הרבה מדינות, היה אפשר לרדת למחתרת. המוזר הוא, שזה היה סיכון, כי אני לא דיברתי מילה אחת צ'כית. אז פחות או יותר שרדנו שם. ובמחנה הזה בבוכנוולד היה באופן נפרד גם... אה... אנשים מנורווגיה. זה היה נדיר. עד כמה שידוע לי היו גם באושוויץ יהודים מנורווגיה. מכל היהודים הנורווגים שהגיעו לאושוויץ שרדו חמישה. מאלה אני עוד עם שניים ב... הם חייב בנורווגיה... אתם אני בקשר. והם חיים חלקית מדי פעם גם כאן בישראל. אבל בבוכנוולד הייתה אוניברסיטה שלמה. כלומר, שורה שלמה של סטודנטים. הם איכשהו... עשו מן מרד, או התמרדו נגד המורים או משהו, או נגד ההנהלה, ולקחו אותם כולם ביחד, את כולם, כמה מאות, 700, 800 סטודנטים, ושמו אותם מאחורי סורג ובריח. אבל הם יכלו ללבוש בגדים אזרחיים והם היו נפרדים. ואני... אני זוכר עד היום, כשהלכתי קצת בבוכנוולד, וראיתי אותם, את הנורווגים, והם הסתכלו עלינו. הם לבשו סוודרים נהדרים, הרי היה חורף והכל כל כך קר. ובכן, והאנשים באמת שוחררו כולם. אבל לא היה להם שום קשר עם האסירים. זה ברור. אותם החזיקו בנפרד. ואז אני חייב לספר עוד דבר, שהוא באמת קוריוז. בבוכנוולד הזה הייתה מחלקה לטיפוס. בבוכנוולד נעשו הרבה ניסויים. ניסויי שרידה על בני אדם. הנאצים ביצעו ניסויי טבילה כאלה. ובכן, על המחנה הזה נכתב הרבה, הרבה מאוד. והרופאים רצו ללמוד, הם ראו כמה זמן יכול בן אדם לחיות מתחת

לפני המים. כמה זמן הוא יכול לעשות ניסויי טבילה. ורצו לנסות... הדביקו... אה... הזריקו לאנשים טיפוס, ורצו לראות, כמה זמן בני אדם יכולים לשרוד עם זה. והיה בלוק שלם של כמה מאות בני אדם, יהודים, שנבחרו לשם כך. מנהל הבלוק הזה היה... רופא אס-אס. ויד ימינו היה ד"ר אגון קגון... קוגון... ד"ר קוגון הזה היה קתולי, איש יוצא דופן. והאדם הזה בעצם... הוא היה בעצם מנהל הבלוק הזה. איש האס-אס היה הרופא. והוא ידע הכל. והמחלקה הפוליטית... כלומר לאסירים הפוליטיים בבוכנוולד הייתה תוכנית, ואותה תוכנית חייבים לספר. כאשר המחנה כבר היה קריטי, המצב, ניסו להוציא מכשירים יקרי ערך, מכונות רנטגן, מן המחנה. לא היו הרבה, אבל היו בכל זאת כמה. וארזו אותם בארגזים. ואת הארגזים... הארגזים היו אמורים לאחסן בדירתו הפרטית של הרופא הזה. הרופא הזה... אני לא זוכר כרגע את השם שלו, משהו עם "ש". מאוחר יותר הכרתי אותו, הוא היה גר בוויימר בווילה פרטית. והוא חשב, אם הוא ייתן את הרמז הזה, שאפשר לאחסן את זה אצלו, את הארגזים האלה, אז קודם כל הם ינוצלו, ושנית, אם הוא עושה משהוא עם האסירים בידיעת האיש הזה, אז יש לו סיכויים, שלא יעונה לו רע בזמן השחרור. מה הייתה התוכנית? זו הייתה תוכנית מטורפת. בחרו את האגון, ד"ר קוגון הזה, ארזו אותו בארגז...

שאלה:

ארזו אותו בתוך ארגז?

ארתור פוזננסקי:

...כן, בתוך ארגז. ועשו... הגיעה מכוננית עם אנשי אס-אס, העמיסו את הארגז, והורידו את הארגז בדירה הפרטית, אצל הרופא הזה. ושם... האישה ידעה, שחררו אותו בלילה, ואמרו: מר קוגון שוחרר. ובכן, קוגון לא סתם שוחרר. שחררו אותו. הוא היה

אמור להיות איש הקשר לאמריקאים. והוא... על זה יש... זה דבר, אותו אני כמוכן חוויתי, אבל שגם פורסם כבר. הוא אז שלח מברק, בשמו של... למפקד הגרמני. ל[...]. האחראי [...]. הוא כתב כאילו הוא האמריקאי, מברק: שלא יעז להשמיד את המחנה, כי אז יתנקמו בו. ועל כן הוא... המפקד האחראי, המפקד הגרמני, נזהר מלשתול פצצות במחנה. תארו לכם דבר כזה, מה? כזה אירוע! היה לי, אחרי המחנה, את זה אני עוד רוצה לספר, עוד עסק עם ד"ר קוגון הזה, אבל זה... הוא איש מאוד ידוע, כל אחד... האנשים המובילים בגרמניה מכירים אותו. ובכן, אפשר לומר, זה היה עוד זמן קצר לפני השחרור, בערך שלושה שבועות לפני השחרור, אבל את הרופא הזה עצרו בכל זאת, ואחרי המלחמה הכרתי גם את אשתו, ובכן, זה לא עזר לו הרבה. אבל בין כה וכה לא ניתנו עונשים כבדים. אבל זה היה המצב במחנה. כששחררנו היו 21,000 או 22,000 אסירים, כל האחרים הלכו. איך היה השחרור? אני לא אשכח את זה: שטפן היימן הזה, עליו סיפרתי, בשעה שתיים בצוהריים בערך, אני רואה כולם רצים, כולם הולכים, לא היה לנו מושג. ואני רואה בדים לבנים על הבלוקים, כלומר סדינים, ככל שעוד היו. על [...] על בניין החולים נשפכים סדינים, ולא רואים אף בן אדם. ושטפן היימן הזה היה אולי במרחק של עשרה מטרים ממני, ואני כבר סיפרתי לכם, הוא היה מההתחלה עד ליום האחרון יחד אתי. במחנה. הוא כל כך התרגש שהוא התחיל לבכות. ואז הוא אומר ל... בוא אלי, והיה בינינו מרחק של אולי עשרה מטרים, והוא אומר, ארתור, זה נגמר, אני לא מסוגל לקלוט את זה. תישאר אתי, כמו בני. אבל המטרות הפוליטיות וכל המצב לאחר המלחמה הובילו אותנו לדרכים נפרדות. אבל הרגע הזה היה מרשים, איך שהוא פנה אלי, שאשאר לצידו, שאשאר. והשחרור היה קצר מאוד, זה היה משהו יוצא מן הכלל. כל השחרור, אף אחד לא חזה את זה, איך שזה הלך מהר, ועל מה היה מדובר. אנחנו כולנו לא קלטנו את זה. אחר הצוהריים הגיעו שלושה אנשים, אופנוע עם סירה ועליו שני אנשים, שלושה אנשים. מן המחלקה האמריקאית. אני חושב מן

העיתונות. ובזאת היה המחנה משוחרר. כל אנשי האס-אס, כמה מאות אנשי אס-אס, נעלמו. אף אחד לא ראה אותם יותר. הם כולם זחלו אל תוך היערות, חלקם לבשו בגדי אסירים כדי שלא יכירו אותם. הם כבר הכינו הכל. וכך שוחרר המחנה: על ידי שלושה אנשים. ושלושת אנשי העיתונות אמרו, שהאחרים עוד יבואו. כל המחלקות, האחרים, כל המחלקות האמריקאיות, והם, הם יבואו רק מאוחר יותר, והם רק באו ביום למחרת. ובערב, בשעה שבע, שמונה, המחנה כבר היה משוחרר. אז הגיע טלפון מן המרכז: בוויימר הייל היטלר. כמובן שמייד פשטו על מחסני המזון ועל הבגדים. היו לנו בגדים ומזון. קיבלנו מזון, אבל יש עוד הרבה, הרבה מחנות... בארבעת השבועות לאחר השחרור מתו עוד אסירים רבים מאוד מ... אה... חולשה, ולא הצליחו לאושש אותם. ובכן, כך שוחררנו. המצב במחנה בימים לאחר מכן... כבר הגיעו אנשי האס-אס... אה... אמריקאים, כמה חיילים וכו', אבל לא הרבה. אני כמעט ולא ראיתי אף אחד.

שאלה:

ואין הם...?

ארתור פוזננסקי:

אנשי אס-אס כמעט ולא היו. רק שלנו גם לא היו כוחות רבים. לנפנף להם, וכו'. אני ראיתי איש אס-אס, איך שטבלו אותו, ו... אבל מבין כולם, מה זה כבר? מאות! אז היה קסרקטין אחד, אותו רוקנו. שם שמו את אנשי האס-אס שמצאו באזור, אבל היו 60-80 איש. והם נלקחו על ידי האמריקאים לאחר יומיים-שלושה והובאו למחנה. אבל מעשי נקמה אמיתיים נגד אנשי אס-אס בנוכחותי... ראיתי אצל אחד, אבל חוץ מזה לא ראיתי אף אחד שתפשו אותו ועשו לא משהו.

שאלה:

ואיך התנהגו האמריקאים כלפיכם?

ארתור פוזננסקי:

ובכן, קודם כל קיבלנו מזון וקודם כל קיבלנו בגדים. זה היה הרי נורא. החולים הם... אה... לא... ב... איפה שהיו קודם אנשי האס-אס, הקסרקטינים, לשם הובאו החולים. אבל עכשיו יש עוד אירוע, שאני חייב לספר. ובכן, המצב בעת השחרור היה הרי נורא. זה באמת כך, שאני נסער מזה שוב ושוב. כל רגע היה מרגש. ובכל מקום שכבו האנשים, המקום עוד לא נוקה, אלה היו המתים. בכל מקום שכבו מתים, כמו גרוטאות. ו... אה... יש לי אפילו צילומים מזה. בבית. שלושה ימים לאחר השחרור באו חיילים אמריקאים וצלמו סרטים וראו את זה. ואייזנהאואר שמע מזה. והוא נתן פקודה, הוא הרי כבר הבין נכון שהגרמנים יכחישו אז זה, את מה שראו. והוא כבר הבין נכון שעדי ראיה יהיו המדווחים הטובים ביותר לעתיד. והוא נתן את הפקודה לאסוף גרמנים בוויימר, ושהם... ולתת להם פקודה, אני לא יודע, 15,000, 20,000 אנשים, לתת להם פקודה לצעוד כדי לראות את המחנה. זה היה בערך יומיים-שלושה לאחר השחרור. היו אלה לרוב גברים, אנשים צעירים, אותם תפשו חיילים. והם באו למחנה וצעדו. ולהם הראו את המחנה. אני עוד הייתי תודה לאל במצב, כלומר, ביחס למצב אז. אני לעולם לא אשכח איך שהאנשים האלה עברו. הם כיסו את עיניהם בידיהם. הם לא רצו לראות. אבל הם היו חייבים לסייר. והם לא רצו להאמין שזו האמת. ראש העיר והמנהל של מחנה בוכנוולד. ואז אני שאלתי אותו: יש הרי כל כך הרבה אנשים, שהם... הרי בזמן הזה לא כולם מתו מבין אלה שראו את זה. עדי ראיה, שהיו שם בפנים, בשלושת הימים האלה. אני מתפלא שאף אחד מהם לא חי ואומר: אני ראיתי את זה! הרי היו ביניהם אנשים שהם היום בני 70, 65, 70. הרי היו שם אנשים צעירים. הם הרי

ראו את זה והם עוד חיים, חלקם הרי עוד בחיים. מדוע הם לא קמים ומתייצבים ואומרים: אני ראיתי את זה במו עיני. זה היה מראה נורא. נו, בינתיים הוקמה ועדה המנהלת את המחנה. בכל זאת הייתה במחנה... זמן קצר לאחר המלחמה, מיד לאחר השחרור הייתה חגיגה גדולה. כל האסירים שעוד היו שם התייצבו, ואז היו צריכים להקים מנהל. הרי לא יכלו פשוט... מחנה כזה דורש ניהול. חייבים לחלק מזון, חייבים לחלק בגדים. והדברים המוזרים ביותר נתנו אז. אני זוכר, אני קיבלתי שעון, שעון כיס עם שרשרת. איך שקיבלתי את השרשרת... אלה היו דברים שנלקחו מן האסירים וחפרו אותם כדי לא למסור אותם לאס-אס. ולאחר המלחמה ידעו האסירים, היכן אם חפרו את זה, והם מסרו את זה ותמיד חלקו לכל מיני אנשים. ובכן, את השעון הזה יש לי עד היום, את השעון, שקיבלתי כמתנה. וכעת הדברים שהם בעצם הדברים המאוד מעניינים. ניהול המחנה הועבר לידי פקיד קומוניסטי, אשר שיחק תפקיד גדול בעבר, ואשר שרד. ומכל לאום, קודם כל אמריקאי, שארגן את זה. לידיו זה נמסר, והוא הקים ועדה. מכל הלאומים - היו שם כעשרים לאומים - נציג אחד, אבל לא יהודים. וכאן מתחילה הבעיה. היה פולני, צרפתי, הכל, אבל יהודי לא היה. רק מאוחר יותר, לאחר שכבר באו יהודים, כלומר מנהיגים יהודיים, שילבו גם יהודי [...] שמשתייך לוועדה או יועץ לה. אבל הם אמרו, גם היהודים הקומוניסטים: עכשיו אנחנו כבר לא יהודים, חלק לפחות [אמרו כך מ.צ.], עכשיו אנחנו גרמנים, פולנים, צרפתים. הם לא רצו יותר... זה מעניין, הם לא רצו לשמוע יותר על עניינים יהודיים. אבל גישתי הייתה שונה לגמרי. חוץ מזה כבר לא הייתה לי כתובת. הורי לא היו. לא היה לי בן אדם, לא לאן לחזור. כל אחד רצה לחזור. ברדיו שמעו: אנחנו שולחים מכוניות. כל האסירים הצ'כים התיישבו יחד ועלו על מכונית. מצרפת, מפריס, שמענו: אנחנו באים לקחת אתכם, חברים. ובכן, כך זה היה כל היום, והשמחה הייתה גדולה. אבל היהודים, היהודים הרבים, שבאו מפולין, לא חשבו בכלל על לחזור. הם גם לעולם לא חשבו שעוד יראו את הוריהם.

הוריהם נלקחו בחלקם הגדול כבר לפני כן. היה כזה תהו ובהו, הם כבר לא היו. ורק הרבה יותר מאוחר, לאחר הרבה וויכוחים ושיחות על העניינים האלו, שולב אחד שידאג לענייני היהודים. כי היהודים בכלל לא רצו... הם רצו או לקרוביהם מעבר לים, ככל שעוד היו, או שרצו ללכת לארץ ישראל. ואז מתחילה הטרגדיה, כיצד למצוא אחד את השני? אבל לזה אני עוד אחזור. אני רוצה קודם כל לספר כאן משהו אחר. אני הייתי... אני הרי מספר שוב ושוב על הפקידים האלו, אשר אתם הייתי בקשר, היה לי המזל להיות בקשר אתם. הרי לא הייתי איש גדול. אני רק הייתי כתבן טוב. אני ידעתי היטב לכתוב במכונת כתיבה, ומכונת הכתיבה לוותה אותי תמיד. ויום אחד, זה היה בערך שלושה שבועות לאחר השחרור, קוראים לי דרך הרמקול, מחפשים אותי, שאבוא מיד לשער המחנה. ובכן, הגעתי לשער המחנה, אמרו לי שמחפשים כתבן שיודע היטב לכתוב במכונת כתיבה, ושאני אאסוף את חפצי ואסע לוויימר, ושם להתייצב. נסעתי לוויימר, שטפן היימן נתן את ההוראה, כן, והוא המליץ עלי. ואני מגיע לשם, מושיבים אותי אל תוך הבית, בויליה לשעבר של בלדור פון שיראך, הנאצי רם הדרגה. אביו של בלדור פון שיראך היה המנכ"ל של התיאטרון הלאומי של וויימר, והוא כמובן ברח, אני לא יודע לאן, מה שהייתי אני לא יודע. הוויליה עמדה ריקה. והגרמנים כבר ממש בזזו את הוויליה. לא היה שם כבר שום דבר. כמה בקבוקי יין עוד היו, תמונה אחת או שתיים, וחליפה לכנסייה, אבל מעבר לזה הגרמנים כבר... הם מייד בזזו את המקום. זה היה כמה ימים לאחר השחרור, לא הרבה, שלושה שבועות בערך. ובכן, הם... הוויליה הזו הועמדה לרשותנו, כמגורים. ומה היה? ד"ר אויגן קוגון הזה, אותו כבר הזכרתי, הוא קיבל את התפקיד מבעלי הברית, מייד לכתוב דו"ח על כל המחנה, על כל המחנה, על כל מחנה הריכוז, ומזה צמח ספר, "מדינת האס-אס". הספר מאוד מוכר ונפוץ בגרמניה. זהו בעצם הספר המהווה את היסוד. ואותו בעצם ערכו קודם למען האו"ם. ישיבת האו"ם הראשונה הייתה בסן פרנציסקו, לאחר המלחמה, אז נוסדו האו"ם, והם

דרשו דו"ח על התנאים שהיו שם, וד"ר אויגן קוגון תמצת את זה יפה מאוד. הוא ביצע חקירות רבות, ועשה הכל, ותפקיד אחד, תפקידי, היה לכתוב במכונת הכתיבה, ולחקור את האנשים ולחבר דו"חות. את זה עשיתי במשך שבועות, והספר הזה מאוד ידוע היום בגרמניה. כי פרופסור אויגן קוגון נפטר לא מזמן, הוא אחר כך... הוא היה בלוקסמבורג, ב[...] של הרדיו... לא יודע.... רדיו, ויותר מאוחר, היום בפרנקפורט, היה אדם מאוד מפורסם. הוא הרצה באוניברסיטאות רבות, והכל. כעת אני רוצה לספר....

[סוף צד א' של הקלטת]

[המשך קלטת II, 22.9.92, מס' 4, 5, 6, צד ב']

ארתור פוזנסקי:

[חזרה על התמליל החל מ"תיאטרון לאומי" ועד סוף צד א']

... על הארגונים היהודיים. זה היה כבר הרבה יותר קשה. וליהודים לא הייתה כתובת. כי עד שמצאו אחד את השני... אני כבר לא זוכר את הפרטים. אני יודע, שקודם כל הגיעו נשים. מאיפה הנשים הגיעו, אני לא יודע. הן מצאו, הן שמעו, בוכנוולד היה אחד מן המחנות הראשונים ששוחררו. המחנות האחרים, זקסנהאוזן, ברגן-בלזן, שוחררו רק שבועיים, שלושה מאוחר יותר. כך שמעו האנשים: בוכנוולד שוחרר! הם באו לחפש, לשמוע. ורק על ידי שיחות מצאו. יש לי שם מכר, הוא שם, וכו'. וכך מצאו אחד את השני. וגם אלי הגיעו כבר כמה אנשים צעירים, נערות, כלומר חברות, אותן הכרתי מלפני כן, כלומר חניכות. ארתור, לאן? אין לנו כתובת הביתה. אין לנו, אין לנו את זה, מה עלינו לעשות? נו, איזה עצה, איזה רעיון אפשר לתת לאנשים כאלה. זה היה קשה מאוד בשבילי.

שאלה:

במיוחד כשאתה בעצמך היית באותו המצב.

ארתור פוזננסקי:

אני הייתי באותו המצב, אבל הפרש הגילים היה גדול. אלה היו אנשים שכבר בגין 13, 14 לא ראו יותר את הוריהם. אני כבר הייתי הרבה יותר מבוגר, אני כבר הייתי בן 33. האנשים היו... ההפרש היה 10, 12 שנים, וזה שיחק תפקיד גדול מאוד. האנשים לא ידעו יותר, לאן. ואני חשבתי לעצמי, מה אתה תעשה? אז קבלו לאחר זמן רב... קודם כל הרי התנהל כאן בישראל הקרב על הצרטיפיקטים. על ההגירה החוקית לישראל. אני לא יכול לומר על זה הרבה, אבל זה הרי ידוע. ואנחנו קיבלנו קודם כל, כמתנה, אפשר לומר, הגיעו לבוכנוולד 400 צרטיפיקטים לעליית נוער.

שאלה:

?400

ארתור פוזננסקי:

400! הגיעה רכבת, והיינו אמורים לבחור 400 אנשים צעירים. אני לעולם לא אשכח את הרכבת. מדוע לא אשכח אותה? ראשית: הקומוניסטים, הם... ביניהם גם יהודים, הם לא רצו יותר להיות יהודים... [...], לא רצו להרשות שהצעירים היהודים יעלו לרכבת. על הרציף התנהל ממש קרב בין חבריי לבין הפקידים האלו. אנחנו לקחנו את הצעירים היהודים, לא יכולתי את כולם, לא הכרתי, הכרתי רק איך שהכרתי אותם מן המחנה. אמרתי, תעלה, תעלה, תעלה... עד גיל 18. עלו לשם אנשים בני 30. בנות עשו לעצמן צמות. זה היה הכל לאחר השחרור. רק לצאת מגרמניה. רק לצאת... אה... לישראל. רק

לצאת באופן חוקי. ובכן, אני את הטרנספורט הזה... זה היה הטרנספורט הראשון שיצא. אני הייתי שם כאשר האנשים הועלו. אני אומר, זו מכרה, אנה ברונסקי, הוא הצטרפה שם, היא כבר הייתה מעל 30, עשתה לעצמה צמות. הכנסנו אותה כבחורה בת 17. הרכבת יצאה, הרבה אנשים נדחפו מאוד, והבעיות עם הפקידים הקומוניסטים היו גדולות מאוד. הם לא רצו, הם רצו את הנוער שלהם. שהנוער הולך, דווקא הנוער... הם רצו [...]. ומה היה? הטרנספורט, עד שהגיע לגבול, אני הרי נשארתי מאחור, אבל אני יודע שכל הצעירים שרדו. עד לגבול היו 1800! מתוך [הכוונה כנראה ל"במקום" מ.צ.] 400. בתחנות הם פשוט, צעירים שראו... [...] פשוט קפצו על הרכבת, שיהיה, מי שיכול שיציל את עצמו, אנחנו נוסעים. ולאחר מכן הגיעו האנשים האלה לשווייץ, חלק היה יכול לעלות לישראל, קיבל צרטיפיקת, חלק הם החזיקו בצרפת, חלק החזיקו בשווייץ, והם עוד נשארו במשך שנים, אבל בסופו של דבר הם בכל זאת עלו לישראל. אבל אלה כבר היו הבעיות הראשונות לאחר המחנה, בהם נתקלתי כיהודי. ועוד סיפור. אני... במחנה היה אדם שהשתייך לאסירי הכבוד. כזה דבר היה... באושוויץ היו רק שניים כאלה: זה היה בכיר המחנה, ובכיר המחנה של בניין החולים. אבל שם היו הרבה כאלה, גם לא הרבה, אולי 20, 30, 40 אנשים. ביניהם היה אחד בשם ד"ר וורנר הילפרט. אני עוד יודע את השם. הוא היה אסיר כבוד. הוא היה קתולי. הוא היה מנהל מלייפציג. הוא היה המנהל של כל המערך הזה, וקתולי משוכנע, לא היה לו מושג מעניינים יהודיים. אבל הוא היה קתולי מאוד מודע ואיש חכם מאוד. אני חושב שהוא היה עורך דין או כלכלן. ואת האיש הזה מינו... הוא קיבל את התפקיד הראשון. כל התפקידים האלה... כל האנשים שהיו במחנה, כל פקידים רמי הדרגה האלה, הקומוניסטים, הם מיד קבלו תפקידים. אם אצל העיתון כאנשי עיתונות, אם כשליחים, כראשי ממשלה. אחד היה ראש ממשלה, וילהלם ברטל, אף אחד מהם לא היה יהודי. והיו גם כמה יהודים, אבל מעטים מאוד. אני אמרתי, בבוכנוולד היו לרוב... אבל הם קיבלו את כל

התפקידים הגבוהים. והילפרט זה מונה, אני כבר לא יודע... לשר האוצר של מדינת המחוז של טורנינגיה. כלומר, מיד לאחר השחרור, חמישה שבועות אולי, הוא כבר קיבל תפקיד כ... כ... אה... הגיע לו גם... כפקיד, פקיד מוביל. קתולי. הוא הרי הביא... עבר את הכל, אני חייב לומר, והוא גם היה בנוי לכך. הוא הפך לשר האוצר. אבל שרי אוצר גם צריכים אנשים שיעזרו להם. והדבר המוזר הוא, אני פעם הסברתי לו את שאלת היהודים, והוא מינה אותי למזכיר ממשלתי. כלומר, לא רק אותי, אלא עוד שניים, שלושה, שחשבו כמוני. אז אנחנו היינו פקידים, אבל לא יהודים. ומונינו... אני חושב שלושה אנשים... מונינו למזכירים ממשלתיים. הוא הרי היה צריך אנשים. הוא היה צריך אנשים אמינים, לא היה שום דבר. הוא הרי גם בא ממחנה הריכוז. ותפקידי היה להבטיח את רכוש הנאצים המופקע. ובכן, הייתה לי סמכות משטרתית, אני קיבלתי - עדיין מאוד פרימיטיבי - חדר קטן, משרד. ואת התפקיד, מי אני ומה. ואז נסעתי במכונית למקומות מסוימים, בהם היה משהו, וביצעתי את ההפקעה. שהרכוש יובטח. ובכן, כדי לתת דוגמה, הייתי בתחנת רכבת. שם היו חמישה קרונות עמוסים בבנזין. אני הייתי חייב להבטיח את חמשת הקרונות האלו, לחתום אותן, או הייתי חייב לדאוג לכך שיבוא שוטר, כדי לא יבזזו את זה. אני זוכר שאני גם... מפעלי ינה גם השתייכו לתחום שלי. ויום אחד הגעתי, כלומר הייתי אמור להבטיח גם את מפעלי ינה, הלכתי קודם כל למשטרה, לקחתי כמה שוטרים וביצעתי בדיקה, רישום הנמצא. ואני זוכר שהייתי במחסן אחד בו אוחסנו מכשירים גיאודטיים. מכשירים למדידת קרקעות. ושם היו מן חצובות כאלו, פשוט חצובות, כדי להרכיב את המכשירים, כמו חצובת צילום. ושם נכנסתי עם איש מקצוע, והיו שם חצובות של 200 שנה. מה היה? הנאצים לא רצו ללכת לחזית. אז הם עשו, כמגוייסיים, כל כך הרבה חצובות, שזה הספיק. אבל אני הייתי מזכיר ממשלתי רק זמן קצר, לא אמרתי מילה אחת. כבר אז היה עניין השוחד נפוץ מאוד. הגרמנים כולם רצו

לתת לי שוחד. כי כולם פחדו שהם... הסכנה הייתה גדולה מאוד, כשהגעתי לאיזה חנות בגדים, והגעתי... הציעו לי את הבדים, חולצות, נעליים, רק שאשתוק ולא אחשיד אותם.

שאלה:

אבל אתה לא לקחת שום דבר?

ארתור פוזנסקי:

אבל... קודם כל לא לקחתי, שנית לא היה הרבה זמן ולי היו תכניות אחרות לגמרי. התוכנית שלי הייתה לחפש אפשרות להשכין את הצעירים, שלא הלכו לישראל בעזרת צרטיפיקט, שלא היה להם בית, שפנו אלי, מעל בני 18 ואף יותר מבוגרים... 20, 25, שלא ידעו לאן לחזור. אני לא רציתי שהם יחזרו לפולין. אני לא רציתי שהם יחזרו, יפנו עורף, רק כי לא ידעו אחרת לאן ללכת. המטרה שלי הייתה לתת לאנשים האלה בית חדש, מקום חדש. זה היה הניסיון. אבל ראיתי שזה לא הולך באופן חוקי. ידעו שזה עוד ייקח זמן, הרבה זמן אפילו. שצריך קודם כל ליצור קשר עם ארגונים יהודיים. אי אפשר להלחם כיחיד, ושצריך לנסות קודם כל לקבץ את האנשים. זו הייתה חבורה מפוזרת, שהלכה לכל מקום, לאסוף את האנשים במקום אחד. ואז אנחנו... אני הצגתי את זה לד"ר הילפרט הזה. הוא מיד... הוא אולי לא הבין כל כך את העניין עצמו, אבל הוא הבין שצריך לעשות משהו כדי לעזור ליהודים. והוא דאג לכך שיכולתי... יש לנו חווה חקלאית בטורנינגיה, עוד חברים שלי, שני חברים שלי - אחד עוד חי, השני כבר נפטר - אנחנו העלינו את הרעיון להפקיע חווה חקלאית, בתפקידנו כמזכירים ממשלתיים, ולהביא לשם 60, 70 בני נוער. הם הרי היו מאושרים שהם יצאו מן המחנה, שהייתה להם כתובת כלשהי. שם השכנו אותם, וזו הייתה ההתיישבות הראשונה לאחר המלחמה. הם בעצם עבדו בחווה החקלאית... שם היו מכוניות ישנות, הם תיקנו אותן

והשתמשו בהן, ובעצם עשו להם שם חיים טובים. אבל אני הייתי עדיין מזכיר ממשלתי.

שאלה:

מן קיבוץ קטן?

ארתור פוזננסקי:

זה היה... זה דמה לקיבוץ. אבל זה היה תחילתו של קיבוץ. אבל עכשיו אני מספר משהו מעניין. כמובן שאנחנו את היחסים הראשונים שלנו... מי היו הראשונים, אשר אתם יצרנו יחסים? אלה היו הצ'פלנס [רבנים] של הצבא האמריקאי. שני רבנים. אחד עוד חי, רב שכטנר, והשני כבר נפטר. אתם עשיתם את הסיור הראשון. הם היו מן הצבא האמריקאי, והיו משוייכים לחטיבות במחוזות האלו. והם שמעו עלינו, והם באו, והם כמובן התעניינו. ואז אחד מהם אומר לי: אתה יודע, יש הסכם ילטה, שם החליטו שלושת הגדולים למסור את האזור בו אתה יושב עכשיו, ולהעביר את הגבול לרוסיה. והם הגיעו בערך 24 שעות לפני כן. והם יעצו לנו: תסלק עם האנשים שלך, שאתה מכיר, כל האנשים היהודים, ותחפש לך מקום באחד המחוזות, בו יושבים האמריקאים. נו, זו הייתה החלטה מאוד דחופה ומהירה, אבל גם מאוד משמעותית. אנחנו שמענו על זה - אני עוד זוכר מן הזמנים הישנים היכן היו אתרי ההכשרה - ואז אני זכרתי שיש אתר הכשרה ש... כמעט כל אתרי ההכשרה היו בתחום הרוסי או בתחום, שאינו שייך למדינות המערב.

שאלה:

כלומר, רוסי...

ארתור פוזננסקי:

מה? רוסי?

שאלה:

כן, נשארים רק הרוסים.

ארתור פוזננסקי:

רוסים או צרפתים. היחיד שזכרתי היה גרינגסהוף. את זה עוד הכרתי מלפני כן, 17 קילומטרים מפולדה. זה היה אתר הכשרה אורתודוקסי, שאני הכרתי כהכשרה אורתודוקסית. את זה אני זכרתי, והעמית שלי גם. העמית נסע ברכב, לקח מיד רכב ונסע לשם וזרק משם את האנשים שהיו שם, הכל בן לילה! היו שם שבע משפחות פולניות שהשתכנו שם, בחוות ההכשרה הזו. הכל עוד עמד, הבית הזה ושני בתים צמודים. והוא אמר: אתם חייבים לצאת, בכוח! וביום הבא באנו, אספנו 70 בני נוער. מה... אקלסברג הזה...

שאלה:

כולם..?

... הם... ועוד אחרים שהצטרפו, מן הרחוב. בלי לדעת דבר. אמרתי: אתם רוצים להגיע לישראל? בואו, בואו אתנו. אנחנו נעשה לכם משהו. ושעה שתיים בלילה, עם שני רכבים, לא מכוניות בניזין, אז היה רק פחם עץ, והגענו בלילה עם המכוניות לכפר אחד - הטנהוף. זה לא היה רחוק, זה הגבול בין טורינגיה להסיה. אבל בתחום הסיה. ושם נכנסנו והוצאנו את שבע המשפחות בלילה, ובני הנוער שלנו תפשו את המקום, פשוט ככה, כבשו את המקום. חוות הכשרה ישנה, שם הייתה מסורת עתיקה, מסורת יהודית, על זה אני עוד אספר. אבל אני רוצה לספר עוד דבר מוזר. אני ברחתי, לא אמרתי מילה אחת לממונה עלי, ד"ר הילפרט הזה, שאני הולך, ושנחנו מפרקים את זה, שקיבלנו את העצה מרבי אחד לעזוב את הרוסים לכוון המחוז האמריקאי. בתפקידי הייתי חייב לעשות את זה באופן חוקי. בימים שלאחר מכן נסעתי לפרנקפורט, שם היו כל המשרדים האחראים להסיה. המנהל, מנהל האס-אס... אה... מנהל של האמריקאים, בארמון הזה, ולאחר מכן נסעתי לפולדה. קודם נסעתי לפולדה, אחר כך, יותר מאוחר... המנהל הראשי היה בפרנקפורט. אני מגיע לפולדה, הראשון שאני פוגש מבין האמריקאים הוא קצין יהודי. מורה מניו יורק. והוא שמע את זה, וזלגו לו דמעות. ואז כבר היה הקשר. כמה ימים לאחר מכן נסעתי לפרנקפורט, הודעתי לאנשים, השגתי כרטיסים, הכל. ובמי אתם חושבים אני פוגש ראשון? בד"ר הילפרט שלי! אז הוא אומר: איך אתה מגיע לכאן? אני אומר: איך אתה מגיע לכאן? הוא אומר: אני קיבלתי רמז שהרוסים באים. לא רציתי להישאר במקום כזה, אז ברחתי בלילה. אז אני אומר: אני עשיתי את אותו הדבר [צוחק]. הוא ברח, וגם אני ברחתי. אבל אני ברחתי מתוך אינטרסים אחרים, הוא ברח מתוך אינטרס עצמי. מאוחר יותר הוא היה ראש ממשלת הסיה ושיחק תפקיד גדול בחיים הפוליטיים. ואני חייב לומר, זה גם מגיע לו. הוא היה אישיות גדולה. אבל האם זה לא מעניין? מה? ואז אני עברתי שם את הלילה הראשון,

הלילה הראשון שם, בנות ובנים. לא היו לנו מיטות, אז הערנו את הכפר. והפחדנו את האנשים - אני בכלל לא עשיתי את זה, את זה עשו כל האנשים... הם הרי עוד היו מן המחנה. הם היו פרועים, והם היו מוכנים לעשות הכל. והאנשים הלכו והעירו את תושבי הכפר, ואמרו: עד מחר בבוקר בשמונה אתם חייבים להחזיר ליהודים את כל מה שבזזתם. ובאמת הגיעו האיכרים ביום הבא, בעגלות הסוסים שלהם, והביאו מיטות ומצעים, ומה עוד. וזה היה בעצם הכיבוש הראשון. מתוך פחד שמשוהו יקרה להם הם הגיעו והביאו. מתוך מניע עצמי אף אחד לא הביא שום דבר, את זה אני לא יכול לומר, רק בכפייה מצדנו. וכך ייסדנו את הקיבוץ הראשון. שם הקיבוץ היה גרינגסהוף, ושיחק מאוחר יותר תפקיד גדול בתנועה הציונית. הוא... לאחר מכן הגיעו האנשים, בני הנוער שלנו, את כל זה אני כבר לא עשיתי. הם שינו אחר כך את השלט וכתבו "קיבוץ בוכנוולד". ויותר מאוחר הם נסעו לישראל ושינו את שם הקיבוץ הזה, והוא כעת רשום כ"נצר סירני". זו הסיבה האמיתית, כיצד נוסד קיבוץ נצר סירני. אבל בקיבוץ הזה היה קשה מאוד. היה קשה בגלל שכבר בהתחלה היו הדעות הפוליטיות שונות. היו אנשי "השומר הצעיר", שמאלנים. היו אנשים שהיו יותר "מערך", כלומר... אה... תנועה סוציאל-דמוקרטית, היה "איכות" והיו הדתיים. ואלה היו בעיות גדולות מאוד, לכנס את כולם תחת גג אחד. אך הסימנים הראשונים, כל זמן שעוד היינו ביחד, מתוך המחנה, לא הרגישו את חילוקי הדעות האלו, אבל זמן קצר לאחר המחנה עלו חילוקי הדעות האלו לפני השטח. הבעיות עלו, והבעיות נשארו. אז כבר ראו במהלך הזמן, שאי אפשר להמשיך לחיות יחד ככה. אבל הפעם הראשונה נעשה הנסיון, ומשכו מזה גם הון פוליטי. חיינו שם ביחד עם...אה...השבת הייתה מוזרה, כן. כמה אנשים רצו לנסוע בשבת, כמה אנשים לא רצו לנסוע בשבת. זה היה קשה מאוד. כמה אנשים רצו לאכול כשר למהדרין. אחרים לא רצו להחזיק חזירים. ובכן, זה היה מאוד, מאוד בעייתי.

שאלה:

כמה זמן זה נמשך עד הנסיעה לפלשטינה?

ארתור פוזננסקי:

באופן מעניין זה עוד... היה שם מרכז. בכלל לא היו כל כך הרבה אנשים. היו לעתים אולי 70, 80 אנשים. זה היה מאוד מגובל. היינו אנשים חופשיים, אבל בכל זאת מאוד מוגבלים, הכל אנשים אחרי המחנה. הדרישות היו מצומצמות מאוד. מזון היה עד מעל לראש. שחטנו, שחור וחוקי. קיבלנו אוכל, דברי מזון מכל הצדדים. כולם מן הגרמנים, ואנחנו קיבלנו מן הג'וינט. היה כל כך הרבה אוכל, שהאנשים באו אלינו. החיילים האמריקאים באזור הביאו לנו מכוניות, והביאו לנו. משאיות שלמות הם השאירו שם. לא היה לנו בכלל רשיון נהי... לא היו לנו רשיונות בשביל הרכבים. היה לנו... בנזין יכולנו לקבל מן המאגר האמריקאי. אתם בכלל לא יכולים לתאר לעצמכם. היו לעתים... בשבת זה היה שם ככה, בשבת וביום ראשון... היו כל החיילים היהודים מכל האזור, כשהם שמעו שיש שם יהודים, ושהם ניצולים יהודים. היה סיפור שלם. היו לעתים 200 אנשים שבאו, חיילים יהודים, וכל אחד הביא אוכל ושתייה וממתקים, בגדים. לאנשים היה עד פה. אבל היו אלה גם זמנים קשים מאוד. קודם כל קשה כי... את זה אני אספר... אני כמוכן ניהלתי את המחנה שם. לי היה הקשר עם הגרמנים. אני הייתי בעצם... זו הייתה חווה גדולה, ענקית, ואני הייתי הממונה הרשמי כנאמן ומנהל. על ידי הגרמנים. זו הייתה חווה יהודית... שחוכרה פעם על ידי יהודים, אבל בתקופת הנאצים מכרו את זה אחרים והשתכנו שם. זה היה אתר היסטורי. היסטורי, כי שם ביצעו יהודים במשך שנים את ההכשרה. כבר החל משנת 33. ובכן, ושם, זה היה ידוע, היהודים של פולדה והיהודים מהלברשטדט היו מאוד אדוקים, הם שמרו על המסורת היהודית, והם היו הראשונים שחכרו את החווה בכספיהם, כדי לשלוח משם קבוצות

יהודיות לישראל. קבוצות רבות נסעו. והמקרה רצה, שאחד מ... בשנת 38 יצא משם הטרנספורט האחרון. אז הגיע הגסטפו, העמידו את האנשים בקבוצה אחת ושלחו את כולם. ואחד בבוכנוולד שרד. הוא נפטר בינתיים כאן בישראל. הוא שרד את זה, והוא היה בין אלה שנשלחו אז, ואותו הכרתי בבוכנוולד. ולאחר השחרור הוא בא אתי והגיע עוד פעם לבוכנוולד [הכוונה היא לחוות גרינגסהוף מ.צ.]. ואיך שהוא הגיע לבוכנוולד... אה... גרינגסהוף, ואיך שהוא הגיע לגרינגסהוף הוא מוביל אותי לתוך הרפת, לרפת סוסים. אנחנו נכנסים לשם, והוא אומר, אתה רואה, כאן כתבנו משהו בגיר. אז כתבנו בגיר, אחד מהם, לפני שהלכו: אתם עוד תזכרו אותנו. את זה הם כתבו בשנת 1938, כשהקבוצה נשלחה, ובשנת 45, כשחזרנו, זה עוד היה כתוב שם. הוא צדק. תארו לכם. אלה הכל זכרונות סנטימנטלים כאלה, אבל הם נראים חזקים יותר [...]. האנשים היו פרוצים. הם לא רצו לעבוד אחרי התקופה במחנה. לחנך את האנשים, להחזיר אותם למציאות, לחיים נורמלים, הייתה משימה קשה מאוד. האנשים - מה, הם יכבסו כביסה? אנחנו נביא לנו מכבסות! הם הלכו לכפר ולקחו משם נשים, כמכבסות. היה לי קשה להסביר לאנשים, שהם חייבים לבשל. היהודים אמרו: אנחנו עכשיו צריכים לבשל? שהם יבשלו בשבילנו. ובכן, המציאות... זו הייתה חווה ענקית. קודם היו שם סוסים, פרות. היו חייבים... גם חזירים היו שם. להחזיר את האנשים למציאות, לחיים נורמלים, זו הייתה משימה ענקית. אבל זה הצלית, פחות או יותר. האנשים הבינו. ארגנו הרבה ערבי שיחות. ואמרנו להם: אתם חייבים לחזור לשגרה, לנורמליות. חייבים שוב להתחיל לחיות כקהילה. וזו הייתה בעצם המטרה העיקרית.

שאלה:

במשך ערבי השיחות דיברתם גם על החוויות שלכם?

ארתור פוזננסקי:

כמובן. מעט. לא היינו צריכים לשמוע על חוויות. כל אחד סחב את החוויות שלו.

שאלה:

לא, אני מתכוונת, כדי לשפוך את הלב.

ארתור פוזננסקי:

אלה היו כולם אנשי מחנה ריכוז.

שאלה:

כדי לעבד את זה...

ארתור פוזננסקי:

כן, אבל רובם ראו את היעד, לעזוב, לעלות לישראל. היו גם כאלה שנטשו, אני מודה בזה. ההחלטה אחרי המלחמה הייתה קשה מאוד. אני יכול להבין צעירים... אף אחד לא ידע מה יהיה הלאה. אנחנו לא ידענו, יש ניצולים במשפחה או אין. האם עכשיו... חודשים זה לקח עד שנודע לי הכל על המשפחה שלי. והיו בני נוער שרק ידעו אחרי חודשים. לאט לאט הגיעו רשימות, כתובות במכונת כתיבה, איפה... אחד אומר: במחנה כך וכך הוא נמצא וניצל, במחנה כך וכך... והרשימות חולקו מודפסות, וכל אחד ראה אם ברשימות מופיע אחד מבני המשפחה שלו.

שאלה:

ומיד הודעת לאחותך באוסטרליה?

ארתור פוזנסקי:

לא, אני גם לא ידעתי. אני ידעתי שהיא באוסטרליה. אבל לא הייתה לי הכתובת שלה בראש. עד שקיבלתי אותה בסוף, בדרכים עקיפות, קיבלתי את הכתובת. והם גם שמעו עלי. אני מסרתי את זה לסוכנות, והם פירסמו במשך ימים ברדיו. גם בגרמניה. זה שרד, זה מחפש מישהו...

שאלה:

עד היום...?

ארתור פוזנסקי:

זה היה העיקר... מה?

שאלה:

עד היום?

ארתור פוזנסקי:

כן, אבל זה רק... שם זה היה עצום. ושם אני חוויתי דברים נוראים. חוויתי איך אנשים כבר היו על הרכב, ורצו לנסוע לישראל, בטרנספורט מיוחד. שם גם יצאו טרנספורטים לא חוקיים. גם זה מעניין. לפני המלחמה היו טרנספורטים בלתי חוקיים, שבל גם אחרי

המלחמה. הייתה בחורה על הרכב, ומקבלת את הרשימה ורואה: בעלי שרד, במינכן. כן, היא הייתה אז בפולדה, לא במינכן. תארו לכם: בעלי שרד, וכמובן היא ירדה מן הרכב, לא רצתה יותר להצטרף. אבל האנשים היו כל כך כהים מן המחנה, כל כך עיפים. הם פשוט רצו שוב להיות במקום אחד, ולהתחיל מחדש, איכשהו. ובכן, הסוכנות הבינה את זה, ומייד אחרי המלחמה היא... זה בכלל לא היה... כל המצב, אנחנו עשינו את עצמנו חוקיים. כמובן עשינו כל מיני חכמות, כדי להוציא כמה שיותר. פינקו אותנו מאוד. היינו... כל האנשים האלו, שהיו שם, כולם היו במחנה ריכוז. הם עברו את הכל. תמיד הפכנו להיות מכרים. באו תמיד חדשים, ואחרים עזבו. ואנחנו ניסינו, איכשהו, לצאת. היו חייבים איכשהו לפרק את המחנה. וזו הייתה בעיה מאוד גדולה. אז הגיע אלינו דובקין מן הסוכנות ואחד... מה היה שמו... שכחתי... רבי אחד מאמריקה. ושני אלה היו הראשונים, והם הביאו 80 צרטיפיקטים. זו הייתה החוקיות, הלגליות. נו, זה היה משהו. 80 צרטיפיקטים. הם הגיעו במטרות פוליטיות. הם רצו למסד בישראל קבוצה שאינה פוליטית, שאינה סגורה... הם הרי כלל לא היו סגורים, כלומר דתיים ולא דתיים, שמאלנים וימניים ביחד, שהם קבוצה חדשה, חיים חדשים בישראל. באים 80 אנשים מן התנועה, שאינם מקובעים בדעות פוליטיות. זאת אומרת, אידיאולוגיה חדשה. כאילו שהמחנה איחד את כולנו, והנה אנחנו. לא היו לנו 80 אנשים. זה ו... עמדנו בפני השלכות מרחיקות לכת: האם אתה מנצל את 80 הצרטיפיקטים, או האם אתה לא מנצל את 80 הצרטיפיקטים? לא היו... זה היה נס, באותה עת לקבל 80 צרטיפיקטים חוקיים מן הסוכנות. ובכן, מה אני אספר? אז נסעתי במכונית - אז היה קשה מאוד לקבל מכונית. היה צריך לקבל בנזין, אישור. אני שמעתי שברגן-בלזן שוחרר. זה בינתיים כבר שוחרר, ברגן-בלזן. בערך שם היה בלגן גדול מאוד. ברגן-בלזן היה מחנה נורא. אנחנו כבר היינו פחות או יותר מרוכזים, הרי היינו רק עוד שמונים אנשים, אבל שם היו אלפים. אלפים.

רוזנדרף [קשה להבין את השם מ.צ.], יוסף

רוזנדף היה המלך. זה היה המשוחרר, הוא היה באושוויץ, ושוחרר. והוא היה המלך שם. ושם היו אלפי אנשים. אבל אני ידעתי שרבים מן האנשים שלנו מן הקבוצה הזו, אתה הייתי בהכשרה, וששרדו, הניצולים המעטים, נמצאים שם. ואני נסעתי לשם וחיפשתי. אני גם חיפשתי במקומות אחרים. והגעתי בלילה, בעשר, ובאמת אני מוצא את הקבוצה. אבל... הניצולים. אולי 15. אליהם הצטרפו בינתיים חדשים, חברים וכו'. ובכן, אני בכלל לא יודע איך לתאר לכם, איזו שמחה זו הייתה! לאחר החוויות האלו. שנים לא התראינו, שנים אפילו לא ידענו אחד על השני. להיות בלי בית. מה היה להם? הקשר בקבוצה. ואולי גם האידיאולוגיה. אבל האידיאולוגיה הייתה המוצא מן העובדה שכבר לא הייתה שום כתובת. אני אומר את זה במפורש. זה מה שהוטבע בהם לפני כן. בשביל זה הם חיו שנים בהכשרה. אני מגיע לשם בערב. אני אומר להם, יכולתי לומר להם, יש לנו... מה אמרתי?... 80 צרטיפיקטים. יכול להיות, לא שמעתי, אולי רק 70. היו... היו לנו 20 צרטיפיקטים מיותרים. לא כולם רצו לנסוע. לא יכולנו לפרק את המחנה. היו כאלה שעוד חיכו, כמוני למשל, אני חיכיתי להודעה מארוסתי, וכו'. לא כולם היו מוכנים לנסוע. היו כאלה שגם לא היו אמורים לנסוע, הם היו חייבים לקבל [...]. ובכן, לא היו לנו... היו חסרים לנו 20 אנשים, היו לנו 20 צרטיפיקטים מיותרים. והיה לא נעים לומר למנהל שם: אין לנו מספיק אנשים, אנחנו לא יכולים לנצל את הצרטיפיקטים. לכן אני פניתי להנהלה שם, בברגן-בלזן, ואני זוכר את זה כמו היום: מחר תקבל תשובה. מי יהיו 20 האנשים אותם תיקח אתך על הצרטיפיקטים. ובכן, היוסי הזה והחבורה שלו, גם ד"ר גוטהלף, שעוד נמצא בישראל, רב גוטהלף, הם אמרו: מחר תקבל תשובה. אני נשארתי שם בלילה. בבוקר הבא הזמינו אותי. באתי למגרש אסיפה עם אלפי אנשים. והם עמדו על המרפסת ועשו לי מן "מי שברך" שאני בכלל לא יכולתי לתאר לעצמי. אתה מרשה לעצמך...? אתה מביא לנו צרטיפיקטים? אנחנו לא מרשים שאנשינו ייסעו לשם. או שהממשלה הבריטית נותנת לכולנו צרטיפיקטים, או

שאף אחד לא נוסע. ובכן, זו הדמגוגיה שעשו שם מן הבמה. אתם לא יכולים לתאר לעצמכם. זה הרשים את האנשים. היו אלפי אנשים בברגן-בלזן. ניצולים. הם שוחררו הרי הרבה יותר מאוחר מאתנו, בערך חודש מאוחר יותר. ובהם כמוכן החדירו מעל הבמה, או שאתה, בוויין - הוא היה אז ראש ממשלת אנגליה [בעצם היה שר החוץ מ.צ.] - נותן לכולנו צרטיפיקטים, או שאף אחד לא הולך! תארו לכם, איך זה השפיע. והאנשים צעקו: בראוו, בראוו, בראוו, בראוו! נו, בטח, הממשלה הבריטית תתן אלפי צרטיפיקטים. היא הרי... ההגירה הייתה כל כך מוגבלת. גם המלחמה לא הניעה אותה להוציא מספר גדול יותר של צרטיפיקטים. לפעמים בני נוער קיבלו, צרטיפיקטי נוער, אבל בעצם זה היה מאוד, מאוד מעט. המכסה נשארה בעינה. אבל תארו לכם, איך הוא הביש אותי, הוא אומר, צועק מלמעלה: אתה, כאן עומד האיש שרוצה לתת לכם 20 צרטיפיקטים. האם אתם רוצים לקחת אותם? או לא? אז כולם צעקו: לא בא בחשבון! אנחנו הולכים כולנו או אף אחד. ובכן, אני יכול לומר לכם, נסעתי הביתה...

שלאה:

עם 20 הצרטיפיקטים...?

ארתור פוזונסקי:

לא, את זה אני עוד רוצה לספר. הקבוצה שלי, אלה שהשתייכו אלי, אמרו: ארתור, תשמור בסוד. אנחנו באים בכל זאת. עש... האנשים, הם אמרו: אנחנו מאמינים בך יותר מאשר בו. זה מה שהוא אומר, זו דמגוגיה, וזה מה שאתה אומר, זה תחלס. זה דברים אמיתיים. אנחנו נותנים בך אמון. ומה אני אומר לכם? האנשים שבחרנו ושהתייצבו ללכת אתנו על הטצרטיפיקטים האלו, חצו כולם במשך הזמן את הגדר בברגן-בלזן באופן בלתי חוקי, ו... לא היו אמצעי תחבורה, היו כאלה שהיו שישה ימים

בדרכים. והם הגיעו לפולדה, כלומר לגרינגסהוף לקיבוץ, והשמחה הייתה גדולה, והם נסעו לישראל.

שאלה:

מי שמר על ברגן-בלזן?

ארתור פוזננסקי:

גמרנו... ובכן...

שאלה:

האם אתה רוצה עוד להמשיך?

ארתור פוזננסקי:

אני יודע? אני...

סוף השליש השני (4, 5, 6 - קלטת ווידאו שנייה)

ארתור פוזנסקי:

[...] הייתי שם במחלקת הפחמים, במדים בריטיים, והיא שמעה, שהגו... מתחיל.

שאלה:

כן, אני בכלל לא איחרתי כל כך.

איש:

לא חשוב.

ארתור פוזנסקי:

ובכן, זה היה בשנת 45, זו הייתה בעצם השנה עם התנודות החזקות ביותר בחיים שלי. מבט לאחור, ואז דו"ח על המצב הנוכחי והעתיד. לפני שאני... אני הייתי רוצה לתת סקירה, מבט לאחור, על ה... איך שלעולם לא ראיתי שוב אנשים מסוימים. ולא נפגשתי עוד באנשים מסוימים. חייבים להבדיל בין יהודים, שהגיעו למחנות לאחר הליך אינדיווידואלי, ויהודים שהיו יהודי "מבצעים" (AKTION). על יהודי המבצעים כבר סיפרתי בהרחבה, אבל על היהודים שהגיעו למחנות בעקבות הליכים ייחודיים, עליהם ידוע רק מעט. ומעניין לדעת, כיצד הנאצים הבינו באופן שיטתי לעבור על כל זה בשתיקה. ואנחנו, שעדיין לא נפגענו ישירות מן העניינים האלו, בעצם ידענו מעט מאוד על היעד אליו הגיעו האנשים האלו. אני זוכר, כשהייתי אצל אחד... יהודי בבית השכן שלי, הוא לא היה שם לפעמים במשך חודשים, שנים, ואף אחד לא ידע, איפה הוא היה. ובדיעבד הסתבר שאני פגשתי את האדם הזה שוב לאחר כל השנים האלו בשנת 43...אה... 44 במחנה, פתאום, ושאלתי אותו: איך אתה מגיע לכאן. אנחנו מחפשים אותך כבר שנים. והוא אומר, שהוא עבר כל מיני הליכים משפטיים. בגלל רמאות נישואין [אדם שמבטיח נישואין כדי להוציא כסף מנשים, ובורח עם הכסף] שהעלילו עליו, ועוד כמה דברים. וכך, לאחר שריצה את עונשו, הוא הועבר למעצר מגן (Schutzhaft; כינוי למעצר יהודים) ולמחנה ריכוז. דרך אגב, במחנה הריכוז הוא היה איש מוערך מאוד.

קודם כל הוא היה אסיר וותיק, כלומר שהה זמן רב במחנות ריכוז. שנית הוא היה אדם שטיפל במיוחד בבני הנוער וניסה לפחות לעזור להם. כך אנחנו... נודע לי לפחות, מה קרה עם השכן שלי. אבל יש עוד הרבה דוגמאות. הייתי... אצלנו בהכשרה, בשנת 40, 41, היה יהודי, ממאנהיים, הוא היה אז בן 14. פתאום מגיעה ההודעה הטלפונית, ש-21 קרובים שלו גורשו לצרפת, לגור (Gurs). זה היה בעצם הטרונספורט הראשון, אבל מבחינת נער בן 14, ש-21 מקרוביו מגורשים בבת אחת, בלי שהייתה לו אפשרות להיפרד, זו הייתה כמובן מכה קשה. בכל התקופה היו הודעות בעיתונים: ההוא נעצר בגלל סחר במט"ח, ההוא נעצר בגלל עיסוק בסחורה גנובה, ההוא נעצר, כי הוא... תמיד עם שמות, עם שמות מלאים ובפרטי פרטים. היהודי פלוני, היהודי כך וכך. אבל כל אלה הם אנשים שנעצרו במבצעי יחיד. אני פעם נסעתי להמבורג והכרתי שם בחורה מאוד נחמדה. היא הלכה לטייל אתי והייתה מאוד עצובה, ביום הראשון של פגישתנו. אז היא אמרה: תראה את העיתון הזה, יש שם תמונה של אבי. ומה היה? היא אמרה: עצרו את אבי בזמן ארוחת הצוהריים שלו בגלל סחר במט"ח, הברחת מט"ח, ומייד צלמו אותו ופרסמו את תמונתו בכל העיתונים. אני בדיוק עברתי איתה ב[...]. והיא מראה לי את זה. הברחת המט"ח אצל היהודים בעצם לא הייתה כלל הברחת מט"ח. צריך לדעת, שכל אחד רצה לבטח את עצמו. רצו לבטח את עצמם לכל מקרה, כדי שיהיו להם חסכוניות אם יחליטו להגר. כי כל הגירה הרי עולה כסף. הן הארגונים הגדולים ומשרדי הנסיעות, הן הארגונים היהודים דרשו כסף. אז ככל שיכלו למשוך, לבסוף היו צריכים לשלם. וכך הופיעו כמה אנשים. ולגבי האישים הגדולים ידוע... אני מזכיר רק את פרופסור לסינג, אחד האישים הגדולים ביותר בגרמניה. יום אחד נאמר שהוא נפטר מפצעיו. אני זוכר גבר אחד... כבר הזכרתי שאני עבדתי בלשכת הרווחה ברח' אובר. והמנהל, המנהל האדמיניסטרטיווי של לשכת הרווחה הזו, שמו היה אאווערבאך. יום אחד אני מגיע למשרד, לקחו בלילה את אאווערבאך. לא הייתה שום עילה. הוא היה אדם דתי מאוד. ואדם, שהתגורר שם... לא הייתה שום עילה... איש לא ידע מה קרה. ביום שלמחרת הופיעו העיתונים, "שטורמר", עם תמונות של 20 אישים. הכותרת: פרצופים יהודים. ושם הוא כבר נראה במדי אסיר, וכמובן בראש מגולח. היה לו תמיד זקן... פרצופים יהודים! וכך הייתה לנו גישה והיו ורמזים בנוגע למקום אליו הובאו האנשים. הרי לא ידענו. באו לקחת את האנשים ובכך הם פשוט נעלמו. היו מקרים ייחודיים, אבל זה עוד היה בשנים 36, 37, אני חושב, בשלבים הראשונים, שהמשפחות קיבלו הודעה, שהייתה מנוסחת בערך כך: אנו נאלצים להודיע לכם, כי קרוב המשפחה שלהם בשם פלוני נפטר במחנה כתוצאה מדלקת ריאות.

אם חשוב לכם לקבל את האפר, אנו מבקשים לשלוח... אני חושב שזה היה חמישה מרקים וחמישים... אנו מבקשים לשלוח את העמלה הזו, ואנו נשלח לכם את האפר. כלומר, האפר, זה היה שקית פלסטיק שנשלחה לאנשים למטרת קבורה, אה... שחרור... אבל האנשים היו חייבים לשלם. אני עד היום לא מאמין שזה היה באמת האפר של האדם וכו', לפי דעתי זה היה הכל למטרת הסוואה, ופטירה בעקבות פציעה, זה היה בסך הכל הסוואה, משהו. ובכן, אלה כמה דוגמאות, איזה רעיונות הועלו על ידי האנשים, הנאצים, כדי לפעול באופן ייחודי נגד יהודים. לאחר מכן זה התגבר, נהיה יותר ויותר גרוע, עד שחלקו את כלל היהודים לקבוצות, ואז הפכו היהודים ל"יהודי מבצעים" (Aktionsjuden). בחוגים היהודים ובין בני הנוער היו כמה אנשים שעסקו ברעיון להתנגד או לארגן התנגדות. בעצם לא יכלו אלה להיות קבוצות גדולות, והם היו אנשים בודדים, בחלקם הם היו... הם לא ממש קלטו את המצב. כי זה היה רעיון ללא שום סיכוי. קבוצה אחת ידועה היא קבוצתו של הרמן באום, כאשר בעקבות התפוצצות הוצאו להורג 21 אנשים. מדוע אני מספר את זה? קבוצת באום הייתה בעצם... באום פעם היה חבר בארגון יהודי, ופרש ממנו לאחר מכן. הוא היה חי בקרבת ככר אלקסנדר. אני הכרתי אותו פעם במקרה. לקבוצתו השתייכו כמה אנשים צעירים, ושתיים מהם הכרתי טוב מאוד. אלה היו עליז והלה הירש. אלה היו שתי נערות, האחת בת 19, השנייה בת 21. הן גרו בקרבת, ברח' לינה. הן היו מבית פשוט, הגון מאוד. הן השתייכו לחניכות שלי בעבודה הסוציאלית. אלה היו בנות פשוטות וצנועות, שהיו מושפעות במידה כלשהי. אולי בתוך-תוכן הן היו חלק מזה, או שנמצאו על הרשימה. אני לא יכול לתאר לעצמי שהן ביצעו עבודה המהפכנית. ותפסו אותן, והוציאו את שתי הבנות האלו להורג. לי זה נודע אחר כך. כיצד זה נודע לי? על עמודי המודעות בכל ברלין הוצגו כרזות גדולות: היום הוצאו להורג פלוני ופלוני. כלומר, זה מה שתמיד שאלנו: איפה הם האנשים האלו? מידע נכון, מידע מדויק לא היה ניתן לקבל משום מקום. לאחר מכן, כשהגענו למחנה, שמתי לב, שהראשונים היו האבות, היו שם הרבה אבות, וכולם נשאלו: איפה אשתי וילדיי? זו הייתה שאלה טבעית. ואני זוכר, כשיצאנו ביום השני לעבודה, עשינו עבודות... חפרנו בורות והנחנו כבלים, והאס-אס תמיד עמדה לידינו עם רובה טעון. והמבוגרים יותר, אלה היו תמיד הגברים המבוגרים יותר, תמיד התקרבו אליהם בזהירות ואמרו: הגידו לנו, איפה נשותינו, איפה הילדים? ואיש האס-אס, נערים גסים, בקושי בוגרים, אמרו: אתה רואה את הארובה שם, את העשן? ובכן, היא באמת פלטה עשן, והן פלטו עשן ללא הרף. אבל אף אחד מאתנו לא רצה להאמין, שהדבר אכן כך. ובאשליה הזו חיו האנשים. זה היה מפחיד... זה... התוצאה הזו, איך שהוא אמר בציניות: אתה רואה, איך הן פולטות עשן יומם ולילה? הם שם. ו... לא

ניתן לשכוח את זה, כי... זה כמובן העיקר על כל אחד באיזשהו אופן. השאלה לגבי מקום מציאותם של קרובי משפחה, זו הייתה שאלה כל הזמן במחנה, בכל רגע היא הייתה אקוטית בשבילנו, כי כל אחד רצה לדעת, מה קרה עם בני משפחתו. אופני הפרידה מבני המשפחה היו כמובן שונים ומשונים. אצל בני הנוער, שהיו בהכשרה, או שהגיעו להכשרה, לעליית הנוער, אלה שאני הדרכת, הם היו בקושי בני 14 ל-17. הם עזבו את בית הוריהם, את בית הספר, באמצע שנת הלימודים, ללא תעודת גמר אפילו, הגיעו אלינו, ואני הייתי צריך אחר כך - על ההכשרה עוד אחזור מאוחר יותר - למלא את מקום המשפחה, אבא, אמא. רבים מהם לעולם לא ראו את המשפחה שלהם יותר. ואלה שנקראו על ידי ההורים לחזור, כי ההורים היו בסכנה והם רצו את ילדיהם לידם, הם... עליהם אני לא יודע דבר, כי לעולם לא שמעתי מהם יותר. היה בכל זאת יותר כדאי בשביל בני הנוער האלו להיות יחד עם הקבוצה, מאשר ללכת עם ההורים. זה היה קצר במחשבה. אבל מי היה יכול לדעת את זה במצב הזה? זה כמובן דבר מובן מבחינה אנושית, שההורים רוצים שילדיהם יהיו לידם במצב כזה. אבל הרגע, בו לא ראו את המשפחה יותר, אירע אצל הרוב כבר בגיל הילדות, כלומר בגיל 14, 13, 14 שנים. אצלי אישית - אותי עצרו בפברואר 43 בבית החרושת. אני בכלל לא יכולתי להיפרד מן ההורים שלי, הוציאו אותי מאמצע העבודה. עוד בברלין רציתי להודיע איכשהו להורים שלי, רציתי לטלפן. לא הייתה לי אפשרות להעביר אליהם איזה פתק איכשהו, כך שהורי בכלל לא ידעו, מתי ואיפה. הם רק ראו שלא הגעתי הביתה. וכך היה. כמובן שהמשכתי לנסות, כשהייתי בגרינגסהוף, או לאחר שהשתחררתי, ניסיתי קודם כל ליצור קשר עם הורי. אני כבר סיפרתי ששוחררתי בוויימר. השחרור פירושו בשבילי היה לחזור תוך זמן קצר. לאחר בערך ארבעה שבועות הגעתי ל... אה... דוחות האלו, מדינת האס-אס. ואני לא יודע, אני לא חזרתי יותר לבוכנוולד. אני נשארתי שם, הייתי מזכיר מדיני, את כל זה כבר סיפרתי, והיה לי חבר טוב מאוד, שמו היה מרטין קייל. מרטין קייל הזה מעניין, כי אנחנו תמיד התייעצנו אחד עם השני. הוא היה הכתבן בבלוק השכן, בבוכנוולד, ואני... הוא למד מוזיקה, אבל אז לא קיבל משרה, ועבד כמנגן אורגן בבית כנסת בברלין. זו הייתה רק משרת עזר, והוא הגיע במסגרת וביחד עם ארגון הנוער, ולשנינו תמיד היו עבודות דומות במחנה. הוא היה כתבן בבלוק אחר, במה שנקרא בלוק סיעודי, אני הייתי ב... גם במבנה החולים, ואני הייתי במינהל. הבלוק הסיעודי היה בלוק אשר אליו הובאו אנשים מוכי גרב וכד', כי גרב הייתה מחלה מדבקת שהתפשטה במהירות במחנה. לכן הקימו בלוק מיוחד למען החולים האלו.

אני שוחררתי יחד עם מרטין קייל, עם החבר הזה. אנחנו התייעצנו. הוא ואני הייבים אחד לשני, ששנינו, לקראת סופו של בוכנוולד, לא הצטרפנו לטרנספורט היהודים, זאת לאחר התייעצות, התייעצות קצרה. ולאחר מכן היינו שנינו בוויימר, גרנו שם, בחווילה של בלדור פון שיראך. אני זוכר, כבר לאחר כמה ימים הופיעה... היו דפיקות בדלת, ואז הופיעה אישה, מאוד אלגנטית, מבוגרת... זו הייתה רוזלינדה פון שיראך. רוזלינדה פון שיראך הייתה אחותו של בלדור פון שיראך, של מנהיג הנוער [הנאצי], והיא הייתה אנטי-נאצית וחיה כל הזמן הזה באמריקה. ואז היא הגיעה, דפקה על הדלת וביקשה להיכנס, רצתה עוד פעם אחת לראות את החדרים, בהם הם נולדו. אבל הרי כבר לא היה שם דבר. היו רק החדרים הריקים. ואז היא שוב נעלמה. אבל העובדה, שכבר חודש אחד לאחר... אה... אולי חודשיים לאחר המלחמה היא כבר הופיעה מאמריקה ורצתה לראות את המקום, מקום לידתה ופעילותה. הייתה לי הזדמנות, יחד עם מרטין קייל, להכיר בוויימר גרמניה אשר היה לה פסנתר כנף. והיא... אה... הזמינה אותנו. היא שמעה שחברי היה מוזיקאי. ואז הזמינה אותנו לקפה, וזה כבר היה נדיר אז. זו הייתה בעצם הפעם הראשונה שהוזמנו. והוא... היא ביקשה שינגן כמה סונטות. והוא רצה. הוא התלהב מאוד, שהוא... היה ניתן להרגיש שהוא התגעגע לזה. אבל... כשהתחיל, האצבעות שלו היו כל כך קשוחות, שהוא לא היה מסוגל לנגן. הוא לא היה יכול לנגן. זה היה - כנראה - אני לא מוזיקאי, אבל בטח צריך הרבה התרגשות, כדי לעשות את זה. אני מספר לכם את זה, כי מרטין קייל עשה מאוחר יותר קריירה גדולה מאוד, כפי שבכלל אנשים רבים מתוך המחנות עשו קריירה גדולה. הוא לא רצה לחזור לגרמניה, הוא נולד בברלין, לא רצה לחזור. הוא התחייב, ולאחר... הוא אז הכיר גרמנייה, זמרת סופרן, מבית מאוד וותיק, גרמני לאומני, דרך אגב. היא התחתנה איתו, על אף שידעה שהוא יהודי ואסיר מחנה ריכוז לשעבר. הם עברו למלמו בשוודיה. מרטין קייל היה שם למנצח ומנהל בית הספר לאופרה. הוא עוד חי היום, בפנסיה, במלמו. כלומר אדם, מוזיקאי בדם, ואני מספר את זה כדי להדגים, כמה שהיה קשה, לאחר כל המאורעות, להסתדר, למצוא את מקומך. כמובן, כשהמחנה נגמר... דבר אחד אני עוד רוצה לספר, זה... הייתה לי, כפי שאמרתי, ארוסה, היא הייתה חיה בברסלאו. היא הייתה חצי יהודיה. אביה היה סוחר נעליים יהודי, והאם הייתה נוצרייה שהתגיירה. אישה אדוקה במיוחד, אשר שרדה, ולבסוף גם עלתה לישראל, כי יש לה בן בישראל, אשר... עם עליית הנוער. חברה זו ניסתה... היא הייתה קצת... במשך שנים הייתה מגויסת כעובדת. הוריה החזירו אותה מן ההכשרה, שם הכרתי אותה, והם קיוו, שיהיו לה יתרונות מכך. ואז היא חזרה, היא חיה בברסלאו בתנאי עבודה

קשים מאוד. כל זה נודע לי רק מאוחר יותר. על כל פנים היא הייתה מגויסת כעובדת עד
פברואר 1945. זה די...

שאלה:

מה כוונתך במילה "מגויסת"?

ארתור פוזננסקי:

היא לא הייתה חייבת ללכת לטרנספורטים. בגלל שהייתה חצי יהודיה היא הייתה רק חייבת
לעבוד בעבודה קשה מאוד ו... הטרנספורטים לא היו לאנשים האלו.

שאלה:

ומה היה עם הוריה?

ארתור פוזננסקי:

רגע! האב הגיע לאושוויץ, הוא מת שם, כיהודי. האם יכלה להישאר. כי... על אף שהתגירה
זה לא השפיע מבחינה גזעית. אבל מבחינת גזע היא הייתה גרמניה. ומה אני אספר לכם,
החברה הזו עשתה דבר שעורר מהומה גדולה במחנה. יום אחד אני מגיע ל... אושוויץ...
הביתה מן העבודה, ואז קוראים לי לבית הדואר. מה היה? זה עוד לא קרה, שהיהודי מלא
(Volljude) כמוני... וכמו אלפים אחרים שם... ייקרא באופן אישי לבית הדואר. הדואר היה
למען אסירים פוליטיים ולמען אסירים גרמנים, אבל ליהודים היה לעתים נדירות מאוד דואר.
ובכן, אני מגיע לשם ומקבל חבילה. מברסלאו. ומה היה שם בפנים? ככר לחם, ואפוי אל תוך
ככר הלחם היה פתק קטן עם דרישת שלום, כדי שבכלל אדע ממי הוא. עם כתובת והכל. ואז
אני בעצם קיבלתי את ההודעה. מצד אחד הייתי מאוד נרגש. צריך לתאר את כל ה... זו
הייתה הודעה היחידה והסימן היחיד שקיבלתי. מצד שני הייתה המולה גדולה. הידיעה
התפשטה, ומסביבי, בבלוק בו הייתי, בכל הזדמנות. הייתי ממש מפורסם במחנה בין 1000
יהודים, וכל אחד רצה לדעת, איך עשית את זה, איך זה קרה? הם הרי לא ידעו על הפתק. הם
הרי רק ידעו מה קיבלתי: ככר לחם. כמובן שהיה אסור שמישהו ידע משהו על הפתק. וזה
היה על פי דעתי דבר גדול מאוד... שעורר המולה גדולה במחנה. ופתאום הייתי מאוד
מפורסם, בלי שרציתי.

כי הרי כל אחד רצה איכשהו ליצור קשר עם קרובי משפחתו. אני זוכר כמה אנשים במחנה קיבלו מכות ומלקות ומאסר מיוחד, רק בגלל שהם ניסו למצוא איזושהי דרך עם גרמני. אני זוכר שקרה במחנה, שביום מסוים היו אמורים להשתחרר אנשים. כלומר, גרמנים, אסירים פליליים. אני לא יודע כיצד. אני רק זוכר שאלה היו מעטים מאוד, בתקופתי היו אלה עשרה איש. ויום אחד מגיע אחד ואומר: משחררים אותי מחר. מדוע, מה פתאום אלה שוחררו, אני לא יודע. ביניהם היה אחד שהוא... גם עם משולש ירוק. והוא אמר שהוא מברסלאו. ובכן, אני אז חייתי במצב, [בו הייתי צריך להחליט אם] לומר לו או לא לומר לו למסור דרישת שלום לארוסתי. לאחר התלבטות רבה לקחתי את הסיכון. ובכן, הייתי במצב של פחד עצום, אבל זו הייתה הזדמנות חד פעמית. כי האנשים שיצאו היו חייבים לעבור במבנה החולים, הם היו חייבים להתרחץ, לעבור בידוד, וכו'. זו הייתה הזדמנות חד פעמית כל כך, שניסיתי, בעל פה, לא בכתב, חס וחלילה, למסור לו הודעה, ומאוחר יותר באמת הסתבר, שהיא קיבלה את הכתובת דרכו. ובכן, הוא קיים את הבטחתו, והוא עשה את זה. אבל זה היה סיכון גדול מאוד מאוד לעשות דבר כזה.

שאלה:

ואתם נפגשתם לאחר 1945?

ארתור פוזננסקי:

לא! לא, לא. את זה אני אספר מיד. ובכן, אנחנו, איך לומר... ככה במחנה... הייתה לנו ההזדמנות, איכשהו, לשמוע משהו מן הקרובים. זה קרה, תחת קשיים רבים מאוד. אני אפילו זוכר, פעם עבד אצלנו במבנה החולים דוקטור קואנקה אחד, עליו כבר סיפרתי [שם הוא קורא לו טרוכוצקי]. הוא היה ניורולוג. אישיות גדולה מאוד באירופה. מאוחר יותר הוא היה נשיא הצלב האדום. ואשתו גם הייתה במחנה. אבל במחנה הנשים. אני כבר סיפרתי שנעשו... אה... הניסויים. ניסויים חשמליים, הניסויים האלו עם מכות חשמל. ולשם כך תמיד לקחו נשים. אני לא יודע מדוע. אבל אז תמיד הביאו ביום אחד בשבוע עשר נשים מן המחנה השכן, והנשים... מותשות, ללא שערות, מראה נורא זה היה, כל הנשים. בחורות צעירות, היו ביניהן נשים יפהפיות, ואותן... עליהן בוצעו הניסויים האלו. ויום אחד הגיעה כלווי אשתו של פרופסור קואנקה הזו. זה היה משהו מיוחד. איך היא עשתה את זה, שהיא... אולי היא גם הייתה רופאה, אני כבר לא יכול לומר בוודאות, אבל כיצד הצליחה ללוות את הטרנספורט הזה [אני לא יודע]. ובכן, הטיפול בחשמל הזה נעשה, זה לקח כמה שעות, זה היה נורא

לראות. אבל מה היה? נוצרה ההזדמנות שדוקטור קואנקה הצליח במשך כמה דקות לבד לבד עם אשתו באיזה מקום מסתור. לאחר כל השנים האלו. ובכן... הדבר נודע במבנה החולים, וכמה מן המטפלים עמדו בשמירה. שזה חס וחלילה לא יצא לאור. זה היה נדיר. אני לעולם לא חוויתי שוב פגישה כזו, שגבר היה יכול לראות את אשתו במשך כמה דקות לבד במחנה. ובכן, כעת אני רוצה לומר עוד דבר. כשאנחנו... אני... אה... עצרתי, כשיסדנו את גרינגסהוף, כלומר את הקיבוץ. והדבר הראשון, הטבעי, היה החיפוש לאחר בני משפחה. אלה היו שני הדברים שהניעו אותנו אז. מציאת המקום בחיים, ובמיוחד החיפוש לאחר בני משפחה. אני לא זוכר שרבים מן האנשים שלנו או מן המכרים והאסירים לשעבר מצאו את קרוביהם. היו אלה מקרים ייחודיים. ומקרים מאוד מבלבלים. מקרים, בהם האבות או האמהות ברחו לרוסיה, או המקרים יוצאי הדופן במיוחד. אבל בסך הכל היה זה הדיר מאוד, ורוב האנשים נשארו ללא כתובת, ללא בני משפחה וללא כל קרובי משפחה. כמובן היו אנשים שהיו להם קרובים מעבר לים, ואיתם יצרו איכשהו קשר ברגע שהיו להם הכתובות. אבל מעבר לזה, מבין בני המשפחה הקרובים, אותם נאלצו לעזוב בגלל המחנות, את קרובי המשפחה האלו רק מעטים מצאו. אני מכיר רק כמה מקרים, שניים, שלושה, שזה קרה להם, אבל בדרך כלל לא מצאו אף אחד. ובכן, אני אז כמובן... אני יכול לספר את זה, הייתה נערה, נערה יפהפייה, שהייתה אז אולי בת 16. נערה בלונדינית מברלין. והיא סיפרה שהיא התייצבה מיד לאחר השחרור אצל הרשות האמריקאית, הרשות הצבאית. מה היה? הייתה משפחה, אב, אם, בת ובן. וכולם, כאשר עצרו אותם, גורשו הילדים לאנשים זרים כלשהם. הבת הגיעה לוויימר, הבן למקום אחר, וגם ההורים, גם הם גורשו. אף אחד... כולם למקומות שונים, לערים שונות. וכאשר יצרנו קשר, כשחזרתי לפולדה, באה הרשות הצבאית אלי וביקשה ממני לדאוג לנערה הזו. היא כבר הייתה לפני כן אצל השפליין [רב], אצל השפליין'ס שטיפלו בנו, מן הצבא האמריקאי. הם היו הראשונים. היו אלה הרב מרקוס והרב שכטר. והיא התייצבה שם, והם לא ידעו כל כך מה לעשות איתה והעבירו את הנערה אלינו. אנחנו קיבלנו את הנערה בגרינגסהוף, על אף שלא ידעה דבר על ציונות והכשרה. אבל היא חיפשה מקום בו יקבלו אותה. ומקרובי משפחתה לא נשמע דבר. זה היה סיפור טרגי במיוחד, אבל אנחנו דאגנו לה. רב מרקוס, מי שהיה מאוחר יותר נשיא הרבנים ב... של מועצת הרבנים באמריקה, אדם מוערך מאוד, הוא רצה לאמץ את הנערה ומאוד דאג לה, שתקבל רשות שהייה וכו'.

אבל אני מספר את זה, כי בגרינגסהוף... על המקום הזה עוד אדבר הרבה... לגרינגסהוף הגיעו לעתים קרובות עורכי עיתונים, גם מן העיתונות האמריקאית, ועורכים יהודים וכולם. והם פרסמו את חוויות הבחורה הזו בעיתון. שהיא מחפשת את אביה. מחפשת את אימה. מחפשת את האחות... אה... את האח. שום דבר. ובכן, במהלך הזמן נסעה הבחורה הזו עם טרנספורט מגרינגסהוף לישראל, על סמך הצרטיפיקט הזה. רב מרקוס היה מחוייב, מחוייב מבחינה מוסרית, הוא נסע בעצמו לישראל, כדי לבקר אצלה. הוא איכשהו סידר לה הכל. היא באמת הייתה בחורה מקסימה, מאוד נעימה וגם מוכנה לעשות הכל. ולאחר כשמונה, תשעה חודשים, על בסיס הכתבה הזו, יצר אביה קשר איתה מאמריקה. הוא קרא את זה, והוא מצא את בתו, ו [...] ידעו. זה היה סיפור גדול. זה היה בערך תשעה חודשים לאחר השחרור, והיא מצאה שוב את אביה. האב כבר התחתן שוב בינתיים, והגיע לישראל, וכנראה לקח את הנערה איתו לאמריקה. וזה היה [סיפור] אחד, אז ראו, אמנם היה לה מקלט, אבל לא היו לה ממש יחסים עם האנשים אשר אצלם היא התגוררה. היא התגעגעה. היא האמינה, אם היא תוציא סימן, היא גם תמצא את משפחתה. וזה היה מקרה נדיר. וכעת אני רוצה לספר על עצמי. אני שיחקתי תפקיד גדול מאוד בגרינגסהוף, אני עוד אדבר על כך, על כל מה שהיה שם, מקום מוצא ציוני. אבל אני רוצה קודם כל לספר על איך שנסעתי בפעם הראשונה לברלין. ובכן, זה היה בערך חודשיים, שלושה לאחר השחרור, לאחר שהייתי בגרינגסהוף ודאגתי קצת לחוקיות של כל העניין. ואז הלכתי לגרינגסהוף. מגרינגסהוף ניסיתי להגיע לברלין. אני הרי רציתי לדעת וללמוד, מה עם הורי, כיצד זה קרה? אני רציתי לשמוע משהו, משהו מכל הדברים האלו, ואני עשיתי מאמץ להגיע לברלין. אז המחזות כבר היו סגורים. מברלין, מן המחזות של הסיה, כלומר, לנסוע מן המחזות האמריקאי לברלין בעצם לא היה סיפור גדול. יכלו לחצות את הגבול בבברה, אני חושב. זה היה גם מאוד מורכב עם הרכבות. שם אני... עם DDT, אני... אה...

שאלה:

הותזתי.

...השפריצו עלי, ובפעם הראשונה בחיים שלי ראתי את השימוש ב-DDT. זה היה אז הדבר הגדול, חומרי חיטוי של האמריקאים, המצאה מדהימה. וכך אני נסעתי לברלין. ברכבת... אה... ברכבת המהירה אני עומד בקרון, ואני כבר רואה, הנה באים הגרמנים הראשונים שחוזרים מרוסיה, בתחנה כלשהי... בסמרטוטים, לא מגולחים, קצת רזים... ולידי עומדים שני גרמנים. והגרמני האחד אומר: מה היהודים משוויצים כל כך. תראה איך אלו נראים, הם סבלו ועברו דברים. ואני עומד ליד. ובכן, זה גרם לי להלם. דבר כזה לא שוכחים. אבל הגרמנים יצרו קנה מידה שאומר, שמה שנעשה ליהודים זה שום דבר כנגד מה שהם עברו במלחמה. הם הרי מיד חזרו, מיד לאחר השחרור. ובכן, אני מגיע לברלין, ומה קרוב יותר? כולם... בברלין לא היו לי עוד הרבה... אה... קשרים. כל המ... הקהילות לא היו קיימות יותר, החברים כולם כבר לא היו. מכל קרובי המשפחה שלי... מצד אמי... אצל אמי הם היו אחד-עשר ילדים... מכל הדודות, הדודים, לא שמעתי יותר דבר. שום דבר לא נשאר. ובכן, מה עושים? מחפשים קשר. יש לי חברים שנסעו אתי, הם היו שם באיזה בית. זה היה הבית, דירה בשרלוטנבורג, ביתו של שופט בית משפט. האישה הייתה בבית, האיש לא היה. הוא היה שופט בבית משפט, כלומר היה לו תפקיד מאוד גבוה. כנראה שהוא היה מעורב איכשהו. והאישה הייתה מאוד אדיבה ונחמדה, והיא קיבלה את המכר שלי בביתה. אני עצמי ניסיתי למצוא מקום ברח' לותרינגר. אני הרי לא ידעתי איפה, איך, מה, לא היה לי כסף. הכל היה מאוד מצומצם, מאוד מחושב. ואני הייתי גם במתח נפשי קשה מאוד. זה היה הרחוב בו גדלתי, בו חייתי, וחייתי שם עם כל [...]. המסירות. ובמקרה מצאתי שם זוג, הוא היה יהודי, היא הייתה נוצריה, והייתה להם בת, בת יחידה, נערה יפהפייה. לבת הזו היה... היה היתר מעבר לאנגליה והיא נשלחה כבר בשלב מאוד מוקדם לאנגליה. וההורים התמקמו שם. אני לא אומר גרו, אני אומר התמקמו. זו הייתה חנות לשעבר, חנות קטנה ביותר. וזה היה... אה... מאוד הרוס, במצב ירוד ביותר, ושם הם התגוררו. זו הייתה חנות למכונות תפירה ברח' לותרינגר, כמה מטרים ממקום מגורי. והם שמעו מבתם רק לאחר מלחמה. במהלך המלחמה לא הצליחו לקבל ידיעות. דרך אגב, הנערה הזו הייתה הנערה הראשונה שנשלחה לאנגליה על בסיס היתר מעבר. בחרו אותה במיוחד מתוך 1000 אחרות, כדי... כי היא הייתה נחמדה במיוחד, והיא ידעה אנגלית, והיא הייתה אטרקטיבית, כך שהאנשים, שהזמינו אותה... ההיתר היה לגור אצל משפחה... קיבלו תיאבון והחליטו להזמין עוד בנות. אבל זה הגיע... היא הייתה כל כך נעימה, שהאנשים, שמשפחות רבות הביעו את נכונותם. ובכן, האנשים האלו מצאו אותי במקרה. ואני עברתי שם וראתי אותם. ואז אני גרתי אצלם. וכעת העניין

הלא יאומן: הלכתי כמה בתים הלאה, ואז ניסיתי למצוא את בית הולדתי. הכל עוד היה שם... הבית. הבית כבר היה בן 200 שנה. לפני כן זה היה משאבה... ואנחנו הרי היינו הדיירים היהודים היחידים, גרנו בקומה השלישית. היה לנו מוניטין טוב, היינו אנשים [עניים?], שקטים. אבל הכירו אותנו. כי אני נולדתי שם, אחותי נולדה שם, אחי נולד שם. אנחנו... לאמי היו הרבה קשרים, היא הייתה תופרת טובה. האנשים תמיד הגיעו אלינו. אבל כל זה הפסיק אז. ואני נכנס, ואני רואה את הבית, הכל עוד קיים, והני עולה במדרגות, ואז אני נתקל בקונסיירז'. בגרמניה זה היה נהוג אז, שבכל בית יש אישה קונסיירז' או גבר, אני לא יודע איך קוראים לזה, האדם שמנהל את הבית. הוא היה גר בדירה בקומת קרקע. והמקרה רצה שזו הייתה אותה קונסיירז' כמו בזמן כשאני והורי עזבו. אנו נפגשים בחזר המדרגות... אני רציתי לעלות לקומה השלישית... היא מסתכלת עלי... אז אני אומר: קוראים לי פוזננסקי. אז היא אומרת: באמת? אתה עוד חי? זאת אומרת שלא הומתו כל היהודים בגז. ובכן, זו הייתה ממש מכה בשבילי. ומיד המשפט השני: אבל אני לא לקחתי שום דבר מן הדברים של הוריק! זה היה כל כך מדכא בשבילי, זה היה כל כך מכריע בשבילי, שלא לרצות להיות שם יותר. אני סובבתי לה את הגב ולא רציתי לדבר עם האישה הזאת. היא כנראה בכלל לא הבינה מה שעשתה. אבל שני המשפטים האלו נטבעו בזיכרוני. ה... האשמה שלא כל היהודים הומתו בגז, ושהיא לא לקחה דבר מחפצי הורי... רגשות האשמה האלו, התגובה הראשונית הזו, שהיא לא לקחה דבר, זה בעצם דבר נורא. וזה הכניס לי מכה, כי אז אני הבנתי, שהם חשבו על הדברים האלו. מה היה?

שאלה:

ואז אתה כבר לא עלית לדירה?

ארתור פוזננסקי:

ממש לא! אני... אולי הייתי בקומה הראשונה, אבל אני מיד הסתובבתי והלכתי. אבל אני עוד רוצה לספר לכם. היא עוד העירה, שכמה ימים לאחר מכן באו לקחת את ההורים. זה היה בערך שמונה ימים לאחר שנעצרת, הגיע ארגון הסעד הנציונאל-סוציאליסטי ולקחו את הכל ברכב. לקחו הכל. היהודים הרי התכוננו באינטנסיוויות בחודשים האחרונים ובשנה האחרונה. כל אחד... לכל יהודי היה הרי תרמיל, ובו הוא שמר את הדברים הטובים ביותר שלו. הסוודר הטוב ביותר, עבה, ומגפיים עד למעלה, בשביל החורף, ו... הכל היה מוכן אצלי. תרמיל גדול עם כל מיני דברים כאלו שלוקחים, כשהולכים למסע האחרון. וזה היה

נכון גם לגבי ההורים. אבל מכל זה לא יצא דבר, לא ניתנה בכלל הזדמנות לקחת את זה. אני נעצרתי הרי ישר בבית החרושת בבגדים המלוכלכים שלי, כך ש... הגעתי לאושוויץ מלוכלך, מלא צבעים אדומים וכחולים, צבעים שחורים, בעצם לא ממש ראו אותי. ובכן, כל זה היה בחינם, הכל היה בחינם, וכך זה נעלם. אני אז חזרתי בעקבותיי, ועל יד היה שען, אשר אתו היו לנו קשרים טובים, והוא קרא לי... הוא מיד... מיד התפשטה הידיעה שאני שם, והוא קרא לי שאעלה אליו, לקומה הראשונה. הו, אתה כאן! וכמה אנחנו שמחים, ואיך אנחנו מרחמים. אנחנו כל כך איתך... כל כך דאגנו למשפחתך. ואנחנו שמחים שאתה כאן. ותחשוב, יש לי דבר קטן. זה עזר לנו לעבור את המלחמה. ובכן, אני חושב לעצמי, איזה מן דבר זה יכול להיות. אז הוא נכנס, עולה על [...] ומוריד תיק של טלית. ובכן, הרי לא היה לא שום קשר ליהודים, או לפחות היה מרוחק מאוד, זה היה... בשבילו זה היה רק מן סיפור כזה. ובכן, יש לו את תיק הטלית, ובזה הוא כבר השיג לעצמו את ה-Persilschein הראשון [ראה חלק א', עמוד 35] לקראת הבאות. לאחר המלחמה הגרמנים מיד ניסו... הם היו מוטרדים, וכך שהם מיד ניסו לטהר את עצמם, שרק לא יגעו בהם. שמתי לב לעתים קרובות יותר מאוחר בעבודה שלי - עוד אחזור לזה - איך כל אחד מיד ניסה לטהר את עצמו וכבר רצה לדאוג לבאות, שלא יבואו ויתקיפו אותו. אז אני... הבעיה הייתה, כיצד לחזור? אני מיד גמרתי עם ברלין. זה היה מאוד קשה, המהלך הזה. אני מיד ראיתי, כאן אני לא יכול להישאר. ואז הייתי חייב להשיג - וזה כבר היה ככה בשנת 45, תארו לעצמכם - אשפרות לחזור. יכולתי לעבור באופן חוקי מן המחוז האמריקאי אל המחוז הרוסי. אבל מן המחוז הרוסי אל המחוז האמריקאי, כאן כבר התחיל ה... כל זה אחרי המחנה, זמן קצר לאחר המחנה, זה באמת בלתי יתואר, אם חושבים על זה היום. אני האמנתי, אחרי המחנה אני איש חופשי, ופתאום הייתי חייב לעבור בדרכים לא חוקיות. ובכן, אז הלכתי לרח' שונהאוזר, שם היה הועד של הנרדפים, ובאותה עת היה שם היינץ גלינסקי היושב ראש הראשון. ואז אני הלכתי לחבר שלי, לחברי למחנה, היינץ גלינסקי...

(סוף ההקלטה מיום 08.10.92, צד א')

...והסברתי לו את המצב. הסברתי לו, שכולם... עוד לא ידענו, כולם היו מפוזרים שם. כל אחד חיפש לעצמו עבודה במקום אחר. אני אומר לו: היינץ, אני חייב לחזור. הקמתי שם קיבוץ, בגרינגסהוף, זה מקום שבו טוב לנו, שם האמריקאים משרתים אותנו ויעזרו לנו. ומשם אנחנו מצפים לעלות לישראל. אז הוא אמר, אך, אני עוד מהסס, אני לא מכיר את השפה, אני לא יודע את העבודה. אני אנסה עוד להישאר כאן. אבל מה היה? ובכן... רציתי לקחת אותו אתי, הוא לא רצה אז, הוא עוד לא היה נשוי. הוא גם היה... הכל עוד היה טרי, התרשמויות מן החוויות במחנה. ואז הוא נתן לי אישור, שאני שייך לחוג הנרדפים, ועם זה אוכל לחזור. אבל האישור לא הספיק. כבר אז התחילו הטרנספורטים הלא חוקיים מרוסיה... אה... מן המחוז הרוסי למחוז האמריקאי. וזה לא היה פשוט. אני חשבתי שזה יהיה הרבה יותר קל. במקרה... שוב המקרה... המנהל של... היו יהודים בברלין, שמונו על ידי הקהילה או על ידי הארגון הזה להוביל את הטרנספורטים האלו לצד השני. כבר אז ארגנו את זה. והם הביאו אותנו עד... המקרה היה, שמנהל הטרנספורט שלי היה חניך לשעבר שלי, אדם בשם מליגרום(?). והוא היה שובב קטן, עם מן שפם כזה... ואני עוד חושב, שהוא זיהה אותי. אז הוא אמר: בוא אתי. אז קבענו פגישה לשעה מסוימת בערב, במקום מסוים. אתי עוד היה חבר אחד. אז נסענו לגבול, למקום מסוים, אני כבר לא יודע, איפה זה היה, והלכנו שם למסעדה, למסבאה, בערך 20 איש, גם יהודים, וכו'. וזה עלה בכסף. אבל אני לא שילמתי את הכסף, אני קיבלתי את זה בחינם. ואז אנחנו... הוא הביא אותנו עד למקום מסוים, וגרמני קיבל אותנו והראה לנו, לאן אנו אמורים ללכת, וצעדנו לשם, לבית חרושת לסוכר, אני חושב... אבל כזה דבר, תארו לכם, זה היה בערך שלושה חודשים לאחר המלחמה. הרי בלתי יתואר, כיצד התחילו את הדרך. ובכן, זה היה ביקורי הראשון בברלין לאחר המלחמה, ואני חזרתי לגרינגסהוף. אבל אני רוצה רק לומר בזה, ששנת 1945 הייתה שנה כל כך גדושה בהחלטות, מכל הבחינות, שהיה בלבול, נסיון להסתדר, וכל זה נגרם בעקבות התמוטטות של ה"רייך של אלף השנים". כולם חיפשו. בני הנוער והנערים שהיו בגרינגסהוף... גם הם חיפשו. הם היו... הם לא יכלו... הלב היה... מבחינה רגשית הם רצו לעלות לישראל. אבל הרי היו... כל הזמן הופיעו קרובים מאוסטרליה, מאמריקה, מאנגליה, מצרפת. הם קיבלו מכתב מאיזה בן דוד או קרוב משפחה מרוחק, ואיכשהו כל זה [...]. ואז התחילו הספקות הגדולים: ללכת לקרובים, שהבטיחו להם הכל, או ללכת בדרכך וישר לישראל. ובכן, הספק הזה נשאר, כל הזמן בו הייתי בגרינגסהוף נשאר הספק הזה. ואני תמיד הבנתי את זה. הרוב מבינינו שהיינו שם בנחלה לא היו מוכנים לקבל את זה. הם ביקשו החלטה ברורה, חד-

משמעית לטובת ישראל. אבל אני הבנתי שבני נוער, שכך נקרעו מהכל, שהם לא יכולים להחליט כל כך מהר. זו הייתה דרך ארוכה ודרך קשה, והסתבר שצדקתי גם במובן הזה. מה היה? כל שבוע התקיימו הפגישות האלו, החברות. עשו אסיפת הורים... אה... אסיפת חברים, ואני תמיד אמרתי: על תיקחו על עצמכם שום מינוי. תעבדו, תהיו מאושרים שאתם יכולים להישאר שם, ותיקחו לכם את הזמן שלכם להגיע להחלטה, אם ללכת לישראל או למקום אחר, כך שתוכלו להשתתף. ואני גם לא סיפרתי עליהם לאחרים, אלא קיבלתי את זה ושתקתי. אני רק ביקשתי צניעות. כי אני לא רציתי שהאנשים האלו יקבלו משרות מובילות, ואחר כך יעזבו. כי זה היה גורם לדמורליזציה, ו... וככה זה. וכעת אני רוצה רק לומר: מה קרה עם כל האנשים האלו, ששרדו כך את מחנות הריכוז? אז אני חייב כעת לערוך מן רשימת מצאי כדי לומר, שבין אלה שהיו במחנות הריכוז יש בעצם רק מעטים שחזרו לגרמניה. זה מעניין לדעת. בין היהודים שחיים בגרמניה כיום יש רק יחידים מעטים שבאמת היו במחנה. רוב היהודים שחיים בגרמניה היום הם יהודים שלא היו במחנה כלשהו, אלא כאלה שהיגרו לאחר המלחמה, משם בפולין או ממקום אחר. ושם... אבל מעניין הוא, כשאני חושב על זה היום, שרק אנשים מעטים נשארו שם, מאלה שעברו את המחנות. אני לא יודע את הסיבה. אני חושב, כי גם אני מרגיש ככה, שאנחנו חושדים. אנחנו חוונו כיצד הגרמנים השתנו, ואני לא יכול להתגבר על זה, זה דבר אישי. אבל יש לי חברים, וגם הם מרגישים כך, כשאנחנו מגיעים לגרמניה. אנחנו לא מסוגלים להתגבר על החשדנות הזו. כי השינוי [באנשים] וכל זה התרחש כל כך מהר, ובהיקף כה גדול, שזה היה הופך אותנו לחושדים לתמיד. ובכן, אני רשמתי לעצמי כמה אנשים, שהיו במחנה, ושהצליחו.

שאלה:

אני חושבת שכעת חשוב יותר לדבר על החיים שלך.

ארתור פוזנסקי:

כן. לא, אני רצייתי לומר, ובכן... חיי הם כל כך... עשיתי... אה... שטפן היימן הזה, עליו דיברתי, הוא עזב לאחר מכן, הוא הלך לברלין, הפך שם למנהל העיתון, "הדגל האדום". הוא כבר היה עורך לפני זה. אבל יותר מאוחר הוא היה נציג הרפובליקה הגרמנית הדמוקרטית DDR [מזרחה גרמניה], כשגריר, אבל כמה שנים לאחר מכן היו גם ב-DDR מהומות נגד יהודים, ואז קרקעו גם אותו. לבסוף הוא היה מנהל האקדמיה לפוליטיקה. ידידנו יופ היימן, מהמחנה, כל אלה היו הרי אנשים שהגיעו לשם במבצעים ייחודיים [מעצרים של יחידים לעומת מעצרים של קבוצות שלמות של יהודים], קומוניסטים. והם... הוא היה מפכ"ל משטרת המבורג. קורט פוזנר היה בטלויזיה. כל אלה הם שורדים ממבצעים ייחודיים, שעזרו לנו רבות בדרכנו שם. כולם היו קומוניסטים. אלים קרליבאך חי עוד היום במערב גרמניה והוא שם יושב ראש המפלגה הקומוניסטית. אריך מרקוויץ', הוא היה... אסיר שדאג במיוחד לנוער הציוני, אותו אני הנהגתי. הוא היה מאוחר יותר שר ב-DDR. והיינץ גלינסקי הרי מוכר. והיה אצלנו גם ארנסט מישל, הוא היה [...], ושיחק תפקיד גדול באמריקה. וכך היו האנשים... היו להם... אה... קיבלו תפקידים. אבל הרוב, הממוצע, עברו על זה. הרי גם לא נשארו כל כך הרבה. דבר נוסף שהוא מעניין: בבוכנוולד שוחרר אדם בשם אבוש. אבוש היה יהודי מן העיר פורת. הוא היה כל הזמן אתי בבוכנוולד וכבר לפני בוכנוולד, והיה לו אח, אלקסנדר אבוש. האח חי כמהגר במקסיקו. והאח, אלקסנדר אבוש, היה זה שהתאים את המניפסט הקומוניסטי לתקופה והוציא אותו מחדש. ובכן, האח, אלקסנדר אבוש, היה ב-DDR מן מזכיר תרבותי, אני לא רוצה לומר שהיה שר, לאחר שחזר ממקסיקו לאחר המלחמה. ואחי, אחיו אבוש, שהיה אתי במחנה, הוא היה בעצם זה שיזם את הקיבוץ הזה. הוא הביא איתו שני מתנגדים... אה... שני אחים ניגודיים. אני הייתי נוכח בעת המפגש ביניהם. בינתיים נפטר אבוש אחד, ואני לא יודע מה עם האבוש השני. ודבר דומה היה גם עם קרליבאך. אני חושב שכבר סיפרתי על כך.

שאלה:

המממ...

ארתור פוזנסקי:

קרליבאך היה בן דודו, זה ההוא מכאן... הקרליבאך האחד הוא הרי המנהל של עיתון מעריב, והקרליבאך השני הוא המוזיקאי, קרליבאך. זה הכל משפחה אחת, ו... ככה זה. אלה הם האנשים... בחורים רבים מבינינו התחילו בלימודי אוניברסיטה לאחר המלחמה. הם קיבלו את לימודיהם בחינם, ואז הם...

שאלה:

בגרמניה?

ארתור פוזנסקי:

אה... בגרמניה? לא רק בגרמניה, גם באמריקה. רק בשבוע שעבר דיברתי כאן עם אחד, שהיה שש שנים במחנה, בחור שהגיע למחנה בגיל 15, מפרנקפורט. הוא למד על חשבון... הוא היה כל הזמן קומוניסט, הוא קיבל שם את ההשראה הקומוניסטית. לפני שהגענו דאגו הקומוניסטים הוותיקים מאוד לנערים... היו יהודים שהיו קומוניסטים. הם היו יותר קומוניסטים מאשר יהודים. והם חינכו את הילדים, כמה אנשים, לא היו הרבה, והבחור קניג היה אחד מהם. והוא גם נשלח לאמריקה לאחר המלחמה על ידי הארגון היהודי, על ידי HIAS, ועשה שם באמריקה את תואר הדוקטורט למדעי המדינה. שם הלך ל... לפני זה עוד התחתן, והלך לאחר המלחמה ל-DDR. שם הוא נהיה פרופסור באקדמיה לפוליטיקה. ההתמחות שלו הייתה ההיסטוריה של תנועת העבודה. אחותו היא כאן, אשתו של הצייר הגדול... נו... מה שמו? ארוך? [הכוונה היא כנראה לאריכה], הוא היה שליח בישראל, אני לא כל כך זוכר את השם. צייר ידוע, ואחותו הייתה כאן בישראל, כלומר אשתו של שגריר. כולם כבר נפטרו, והאח הוא תעשיין באוסטרליה. ואז הוא... הוא... היום עדיין ב-DDR [שבעת הראיון כבר לא הייתה קיימה].

שאלה:

אבל אולי נוכל... מה קרה בהמשך... בגרינגסהוף?

ארתור פוזנסקי:

כן, כן...

שאלה:

מה היה אז אתך?

ארתור פזונסקי:

אתי? ובכן, בגרינגסהוף, אני אספר לכם. הגרינגסהוף הוא... הזמן בגרינגסהוף הוא לא כל כך ארוך. אבל הגרינגסהוף משחק תפקיד עצום בהיסטוריה של עליית הנוער. המקום הקטן הזה עם 60 החברים שלו... אחר כך היו 80! בשנה הזאת של 1945 הוא משחק תפקיד עצום. מדוע הוא משחק תפקיד? הוא היה נקודת המוצא הראשונה, בה התאספו בני נוער, כדי לחזור ולעבוד. כמובן שכל בני הנוער האלו לא הכירו אחד את השני. היה זה חוג קטן, גרעין של בני הנוער שהיו אתי בהכשרה ושנשארו בחיים. הרוב הרי נהרג. אבל החוג הקטן היה יציב, עמדו יחד ורצו להישאר ביחד. זה נתן ביטחון מסוים. חוץ מזה זה נתן מטרה. ולבני הנוער האלו נתנו קורת גג, והיינו חייבים כמובן, כדי להשלים את הרעיון, להוסיף אנשים. ותמיד נמצאו אנשים. אנשים עזבו, ואחרים הצטרפו. אבל בעצם הנקודה הזו הייתה מאוד מעניינת. היא שכנה במקום טוב מאוד מבחינת הנוף. היה לנו אוכל טוב, אבל החדרים היו קטנים. קודם הפכה... קראו לזה... תמיד אמרו... הנקודה. ובכן, הנקודה הזו נשמרה כנקודת יציאה של העבודה הציונית. מאוחר יותר, לאחר כמה חודשים, כבר יצאו מקומות אחרים, זה היה ברגן-בלזן ומחנות אחרים בבווריה. אבל גרינגסהוף הייתה נקודת המוצא. כל אחד, שרצה באותה עת... אצל כל פקיד שרצה לבקר בגרמניה לאחר המלחמה, עמד שם אחד בראש הרשימה: גרינגסהוף. וכך קרה שהמקום הזה הפך למרכז ונקודת יציאה לאירועים רבים מאוד, עליהם אספר. קודם כל, כבר סיפרתי בפעם שעברה...

שאלה:

[קריאת ביניים לא מובנת, קול של גבר]

ארתור פזונסקי:

סליחה?

שאלה:

אה... נכון... כן

ארתור פוזנסקי:
עושים הפסקה עכשיו?

שאלה:
ובכן, דיברנו על [...]

ארתור פוזנסקי:
ובכן...

שאלה:
זהו? אה...
הבמאי: בבקשה.

ארתור פוזנסקי:
גרינגסהוף שיחק תפקיד עצום בעבודה הציונית לאחר המלחמה. תחילה היה שם בלגן גדול. אלה שהשתכנו שם, הרכב האנשים שם, היה מאוד לא אחיד, אבל המטרה בכל זאת יצרה קשר בינינו, וגם רצינו קצת להרשים. ומצד שני רצינו להיפטר כמה שיותר מהר מן העבר, אך זה לא היה אפשרי. אני דיברתי טוב מאוד גרמנית, אני נולדתי שם. אני יכולתי לשאת ולתת עם הרשויות, בלי זה שום דבר לא עבד. וגם... אה... הרעיון היה בעיקר שלי. כמובן שהיו לי עוזרים גדולים. אחד בשם חיים טידור, אסיר לשעבר וגם... אה... זאודרר(?), שגם היה אסיר בבוכנוולד. שניהם היו מאוד דתיים, מזרחי, בזמן שאני לא הייתי. וכמובן שיתפנו פעולה, אבל לאורך זמן זה היה עניין מאוד קשה ומסובך. העניינים בגרינגסהוף התהפכו מהר מאוד. תחילה אנחנו... אנחנו היינו תלויים בראש העיר המקומי כדי לקבל בולי מזון. היינו חייבים לרשום את כל האנשים ברשימה. אז קיבלנו בולי מזון. ובמהלך החודשים התפתחו העניינים כל כך מהר. לאחר תקופה מסוימת שמו רשויות הצבא עין עלינו, או שהיה לנו קצין יהודי בפולדה, במטה הכללי של המינהל האמריקאי, והוא כנראה שם לב אלינו. ופתאום הגיע קצין גבוה של "אונרא" [?] והפך את המחנה הזה למחנה אונרא. תחילה זה היה... לפני זה לא היה לי ממש מושג בנוגע לאונרא. כל זה היה לי זר. לדבר הזה היה הרי חייב להיות שם. הגרמנים הפכו אותי לנאמן. רשויות הצבא הפכו אותי למפקד. הכל היה בידיי, בעצם.

היו לי שתי תעודות. תעודה אחת כמפקד של האמריקאים, מספר [...] 553. מצד שני הייתה לי תעודת זהות גרמנית עם תמונה, כך שהייתה לי גישה די חופשית לכל המשרדים. בנוסף, כמו שקורה, התחנפויות מכל הצדדים, כי הרי אז בשנת 1945 הכל עוד היה כל כך טרי, וכל אחד חשב שהוא מוכרח לשמור על יחסים טובים אתי, כי זה עשוי כביכול להביא יתרון. אני בהחלט שמתי לב לזה.

שאלה:

יהודים וגרמנים?

ארתור פוזננסקי:

יהודים וגרמנים. ובכן, אתם חייבים להבדיל בין היחסים ביני לבין היהודים לבין אלה ביני לבין הגרמנים. אני רוצה לדבר קודם כל על היחסים ביני לבין היהודים, כי זה נראה לי חשוב במסגרת הזמן שנאשר לי. היינו הראשונים, כפי שכבר אמרתי בפעם שעברה, כאשר שני הרבנים האמריקאים, מרקוס ושכטר, הופיעו, כי הם ידעו, שם כבר קיים חוג. במקומות אחרים הכל היה... שם זה רק היה בשלבי הקמה. וממקומנו גם יצאה הקבוצה הראשונה. אלה היו בערך 80 אנשים. נפרדנו מהם. לא היינו מודאגים, כי לקחת את האנשים האלה לא היה... לא היה לנו הרבה מטען, זה היה... הם הרי יצאו בשם עליית הנוער. והם יצאו עם צרטיפיקטים חוקיים, לא פחדנו שיקרה להם משהו בדרך. ציידנו אותם בהתאם לאפשרויות, ככל שקיבלנו חלוקה מכל הצדדים. גם מהגרמנים קיבלנו חלוקה, את החלוקה הראשונה. נתנו זה, נתנו נעליים, נתנו זה. הכל מאוד מצומצם. ואז האנשים האלה נפרדו לשלום. לטרנספורט הראשון הצטרף הפטל טידור, שחי כיום בישראל והוא כמעט בן 90 ומאוד חולה. וזאודרר הזה, שניהם עזבו את המקום רק בתנאי שנקבל שוב קבוצה דתית. אני נשארתי, כי אני עוד הייתי חייב לפתור כמה בעיות אישיות. אני הרי כבר סיפרתי על הורי, שחיפשתי אותם, ושלא מצאתי. אבל אני עוד לא ידעתי מה קרה לארוסתי. אם היא חיה, ואיפה היא. אני עוד לא ידעתי דבר על אחי, כלומר בסך הכל הדברים לא היו ברורים בשבילי. ואני גם עוד לא הייתי כל כך משוכנע, אני חייב להודות, הצעות נערמו עלי מכל הצדדים. יש לי אחות שהגרה לאוסטרליה בשנת 38. היא שלחה לי מייד אישור כניסה לאוסטרליה, ויש לי חבר, גם אותו ציינתי כבר, הרב צימט, והוא שלח לי מייד אישור לאמריקה. כך שהיה לי גיבוי, ואני... עם כל האידיאולוגיה והכל הייתי... היה לי חשוב, או הקשרים האישיים, כלומר משפחתיים, או... ללכת. אבל אני מאוד התעמקתי בעבודה הזו,

הסוכנות כל הזמן נדנדה לי, כך שנשארתי, ונשארתי, ותמיד דאגתי למצטרפים חדשים. אנחנו הרי רצינו להחזיק את הנקודה הזו. והנקודה הייתה מעניינת, ושם התקיימו אחר כך כנסים. והיא הייתה חשובה במיוחד לענייני היהודים, כי היא הייתה מרוכזת, שם יכלו לפגוש באנשים, לדבר איתם. וזה היה בצד המערבי, בצד האמריקאי, והארגונים היהודים הבינו היטב את משמעות הדבר. כי הארגונים היהודים הופיעו רק מאוחר יותר. כלומר, היינו כחודשיים, שלושה בגרינגסהוף - אני לא כל כך בטוח בזמנים - ופתאום מגיע ג'יפ, עם סמל ישראל, עם מגן דוד. אני לא אשכח את הרגע הזה. זה היה באמצע היום, בחורים נהדרים, מן הבריגדה היהודית. בחורים נהדרים, מדים נהדרים, רעננים, בערך בשעה 11. רוב האנשים כבר יצאו לעבודה, בשדות, בכל המקומות. ואז הבחורים האלו הגיעו. הם באו מאיטליה, שם הם היו מוצבים, ועשו טיול, שמעו שיש שם יהודים. והם הרי היו בחורים שבעצמם חיו פעם בגרמניה או באוסטריה, ואשר התנדבו לשרות הצבאי, והם היו חיילים נבחרים. זה היה, אני זוכר את זה, מורה מבין שמן והרבה אנשים מהקיבוצים, בחורים נהדרים, ביניהם גם בחור מברלין, בשם... אה... נו, אני עוד אזכור את שמו, שכחתי כרגע. הוא היה אחד ממייסדי גבעת ברנר. ובכן, האנשים האלה, זה היה אחד שלמד אתי, לא ממש אתי, הוא היה בכיתה יותר גבוהה, וכמובן שהמפגש היה קורע לב. אני בכלל לא מסוגל לתאר מה שהתרחש אז. האנשים... קודם כל אספנו את כולם, השדות היו מרוחקים, עד שכולם הגיעו. בשני הצדדים הייתה כזו לבביות, שדבר כזה בכלל אפשרי! לי זה הכל היה די זר. אני בעצמי הייתי מופתע לראות את כל הדברים שהתרחשו. אנשים צעירים, אנשים בפריחתם, באים אלינו, והם רואים אנשים יהודים. ניצולים. ובכן, זה באמת היה משהו, המפגש הזה, זה נשאר בתוכי עד היום. וכמובן שזה השפיע רבות על רצוננו לעלות לישראל ועל נסיעתנו לשם. אחר כך הופיעו כל זמן משלחות יהודיות, תמיד [...], וכו'. אבל המפגש הראשון הזה עם החיילים היהודים, זה היה משהו מאוד מיוחד. אחר כך הגיעו חיילים בודדים, אבל הם באו על סמך הכש... על סמך עניינם. הם רצו לקבוע משהו או לדעת משהו. אבל הראשונים האלו שהגיעו בג'יפ, זה היה ממש... הם הרגישו כמו שליחים, ורצו כמובן ליצור קשר. לאחר מכן עוד הגיעו רבים, אני יודע שהסוכנות מאוד... אה... הסוכנות היהודית, הם פעלו רבות, ויותר מאוחר הגיעו הארגונים היהודים ועוד ועוד, ואז ההתלהבות וקבלות הפנים האלו כבר לא היו משהו נדיר, אלא דבר יומיומי. אני רוצה רק לספר איזה אישים יהודים הגיעו. ובכן, אני זוכר את אליהו דובקין, פנחס נבון, אדם מימון, אחותו של הרב פישמן, שהיה שר כאן, ובמיוחד את אברהם הרצפלד. כל אלה היו ציונים ותיקים עם עבר גדול, ששיחקו תפקידים חשובים בישוב. אדם הרצפלד, הוא כבר היה איש מבוגר. הייחודיות שלו הייתה השירה, במקהלה.

הוא הופיע שם בחזר האוכל, התחיל לשיר והלהיב את האנשים שם. ולא היה לזה סוף. ובכן, זה היה מלא חיים שם, "לעבעדיק", איך שאומרים, והאנשים... זה כמובן הרים מאוד את המורל. אבל היו שם גם כל מיני קוריוזים. גרדה מימון שמעה שיש שם גם חזירים, והיא לא רצתה... היא הייתה אישה מאוד דתית. ובכלל, שדבר כזה קיים אצל יהודים... זה עוד היה בהקמה, אבל זה היה הקיום שלנו. ואז היא לא רצתה לישון שם, ולא יכלה לעזוב. לא יכלו לקחת אותה משם. אז היא שמרה כל הלילה, ו... היא לא שכבה, וזה היה משהו... הצעירים שם לא הבינו את זה. בתוך הקבוצה היו כמובן ויכוחים עזים. אני זוכר, הטידור הזה, עליו סיפרתי... שנינו היינו שם בועד, ו...אה... אני הייתי מאוד... לפי ההבנה שלי... חופשי מאוד. אני הייתי מאוד סובלני בענייני דת, אבל לא פנאטי. חברי, טידור, הוא רצה בכל הכוח להפוך את זה לקבוצת מזרחי. והאנשים לא רצו לוותר, והם התעקשו לנסוע בשבת, ורצו לכתוב בשבת, וככה. ובכן, הוא ראה שהעניין לא הולך חלק. אז הוא אמר: אז אני אעמוד במזכירות, ואני אכסה את עיניי, כדי שלא אראה מה האנשים עושים. וכך זה היה, אבל כשהם עזבו הם השאירו לי את הצוואה: אני חייב להשלים את מקומותיהם, המספר הקטן שהיה להם, לדתיים, בקבוצה של יהודים דתיים. ובכן, לא הייתה הזדמנות אחרת, ובמקרה הייתה קבוצה מפרנקפורט, קבוצה של אגודת ישראל. כלומר, קבוצה קיצונית ביותר, הם הצטרפו אלינו. והיחסים היו מאוד... היינו מאוד... אה...

שאלה:

...מתוחים?

ארתור פוזננסקי:

...מתוחים. אבל בכל זאת היינו תמיד מאוד סובלנים, וככל שהיה אפשרי לא רצינו עימותים. אבל לא ניתן היה למנוע אותם. כאשר בזמן עונג שבת - בערבי שישי עשינו עונג שבת - ו... אה... היה נער אחד שניגן יפה מאוד בכינור, הוא גם ניגן ככנר ראשון בתיאטרון מאוחר יותר, הוא התחיל לנגן בכינור, הם כולם יצאו בתור ארוך, ולא נשארו. וכאלה דברים שקרו. אנחנו ראינו את החגים באור אחר, חגגנו אותם באופן אחר, וכך זה נשאר. ובכן, לא יכולנו לעמוד בצוואה הזו, והמדריכה של הקבוצה הזו כמובן גם הבינה את זה. שזה לא יכול להימשך. ואני אז עשיתי מאמץ, וגם היא, היא עזרה לי, למצוא מקום אחר לקבוצה הזו. ובאמת, בפרנקפורט הקבוצה הזו, לא גדולה, 25 אנשים אולי, כלומר קבוצת אגודת ישראל, עשו את ההכשרה העצמאית שלהם, את הקיבוץ העצמאי שלהם. ואנחנו היינו שמחים

להיפטר מהם. במשך הזמן גרינגסהוף הלך והתפתח עוד, והגיעו אנשים מכל הפינות. לאחד היה בן דוד, ולאחר היה קרוב משפחה, והוא שמע על זה. היו הרבה שהתחננו להישאר שם. האנשים לא יכלו להגיע... האנשים לא ידעו לאן ללכת, וכו'. ולי זה כאב. ובכן, יום אחד הגיע מפקד אחד של אונרא. והוא קבע שיסיידו את החדרים. את כל זה הייתה חייבת לעשות הממשלה הגרמנית, המועצה האזורית הגרמנית. היו חייבים לסדר את החדרים. הם חייבים להיות במצב תקין ומתאים לבני אדם, והוא נתן הוראה לשפץ את הבניין בפנים ובחוץ תוך כמה ימים. זה יהיה מחנה אונרא. הגיעה כרזה גדולה, "מחנה אונרא". החליפו בולי מזון. הקימו קסרקטין חדש, קסרקטין נוסף, תוך כמה ימים. אני לא יודע מאין הגרמנים לקחו את כל זה. כולם פועלים גרמנים, שעבדו שם. ונוסד קיבוץ נוסף, בגרספלד. זה היה קרוב, בערך 30 ק"מ. זו הייתה אכסניית נוער ישנה, היא הועמדה לרשותנו. כמובן שלא יכולתי לנהל את כל זה לבד, זה היה יותר מדי. גם כך הייתה לי מספיק עבודה. הייתי עמוס לגמרי. ואז מיניתי מישהו שייקח על עצמו לנהל את המקום שם, ושם גם היו אחר כך 80 אנשים, בגרסברג.

שאלה:

האם זה מצא חן בעיניך, שהיית כעת חלק של אונרא ולא עצמאי?

ארתור פזננסקי:

לא... הרי היה לנו גם וגם. היינו... מצד אחד בני הנוער שלנו לא וויתרו על... הם רצו מן הגרמנים... הם לקחו את חלוקה שלהם, וגם מן האונרא... ומן הארגונים היהודים, כי בינתיים קם הג'וינט. המטכ"ל של הג'וינט היה במינכן ובפרנקפורט. וכל אחד מן הארגונים היהודים ניסה ליצור קשר איתנו. הם היו שמחים שיש להם אותנו. כי אנחנו היינו הכיסוי. אני זוכר שיום אחד יוס'ל רוזנבלט(טל?) הגיע עם קבוצה שלמה מברגן-בלזן. כלומר, מן ההנהגה. אבל יותר מאוחר, כמה חודשים לאחר מכן, הופיע בג'יפ ורצה לבקר אותנו, ורצה לראות את הכל. הוא הרי היה המנהל של ברגן-בלזן. שם היו אלפים. כלומר, לא הייתה בכלל השוואה, המקום שלנו היה מאוד אישי. ומה אספר לכם? הוא ביקש מאתנו להרגיש משויכים לברגן-בלזן. הוא רצה להקים קבוצות שוות. הוא גם רצה להקים מחנה כזה, ולהקים מרכזי הכשרה כאלה, על פי הדוגמה שלנו. והוא ביקש מאתנו להמנות אליו. מה... אנשינו היו אז מאוד להוטים. הם הסכימו. וכך הם קיבלו את החלוקה. איך מקבלים... איך הופכים ל... קיבלנו חלוקה מן ה-Jewish Relief, הם היו אחראים לברגן-בלזן, מן הג'וינט בפרנקפורט, ואת החלוקה הגרמנית...

שאלה:

ושל האונרא.

ארתור פוזנסקי:

...ושל האונרא. כלומר, חלוקה במידה כזו, שבשבת היו מגיעים יהודים ו... אה... אסירים לשעבר מן האזור, ותמיד מלאו את המזוודות ואת התרמילים שלהם עם מוצרי מזון. היינו תמיד מאוד... זה היה התשלום שלנו. הרווחים שלנו. מן הגרינגסהוף [...] בתפקיד. היו לנו ימים יפים, תחת תנאים מאוד פרימיטיוויים. אבל משם גם יצאו הטרנספורטים המיוחדים. באותה שנה, 1945, התחילה ה"ברייחה". ה"ברייחה" זה... אלה היהודים, שבזמן המלחמה... פולין נפגעה הכי קשה כמרכז יהודי... רוב היהודים... בפולין חיו בפרוץ המלחמה שלושה מיליון יהודים. חלק גדול מהם ברחו לרוסיה, רבים ברחו מן הגטאות והלכו לרוסיה, ועכשיו, כשה[...], היו ברוסיה, רבים מן האנשים האלה חוזרים. אבל מה היה? פתאום התחילה ה"ברייחה". ובכן, הארגונים היהודים ידעו איך לארגן. קודם הם הקימו את ה... קודם את הבריגדה היהודית, אחר כך את ה[...], היהודית, אחר כך הכל הלך באותה צורה. מצד אחד היה המאבק נגד האנגלים על קבלת צרטיפיקטים. האנגלים לא רצו לוותר. מצד אחד הבינו היהודים, הארגונים היהודים בצורה נכונה, שחייב להיות חינוך לכוון ישראל. לכן אסור היה לנו לאבד את האנשים האלו. היינו חייבים לדרכן את אלפי האנשים, שהיו עכשיו במחנות, עד שהם יקבלו אפשרות להתבסס בישראל או במקום אחר. אף אחד הרי התבסס ממש. ובכן... וה"ברייחה", כלומר ההגירה הבלתי חוקית, הפכה לעניין מובן מאליו. זה היה כמו הלחם היומיומי. בעבר תמיד אמרו: זה לא חוקי, אבל הבריחו את האנשים. הבריחו אותם מן המחוז הרוסי, למחוז האמריקאי או האנגלי, ולפעמים גם אל המחוז הצרפתי. ובכן, זה... לאחר החלוקה... זה היה כבר אז... המתח, המתח הפוליטי היה חזק מאוד. זה כבר הצטייר בעת המעבר הזה. ובנוגע ל"ברייחה", היא הייתה בהשראת הבריגדה היהודית, החיילים היהודים של הבריגדה היהודית. הבריגדה היהודית לא הוקמה לטובת היהודים, היא הייתה בעצם בשביל המלחמה, אבל אחר כך יעודה שונה. אז שלחו חיילים רבים בבגדים אזרחיים ובאופן בלתי חוקי. הם היו אמורים להכין את הנוער היהודי ל"הגנה". היו... ואז היו שליחים רשמיים. שליחים במסגרת אונרא, ושליחים במסגרת הסוכנות היהודית. השליחים האלו נבחרו כאן בישראל על פי קנה מידה, אני חושב על פי נטייה פוליטית, ולרוב או רבים מהם היו חברים מן הקיבוצים. בחלקם היו אלה אנשים פנטיים שהגיעו, והסוכנות חלקה אותם בין

הקבוצות השונות, וכל... כל נקודה, על נקודת עליה, זה היה... צצו כמו פטריות אחרי הגשם. כל נקודה עליה קבלה ככה... כל שליח קיבל אזור, נקודה, ופעל בנקודה הזו. זה היה שיתוף הפעולה. אני הייתי מפקד האונרא של המחנה הקטן הזה. היו לי הרבה הזדמנויות... להיות יחד עם הגוים. הייתי חייב לנסוע הרבה לכנסים, במיוחד לפרנקפורט, בקאסל היו כבר הרשויות הגרמניות, והרשויות היהודיות היו בפרנקפורט. ואני [...] לעתים קרובות. אני זוכר שבגריןגסהוף הייתה בשבת... ביום ראשון הייתה פגישה גדולה עם כל האנשים מ... אה... קודם כל, כמובן, חיילים יהודים מן המחוז האמריקאי ששמעו על כך, ושעשו, בוא נאמר, הפסקה, והעבירו את החופשה שלהם שם, כמה ימים. היו שם גם הנציגים של הארגונים היהודים, והגיעו גם הרבה גרמנים, ראש העיר, ראש המועצה, והאנשים שהיו חייבים ליצור קשר עם היהודים ואשר בעיקר איתם הייתי חייב לדבר. הרי רצינו לשמור על הקשרים ולהרוויח מהם, ורצינו לחיות, כמו שאומרים, חיים טובים. אבל כשאז... אה... באותה עת הגיעו הטרנספורטים הבלתי חוקיים. זה הרי דבר מיוחד מאוד, שבתקופה שלאחר המלחמה שוב עוסקים בטרנספורטים לא חוקיים. זה משהו, שישחק תפקיד גדול בהיסטוריה היהודים של המאה העשרים. לאחר החוויה הזו, לאחר ההעלמות של שישה מיליון אנשים התחילה בשנת 1945 שוב האי-חוקיות. האנשים שלנו כבר היו מוכנים, זה לא עניין את התחת שלהם, אם הם לוקחים רק תרמיל, אם יש להם 50 דולר או 20 דולר בכיסים. כסף לא היה לנו. כשהטרנספורטים הורכבו על ידי החיילים... לרוב היו אלה אנשי הבריגדה היהודית לשעבר שהרכיבו את הטרנספורטים... או שהשליחים הרכיבו את הטרנספורטים. האנשים הלכו ברצון. רק לצאת מהר מן הבלגן, ולהיכנס לישראל. אבל אני לפעמים התפלאתי, איך האנשים עלו על המשאיות, ונפרדו ואמרו: נתראה בישראל. על אף שידעו שהטרנספורטים האלה הם מאוד מאוד קשים. זו לא הייתה דרך קלה, אבל הם עשו אותה. הם עשו את זה, כמו שאני אומר, לאחר מה ש... יותר גרוע מן המחנות זה לא היה יכול להיות. כך בערך. וכיוון שתמיד השלמנו את האנשים שעזבו... כלומר, אם עזבו 80 אנשים, היינו הרי חייבים לקבל אנשים חדשים. ותמיד היו לנו עוד אנשים. כל אחד הכיר מישהו, לכל אחד היו קרובים, ותמיד... תמיד הגיעו אנשים חדשים. לאחר מכן היו גם אנשים מבוגרים, היו אנשים שהתחתנו שם. הייתה אפילו אחת שהרתה וילדה שם. ובכן, זה היה אירוע גדול באמת, הכל תחת התנאים האלו, תחת התנאים המאוד פרימיטיוויים האלו. אבל שנה הזו, 1945, הייתה שנה מלאה שינויים ואירועים. ואי אפשר לתאר את זה. מה שקרה בשנים האלו לא קורה בזמנים אחרים אפילו בעשר שנים. אבל כאן שוב מתברר האסון של ה"רייך אלף השנים". [כך כינו הנאצים את תקופת הרייך השלישי]. זה הרי לא היה רק, שהשמידו כך את היהודים,

אלא אז התחיל גם הסדר החדש הזה, העברת האנשים, ההפסד העצום הזה והלידה מחדש. אלה היו דברים, שהיו צריכים, אבל שלא ניתן היה, לפתור בזמן כל כך קצר. כי... גם הלחץ החיצוני היה יותר מדי חזק. אני שמעתי... לעולם לא אשכח איך זמן קצר לאחר המלחמה... היה עורך יהודי שנולד בפולין, אבל חי באנגליה, גולנטש שמו, עורך וסופר ידוע ב[...], הוא כבר דיבר, ואני שמעתי אותו, חודש או חודשיים ברדיו בשפת היידיש. חודשיים. וביקש מן הגרמנים [מתכוון הנראה ליהודים], לעשות "סולחה", ולהקים ועדה כדי לעזור לגרמנים. תארו לכם: עורך דובר יידיש! והכנר הידוע יהודי מנוחין כבר נתן חודשיים לאחר המלחמה קונצרט לטובת הגרמנים. ואני שאלתי את עצמי: איפה העזרה לארגונים היהודים, דבר שהרבה יותר מובן. הניצולים המעטים מתוך ששת המיליונים, שמקובצים שם. להם הרי חייבים קודם כל לעזור! לא הייתה לי שום נטייה באותה עת לעזור לגרמנים, אלא קודם כל לארגונים היהודים... כל כך הרבה בני נוער יהודים. אני לא מדבר על ילדים, אבל בני נוער, אשר מגיל 14 לעולם לא ראו את ההורים שלהם ואת הבתים שלהם. אבל כבר אז נשמעו קולות יהודים כאלה, שהיו טפשים והלכו לכוונים שונים לגמרי. השליחים היהודים נשארו הרי הרבה זמן. לאחרונה היו רבים שביקשו לתפוס את המשרות האלו, כאן ביואישהוף [הכוונה היא כנראה לגרינגסהוף]. זו הייתה משרה נעימה. לבשו שם מדים. זה היה טוב מאוד ונוח מאוד. הם סידרו לעצמם שם יפה מאוד. אבל הם גם עשו דברים מדהימים. רבים מביניהם לקחו את התפקיד מאוד ברצינות. אני עבדתי איתם הרבה, ואני יכול רק לומר... אה... איך שזה. זה היה עולם אחר מזה של ישראל. והם הבינו ליהנות. והם גם הבינו ללכת לשם. אבל כמה מהם באמת עשו דברים גדולים והיו גיבורים במצב הזה. במיוחד האנשים אשר הקימו את ה"בריתה" וביצעו את הטרנספורטים האלו. הטרנספורטים הורכבו בכל מיני מקומות באופן לא חוקי. ולרוב ניהל אחד השליחים האלו את הטרנספורט והביא אותם בדרכים משונות, במדים מזוייפים, דרך איטליה או צרפת לישראל, וגם לישראל נכנסו באופן בלתי חוקי.

שאלה:

איך היה הקשר בין חברי גרינגסהוף לבין הגרמנים בסביבה?

ארתור פוזננסקי:

עם הגרמנים בסביבה? הגרמנים נישקו אותנו והתחנפו אלינו. אני זוכר: בגרינגסהוף... יש לי חבר, הרברט גרוולד, כשכל האחרים עזבו... הוא חי היום ב... אהוד גרוולד... הוא חי היום

בחיפה, הוא ניהל יחד אתי את כל הגרינגסהוף הזה. זה היה תפקיד הרבה יותר מדי בשבילי. לא בגלל היקף גדול, אבל מצד אחד צריך למסור לגרמנים דו"ח על הנאמנות, ומצד שני עם הארגונים היהודים, עם אונרא הייתי חייב לנהל משא ומתן, ובכך, זה לא היה כל כך פשוט. היה גם צריך להשיג בגדים, מזון, הכל היה לגמרי... והאנשים שלי לקחו, אהבו לקחת. ואת גרוולד עוד הכרתי מברלין. גם הוא היה בהכשרה. היה לו תפקיד גבוה בהכשרה, הוא היה המנהל האחרון של מחנה נויענדורף, עליו סיפרתי בהתחלה. והוא גם הגיע למחנה, הוא היה יחד אתי, ואליו קושרת אותי חברות חזקה עד היום. לגרוולד הזה הייתה לפני המלחמה ארוסה. היא נסעה לאנגליה בעזרת אישור לעבוד אצל משפחה. בזמן המלחמה היא התנדבה לצבא האנגלי, והייתה....

[צד א' של קלטת II, 7, 8, 9 08.10.92]

ארתור פזנסקי:

... שם במחלקת הפחם. והיא - במדים אנגליים - והיא שמעה שגרוולד בחיים והגיעה לגרינגסהוף. ומה אספר לכם? שניהם החליטו להתחתן שם. זה היה אירוע גדול מאוד. זה היה בעצם האירוע הראשון שם בגרינגסהוף. בקסרקטין העץ החדש, שקיבלנו בתווכה של אונרא. אני בעצמי הכנתי את החתונה. היא הופיעה במדים אנגליים. היא הרי הייתה בצבא. והוא היה הראשון מן המחנה. כלומר אחד שהיה גם במחנה וגם מדריך. העובדה של זוג כזה הייתה אירוע גדול. מה אני אומר לכם, הכינו שם חתונה ל-200 אנשים. זה היה אירוע גדול באותה תקופה, ומי הופיע? בעיקר הגיעו אנשי הצבא בעלי דרגה, החיילים האנגלים, מפרנקפורט, ו - הגרמנים. ראש העיר וראש המועצה וכל הגרמנים מן האזור. הם רצו להשתתף, והם כמובן תמיד ניסו להעניק לנו טיפול מועדף ואיכשהו שוב... אה... שיוכלו שוב... אה... להופיע ולשחק [...]. ובכך, זה היה אירוע גדול. אז מחו החברים מאוד, כי הזניחו אותם ונתנו לאלה עדיפות, אבל זה היה... בעת ההיא היה כל כך קשה להבדיל, אבל כך היה. מאוחר יותר היו לנו שליחים נהדרים, שבאמת חיו איתנו ונשארו אצלנו. ככל שבאו יותר שליחים, כך היה אפשר יותר... בעבר הם היו באים רק לביקורים, אבל מאוחר יותר הם נשארו אצלנו, אבל גם היו להם תנאים די טובים. אבל אז הם גם מלאו את התפקיד שלהם במסירות רבה. אבל לא היו זמנים נורמלים. אלה היו זמנים, אשר היה קשה להסתדר בהם. אותם לא ניתן היה להבין. אני זוכר שבקרבת הגרינגסהוף, בגלנהאוזן, הייתה מחלקה שלמה של חיילים אמריקאים, ואלה היו רק שחורים. הם כנראה [...] גם מסיבות חינוכיות או משהו

אחר... סיפרו לי שהחיל עדיין שם. עוד היום! הכושים הגיעו, בליל שישי, כשעשינו עונג שבת, בקיץ רקדנו הורה, והבנות שלנו, היו לנו נשים, וכולם השתתפו. היה שמח ו... הגיעו הכושים לביקור והביאו לנו ממתקים ואוכל, ורקדו ורצו לפלרטט עם הבנות שלנו. ובכן, הגיעו מכל האזור. וכמובן גם חיילים יהודים, הם [בילו את] ימי החג, כשהיה חג הגיעו החיילים היהודים. וזו הייתה חוויה בשבילם, שהם יכלו להשתתף ולעשות משהו. היה שם שמח ("לעבעדיק") מכל הבחינות. והטרנספורטים גם יצאו מן הצד שלנו. משם יצאו טרנספורטים רבים, כלומר לא רק משם, גם ממקומות אחרים, מקיבוצים אחרים, אבל גם מאצלנו. וזו הייתה כל פעם התרגשות גדולה, הכנות... כלומר, האנשים הלכו ברצון, אבל כל אחד רצה לקחת משהו איתו. אבל הרי לא היה לנו מה להציע. מה יכולנו לתת לאנשים? לא יכולנו לתת להם דולרים. יכולנו לתת להם מעט מ... יכולנו לתת להם כמה בגדים ממחסן הבגדים... אני הרי הייתי האיש הגדול שהשיג להם מזון ובגדים. אני "שנוררתי" בכל האזור, ופנית... לא לאנשים בודדים, אלא למוסדות ציבוריים. בקאסל הייתה המחלקה האחראית. שם אני... אני נכנסתי לשם, כמובן לא הגעתי תמיד מיד למנהל, ואני קיבלתי מהרזרוות הגרמניות, בדים, גלילים של בד, וקיבלתי הרבה מן החלוקה. התקבלתי בקלות. אני מודה, זה היה פשוט. היה לי חבר, הוא היה הנהג שלי. ואנחנו סחבנו ומילאנו ביחד כל מה שיכולנו. נעליים. מאות זוגות נעליים, והכל, מכל הצדדים. לאנשים לא היה דבר. אבל כשהגיע טרנספורט כזה, האנשים התייצבו, התייצבו בקלות. אני הייתי המום. אני אמרתי לעצמי: אם אני אסע לישראל, אז רק עם צרטיפיקט. אני לא עובר יותר בדרכים לא חוקיות. וחברי, גרוולד, אותו דבר. היינו שנינו השורדים היחידים, כלומר אני יכול רק לדבר על הגברים, אני לא יודע בנוגע לנשים. בין הנשים גם רק אחת. את האחרון... אנחנו היינו המדריכים האחרונים, מקבוצת ההכשרה האחרונה ששרדה. וכשהגיעו השליחים היו ביניהם כמה מחברינו, מאלה שעזבו כבר קודם. ואנחנו אמרנו, תבענו מן הסוכנות: אם אתם רוצים שאנחנו נישאר, ואם אתם רוצים שאנחנו נמשיך לנהל את העניינים, אתם חייבים להשיג לנו צרטיפיקט. לפני זה אני לא הולך. היו לי גם סיבות אישיות. זה שוב דבר אחר, כדי לחזור לשאלה שלך. אני חיפשתי את החברה שלי. רציתי גם לדעת מה עם הוריי. והייתה גם ההחלטה הפנימית שלי - על זה אני מדבר כעת בפעם הראשונה - מדוע דחיתי את העניין כל הזמן. אני חשבת: עשיתי כל כך הרבה, והיו לי כל כך הרבה קשרים, והכל, מה? כעת, בשנת 1945/6 שוב ללכת באופן לא חוקי לישראל? אז אני מעדיף כבר לחכות. האמריקאים הגיעו בג'יפ ורצו לקחת אותי. הם רצו שאני אקח על עצמי את כל בתי הקולנוע באזור, בתחום שלם, והיו שם בתי קולנוע רבים, רבים מאוד. רצו שאני אנהל אותם.

שאלה:

בתור מה?

ארתור פוזננסקי:

קולנוע, קולנוע, ניהול בתי קולנוע. אני דחיתי את זה. הסוכנות לא רצתה. שאלתי: האם אתם מסכימים שאני אעשה את זה? לא! ועוד, היו שם לשכות פיצויים, כלומר: מי היה נאצי? הגרמנים הקימו את זה, או האמריקאים הקימו את זה. אני אמרתי: ... הם רצו שאני אקח על עצמו את ניהול העניין, שאני אהיה התובע בהליך המשפטי הזה של הלשכה. אני דחיתי את זה. הם הגיעו בג'יפ כדי לקחת אותי. אני לא עשיתי את זה. אז חשבתי לעצמי, הדבר היחיד שאני דורש מן הסוכנות הוא: אם אתם רוצים שאעלה לישראל, אז תשיגו לי צרטיפיקט. אני רוצה ללכת באופן חוקי. אבל אני חייב לומר, היו גברים ונשים צעירים רבים, רבים מאוד, מכל הסוגים, ילדים כמובן שלא, והם הלכו מרצונם החופשי, והצטרפו לטרנספורטים האלו. והטרנספורטים האלו הורכבו כולם מאנשי גרינגסהוף, גרספלד, ומן הצד השני ממחנות אחרים. בכל מקום הורכבו טרנספורטים. ומי שהלך עם הטרנספורטים האלו, הלך בדרך קשה. זו לא הייתה דרך פשוטה. תארו לעצמכם! קודם האנשים האלו עברו את המחנות, או את הבריחה. ואז בשנת 1945, באמצע התהפוכות, שוב פעם אי-החוקיות הזו. וכיצד שהתקבלו כאן בישראל, נו, על זה יש הרבה סיפורים ידועים, ומספיק לדווח על זה... מה שקרה אז. כמה קשה היה להגיע. אני זוכר כיצד יצא פעם טרנספורט אחד. אני ראיתי את מנהל הטרנספורט. הוא היה במסווה, הוא היה הרי קצין יהודי, רק לבש מדים אחרים. והוא נתפש בגבול הצרפתי, וכל הטרנספורט, על 1000 האנשים שלו - אלה לא היו טרנספורטים קטנים - היה חייב לחזור. ואז כולם חזרו. אבל הרבה טרנספורטים כאלה יצאו.

שאלה:

כמה זמן היית בגרינגסהוף?

ארתור פוזננסקי:

הייתי שם בערך שנתיים וחצי.

שאלה:

וכמה זמן התקיים גרינגסהוף? רק השנתיים וחצי האלו, או יותר?

ארתור פוזנסקי:

עד למעט לאחר מכן, עד 1949.

שאלה:

עד 49?

ארתור פוזנסקי:

כן. אבל אני עזבתי. גם על זה אני רוצה עוד מעט לספר לכם. אבל אני רוצה קודם כל לספר לכם קוריוז, שהוא די מעניין. יש לנו זמן?

שאלה:

המממ...

ארתור פוזנסקי:

ובכן, בגרינגסהוף הרי היו תמיד הטנרספורטים... והיינו תמיד חייבים להשלים את האנשים, כן? כל הזמן להשלים. ומה אספר לכם? פעם אחת... היה נדיר מאוד שהיה שם זוג נשוי. אני חושב אולי שניים, שלושה זוגות. במקרה היה שם זוג, שהיו מ... הם היו בין הפליטים, והם... האח של אחד היה במחנה ריכוז, והוא גם סחב לשם [לגרינגסהוף] את האח, והוא הגיע עם אישתו. וכשיצא טרנספורט, הטרנספורט יצא בלילה, מרכיבים אותו. הוא לובש משהו, נותנים לו בגדים טובים ביותר, ככה זה היה. מיד אמרו: אתה נוסע עם תרמיל. עוברים את הגבולות, באופן לא חוקי. את זה אמרו לאנשים. והם היו מוכנים, מה איכפת להם. אז נתנו להם בגדים. הם היו לבושים היטב, הם... מה שיכולנו נתנו להם. אבל בהיקף קטן, מאוד מוגבל. כמה מביניהם כבר התארגנו. מה אומר לכם? האחד נפרד ואומר הוא נוסע לישראל, כלומר הוא עולה לישראל. ואז הוא אומר לו: יש לך ג'קט מוזר. ג'קט כזה אלגנטי עם צווארון מפרווה. מנין יש לך את הג'קט הזה? אז הוא אומר: הייתי לפני כן במינכן, במחנה. שם חלקו בגדים כאלה, ואז קיבלתי את השריג הזה, את הג'קט הזה. לא! איך זה יכול להיות? אתה מדבר שטויות. זה לא יכול להיות. אז הוא אומר: כן, את הג'קט הזה, אני מכיר אותו היטב. אז הוא אומר: שטויות, קיבלתי אותו מאונרא. זה ג'קט ש... הרבה אנשים קיבלו דברים כאלה, ואני במקרה קיבלתי את הג'קט הזה. אז הוא אומר: בוא נתערב. והוא אומר: אני אוכיח לך, שהג'קט היה הג'קט שלי, שלקחו ממני לפני שש שנים בוורשה.

שאלה:

מה היה בוורשה?

ארתור פוזנסקי:

בוורשה נלקח הג'קט ממני לפני שש שנים. אז הוא אומר: מה אתה מדבר שטויות. זה בלתי אפשרי. איך זה יכול להיות, שהג'קט הזה נלקח לפני שש שנים? אז הוא אומר: למה? אני אוכיח את זה. הוא הולך, פותח את הג'קט, ומוציא טבעת מתוך הריפוד. טבעת זהב, טבעת נישואין, טבעת עם יהלום. ואומר: אתה מאמין לי עכשיו? תארו לכם, זו הייתה הטבעת, הוא אומר, שקיבלתי מן החותנים שלי כשהתחתנתי עם אשתי. אז עכשיו מתחיל הוויכוח הגדול. היינו מזועזעים שדבר כזה יוצא מן הכלל... איך זה יכול לקרות... לפני שש שנים נלקח הג'קט ממנו בוורשה, ובשנת 46 הוא מוחזר לו שם, מוחזר לו במינכן. ובכן, האחד רצה לעזוב בשש בבוקר, אז יצא הטרנספורט. וכפי שאני אומר לכם, בחוגים הצינויים, שם,

בחוגים החלוצים, ההחלטה הייתה שונה לחלוטין. באותה עת היה השליח איש בשם שאול נטר, והוא מתייעץ איתנו. מה לעשות? מה... מי מקבל את הטבעת? אז עוד באותו לילה, כאשר למחרת היה הטרנספורט אמור לצאת, התווכחו כל הלילה, אם הבעל... הבעל העכשווי של הטבעת יצא עם הטרנספורט, או אם הוא חייב להחזיר אותו לאדם שטוען שזו הייתה הטבעת שלו. הוא הרי... לפני דעתי הוא הוכיח באופן משכנע, כן? כי זה באמת מקרה. אז בסוף החליטו השניים לאחר וויכוחים רבים, כמו שזה מתנהל בחוגים החלוצים, בחוגים קיבוצים - זה לא כל כך פשוט - אז החלטנו, שהוא ייסע, הוא התחייב, שלאחר הגעתו לישראל, ויהיה משהו, הם יתחלקו. אז הוא נסע לישראל, הטרנספורט יצא בבוקר, והאיש השני נשאר מאחור. אני לא יודע מה היה בהמשך. אני לא יודע. אבל דברים כאלה קרו. שאנשים מצאו דברים. אי אפשר בכלל לתאר את זה, איך זה היה אפשרי, ודברים כאלה קרו. אנחנו כמובן חיכינו להודעות ראשונות מן האנשים שיצאו. אבל לפעמים היינו חייבים לחכות שבועות רבים, עד שבכלל שמענו משהו, מה נהיה עם הטרנספורטים האלו. אבל עם הזמן הפכו הטרנספורטים לשגרה. הטרנספורטים הראשונים אוד היו מרגשים, אבל עם הזמן זה הפך לשגרה, ובינתיים, עם השנים, זה די התייצב. האנשים, השליחים וכל הסוכנות היהודית, והם המשיכו לשלוח עוד ועוד נציגים. היו הרבה מאוד אנשים. וכל מחנה קיבל את השליח שלו. וארגוני הביניים לקחו מה שיכלו. בינתיים הוקמו מחנות ה-DP [Displaced Persons - אנשים שלא היה להם לאן ללכת]. מחנות ה-DP הוקמו תחילה למען שורדי מחנות הריכוז. לאחר מכן הגיעו אנשי בריחה בהמוניהם. אני זוכר, כמה אנשים מאיתנו... כלומר גם מגרינגסהוף... קראו לכמה אנשים, שנעזרו בהקמת המחנות האלו. ואני זוכר: אותי הזמינו לפרנקפורט, בקרבת פרנקפורט, אלסהיים, זה היה מחנה DP. זה עבר דרך אלסהיים, זה היה מחנה DP. זה נעשה בין לילה. הועמד לרשותנו בניין בית ספר. ובתוך בית הספר פיזרנו קש, כדי שהאנשים יוכלו לישון ולגור שם, עד שהכל התייצב מעט, כל המחנות ובכל האזור. בכל מקום היו מחנות DP. היהודים כמובן מאוד התרשלו בכל, כי הם ידעו שזה לא לצמיתות, וגם כל השנאה נגד הגרמנים, והכל. הם היו מאוד ממורמרים. והם רצו לעזוב את זה... אני זוכר, בעיירה שכנה שלנו... זו הייתה פעם עיירת נופש מאוד אלגנטית. והיהודים לקחו את כל השטיחים, והם לקחו הכל. ואני תמיד הייתי צריך לשמוע את זה בזמן הישיבות של מחנות אונרא, כל שלושה שבועות, כל שבועיים, עם כל מנהלי המחנות. אני הייתי חייב ללכת לשם. כולם היו נוצרים, אני הייתי היהודי היחיד שם. כשאני... אני הייתי חייב לשמוע את כל מה... איזה דברים היהודים עשו שם בלילות. להם לא היה איכפת בכלל. לא היו אצלנו שירותים.

אז הם זרקו את כל הזבל מן החלון. הם פשוט שללו את הכל, אפשר לומר. זה היה כזה בלגן. אבל כל זה באמת היה מאוד, מאוד, מאוד קשה.

ובכן, לפני שאני אסיים אני רוצה רק לספר בקצרה, כיצד הגעתי למשפט, כן? אפשר עוד לדבר? זה ייקח בערך עשרים דקות. אני חייב לספר את זה. אז כבר הייתי בישר... ובכן, בעניין זה אני רציתי לספר על גרינגסהוף. אני מונית למנהל ב... חברי גרוולד מונה ל... היה מחנה מעבר בבוכולט, במחוז האנגלי... ההולנדי [רוצה כנראה לומר בגבול להולנד]. זה עוד היה בתקופת האנגלים, לפני 1948. כלומר, לפני קום המדינה היהודית. אז כמה יהודים יכלו להגר. אז גם "אורגנו" צרטיפיקטים על ידי הסוכנות. נסעו על שם אחר. אז האנשים... אני לא יודע איך הם עשו את זה, על כל פנים היו שם שמות מזויפים. מדוע היו שם שמות מזויפים אני לא יודע, אבל כנראה היה מדובר בשמות של מתים, ובשמות של אנשים, בישוב... על כל פנים, כך היה. חלק גדול מן היהודים נסעו על סמך הצרטיפיקטים האלו, כלומר, על שם אחר, אבל עם צרטיפיקט. ואז גם היה מותר לקחת משהו. האנשים יכלו לקחת מטען. ואז זה שוב חזר, כל ה... בינתיים כבר היה הכל... זה היה כבר כמה שנים לאחר מכן. יהודים רבים כבר השיגו לעצמם כסף, שחור ולבן, הם סחרו ב... אה... במטבע זר, והם הבינו איכשהו... לקחת, לקחת, לקחת, כל אחד רצה לקחת ו... אף אחד לא רצה... הם לא רצו להישאר. רק מעטים נשארו, אבל כולם [...] רצו ללכת, מהר עוד לקחת. היה מדובר בקרב על הקיום העתידי. והאנגלים לא היו מאוד... עד שנת 1948 הם לא היו מאוד מוכנים לאפשר את ההגירה. היו הרי בנוסף המאבקים הפוליטיים בארצות ערב. ובכן, זו הייתה בעיה גדולה. אבל כל זה השתקף. אני זוכר את ההקשר הזה בסרט "אקסודוס". האקסודוס הרי גם נשאה מהגרים יהודים, ממחנות DP, מן האנשים האלו, לרוב מן ה"בריחה". זו הייתה כמות גדולה של אנשים. זה הרי לא היה... אנשי המחנות לעולם לא היו בכמויות גדולות. בסרט אקסודוס הזה... האנייה הגדולה, אותה שכרו, הגיעה, והאונייה הזו חזרה אחר כך. זה הרי ידוע. מנהל האקסודוס היה במקרה ד"ר קורט לויין, חבר טוב שלי, אותו עוד הכרתי מ... מ... מברלין, מעבודתו בתנועה הציונית. גם הוא כבר נפטר. אבל... כאלה היו התנאים אז. האנגלים לא היו מוכנים, וכך התחיל עוד פעם המאבק. אבל כל אלה היו תוצאות תקופת הנאצים, הרדיפות והבלגן בישראל. ובכן, אני לא חושב שעוד נותר לי זמן לדבר על המשפט.

שאלה:

אז תספר כיצד הגעת לפלסטינה.

ארתור פוזנסקי:

אני הגעתי לישראל. מגרינגסהוף אני... לגרינגסהוף הגיעו כל הזמן קבוצות חדשות. לא ניתן היה למנוע את זה. תמיד היינו חייבים להשלים. כשיצא טרנספורט כזה, הוא יצא גם מגרינגסהוף וגם מגרספלד. כלומר, אני אומר שגרינגסהוף היה אחד וגרספלד היה שתיים. והיינו גם חייבים... היו לנו אנשים. אחר כך היו לנו... קודם כל היו אנשים מן המחנות. היו גם הרבה אנשים ביניהם שמצאו מקום כיהודים בצבא האנגלי, כפליטים, שהיו בארמיה של אנדרס. בארמיה הפולנית של אנדרס. אלה שהתייצבו, ואחר כך... אבל הם היו יהודים, אבל הם לא אמרו את זה. מאוחר יותר הם הגיעו וחשפו את עצמם, והם פנו אלינו והשתלבו אצלנו. כלומר, תמיד היה אפשר להשלים. תמיד היו לנו יותר ממה שהיה צריך. וחברי, מנהל הסוכנות, היה בפרנקפורט, זה היה ד"ר הורניץ, לאחרונה חבר קיבוץ בגבעת חיים. ד"ר הורניץ הזה היה צריך משהו שינהל את מחנה המעבר הזה בבוכולט. הוא היה צריך משהו בשביל הסוכנות בפרנקפורט. אז הוא העביר לחברי, לגרוולד, שעליו סיפרתי על החתונה, ש... אני בעצמי עוד דיברתי אז אל הקהל. וזה היה זוג מאוד נחמד. והם היו מאוד מוכשרים בעניינים כלכליים. מאוד חרוצים. והם לקחו את משימה... גם הם רצו לצאת באופן חוקי, והם קיבלו את התפקיד. לפני כן אמרה להם הסוכנות: לפני שתקבלו את הצרטיפיקט, אתם עוד חייבים למלא משימה אחת. תארו לכם, להעמיד תנאים כאלו. הם [הסוכנות] ניצלו את זה. וכך הם הגיעו לבוכולט. בוכולט שוכנת ליד גבול הולנד, במרחק כמה קילומטרים, איפה שמתבצעת הבדיקה האחרונה של האנגלים לגבי החומר שנשלח לשם... אה... מביאים לישראל. הבדיקות האחרונות... זה היה מחנה מעבר. דרך מחנה המעבר הזה הוברחו כלי נשק רבים. אבל זה גם היה מאוד מסובך. חברי גרוולד ניהל את זה תקופה מסוימת. ואז הוא בעצמו עלה לישראל. אבל הוא רק הלך לאחר שהיה לו מחליף, וזה הייתי אני. כך הייתי שם בבוכולט. מבוכולט יכלו האנשים לעלות לישראל באופן חוקי. משם היה מותר להם לקחת כמות מסוימת של מטען, לרוב ארגזים, ואתם יכולים לתאר לעצמכם מה שאספו שם. האנשים ניקו את המקום. הרוב... אז היה מודרני לקחת פסנתרים. פסנתרי כנף! לא סתם פסנתרים, אלא פסנתרי כנף. והיו אנשים שהיו כל כך פנטיים, שהם לקחו שלושה פסנתרי כנף. שלושה פסנתרי כנף! זה לא היה מותר. הייתה רשימה, היה מותר לקחת רק פסנתר כנף אחד. היו כאלה ש... היה אחד, הוא היה בעל מלאכה, הוא לקח איתו ציוד מלא לרפואת

שיניים. ציוד לרופא שיניים. לפעמים אני התפוצצתי מצחוק. יש שליחה אחת, היא כבר לא בחיים, היא לקחה איתה ציוד מלא לחדר אמבטיה. ציוד מלא כולל אסלה. ובכן, לפעמים התפוצצנו מצחוק. האנגלים אז בדקו בלילה, לא... אה... סליחה, טעיתי, הם בדקו ביום, אבל בלילה היהודים פרצו אל הארגזים והסתירו בהם כלי נשק. זה יצא בדרך כלל מברגן-בלזן, אבל זה היה דבר גדול בשביל ההגנה.

שאלה:

מניין היו ליהודים כלי הנשק?

ארתור פוזננסקי:

קנו אותם שם. היה ניתן לקבל כלי נשק. לאחר המלחמה היו כלי נשק בלי סוף. מכל הצדדים. אבל כך עשו להגנה... זה הכל קרה בשקט... ואז ארזו את כלי הנשק. אני לא ראיתי ולא שמעתי דבר, את זה עשו אחרים. תארו לעצמכם, ביום... חתמו אותם, אחר כך הורידו את החותמות, הכניסו את כלי הנשק והחזירו את החותמות. באופן כזה שלחו להגנה... בבוכולט. את הארגזים. ולפעמים גם שיחדנו קצת את החיילים האנגלים. היו בינינו נשים יפות, הן התמזמזו איתם קצת, והם היו... בדרך כלל הם היו שתויים.

שאלה:

וכמה זמן היית בבוכולט?

ארתור פוזננסקי:

משם יצאו הטרנספורטים תמיד... מבוכולט יצאו הטרנספורטים תמיד... לא באופן סדיר... יצאו תמיד כארבע מאות עד חמש מאות אנשים, לפעמים אפילו שש מאות. אני לא ניהלתי את העיניינים בבוכולט, אני רק ניהלתי את הצד הכלכלי. אני ניהלתי את המחסן הזה, בשביל 600 אנשים זה עוד היה מחסן יפה. קיבלנו שם דברי מזון מן הג'וינט ומאונרא, וכו'. זה היה מחנה ביחד עם אחרים, עם יוגוסלבים, עם פולנים, מחנה מיוחד, מחנה קסרקטין לשעבר. וכך הגעתי לישראל. אבל אני הגעתי לישראל בשם יעקב נוימן. לא קיבלתי צרטיפיקט אמיתי רשום על שמי.

שאלה:

אז בכל זאת הלכת באופן לא חוקי.

ארתור פוזננסקי:

הלכתי באופן לא חוקי מבחינת השם, אבל היה לי צרטיפיקט. אני יכולתי להצטרף, לא הייתי חייב [...]. אבל בלתי חוקי פירושו היה גם להגיע לכאן באופן בלתי חוקי, כלומר, להגיע בלילה ולהסתתר. אבל אני לא הסתתרתי. הגעתי על השם יעקב נוימן בשם הסוכנות, ואז נתנו לי מעמד חוקי.

שאלה:

ולאן הגעת לאחר מכן?

ארתור פוזננסקי:

נו, אז חשבתי...

שאלה:

זה היה מתי? זה היה בשנת 48?

ארתור פוזננסקי:

48, יולי 48. ב-48 הייתי רווק. הרי לא הייתי... אני עוד לא סיפרתי על החברה, כיצד מצאתי את הקבר שלה. חברתי עוד נורתה חודשיים לפני הסוף, בפברואר 45. עד 45 ידעתי מה היה. אבל זה נודע לי רק מאוד מאוחר. היא קבורה בצלה. ואז הגעתי כרווק. ולהיות רווק היה אז דבר נורא. אני הגעתי בנמל יפו, ואז כל המטען שלי כבר נפל למים. ומשם הביאו אותי למחנה סמוך לחדרה. בחדרה הייתי כארבעה שבועות. לרוב האנשים שהיו נשואים, ניתנה דירה. ואותי שלחו למחנה צבאי. רצו שאני אשחק תפקיד של חייל. לעולם לא הייתי חייל בכל החיים שלי. ובישראל הפכתי להיות חייל, והייתי כשנה בערך בצבא הישראלי. זה היה לאחר שהגעתי לכאן. ובכן, אני גדול והכל מגיע לכאן, כי אני... יומיים, שלושה לאחר מכן הגיע הרכוש שלי ליפו, ולקחו סירות, ולקחו אותי לחוף, ואני עוד רואה איך המטען שלי נפל את תוך המים. ו...

שאלה:

זה נשאר במים? אף אחד לא הוציא אותו?

ארתור פוזננסקי:

לא. קיבלתי מזוודה ריקה. כמה ימים לאחר מכן. אבל מה שמעניין הוא, שהיו לי שבעה ארגזים. ביניהם היו רק שניים שלי. האחרים היו של שליחים. הם ביקשו ממני לקחת אותם, אתי על שמי. הם לא יכלו לקחת כל כך הרבה. אז סחבתי את הארגזים בשביל השליחים, ואחר כך... הרי כלל לא ידעתי מה היה בתוך הארגזים. אבל לא היה שם משהו מיוחד. זה היה... ארגז אחד מצאו אחר כך. ואני הייתי אמור להודיע לפלסוי... לפלטקס... אני לא זוכר איך קראו להם... הייתי אמור להודיע, מה היה בתוכו. היה מלא נייר עיתונים, הוא אסף נייר עיתונים, את כל זה הוא לקח איתו... כלומר כתבות מן העיתונים, ואת כל זה הוא לקח איתו לישראל. השליחים לא אמרו לי מה היה בפנים. הארגז האחד לא היה על...

הבמאי מפסיק: אנחנו מפסיקים עוד מעט.

ארתור פוזננסקי:

כן, זהו זה. רציתי עוד לספר על המשפט, אבל...

שאלה:

ואתה לא רוצה להיפגש עוד פעם?

(צפצוף - סוף או הפסקת השיבה)

ארתור פוזננסקי:

לעשות את כל זה בחינם... זה משהו.

שאלה:

אולי הוא יקבל גם מעט כסף, אבל...

ארתור פוזנסקי:

תארו לעצמכם, לאישה יש שלושה ילדים. אתם מכירים את הסיפור על היהודי הארגנטינאי? זה מעניין בשבילכם. אנשי פיקר [...] זו היא. לפני קום המדינה עשו, לאחר מלחמת העולם הראשונה, עשו פיקה(?). כדי שהיהודים יבואו לארגנטינה. אתם מכירים את הסיפור?

שאלה:

לאורוגואי?

ארתור פוזנסקי:

לא, לארגנטינה. ושם הם ייסדו משהו כמו בירו-ביג'אן. זה לא מעניין אתכם?

אדם 1 ברקע:

זה היה... [...]

ארתור פוזנסקי:

מה שם העובדת היום?

אדם 2 ברקע:

עדינה.

ארתור פוזנסקי:

עדינה. סליחה. אני מפריע לו.

אדם 1 ברקע:

מותר לה?

ארתור פוזננסקי:

כן. ברור. כן.

שאלה:

ובכן, איך זה היה כשהגעת לישראל?

ארתור פוזננסקי:

כפי שכבר תיארתי, הגעתי לישראל באונייה, ירדתי לחוף ביפו. שם קיבלו אותנו, וזו בדיוק הייתה תקופה של שביתת נשק. בשנת...

שאלה:

זה היה ב-48.

ארתור פוזננסקי:

אני הגעתי ביולי 48. הייתה שביתת נשק, אבל לא כל כך הבנו את זה. אני... לפני שהגעתי לישראל, הופסקה הנסיעה לאורך זמן במרסיי. על... במרסיי נתקענו, היינו חייבים לחכות ארבעה שבועות בבית מלון. המלון היה לא טוב, כל האוכל והכל היה מאוד פרימיטיווי. נודע לי מיהודים מקומיים במרסיי, שבית המלון הזה פעם שרת כמטה כללי של הנאצים. וכשהיינו בבית המלון הגיעו החדשות הראשונות, טפטפו אלינו מישראל, שהיו כאן קרבות עזים. ברגע זה החשק שלנו להגיע לכאן לא היה כל כך חזק. אבל מתוך הטרנספורט - היו 500 עד 600 אנשים - הצליחו כמה להימלט ופשוט לא הגיעו לכאן אלא נשארו בינתיים במרסיי, כדי לחכות ולראות כיצד המצב יתפתח. אני בעצמי הגעתי לישראל עם אנשים אשר איתם התחברתי, ואשר איתם עבדתי בגרמניה במחנות השונים בבוכולט וגם בפולדה. והרשויות בישראל לקחו אותנו ישירות מנמל יפו עם אוטובוס למחנה בחדרה, והיינו חייבים להישאר במחנה. זה היה מן הסכם עם הרשויות או עם ועדת שביתת הנשק, שבינתיים לא מחליטים בעניין העולים החדשים. ובכן, הגעתי למחנה, והכל היה פשוט מאוד. אכסנו אותנו בקסרקטנים. בכל קסרקטין ישנו בערך עשרה, שנים-עשר זוגות... גברים, נשים... ומצב הרוח לא היה טוב במיוחד. לזוגות הנשואים היה המזל שלאחר ארבעה שבועות הסוכנות מיד שילבו אותם. הם קיבלו דירות מן הסוכנות, דירות אשר נוטשו על ידי הערבים. אבל אלה שלא היו נשואים, אותם לקחו מיד לצבא, לאחר ארבעה שבועות שהייה במחנה הזה, וקלטו

אותם בצבא. ביניהם הייתי כמוכן גם אני, לאחר שחברתי נרצחה על ידי הנאצים בפברואר 45. כיצד אני... וזה היה קשה, כי אני הייתי בכל זאת כבר בן 36. ואני לעולם לא הייתי חייל. לא היה לי טבע של לוחם, להיפך. ואני... השילוב בצבא, להיות פתאום חייל, זה היה קשה מאוד בשבילי. מאידך, כיון שלא היו לי תוכניות אחרות, תוכניות ברורות, לאן ללכת, זה היה די טוב בשביל תקופת הקליטה הראשונית בישראל. אני הגעתי למחנה עם כמה אחרים שגם [...] צבא... הייתי שם יחד עם אנשים סדירים. ובכן, במחנה צבאי בתל השומר, היום זה תל השומר, ושם חלקו אותנו. תחילה עשיתי שנה שלמה תרגילים, פשוטים. לאחר מכן אני חולקתי למבצע נקיון של תל השומר. הייתי אמור להרים ניירות. זה היה, בגילי, לאחר כל מה שקרה, בגיל 36, קצת לא מכובד, אבל סוף כל סוף נשלחתי למחלקה של שקם ושירתתי שם כשנה. שם... בזמני זה עוד היה מאוד מבולגן. לא מאורגן. החיילים ששורתו במזנון היו פרועים וחשבו שהם יכולים לכבוש הכל. אני חילקתי תה עם עוגות. לעתים קרובות קיבלתי את העוגה ישירות לפנים, כי היא לא הייתה טובה. והאנשים... אה... החיילים חשבו שהם יכולים לעשות הכל. אני הגעתי לשקם דרך פרוטקציה. מישהו מן החיילים הוותיקים הכיר אותי מן העבר, והשיג לי את המשרה הזו. לפי דעתי מילאתי את התפקיד הזה טוב מאוד, ושירתתי כשנה בצבא, הכל עם הפסקות. כי אם היו מבצעים נגד הירדנים, או מבצעים צבאיים, שולבו אנשים מכל מחלקה, כלומר מחלקה צבאית, ואז באו בחשבון בעיקר אנשים שלא הייתה להם משפחה, או שהיו רווקים. כך קרה, שכאשר היו אימונים צבאיים, או איזשהם... אה... היו מבצעים... כלומר, ציפו למבצעים, אז הוציאו אותי מן השקם ושלבו אותי. וכך קרה שלעתים קרובות הייתי בחזית. אבל זה היה תמיד רק לזמן קצר, אבל בכל זאת זה היה מסוכן. אני זוכר שכמה ימים לאחר כיבוש של באר שבע העבירו אותי לבאר שבע, ושעברתי את סילווסטר בבאר שבע. זה היה זמן קצר לאחר כיבוש באר שבע. הכל היה פרימיטיווי, ללא שירותים. השירותים היו הרחובות. שם קיבלתי מיד את התפקיד לשמור על ערבים במסגד, עם רובה. ולהסתכל, כשהם הולכים לשירותים. אבל לעולם לא היו לי כדורים ברובה, ולא היה לי שום מושג על ענייני צבא. אבל יש לספר עוד הרבה בעניינים האלו. אני על כל פנים לא הייתי חייל למופת. לאחר ששוחררתי בגלל גילי וגם מסיבות בריאות ניסיתי להשתלב במדינה. באותה עת זה היה עניין קשה מאוד. מן הסוכנות לא קיבלתי שום עזרה. העזרה היחידה שקיבלתי הייתה הנסיעה בחינם מגרמניה לישראל. אחר כך גם שלחו לי את המטען שלי, אבל מעבר לזה לא קיבלתי שום עזרה מן הסוכנות. אחר כך קיבלתי שלוש בקשות מקיבוצים שרצו לקבל אותי. ו... אבל אני לא ניצלתי את זה, כי לא יכולתי לצפות למצוא אישה בקיבוץ, להקים משפחה. כי אני מיד

הבנתי, שאיש שאינו נשוי בקיבוץ הוא נידון למוות [צוחק]. אם מותר לי לומר ככה. כי הרווקים חיים לחוד, ומתייחסים אליהם תמיד ב... ריחוק. לכן בעצם מיד התחלתי לעבוד. עוד מתקופת ההכשרה, בעבר, למדתי את מקצוע הצבעות, וניסיתי לעבוד כצבעי. לאחר ארבעה שבועות הייתי... מיד ראיתי שבתנאים ששררו אז... שבתנאים ששררו אז אני אוכל לעבוד במלאכה. זה היה אז הדבר הטוב ביותר. תחילה עוד למדתי כמתמחה אצל צבעי בישראל את הדברים הבסיסיים, הבנתי מיד את המצב דאז, ונהייתי עצמאי. ככה עבדתי 28 שנים במקצוע הצבעות, תמיד מילאתי את העבודות שלי בצורה הטובה ביותר, תמיד היו לי לקוחות. ואני לא זוכר אפילו יום אחד שלא הייתה לי עבודה. היו אלה חיים קשים. מאוד פרימיטיוויים. אבל אני הרווחתי את הכסף שלי, ויכולתי לבצע את העבודה שלי. בחורף, בחודשים שלא יכלו לבנות, עבדתי בהדבקת מעילי גומי. וליד זה תמיד עשיתי עוד כמה דברים קטנים, עבודות עונתיות, כך שתמיד הייתה לי פרנסה, אבל מאוד, מאוד קשה. היו צריכים לחרוק שיניים, וכך זה היה. ואז הגיעו כספי הפיצויים הראשונים. לא הייתי לי ממש דירה. גרנו אצל חיילים משוחררים של האנגלים... חיילים יהודים של הצבא האנגלי, בשיכון יד אליהו. זהו שיכון שעל פי הסכם עם האנגלים היה שמור לחיילים המשוחררים. והיה לנו... היינו בדירת שלושה חדרים, ובכל חדר היו שלושה חיילים. כלומר, היינו תחת תנאים פרימיטיוויים כאלו. רובם היו - אני עוד הייתי בעל פרוטקציה, כי אני בעצם לא הייתי שייך בכלל לחיילים לשעבר של הצבא האנגלי. הכל דרך קשרים. והיה קשה מאוד, כי החיילים... כל אחד ניסה להשתחרר ולהקים משפחה, איכשהו. אני מספר את זה, כי באותה עת הכל היה כל כך קשה, להסתדר שוב בחיים, ולהתחיל עם הכל. אני... אה... כשהגיעו הכספים הראשונים ניסיתי כמובן לקנות לעצמי דירה. ואז קניתי דירה, ואחר כך הכרתי את אשתי. אשתי היא מבית ברגלר, נולדה בפראג. היא הייתה בעצמה... שנתיים, שלוש היא הייתה בעצמה במחנה ריכוז טרזיינשטאדט, והיתה, אפשר לומר, אלמנת מלחמה. היא הגיע לכאן עם בעלה בשנת 49, אבל בעלה יצא למן מבצע צבאי, ונפל. והיה לה בן. הוא היה אז אולי בן ארבע, חמש. ילד מקסים, ואני כמובן דאגתי לאישה ולילד. ואני חושב שעד היום אני הייתי לו אב טוב. בינתיים התחתנו, יש לנו דירה מאוד נחמדה, גם בשיכון יד אליהו דאז, יש לנו בן משלנו שעכשיו עשה את התואר השני באמריקה וחזר לישראל. הוא גם נשוי, וכעת מחפש עבודה מתאימה. כן, לאחר שצבעתי 7000 דירות בישראל עזבתי את המקצוע ופניתי לתפקיד אחר, ומזה 17 שנה אני עובד בארגון השבת רכוש בתל אביב, בענייני פיצויים מגרמניה. תחום ההתמחות שלי הוא ביטוח לאומי, כלומר הביטוח הסוציאלי מגרמניה. יש לי קשרים עם המוסד הפדראלי לביטוח סוציאלי ועם המוסד הארצי לביטוח סוציאלי בגרמניה.

אם יישאר לנו זמן, אשמח לחזור לעניין זה. אבל זה בערך מהלך החיים שלי. היה לי לא מזמן יום הולדת 80. עשו לי חגיגה נעימה ב[...], כפי שביקשתי. פשוט, לא מפואר. ואני שומר על קשרים לכל החברים הטובים שלי. יש לי בית פתוח, ומקבל מכל הצדדים תמיד בקשות, ואני ממלא אותן ברצון. כעת אני רוצה... זו בערך הנקודה, בה אני עומד עכשיו. אני עוד עובד כמה שאני יכול, עזרה מעשית ועצות. תמיד חשוב לי, שאני יכול לעזור לאנשים. כשהייתי בישראל תמיד שמרתי על קשר לכל החברים מכל הזמנים. זה היה לי חשוב, כי אני ידעתי שחייבים לשמור על ההידוק הזה, כדי לא ללכת לאיבוד. וכך זה גם היה שאחרי המלחמה שאלו אותי מכל הצדדים לספר על מה שחוויתי, על הניסיון שלי במחנה, על הניסיון שלי בתנועת הנוער. ואני בעצם... אני יכול רק... באמת בלי להגזים: מכל הצדדים דוחקים בי לספר או לרשום את הכל, כי... ובעצם אין לי כל כך הרבה זמן. אני גם לא חושב שיש כל כך הרבה עניי... שיש עניין כללי רב, כי היום יש כל כך הרבה אנשים שכותבים, ולכל כך הרבה אנשים יש את הדחף לספר על החוויות שלהם. חוץ מזה אני גם מאמין שלא יתכן מיצג אוביקטיבי של הדברים האלו, כי כמובן כל אחד רואה את זה מזווית הראיה שלו...

[צד שני של קלטת 7,8,9, 8.10.92]

ארתור פזננסקי:

ועבודתי אצל URO ואצל יונייטד רסטיטושן מראה לי שוב ושוב, כאשר אני מעיין בתיקים, שהכל... הפריצה הזו של היטלר הייתה כל כך עצומה, שזה חדר לכל ניבי החיים שלנו, ואנו סובלים מן ההשלכות.

שאלה:

האם אתה יכול [..] אושוויץ [...]

ארתור פוזנסקי:

כעת אני רוצה לספר. ובכן, התבקשתי פעמים רבות לדווח על הדברים האלו. אני כאן... דרישתי הראשונה הייתה, כשאני חושב בדיעבד... דרישתי הראשונה הייתה, כשהמפשט... אה... היה המשפט הראשון נגד גרינג, עוד הייתי בגרמניה. שם התבקשתי על ידי איזה עורך דין אחד למסור עדות. אני לא זוכר אותו לגמרי. אבל בין עיקרי התובעים היה חבר, איש בשם היינץ קלרמן מניו יורק, בנו של הרב קלרמן מברלין. הוא היה משפטן והוא הכין את התביעה הזו נגד גרינג והחברים שלו. הוא זימן אותי אז למשפט בנירנברג. זה היה מפגש מרגש. הוא הרי שרד את המלחמה. הוא הקליט את רישומי ובסוף יכולתי לראות את גרינג דרך החלון, מטייל בחצר בית המעצר. זה גרם לי לסיפוק, בשנת 45, 46. אחר כך קיבלתי כמובן מכאן, לאחר שעליתי לישראל, מצד גורמים רבים... אה... הזמנות. אני זוכר שעורך דין אחד כאן פעם ביקש ממני להעיד על המחנה. אבל עורך הדין הזה, איש מעניין מאוד, שכחתי את שמו, הוא הסביר לי שבמשך כל התקופה חברים הכניסו אותו ללשכת עורכי הדין כעורך דין נאצי, וכך הוא שרד. מאחד, לא יודע מי... הגעתי לישראל, ומיד קיבלתי הזמנה במסגרת הקרן הקיימת. אני לא זוכר איך זה היה אז. אז חקר אותי שוטר, ואני מסרתי אז את כל חוויותי ואת כל האירועים לפרוטוקול, ודברי שמשו לפרסומים ארוכים מאוד. לצערי הרב, השוטר הזה, במהלך אחד הביקורים שלו בגרמניה... הוא העדיף להישאר שם [צוחק]. הוא לא חזר לישראל בכלל. אבל יש לי את זה מודפס בבית, את מה שהעדתי אז, וזה כמובן חזרה על מה שסיפרתי כאן. אז הגיעו דרישות מכל מיני גורמים, מ"יד ושם" וגורמים אחרים, תמיד, לספר משהו. בעצם, בהקשר רצוף, כפי שאני יכול לספר את זה היום, עוד לעולם לא עשיתי את זה.

בשנת 65 קיבלתי זימון למשפט נגד הפעילים האקטיוויים במחנות אושוויץ, אושוויץ והמחנות המסופחים לו. ובכן, תארו לעצמכם: בינתיים כבר היה משפט אושוויץ הגדול, זה היה משפט IG-Farben הגדול, כלומר, נגד מנהלי IG-Farben. IG-Farben הרי נתנה חומר, נתנה לאנשים חומר בשביל המפעלים שלהם במסגרת הלשכה הראשית של ביטחון הרייך [Reichsicherheitshauptamt], אשר... איפה ש... שהיו החראים למחנות. המשפט שמעניין אותנו בהקשר אלי היה המשפט נגד שלושה... אה... שרף... אה... חברי אס-אס בפרנקפורט על נהר מיין. אני קיבלתי זימון למשפט הזה יחד עם חבר, שהיה במחנה תקופה ארוכה, עדי לינדבאום, ולאחר הרבה וויכוחים והבטחות קיבלנו בשנת 66 זימון לחקירה בפני בית המשפט לפלילים בפרנקפורט. הזימון היה משולב בשהייה של שמונה ימים בבית מלון, כולל טיסה ואש"ל. המשפט הזה כבר היה... אה... כי... אה... כבר היה ספיח למשפטי אושוויץ

הגדולים. כבר לפני כן, אך לא הגעתי, אלה היו... כבר לפני כן היו הליכי משפט נגד אנשי אס-אס שפעלו באושוויץ. מה היה? הליכי המשפט הוכנו באופנים שונים. זה היה תלוי במקום בו נעצרו האנשים. אנשי האס-אס האלו [נעצרו] במקומות שונים והובאו למשפט. והרשויות המשפטיות ניהלו כל מיני הליכי משפט שהיו דומים, או שהיה קשר כלשהו ביניהם. אני זומנתי לשם בפברואר 66 לשיבה מסוימת וגם הופעתי שם. הם... זה היה אולם גדול עם מספר שופטים גדול מאוד. היו גם אנשי תקשורת רבים, והיו גם צופים, אבל לא הרבה. היינו הרי... חברי ובמיוחד אני התרגשנו מאוד, כי היה הרי מדובר בעדות נגד אחד מאנשי האס-אס שעמדו למשפט. היו שם שלושה נתבעים, שניים לא הכרתי. אני בעצם זומנתי כדי להעיד נגד רב-טוראי נויברט. את הרב-טוראי נויברט הזה היכרתי כמובן היטב מן המנהל במבנה החולים באושוויץ. אני הכרתי אותו, הוא הכיר אותי. כל הזמן היו לנו עניינים. צריך לדעת, במחנה היה מבנה חולים. ומבנה החולים הזה נוהל על ידי יהודים, אבל הפיקוח עליו, מבחינה ניהולית ופעולות אחרות, אשר עליהם עוד אדבר, הם היו תחת הפיקוח של אנשי האס-אס, הם גם פיקחו וגם נתנו הוראות. החובש המופקד, כפי שנקרא, היה רב-טורא אס-אס הזה... רב-טוראי נויברט, שאכן עמד לפני באותו רגע. הוא היה גם החובש של אנשי האס-אס. במחנה שלנו היו בתקופה העיקרית, אני מעריך, כ-15,000 עד 16,000 אסירים. וביציאה מן המחנה היה בלוק אס-אס, שם היו כל האנשים שהשתייכו לאס-אס. שומרים, אנשי ניהול ומנהלי המחנה. רב-טוראי אס-אס נויברט, זה שעמד לפני, היה גם עוזר חובש של האס-אס, והיה לו גם תפקיד יומיומי לפקח על מה שאנחנו עושים. כלומר, הוא הגיע כל יום למבנה החולים. לפעמים הוא נשאר יותר זמן, לפעמים פחות. כן, הוא היה שם על בסיס יומי וביצע את הביקורים שלו. ממונה מעליו היה אחד, סגן פישר, ד"ר פישר. לפעמים הם התחלפו, אבל מתוך כל הרופאים שאני זוכר, נשאר ד"ר פישר הזה בזיכרון. הוא היה... ממונה מעליו היה מנגלה, ד"ר מנגלה, אשר אותו... שעליו דיברו כל כך הרבה. אבל כיוון שאושוויץ היה מורכב מ-60 מחנות, לא ניתן לקבוע איזה רופאים באים בחשבון. על כל פנים, ד"ר פישר הזה היה איש, בן 29, 30 אולי, רופא צעיר, נראה טוב מאוד, תמיד ביציבה זקופה, הוא היה הממונה של נויברט. והוא גם נתן את ההוראות, אותן היה חייב נויברט, רב-טוראי הזה, לבצע. במשפט הזה כמובן לא היה הרבה לומר נגד נויברט. נויברט היה איש אס-אס קטן, אבל הוא הבין את ההוראות טוב מאוד, וביצע טוב מאוד את ההוראות שנתנו לו. וזה כמובן עומד בסימן שאלה, אני הרי לא יכול להסתכל אל תוך ליבו, אל תוך נשמתו של אדם. הוא ניצל את המעמד שלו טוב מאוד. היו לו, כמו לכל אנשי אס-אס, יתרונות אישיים. הוא לא היה חייב ללכת לחזית, כי אנשי האס-אס שמחו לעשות את השרות הזה. השרות

הביא עמו יתרונות רבים. הוא קיבל חופשת בית, היו להם קסרקטינים יפים לישון, אוכל טוב. כלומר, התנאים של אנשי האס-אס היו מצוינים לעומת אלה של האנשים, החיילים, שהיו חייבים ללכת לחזית. זה היה דבר אשר ממנו מאוד פחדו אנשי האס-אס, ששרתו שם. ובכן, לא יכולתי להסתכל אל תוך נשמותיהם של האנשים האלו, אבל אני יודע, שהנויברט הזה, ואנשי האס-אס האחרים שהיו אחראים עלינו, ניצלו את האסירים די טוב למען צורכיהם האישיים. נויברט דאג לעתים קרובות לאשפוז של אנשים במבנה החולים שיצרו נעליים בשבילו, או בגדים. בתקופה שלי... הכל בעבודת יד, ועוד זוג מגפי רכיבה, היו לו מגפי רכיבה גדולים, הכל בעבודת יד. אלה היו אסירים שהיו מומחים, ושעשו את הדברים האלה למען אנשי האס-אס. אני עוד זוכר שאנשי האס-אס הלכו ואמרו לאסיר: תביא לי היום עור. כן... אז האסירים היו חייבים להביא, מאיפה שהם היו, אצל IG-Farben, לגנוב עור ולהכניס את העור באופן בלתי חוקי. הסיכון הטמון בהברחת העור היה של האסיר, לא של איש האס-אס. ואחר כך הגיע איש האס-אס למבנה החולים ולקח את העור מזה שהביא אותו. כלומר, באופן כזה מסוכן הם ניצלו אותם לצורכיהם האישיים. אבל מעבר לזה שמענו לעתים קרובות רמזים מרב-טוראי נויברט הזה, שלא רק שהוא נהנה מן השיטה, אלא הוא גם מצא אותה לנכון. אני זוכר איך שהוא עמד יום אחד ליד החלון, והיה בחוץ מסדר גדול. אני הרי לא הייתי חייב ללכת למסדר. ואיך שהוא פעם אמר לי, ואת זה אני כמובן לעולם לא אוכל לשכוח, הוא אמר: אתה הרי יודע שכוונתנו היא לחסל את היהודים. ואז זה הרי אנשי שאנחנו ממיטים אותם בגז. ובכן, אני לא יודע אם הוא אמר את זה מתוך מניעים נציונאל-סוציאליסטים. הוא קרה לזה הומני. אבל זה היה אופן החשיבה של אנשי האס-אס שם. וכמובן חשבו ככה, וגם פעלו ככה. למבנה החולים במחנה שלנו השתייך רופא בשם ד"ר בוטירזיק, אני כבר ציינתי אותו בסיפור שלי, הוא חי כיום בהנובר. והבוטירזיק הזה...אה... הנויברט הזה, כשהוא נכנס, היינו כולנו חייבים לקום, והוא הלך ישירות לבוטירזיק. היו לו יחסים טובים במיוחד אתו, וממנו קיבל... הוא גם נתן את ההוראות. כמובן שקשה לומר, ממי יצאה הידיעה שמבנה החולים מלא. האם נויברט העביר את זה או בוטירזיק? בוטירזיק היה אדם שהיה מעוניין שיהיו לו הרבה הצלחות במבנה החולים שלו. גם לנויברט היה אינטרס להראות לרופא הראשי שלו, ד"ר פיישר, ולאנשי אס-אס הבכירים האחרים, שהכל פועל מוציין, ושאינ לנו יותר מדי חולים. והוא תרם לרמזים, שצריך להקטין את מבנה החולים, ואז נמסרה המשימה לנויברט. הוא היה צריך, אפשר לומר, לדאוג לכך, שהסלקציה תבוצע שם, סלקצית המחנה או סלקצית החולים. התפקיד שלו היה לדאוג למשאיות כדי לאפשר את הטרנספורט באופן מסודר. דרך אגב, על הטרנספורטים כבר סיפרתי הכל. אבל, על כל פנים,

מה שהיה אפשר לטעון נגד נויברט, נגר הרב-טוראי הזה, הוא קודם כל, שהוא היה מי שנתן פקודות, שהוא הורה לותיק המחנה אצלנו לבצע סלקציה בין האנשים, ושהוא עשה את ההכנות לביצוע הסלקציות. בגין כל ה... הפשעים האלו, שביצע במהלך עבודתו ואשר, לפי דעתי, הוא בכלל לא היה מסוגל לחדור לעומק משמעותם, הוא נענש וקיבל, למיטב ידיעתי, שלוש וחצי שנות מאסר. עונש מאסר כולל, כי לא היה ניתן להוכיח לו מעורבות ישירה לדברים כאלה, אבל זה לא נכון. הוא ידע בדיוק לאן הטרנספורטים הולכים. הוא הביא את החשבונות, את ה... הוא הביא לי אותם. הוא הביא לי את רשימת האסירים במחנה, את המספרים, והוא גם ראה כיצד... הוא הביא את המשאיות, לפעמים היו אלה שש משאיות, לפעמים שבע משאיות. הוא ארגן את כל זה, הזמין אותם, הוא היה הרי חייב לדעת לאיזו מטרה זה נעשה. הדבר המעניין בכל זה הוא שבאותה עת - וזה מקרה - בה תפסו את רב-טוראי נויברט במחוז האמריקאי, תפסו גם את ד"ר פיישר במגדבורג, במחוז הרוסי. אז כבר הייתה החלוקה. וזה הדבר המעניין בכל המשפט הזה.

שאלה:

האם אתה יודע מה קרה לד"ר פיישר?

ארתור פוזננסקי:

את זה אני אספר לכם. כי זה באמת הדבר המעניין, שבמקרה התקיים המשפט נגד רב-טוראי נויברט בפרנקפורט, ובמקביל נתפש ד"ר פיישר בברלין והועמד לדין.

שאלה:

כלומר, גם כן בשנת 1966.

ארתור פוזנסקי:

בדיוק באותו זמן. זה היה הדבר המעניין. ומדוע אני מספר לכם את זה? כי כאן התגלו כל הניגודים הפוליטיים. כשהעדתי ב[משפט] אושוויץ, הופיע כתובע נוסף אדם בשם פרופסור קאול. הוא היה עורך דין מפורסם, יהודי, כוכב מבין עורכי הדין, קטן, שמנמן, אני רואה אותו ממש לפני. הוא היה אותו עורך הדין שגם תבע את ד"ר פיישר במחוז המזרחי [הרוסי], כלומר בברלין. הוא היה מורשה אצלנו. זה היה אז קשה מאוד. התפלאו שהרשויות המערב גרמניות הסכימו, שפרופסור קאול הזה, בעל נטיות שמאלניות מאוד, הורשה להופיע כתובע נוסף במשפט הזה. ובכן, זה היה מאורע מיוחד מאוד. וכמובן שפרופסור קאול היה מאוד [...] הוא ראה שם את לינדנבאום ואותי, שני יהודים, והוא מיד אמר: אני חייב לדאוג לכך, שאתם שניכם תזומנו לד"ר פיישר. הוא מאוד ביקש מאתנו, הוא נפגש אתנו. והוא רצה באופן מוחלט שאנחנו נהיה שם, ולהעביר את זה. ובכן, בסוף נשארנו בפרנקפורט, אני עוד אספר על העדות הזו, ו... נשארנו בפרנקפורט וחיכינו לזימון...

שלאה:

...למזרח לברלין...

ארתור פוזנסקי:

...להגיע למזרח ברלין, כדי להעיד נגד ד"ר פיישר. אבל זה... חיכינו, הארכנו קצת את שהייתנו בפרנקפורט וכ... אני למשל הייתי באמת עד טוב מאוד, כי אני הרי הכרתי את האנשים פנים אל פנים. ומה אני אומר לכם? הודיעו לנו ממזרח גרמניה, כלומר מבית המשפט, שהם מוותרים על עדותנו, כי עדים מישראל אינם נחשבים כמתאימים. ובכן, זו הייתה מכה גדולה. ולכן אני מרחיב כל כך על כל העניין, כי אז הוויכוח הפוליטי בין גרמניה המזרחית וגרמניה המערבית היה עד כדי כך, שזה השפיע עד לעניינים כאלו. שלא קיבלו אותנו כי טענו, שאנשים מישראל לא יכולים להיות אובייקטיוויים, והם אינם מתאימים למשפט הזה, לא מתאימים להצגת ראיות. כאלה היו היחסים. אני עוד רוצה לספר... כמובן שנודע לי מאוחר יותר, ששפטו את הד"ר פיישר הזה למוות. הוא... זה היה משפט לדוגמה ב-DDR, על אף שיודעים שנאצים רבים נעלמו ב-DDR ולא תפשו אותם, אז תפשו את הד"ר פיישר הזה וגם הוציאו אותו להורג. כיצד אני יודע את זה? כי אני מאוחר יותר... כי העדים שהעידו במשפט הזה, נגד ד"ר פיישר, כמעט והיו ההשלמה לאלה שהעידו נגד נויברט. נויברט היה דג קטן לעומת ד"ר פיישר, אבל הוא היה מספיק נאצי כדי להישפט. אבל את ד"ר פיישר,

כאן עשו הגרמנים... אה... המזרח גרמנים בכוונה סיפור גדול ורצו להוכיח, שהם עושים מעשה. אני קיבלתי מאוחר יותר חוברת, חוברת עבה מאוד עם כל התמונות מן המשפט, ותמונות של העדים, אשר ביניהם הכרתי כמעט את כולם. אבל 90 אחוזים מן העדים האלו בכלל לא הכירו אותו באופן אישי. אבל הם בכוונה ניפחו את המשפט הזה ורצו לשקם את עצמם, הרשויות המזרח גרמניות, בזה שהם פועלים נגד פיש... , בגלל הדה-נאציפיקאציה [הליך של שחרור אנשים מן החשד של היותם נאצים. ההליך נוצל באופן גורף]. אבל לפי דעתי היו נאצים הרבה יותר גרועים, והיו גם משפטים נוראים יותר, מאשר הד"ר פיישר הזה. הוא בא מבית גרמני לאומני ו... אני לא רוצה להצדיק אותו, אבל הוא גלש לשם ועשה את כל זה כדי לחזק ולהחזיק את מעמדו. מר נויברט במשפט... ואז יושב הראש שאל אותו: אתה מכיר את העד? והוא אמר: כן. כיצד אתה חושב, איך... כל הדברים שהעד טוען נגדך, מה שהוא אומר, הטרנספורטים וכו'. כן, זה הכל המצאות. אבל הכל היה אמת, וניתן היה להוכיח את הכל, והוא...

שלאה:

...הוא הכחיש?

ארתור פוזננסקי:

הוא לא הכחיש את זה. הוא מאוד צמצם את זה. הוא היה הרי מאוד פרימיטיבי. אלה היו אנשים... אני אפילו לא יודע אם הוא ידע קרוא וכתוב. אבל אלה היו האדונים הגדולים במחנה. אלה היו האנשים אליהם התפללו במחנה. ובכן, לנויברט הזה היה הרבה מזל, אבל כמו תמיד התייצבו עדים רבים מאמריקה, והמפשטים התארכו. הם בוצעו באופן מאוד יסודי על ידי הרשויות הגרמניות. הביאו עדים מכל הצדדים, מהרבה מדינות. הגיעו לשם חברים מאמריקה, הגיעו חברים מפולין ל... אז היה קשה מאוד להגיע מפולין לגרמניה. העדים היו חייבים לקבל אישור מיוחד מן הממשלה הפולנית, אז הם קיבלו את ההזמנה. ואנחנו שם, כלומר בפרנקפורט, שנינו בעצם, חברי ואני, היו לנו שם ימים גדולים. מדוע? פגשנו שם חברים מ... אה... שהיו איתנו במחנה, אחד מאמריקה, ופגשנו חברים מפולניה.

שאלה:

שגם הוזמנו כעדים...

ארתור פזנסקי:

שגם היו מזומנים כעדים. שהעידו באופן כלשהו. אבל מה? הממשלה הגרמנית שילמה להם את הנסיעה, ומימנה להם שהות בבית מלון קטן, לא כל כך אלגנטי. וה... הפולנים סיפרו לנו שהם מקבלים 12 דולר אש"ל.

שאלה:

מן הממשלה הגרמנית או הפולנית?

ארתור פזנסקי:

לא. אה... דרך הגרמנית, כלומר מן הפולנית הם... אז היה אסור לנסוע לגרמניה, למערב גרמניה. הממשלה הפולנית לא הרשתה שהם יבואו למערב גרמניה. אז הם... אבל על סמך זה שהיו עדים קיבלו 12 דולר. אני עוד זוכר שנתנו לחברינו מפולין כסף מן הכיסים שלנו, כדי שיוכלו להתקיים. כל כך קשוחים היו... הניגוד בין מזרח גרמניה לבין מערב גרמניה. ולא רק זה אלא גם השפיטה. אבל ככה זה, אני זוכר מקרה אחד. אני העדתי שם, חצי יום, לפני הטריבונל, היו הרבה נציגי תקשורת, גם עיתון אחד הגיע. אפילו קיבלתי בחילה. אני זוכר... אחר כך הגיע חובש לעזור לי. הוא לקח... כל זה ריגש אותי מאוד. אני קיבלתי שם כל מיני... נייר אחד שאני בעצמי כתבתי. אני כבר ציינתי את זה פעם אחת כאן. וכשראיתי את זה עלה לי הכל למודעות והיו חייבים להפסיק את החקירה. אבל אני חזרתי להכרה אחר כך. אבל זה מאוד זעזע וריגש אותי. ואחרי המשפט התבקשנו על ידי כל מיני עורכי דין להגיע למשרדיהם. הם ביקשו להגיש תביעות נוספות. אז כל אחד מחפש, אם הוא... אם ימצא איזה עורך דין, שיש לו נקודת אחיזה... אז הוא מנצל את זה. אבל לפני שנפגשנו שם הם, כלומר החברים לשעבר, עשו מן אירוע קטן, מפגש של 15 אסירים לשעבר, שבמקרה הגיעו כולם למשפט, אבל בזמנים שונים, בשעות שונות. כדי להיחקר שם. ואז ארגנו קבלת פנים. אבל אני רק רוצה לספר לכם את הניגודים בכל העניין. הגיע אסיר אחד, זיגי הלברייך, נולד באושוויץ, רוקח במקצועו, הוא הגיע מאמריקה, מלוס אנג'לס, הוא גם זומן כעד יחד עם אשתו. והוא הרי נולד בתחום פולין. הוא ידע לדבר פולנית, והיה לו תפקיד טוב במחנה. הוא היה... הוא היה מנהל המחלקה... הייתה במחנה הרי מחלקה פולנית, רק לאסירים פולנים.

והוא מונה שם ל... הוא היה הרי אסיר וותיק, והוא מונה שם, כלומר... למנהל בלוק. הוא העיד לטובת נויברט. הוא אמר, שהוא טיפל בו כל כך טוב, ושהוא לא יכול לומר משהו חיובי... אה... משהו של....

שאלה (כולם ביחד):

...משהו שלילי.

ארתור פוזננסקי:

...משהו שלילי. ואני... אה... אני נעמדתי, והרגשתי כבר שם במהלך האסיפה הזו, עד כמה הדעות מנוגדות. איזה ניגודי דעות קיימים. אני אמרתי, זה שהוא לא עשה שום דבר לך אישית, ושאתה לא יכול לומר עליו דבר שלילי, זו עדיין לא הוכחה שהוא החליט באופן חיובי במקרים רבים אחרים. והתחלנו מאוד לריב. וחברי, הוא... כשדיברנו על העניין בחוג קטן ערב העדות הוא הלך לבית המשפט ואמר שהוא מוותר על עדותו. הוא חשב על כל זה, וניסו... הוא רוצה למשוך את עדותו. ואז הוא קיבל כל מיני אזהרות, שאם לא יעיד, יופעלו נגדו לחצים וכו'. שיספרו על זה באמריקה, וכו'. אז הוא התחיל לפחד והופיע בבית המשפט. בכל זאת. ומה אני אומר לכם? ואת זה אני עדיין זוכר עד היום. שם בבית המשפט הוא העיד לטובת הנאשם. בקהל ישבו תלמידים צעירים רבים וקהל צעיר, והם מחו כפיים, עוד ועוד, ואז אני ראיתי, כלומר, עד לאן זה כבר הגיע בשנת 65, 66... אה... שהנאציזם בעצם לא גורש, עדיין היו אנשים שקיבלו את זה באופן מודע. לפי זה אתם יכולים לראות, שפעם... שהגחלת עדיין בערה, ושנית, הניגוד העצום הזה בין מזרח גרמניה לבין מערב גרמניה. זה היום כבר לא ככה, אבל היהודים במזרח גרמניה חוו גישה שונה לחלוטין, והדעות והניגודים הפוליטיים השתקפו בניגודים ופרטים כאלו. ש... ובכן, הגישה לישראל. אני זוכר עכשיו, כשאנחנו מדברים על זה שאני... זה היה בפרוץ מלחמת 75 היה פעיל יהודי מוביל...

שאלה:

1973.... יום כיפור 1973

ארתור פזנסקי:

...יום כיפור... כשהמלחמה הזו פרצה היה בדיוק פקיד אחד כאן בארץ, פקיד קומוניסטי, יהודי, אסיר לשעבר, היה כאן לביקור כדי לבקר את אחותו ואת אחיו. דווקא בימים האלו! לאחר 20 שנה הוא קיבל את האישור לבקר כאן בישראל אצל חבר... אה... משפחתו, ובמיוחד את הקברים של קרובי משפחה. הוא היה כאן בדיוק שמונה ימים, הגיע דרך קפריסין, לא היה יכול להגיע ישירות, וגם לא קיבל לדרך שום כסף, שום מטבע זר. והמלחמה פרצה בדיוק לאחר שהיה כאן שמונה ימים. הוא רצה להישאר שישה שבועות, קיבל את האישור, אבל לאחר שמונה ימים הוא הגיע אלי הביתה, במקרה, [ואמר ש] הוא רצה לחזור. וזה... המצב היה קריטי ביותר. הוא חבר באגודת נרדפי הנאצים בברלין, אדם אחד, הוא בינתיים נפטר. ואני... הוא בעצם הפסיק את הביקור, ואנחנו... הוא נסע אתי ללוד. ובדיוק ראינו, איך היהודים חופרים את התעלות, להגנה נגד התקפות מן האוויר, והתכוננו למלחמה. זה היה מאוד... והגענו ללוד וניסינו לקבל כרטיס לקפריסין, אפשרות כלשהי שיוכל לחזור. הוא ויתר לגמרי על המפגש עם משפחתו. וזאת לאחר שחיכה כ-20 שנה כדי לקבל את האישור. ואיך שאני נוסע איתו - אני לעולם לא אשכח את זה, הייתה כזו המולה במדינה, והם... ראו את כל היהודים - ואיך שאנחנו נוסעים באוטובוס ואנחנו מסתכלים, הוא אומר: תהיו חזקים! אתם תדעו לעזור לעצמכם, אנחנו אתכם. נו, וזמן קצר לאחר מכן הופיע כרוז נגד ישראל, נגד התוקפנות הישראלית, שם הביעו פילוסופים וסופרים יהודים מפורסמים את דעותיהם, שישראל מאוד תוקפנית ועוד סיפורי סבתא, כלומר, כרוז נגד ישראל, והשם התחתון היה זה של הפקיד שלי, שרק כמה ימים לפני כן הצהיר, אנחנו חזקים, אנחנו נעמוד לצדכם, וכו'. ומי שחתך את השהייה שלו כאן. אבל הוא... חתם כמספר 150! ובכן, כך הייתה הנטייה. כך היא הנטייה, כפי שניתן לראות.

היינו... כשאנחנו, כלומר חברי ואני, היינו בגרמניה באותה עת, כדי להעיד במשפט, אנחנו גם... מברלין [הכוונה היא כנראה לפרנקפורט] הגענו לברלין. רצינו הרי להיות עדים באותו משפט, ונסענו לברלין. פרופ' קאול איפשר את זה. ובאותה הזדמנות התאפשר גם מפגש עם החברים לשעבר, שחיים כעת ב-DDR. האנשים שהיו ב-DDR בתקופה שלי, היו לרוב קומוניסטים לשעבר... אה... קומוניסטים, שנולדו כיהודים. כלומר, שעשו קריירה בארגונים יהודים, ולאחר מכן הפכו להיות קומוניסטים גדולים. ושגם שיחקו תפקיד גדול. אבל ככל שאני זוכר, רוב הקומוניסטים המובילים האלו היו יהודים, שבינתיים, בגלל האירועים הפוליטיים, גורשו שוב. אני כבר סיפרתי כיצד נפגשנו בחוג הזה, לא חוקי, היה שם חברי אריך מרקוויץ, כדי לתת לכם דוגמה, שהיה מאוד... אסיר באושוויץ ועזר לרבים מבין

אנשינו, קומוניסט גדול שאיכשהו הגיע עד לעמדת שר ב-DDR. אני לא זוכר בדיוק, התחום שלו היה משהוא בעניין עבודה כלשהי, ביטוח או משהו כזה, והוא... פיטרו אותו, כי אחר כך במחנה... היה מבצע נגד יהודים, פעלו נגד היהודים ברוסיה ובפולין... עשו נגד היהודים, זה היה בערך 20, 25 שנה לאחר המלחמה, ואז הוא הודח. במהלך האירוע הזה. או חבר אחד, שעוד חי היום בוורשה, יהודי פולני, האב היה שמש בבית כנסת קטן בטשנשטוכאו. הוא כיום בן 75. הוא ישב שמונה שנים בגלל פעילות קומוניסטית ברוסיה... אה... בפולין, ואז הגיע לאושוויץ. הוא עזר להרבה יהודים באושוויץ, איש הגון, אבל לאחר המלחמה הוא היה יושב ראש המפלגה הקומוניסטית בפולין. ואז היה אירוע נגד יהודים בפולין, אבל אני לא יודע את התאריכים המדויקים, והוא הוחלף. הדיחו אותו. וכך קרה ליהודים רבים. כך קרה ליהודים שהיו קומוניסטים אמיתיים והאמינו בקומוניזם, אבל הודחו 20 שנה לאחר המלחמה. כלומר, החוגים השמאלניים לכאורה, להם היה... אה... ביחס ליהודים... לפי דעתי זה היה הכל הטעיה אחת גדולה. אף אחד מן היהודים, אם זה היה ארנולד צווייג או שטפן היימן, כל היהודים האלו, הם... הם איכשהו, על ידי ה-DDR... התייחסו אליהם רע מאוד, ודווקא בחוגים האלו שלגביהם היה אפשר להעריך שעשו משהו למען היהודים, העמידו אותם בצד. וכעת, לאחר פתיחת המחסומים ל... אה... לאחר איחוד גרמניה, מסתבר בברור, שהיהודים, שהיו שם, לא קבלו משרות ברמה גבוהה, או בכלל נדחקו הצידה באופן קשה מאוד. ובכן, הניגודים הפוליטיים האלו, הם מאוד מסוכנים. אני עוד זוכר, כשהיינו אז בברלין, חברי ואני, נפגשנו עם החוג הקטן הזה של אסירים לשעבר, שהתחלנו לשיר שירים מן התנועה החלוצית, מהשומר הצעיר ומארגונים יהודים אחרים, והם היו משוחררים פנימית להתוודות ליהדותם בחוג קטן. אבל בחוג גדול הם הדחיקו את זה. והאכזבה גדולה מאוד. ובכן, אני שוב יצרתי קשר עם ה... עם החב... עם האסיר מ... זה שהיה פקיד, פקיד גבוה בוורשה, זה שכותב לי עכשיו. הוא מאוד חולה. אבל הוא כבר שותק מזה 20 שנה על ידי המפלגה הקומוניסטית, בגלל שהוא יהודי.

שאלה:

יש לך גם קשר לשטפן היים?

ארתור פוזנסקי:

שטפן היים... היים... היים?

שאלה:

הסופר.

ארתור פוזנסקי:

יש... המכר שלי, שמו שטפן היימן. ובכן, השטפן היים הזה, זה הבן-דוד, הוא לא יהודי, הוא רק רבע יהודי, אני חושב. הוא במקרה הבן-דוד של חבר אחד שלי עוד מתקופת בית הספר, ובעצם אין לי קשר אליו. על כל פנים נפסק הקשר מתישהו. אבל זה בערך הפגישות שלי. אני כעת שוב פגשתי בחבר, שלימד במכללה לפוליטיקה. גם עליו כבר סיפרתי, ד"ר... נו, שכחתי את השם... ד"ר קניג, והוא היה לא מזמן בארץ. זה כבר ביקורו השלישי מאז האיחוד, וגם הוא הרי היה פקיד קומוניסטי. אבל כולם מאוד מאוכזבים ומרוחקים. הם כמו בן לא רוצים להודות ש... קשה להודות, שהאידיאולוגיה שלהם נכון להיום לא הצליחה לחדור, והם... לפי דעתי הפקידים היהודים האלו הם קורבנות האידיאולוגיה שלהם ושל כל המערכת. עד כדי כך זה השפיע. ואם כיום באים יהודים... היהודים שבאים מרוסיה ומפולין, הם הרי לא היו פוליטיקאים פעילים כאלו, אבל אלה שהיו, הם מאוד שקטים היום ושותקים. יש הרי הרבה יהודים יהודים [SIC!] ששיחקו תפקיד ב-DDR. זה לא ניתן למנוע. הוולף הזה, מרקוס וולף, ונורדן ואבוש. כל אלה הם כוחות מובילים ב-DDR, לכולם יש קרובי משפחה יהודים כאן או במקום אחר. וכך זה היה. ובכן, יש מקרים כאלו, אבל כולם מאוד מאוכזבים. ובכן, אחרי המשפט חזרנו, ואתם יכולים לתאר לעצמכם שמאוד התעצבנו כשנודעה הגישה של אנשי ה-DDR כלפי ישראל. את זה בעצם רציתי לספר. ואחר כך עוד היו הליכי משפט רבים. אני נחקרתי פעמים רבות. פעם אחת הגיע לכאן תובע כללי, הוא רצה לחקור אותי נגד וותיק המחנה של מבנה החולים, שש שעות, שמונה שעות. כיום המצב הוא כזה, שלפני שמעמידים נאצי למשפט, חייבים להביא ראיות מצוקות. חייבים לומר, אז ואז זה קרה, וזה וזה עשה את זה. כלומר, רבים מהליכי המשפט האלו הסתיימו בלי שעשו משהו לאנשים האלו. זה הרי נורא קשה, להביא ראיות מוצקות לאחר כל כך הרבה שנים, שניתן יהיה להעניש נאצי. אני חושב, אם אני מסתכל על המאזן בכל השנים, אני חושב שהתייחסו לאנשים האלה מאוד מאוד בעדינות וטוב, ושכל זה מה שעשו לאנשים האלה לא עומד בשום יחס למה שהם עשו.

שאלה:

כן.

ארתור פוזנסקי:

אנשי האס-אס... אנשי האס-אס הפעילים, ובוודאי עוד חיים כמה כאלה, לא שמעתי על משפט אחד, והתקיימו מאות משפטים. אבל הרשעות משמעותיות היו מעט מאוד. המקרה היחיד שידוע לי הוא ד"ר פישר הזה, שהוצא להורג ב-DDR. אבל מעבר לזה אני לא מכיר אפילו מקרה אחד שאיש אס-אס הודה בבית משפט גרמני, שהוא עשה את זה, ושיוודה באשמתו. שהוא רוצה לשלם את המחיר. כל הגבורה וכל האידיאליזם, זה הכל נשאר תקוע, בגרעין. הנאצים של היום אינם הנאצים של אז, אבל הנאצים של היום הם גם לא גיבורים, הם בני נוער טיפשים, לפי דעתי, אלה שהיום בגרמניה, ו... אה...

שאלה:

אבל כפי שאמרת בעצמך, גם אנשי האס-אס דאז היו נערים טיפשים, כאשר אתה...

ארתור פוזנסקי:

לא, אבל כולם נהנו [במובן של לנצל] מזה. בחלקם הגדול הם נהנו מזה, כי הם קיבלו מדים. ואני רואה... הם קיבלו מן חזות, ובכך הם היו גדולים. אבל אני לא יכול לומר שאני ציפיתי למשהו כמו אידיאליזם, כמו שקיים בהיסטוריה, שאנשים נלחמים ומוכנים להלחם בעד הרעיונות שלהם, ולהקריב או לוותר למען הרעיונות שלהם. את זה לא ראיתי בין כל הנאצים, אפילו לא אצל אחד. זה מה שאני חייב לומר, כי אני לא מכיר אפילו משפט אחד בו יצא נאצי ואמר לפני השופטים: טעיתי, אני מוכן לשלם את המחיר, ואני עשיתי את זה ואת זה. כן? לפחות התאבדות אחת. או לפחות... אבל דברים כאלה לעולם לא ראיתי. את זה אני חייב... כן... זה בעצם כל מה שרציתי לומר בסיכום.

ובכן, נשארתי צמוד לעניינים, והיום בישראל המצב הוא כזה, שרואים את הדברים יותר, יותר חזק. וכשהיהודים הרוסים באים כעת לישראל, שוב מתעורר אצלי הרושם, כמה שהמלחמה השפיעה על כל היהדות, כי העליה הרוסים הגדולה, הם הרי בעצם בחלקם הגדול יהודים פולנים שברחו בפרוץ המלחמה והגיעו לרוסיה, והיום, לאחר 40, 45 שנים, הם נשארו רוסים בחלקם הגדול. ילדיהם מדברים רק רוסית. והאחרים מדברים עוד קצת יידיש, אבל אלה כבר לא "יידעלאך". והאנשים לא היו קומוניסטים פעילים. אלה היו כולם אנשים קטנים, והם נשארו אנשים קטנים, ו... אה... יש כמובן בין היהודים גם כמה אינטליגנטים, הם יכלו ללמוד בלי לשלם, אבל בעצם, קומוניסטים לא ראיתי ביניהם. העליה הזאת, אלה בעצם... השורש, ההשתרשות האמיתית הייתה בפולין. נוקדת המוצא. היום מגיעים יהודים רוסים רבים מאוד, אבל אלה הם יהודים שבילדותם לקחו איתם לרוסיה את הסביבה הפולנית. רוסיה היא מדינה גדולה, שם הם רצו למצוא מחסה. וזה המצב. את כל זה רצייתי לומר כאן.

לסיכום אני מבקש לומר, שאני נפגש עוד פעמים רבות עם החברים שלי. יש לנו עוד הזדמנות לדבר. הנציונאל-סוציאליזם בגרמניה הוא כיום לא מה שהיה. ואני כמובן לא יכול להבין איך מערבבים את השאלה היהודית עם שאלת מבקשי המקלט. יהודים חיו בגרמניה - ויש הוכחות לכך - במשך מאות שנים, והיו מושרשים שם. ואני לא יודע מה הקשר בין מבקשי מקלט ליהודים. שאומרים, יהודים החוצה! זה מן דילול של כל העניין. ואנחנו כאן בישראל כמובן מאוד זהירים. זה לא נוגע בנו, ואנחנו הרי לעולם לא תמכנו בזה שיהודים יישארו בגרמניה. אבל אם היום תקום קהילה יהודית בגרמניה, היא לעולם לא תהיה מה שהייתה פעם. מספר היהודים בגרמניה ממש לא היה גדול, אבל הם היו בסך הכל... הייתה להם השפעה רבה, הם היו... תרמו רבות לתדמיתה של גרמניה, ועשו הכל כדי להכות בה שורשים. אבל הזמן הוכיח, שזה פשוט לא אפשרי.

זהו, נו.

סוף ההקלטה